

Terug naar huis

Een kwalitatief (survey)onderzoek naar uithuisplaatsing en terugplaatsing van kinderen

mr. Eva Huls

Hart voor Kinderrechten

Terug naar huis

Een kwalitatief (survey)onderzoek naar
uithuisplaatsing en terugplaatsing van kinderen

mr. Eva Huls

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de door de Auteurswet 1912 gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd (waaronder begrepen het opslaan in een geautomatiseerd gegevensbestand) of openbaar gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden.

© 2022. Defence for Children

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	5
Voorwoord.....	9
Afkortingen	10
1. Inleiding.....	12
1.1. Aanleiding van het onderzoek	12
1.2. Doel van het onderzoek.....	12
1.3. Onderzoeksmethoden.....	13
1.4. Beperkingen.....	14
1.5. Dankwoord	14
1.6. Leeswijzer	15
2. Juridisch kader.....	16
2.1 Inleiding	16
2.2 Internationaal en Europees juridisch kinderrechtenkader	16
2.2.1 Het internationaal kader.....	16
2.2.2 Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.....	23
2.3 Nationaal juridisch kader	27
2.3.1 Ondertoezichtstelling	27
2.3.2 Uithuisplaatsing	29
2.3.3 Omgang en contact tijdens de uithuisplaatsing.....	30
2.3.4 Terugplaatsing	32
3. Resultaten surveyonderzoek	40
3.1 Inleiding	40
3.2 Analyse.....	40
4. Interviews & reflectiesessies	53
4.1 Inleiding	53
4.2 Contact tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing	53
4.3 Betrokkenheid bij besluitvorming	54
4.4 Inzet van hulp en behandeling.....	56
4.5 Terugplaatsing.....	57
4.6 Tussenconclusie	58
5. Beantwoording onderzoeksvraag	61
6. Conclusie en aanbeveling.....	69
Bijlage 1: Leden Begeleidingscommissie.....	73
Bijlage 2: Vragenlijst.....	74
Bijlage 3: Survey analyse per doelgroep	83
Groep 1: Jeugdbeschermers	83
Groep 2: Hulpverleners	90
Groep 3: Pleegzorgmedewerkers & gezinshuisouders.....	98
Groep 4: Advocatuur	107
Groep 5: Gedragwetenschappers & psychologen	114
Groep 6: Overige professionals	120
Bijlage 4: Bronnenlijst.....	127

SAMENVATTING

Aanleiding

Volgens (inter)nationale wet- en regelgeving mag een kind niet zomaar uit huis worden geplaatst. Opmerkelijk genoeg daalt in Nederland het aantal kinderen dat, al dan niet tijdelijk, niet thuis opgroeit nauwelijks. In 2020 ging het om ruim 43.000 kinderen.¹ Tijdens de eerste helft van 2021 werden 32.720 kinderbeschermingsmaatregelen uitgesproken, zoals een ondertoezichtstelling: in meer dan twee derde van deze zaken werden kinderen onder toezicht gesteld.² In 2020 werden in totaal ruim 18.900 kinderen via de kinderrechter uit huis geplaatst.³

Een ingrijpende maatregel zoals een uithuisplaatsing van kinderen moet in lijn zijn met kinder- en mensenrechten. Helaas lijken kinderrechten in de praktijk niet altijd te worden nageleefd. Defence for Children ontving hierover verschillende signalen via de Kinderrechtenhelpdesk. Omdat we ons grote zorgen maken over de situatie en gezondheid van deze kinderen willen we daarom aan de hand van twee signalen onderzoeken of sprake is van een structureel probleem. Zo zouden kinderen tijdens de eerste fase van hun uithuisplaatsing vaak geen contact met hun ouders mogen hebben. Daarnaast zouden ouders niet altijd de juiste hulp en behandeling krijgen voordat hun kind uit huis wordt geplaatst, maar ook in de periode daarna.

Onderzoek

Met dit verkennende onderzoek brengt Defence for Children in kaart onder welke omstandigheden uithuisplaatsingen plaatsvinden en hoe betrokkenen dit ervaren. Ruim 95 professionals uit de jeugdbeschermingsketen hebben meegewerkt aan ons surveyonderzoek en we hebben aanvullend met acht professionals enkele bevindingen van dit surveyonderzoek besproken. We spraken ook met vijf ervaringsdeskundige jongeren en twee ouders. Wij vroegen hen naar het contact tussen ouders en kinderen na de uithuisplaatsing, op welke manier zij bij beslissingen werden betrokken, of zij voldoende en passende hulp kregen aangeboden en wat volgens hen goed was gegaan, maar ook wat beter had gekund. Aan zowel de professionals als de jongeren en ouders hebben we naar verbeterpunten en oplossingen gevraagd om (langer durende) uithuisplaatsingen van kinderen drastisch te verminderen.

Resultaat, knelpunten, oplossingsrichtingen en *good practices*

Wanneer kinderen uit huis worden geplaatst, dan moeten gezinnen zoveel mogelijk intact worden gehouden en moet er zo snel mogelijk aan gezinshereniging worden gewerkt, blijkt uit internationale en Europese wetgeving. Deze positieve verplichtingen gelden vanaf het begin van de uithuisplaatsing voor overheidsinstanties en worden na verloop van tijd steeds zwaarder. Om de kans op gezinshereniging voor kind en ouders zoveel mogelijk te laten slagen, is het belangrijk dat er zo snel mogelijk maatregelen worden getroffen. Een contactregeling is daarbij essentieel. Kinderen en ouders mogen alleen (tijdelijk) geen contact hebben bij bijzondere zwaarwegende redenen.

Uit het surveyonderzoek waaraan 95 professionals meewerkten, blijkt dat nagenoeg alle respondenten het contact (zeer) belangrijk vinden, **maar dat minder dan de helft van de respondenten (46%) in de praktijk ziet dat kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing doorgaans contact met elkaar hebben**. 41% van de respondenten geeft aan dat het hebben van wel of geen contact per situatie verschilt en 12% geeft aan dat er doorgaans geen contact is tussen ouder en kind. Ongeveer de helft van de respondenten geeft aan dat ouders en kinderen bij beslissingen over dit contact worden betrokken.

Een derde van de professionals vulde bij de survey in dat ouders onvoldoende hulp krijgen, voordat hun kind uit huis werd geplaatst. **Bijna de helft van de professionals (46 procent) vindt zelfs dat ouders tijdens de uithuisplaatsing onvoldoende hulp en behandeling krijgen**. De wachtlijst-

¹ CBS Statline, kerncijfers over jeugdzorg 2015-2020. Dit totaalcijfer bevat zowel plaatsingen in het gedwongen kader (via de kinderrechter) als in het vrijwillig kader. In hoofdstuk 2 zal dit juridische onderscheid aan de orde komen.

² Staatssecretaris Blokhuis (vws) en minister Dekker (jv), Voortgangsbrief Jeugd, 22 november 2021 (ter voorbereiding op het wetgevingsoverleg van 29 november 2021).

³ Kamerstukken II, 2020-21, 35 721, nr. 7 (verslag notaoverleg), p. 23.

ten en onvoldoende passende hulp worden het meest genoemd als oorzaken en **knelpunten** voor gebrekkige hulp aan ouders. Dit beeld werd bevestigd tijdens de reflectiesessies die Defence for Children met professionals hield. Zo is gezinsgerichte systeemtherapie bijna volledig afgeschaft of wordt niet ingezet. Breed systeemgericht werken is bovendien complex omdat de zorg en hulpverlening te versnipperd is geraakt. Het is daardoor bijna onmogelijk om vanuit het jeugdbeschermingsstelsel regie te voeren op de complete situatie van een kind en ouder. Ook signaleren professionals twee structurele problemen. De eerste is de strikte scheiding in Nederland tussen de GGZ en de jeugdzorg. Het andere probleem is dat de werkwijze van de verschillende partijen uit de jeugdbeschermingsketen niet is geharmoniseerd. Dit leidt onder meer tot verschil in visie of aanpak en komt een goede analyse van wat een gezin nodig heeft niet ten goede. Tot slot wordt in het algemeen de druk op de zorg genoemd. Dus ook al is duidelijk welke hulp kind en ouders nodig hebben, dan nog krijgen zij niet altijd die hulp.

Uit de interviews met de jongeren blijken knelpunten voornamelijk in de communicatie te liggen. Zo worden contactregelingen tussen ouders en kinderen voornamelijk door de jeugdbeschermer als mededelingen gebracht, geven jongeren aan. De jongeren vinden dat ze meer in de besluitvorming moeten worden betrokken en hechten veel waarde aan de manier waarop ze worden behandeld en aangesproken. Uitleggen wat er gaat gebeuren, is daarbij essentieel. Het betrekken van kinderen bij beslissingen is volgens de jongeren in de praktijk veelal afhankelijk van de leeftijd van het kind en de beschikbaarheid van een jeugdprofessional.

Naast knelpunten droegen professionals in het surveyonderzoek ook talrijke **oplossingsrichtingen** aan voor tijdige en passende hulp:

• meer beschikbare hulp en meer traumabehandeling, • meer pleeggezinnen, • gezinshuizen en kleinschalige zeer specialiserende zorg, • meer langdurige crisisplekken om overplaatsing te voorkomen, • meer plekken voor kind en gezin, • visie harmoniseren, • systeemtherapie vaker in gezin inzetten, • goede dossieranalyse, • inzet van rode doosje voor plaatsing, • inzet van TRAP direct bij start plaatsing, • standaard civiel trajectberaad voorafgaand aan zitting, • waarnemingen in contact aan ouders terugkoppelen, • minder gebruik van containerbegrippen zoals 'veiligheid', • meer feitenonderzoek doen, • centrale sturing van ketenpartners, • geen belangenverstremming tussen hulpverlening voor kind en hulpverlening voor ouders, • professionals trainen in interactie met ouders, • casus vanuit meerdere perspectieven bekijken, • verandering van <i>mindset</i>, • verbeteren begeleiding aan pleegouders zodat zij kind en systeem van herkomst beter begrijpen, • loslaten van starre protocollen, • tijd nemen en investeren in ouders, • afstemmen in plaats van afschuiven.	• evaluatiemomenten met ouders, • zorgen openlijk bespreken, • samenwerken, • ouders intensief betrekken/vertrouwen geven, • direct beschikbare hulp, • minder bureaucratie, • erkennen dat snelheid is geboden, • <i>Signs of Safety</i> gebruiken, • transparantie, • investeren, • geen inkoop en aanbesteding meer, • ontschotten, • afschaffen budgetplafonds, • breder hulpaanbod, • kijken wat nodig is in plaats van wat het kost, • minder <i>caseload</i>, • meer professionele steun voor opvang kinderen, • steunend netwerk voor ouders, • behandeling via rechtbank dwingend aan ouders kunnen opleggen, • met kinderrechtler lijnen uitzetten, • doelgerichter naar thuisplaatsing toewerken (evt gefaseerd, met begeleid verloop), meer ervaren jeugdbeschermers, • nieuwe jeugdbeschermers goed inwerken, • vaste medewerkers of 1 casemanager, • minder coördinerende rol en meer <i>hands on</i>, • meer monitoring (effectiviteit).

Om passende hulp te kunnen bieden zijn volgens de professionals de volgende partijen nodig: politiek, Rijksoverheid, gemeenten, CJG/wijkteams, Veiligheidshuis, Gecertificeerde Instellingen, zorgaanbieders, zorginstellingen, volwassen hulpverlening, jeugdhulpverlening, GGZ, verslavingszorg, RvdK, Veilig Thuis, rechters, ouders, pleegouders, partijen los van jeugdhulp (bv. een specialist), kinderen, advocatuur, school, opvang, oppas en het netwerk.

Eén van de geïnterviewde jongeren ziet het belang van goede voorlichting over kinderbeschermingsmaatregelen en kindermishandeling. Hiermee kan worden voorkomen dat kinderen de schuld bij zichzelf neerleggen. Scholen zouden hierin een belangrijke rol kunnen spelen. De twee geïnterviewde ouders vinden samenwerking tussen de ouders en instanties en het uitstralen daarvan belangrijk. Daarnaast moeten ouders (meer) verwerkingstijd krijgen na de uithuisplaatsing. Hier is onvoldoende aandacht voor.

Dit wordt bevestigd door de professionals tijdens de reflectiesessies. Zij droegen tijdens deze sessies ook oplossingen aan. Zo zou er niet alleen een ‘Richtlijn uithuisplaatsing’ moeten zijn, maar zou er ook een ‘Richtlijn terugplaatsing’ moeten komen. Verder pleiten zij voor het verbeteren van de kwaliteit van hulp en voor het investeren in traumabehandeling.

Tot slot hebben we ook *good practices* verzameld om betrokken professionals in de jeugdbeschermingsketen te inspireren.

Good practices contact kind & ouders	Good practices voldoende hulp en behandeling
<ul style="list-style-type: none"> • belang erkennen van contact, • inzet van professionals, • inzet van kinderen en ouders, • vaste belmomenten, • gesprekruimtes, • aandacht voor kind en systeem, • (video)belcontact goede vorm voor contactherstel, • snelle start, eerst stabiliseren, • goede voortgang/frequentie van contact, • horen van alle betrokkenen, • verbinding aangaan, • afwegen risico's, • ouders houden regie en verantwoordelijkheid (bij vrijwillig kader), • begeleide bezoeken, • kennismaking met pleegouders, • communicatie, • verwachtingenmanagement, • kijken naar mogelijkheden in plaats van onmogelijkheden, • ouders vertrouwen geven, • kind en ouders gelegenheid geven gevoelens te delen, • klik tussen hulpverlening en gezin, • terugkoppeling over contact, • visie op thuisplaatsing, • afspraken worden nagekomen, • maken woord en beeld verhaal, • netwerkberaad, transparantie, • medewerkers die buiten de lijntjes kleuren, • broertjes en zusjes toch bij elkaar plaatsen ondanks verschil in begeleidingsbehoefte, in het belang van het kind denken, praten en handelen, • ouderrol centraal stellen. 	<ul style="list-style-type: none"> • samenwerking ketenpartners, • zoektocht naar juiste alternatieven, • maatwerk, • ambulante (spoed)hulp, • opvoedondersteuning in thuissituatie, • pleegzorg kan ouders begeleiden en thuisplaatsing onderzoeken, • vaak duidelijk welke hulp passend is, • regie voeren, • expertise is aanwezig bij instellingen, • vrijwillige hulp, • lokaal aanbod, • overlegmomenten, • organisaties die <i>out of the box</i> werken, • tijd nemen om een goede analyse te maken, • aansluiten bij hulpvraag, • vertrouwenspersoon voor ouders, • doelen concreet maken, • zwaar inzetten waar nodig, • voorkomen gesloten plaatsingen door gedragsdeskundigen sneller te betrekken, • inzet hulp voor extra ondersteuning, • beschikbaarheid crisishulp, • uitwisseling, • werken met visie vanuit <i>Signs of Safety</i>, • multidisciplinaire aanpak, • betrekken van ouders en hen verantwoordelijkheid geven, • betrekken hulpverlening bij evaluaties, • meer POH-ers en meer huisartsen betrekken, • gelijktijdige inzet van residentiële en ambulante hulp, • vaste medewerkers, • systemische interventies.

Conclusie en aanbeveling

Defence for Children wil met dit verkennende onderzoek bijdragen aan het verbeteren van de jeugdbeschermingsketen. Wij vinden het met name opvallend dat veel **professionals in dit verkennende onderzoek de vinger op de zere plek leggen: het jeugdbeschermingsstelsel schiet tekort.** Om de beantwoording van de onderzoeksvragen in de huidige context te plaatsen, hebben we ook de ontwikkelingen in het jeugdbeschermingsstelsel tijdens de afgelopen twee jaar bijgehouden. Dit leidt tot de volgende conclusie:

Het systeem veroorzaakt ten eerste belemmeringen waardoor professionals zich moeilijk weten te houden aan de positieve inspanningsverplichting om gezinnen intact te laten en om na een uithuisplaatsing zo snel mogelijk het gezin te herenigen. Door een gebrek aan tijdige, passende en effectieve interventies krijgen kinderen en ouders niet altijd de hulp en behandeling die zij nodig hebben. Deze hulp is nodig om enerzijds uithuisplaatsingen te voorkomen en anderzijds om thuisplaatsingen te bevorderen. Wachtlijsten, te lange wachttijden en onvoldoende beschikbare hulp kunnen er zelfs voor zorgen dat er maatregelen worden genomen die niet passen of verder gaan dan wat een kind en ouder nodig hebben. De beste oplossing voor het kind is niet altijd voorhanden. Het is bovendien lastig te meten wanneer aan de positieve inspanningsverplichting is voldaan. Wanneer zijn bijvoorbeeld de doelen door kinderen en ouders bereikt? Hoe worden veelomvattende begrippen als veiligheid en opvoedingsvaardigheden concreet ingevuld? Mede gelet op het feit dat nog geen sprake is van geharmoniseerde werkwijzen tussen instanties. Wanneer is ouderschap goed genoeg? Wanneer heeft de jeugdbeschermer en de jeugdhulpverlening voldoende gedaan? Maar ook, wat wordt de beslissing als blijkt dat tijdens de uithuisplaatsing onvoldoende hulp is ingezet (al dan niet verwijtbaar) of geen concrete doelen zijn opgesteld? Dit soort vragen en worstelingen worden in de praktijk teruggezien. Het zogenoemde 'kantelpunt' valt moeilijk te vast te stellen.

Ten tweede is ons wettelijke systeem paradoxaal: aan de ene kant moeten de vaardigheden van ouders en kinderen worden versterkt, aan de andere kant moet tijdig worden ingegrepen om zwaardere problemen later te voorkomen. Na ingrijpen, een uithuisplaatsing van een kind, moet daarbij ook nog een beoordeling over het perspectief van een kind plaatsvinden rekening houdend met de aanvaardbare termijn voor het kind. Niet eenvoudig bij een stelsel waarin tijdige en passende hulp vrijwel zelden direct beschikbaar is. Daarbij is sprake van voldoende tijd en geld in de jeugdbeschermingsketen om op kwalitatief goede wijze invulling en aandacht te geven aan deze twee beginselen. Zorgelijk bij die stand van zaken is dat het tegelijkertijd voor ouders en kinderen moeilijk is om tegen beslissingen van instanties op te komen, omdat rechtsbescherming ontbreekt.

Inmiddels liggen er meerdere rapporten en adviezen van diverse instanties over het functioneren en verbeteren van de jeugdbeschermingsketen. Toch is het nog steeds niet gelukt om verandering teweeg te brengen. Een vervolgonderzoek zou gericht moeten zijn op wat daaraan in de weg staat en wat nodig is om aan de positieve inspanningsverplichting te kunnen voldoen zodat uithuisplaatsing kan worden voorkomen en om thuisplaatsing te bevorderen. Wij hebben, net als vele andere instanties, grote zorgen over het functioneren van ons jeugdbeschermingsstelsel. Dit verkennende onderzoek bevestigt onze zorgen. Nederland faalt in het bieden van passende en tijdige zorg en bescherming aan kinderen en gezinnen, hierdoor worden kinderrechten geschonden. Een kinderbeschermingsstelsel dat in de uitvoering tekortschiet en kinderrechtschendingen toelaat, is geen kinderbeschermingsstelsel.

VOORWOORD

In internationale regelgeving is vastgelegd dat een kind niet zomaar uit huis mag worden geplaatst. Het uit huis plaatsen van een kind en daarmee het scheiden van het kind van de ouder(s) is zeer ingrijpend, voor het kind en de ouder(s). Een gebeurtenis die de loop van de levens van kinderen en ouders blijvend bepaalt. Kinderrechtelijk gezien is uithuisplaatsing dan ook een kinderbeschermingsmaatregel die heel terughoudend moet worden toegepast, als uiterste maatregel en voor zo kort mogelijke duur.

In Nederland blijft het aantal kinderen dat niet thuis opgroeit consistent hoog. In 2020 was sprake van ruim 43.000 kinderen die (al dan niet tijdelijk) niet in hun oorspronkelijke thuissituatie opgroeien. Van deze groep werden ongeveer 18.900 kinderen in 2020 via de kinderrechter uit huis geplaatst. Defence for Children maakt zich al langere tijd zorgen over deze aantallen en weten nog onvoldoende waarom deze aantallen in Nederland zo hoog zijn. Cijfers over thuisplaatsing van kinderen zijn er niet. Hoe verloopt de eerste fase van uithuisplaatsing? Lukt het kinderen na uithuisplaatsing weer terug te plaatsen en wat is daarvoor nodig? Wat zijn succesfactoren en wat zijn de belemmeringen?

Een kind heeft volgens het VN-Kinderrechtenverdrag vele rechten. Het recht op bescherming is daar een van en kan de basis vormen voor de beslissing een kind uit huis te plaatsen. Naast het recht op bescherming, heeft een kind ook recht om thuis op te groeien, op het behoud van een gezins- en familielevens en op tijdige en passende hulp. Op onze Kinderrechtenhelpdesk zien wij dat die andere rechten van een kind regelmatig het onderspit delven wanneer besloten is het kind uit huis te plaatsen. Voldoet de praktijk van uithuisplaatsing in Nederland aan de internationaalrechtelijke verplichtingen?

We vroegen professionals aan de hand van een surveyonderzoek naar hun visie en mening, 95 deden mee. We interviewden enkele ouders en ervaringsdeskundige jongeren en organiseerden reflectie-sessies met professionals en ervaringsdeskundigen. Een ruime meerderheid van deze mensen geeft aan dat zij het contact tussen kinderen en ouders zeer belangrijk vinden in de eerste fase van uithuisplaatsing. Alle betrokkenen in dit onderzoek geven samen een rijk beeld van de praktijk van de eerste fase van uithuisplaatsing. Met inzicht in knelpunten en mogelijke oplossingsrichtingen. Wij legden deze inzichten naast het internationaalrechtelijke juridisch kader en de recente ontwikkelingen in het jeugdbeschermingsstelsel.

Met dit verkennende onderzoek maken we als Defence for Children een begin met het nader analyseren van uithuisplaatsingen in Nederland. Het is een stap op weg naar verkenning van wat nodig is te komen tot een kinderbeschermingsstelsel in lijn met kinderrechten zoals vastgelegd in de internationale regelgeving. Een stelsel waarin kinderen en ouders de zorg en bescherming krijgen die zij nodig hebben.

Mirjam Blaak
Directeur Defence for Children Nederland

AFKORTINGEN

Art.	Artikel
BW	Burgerlijk Wetboek
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CHOP	Checklist Oudercontacten in de Pleegzorg
CJG	Centrum Jeugd en Gezin
CRC	Committee on the Rights of the Child
Comité	VN-Kinderrechtencomité
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
GC	General Comment
GI	Gecertificeerde Instelling
Gw	Grondwet
HR	Hoge Raad
IGJ	Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd
IJenV	Inspectie Justitie en Veiligheid
IVRK	Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind
JenV	Justitie en Veiligheid
Jw	Jeugdwet
MUHP	machtiging tot uithuisplaatsing
MvT	Memorie van Toelichting
OTS	ondertoezichtstelling
RSJ	Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming
RvdK	Raad voor de Kinderbescherming
SER	Sociaal-Economische Raad
UHP	uithuisplaatsing
UN	United Nations
UN Guidelines	UN Guidelines on alternative care
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VWS	Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning

1. INLEIDING

1.1. Aanleiding van het onderzoek

In (inter)nationale wet- en regelgeving is vastgelegd dat een kind niet zomaar uit huis mag worden geplaatst. Het aantal kinderen in Nederland dat niet thuis opgroeit is consistent hoog en daalt nauwelijks. In 2020 was sprake van ruim 43.000 kinderen die (al dan niet tijdelijk) niet in hun oorspronkelijke thuissituatie opgroeien.⁴ In 2021 zijn tot 30 juni in totaal 32.720 kinderbeschermingsmaatregelen uitgesproken. In meer dan twee derde van deze maatregelen betrof dit een onder-toezichtstelling en in 30% een voogdijmaatregel.⁵ Van deze groep werden ongeveer 18.900 kinderen in 2020 via de kinderrechter uit huis geplaatst.⁶

Een uithuisplaatsing moet een uiterste maatregel zijn.⁷ Voordat het kind uit huis geplaatst wordt, moet dus alles zijn gedaan de uithuisplaatsing te voorkomen. Wanneer, ondanks de geboden ondersteuning aan de ouders en het kind, een uithuisplaatsing noodzakelijk is, dan geldt dat de uithuisplaatsing tijdelijk is. De uithuisplaatsing moet ook periodiek worden geëvalueerd om te zien of en zo ja wanneer het kind terug naar huis kan en wat nodig is de ouders en het kind te ondersteunen.

Hoewel (inter)nationale wet- en regelgeving waarborgen dat de uithuisplaatsing van een kind op een goede manier wordt uitgevoerd, in lijn met de rechten van het kind, lijken deze kinderrechten in de praktijk niet altijd te worden nageleefd. Defence for Children ontving hierover verschillende signalen via haar Kinderrechtenhelpdesk en maakt zich zorgen over de kinderen die dit betreft. Defence for Children wil twee signalen nader verkennen om te bekijken of sprake is van een meer structureel probleem. Te weten:

1. **Kinderen mogen tijdens de eerste fase van hun uithuisplaatsing vaak geen contact hebben met hun ouders.** Defence for Children ontvangt zowel via de Kinderrechtenhelpdesk als vanuit de advocatuur signalen over uithuisgeplaatste kinderen die tijdens de eerste fase geen contact met hun ouders mogen hebben. Hierdoor worden de banden met thuis (tijdelijk) afgesneden als gevolg van de uithuisplaatsing. Vaak met als reden dat het kind rust nodig heeft om aan de nieuwe situatie te wennen. Contact met de ouders zou hierbij in de weg staan.
2. **Ouders ontvangen, zowel voor als nadat hun kind uit huis is geplaatst, niet altijd voldoende en/of de juiste hulp en behandeling zodat zij hun taak als opvoeder op termijn weer op zich kunnen nemen.** Via de Kinderrechtenhelpdesk ontvangt Defence for Children het signaal dat ouders, zowel voor als nadat hun kind uit huis is geplaatst, niet voldoende en/of de juiste hulp en behandeling krijgen. Ouders hebben dit echter wel nodig zodat zij de zorg voor hun kind (weer) kunnen dragen. Het uitblijven van passende hulp voor ouders en kinderen staat dan ook op gespannen voet met de inspanningsverplichting van de staat een uithuisplaatsing te voorkomen.

1.2 Doel van het onderzoek

Dit verkennende onderzoek moet beter inzicht geven in de praktijk van de eerste fase van de uithuisplaatsing, op grond van ervaringen van professionals, kinderen en ouders. Defence for Children brengt in kaart hoe het contact tussen ouders en kinderen verloopt na de uithuisplaatsing, hoe zij worden betrokken bij de beslissingen die worden genomen, of voldoende passende hulp wordt ingezet, wat goed gaat en wat beter kan. Ook brengen we de door professionals, kinderen en ouders aangedragen verbeterpunten en oplossingsrichtingen in kaart om (langer durende) uithuisplaatsingen van kinderen te drastisch te verminderen.⁸ Defence for Children plaatst de inzichten die voortkomen uit dit verkennende onderzoek in het licht van het internationaalrechtelijke juridische kader en de recente ontwikkelingen in het jeugdbeschermingsstelsel en komt op basis hiervan tot een conclusie.

⁴ CBS Statline, kerncijfers over jeugdzorg 2015-2020. Dit totaalcijfer bevat zowel plaatsingen in het gedwongen kader (via de kinderrechter) als in het vrijwillig kader. In hoofdstuk 2 zal dit juridische onderscheid aan de orde komen.

⁵ Staatssecretaris Blokhuis (vws) en minister Dekker (jv), Voortgangsbrief Jeugd, 22 november 2021 (ter voorbereiding op het wetgevingsoverleg van 29 november 2021).

⁶ Kamerstukken II, 2020-21, 35 721, nr. 7 (verslag notaoverleg), p. 23.

⁷ We gaan in hoofdstuk 2 hier nader op in.

⁸ Defence for Children steunt de 'beweging van o', <https://www.bewegingvannul.nl/>.

HOOFDVRAAG EN DEELVRAGEN

De hoofdvraag van het onderzoek is:

Welke good practices en knelpunten zijn te onderscheiden ten aanzien van het voorkomen van uithuisplaatsing en het zorgen voor terugplaatsing?

De deelvragen van het onderzoek zijn:

Hebben ouders en kinderen in de eerste fase van de uithuisplaatsing contact? Welke overwegingen liggen hieraan ten grondslag, welke knelpunten spelen een rol en hoe worden ouders en kinderen hierbij betrokken?

Wordt de juiste hulp en behandeling geboden aan ouders zodat zij op termijn zelf weer de opvoeding voor hun kind kunnen dragen? Welke overwegingen liggen hieraan ten grondslag, welke knelpunten spelen een rol en hoe worden ouders en kinderen hierbij betrokken?

1.3 Onderzoeksmethoden

De onderzoeksmethode bestaat uit het verrichten van juridisch onderzoek (deskresearch), een surveyonderzoek onder professionals werkzaam in de jeugdbeschermingsketen, semigestructureerde interviews met vier ervaringsdeskundige jongeren plus twee ouders en het houden van semigestructureerde reflectiesessies met acht professionals. Tijdens een van de reflectiesessies is (aanvullend) een ervaringsdeskundige gesproken die als kind uit huis is geplaatst en niet door ons is geïnterviewd.

Het surveyonderzoek is uitgezet door deze te delen op onze website en via onze *social media accounts*. Daarnaast zijn verschillende organisaties aangeschreven die actief zijn in de jeugdbeschermingsketen. Wij vroegen de RvdK, GI's, Nederlands Jeugdinstituut, Vereniging van Nederlandse Jeugdrecht Advocaten (VNJA) en de Vereniging voor familie- en erfrechtadvocaten en scheidingsmediators (VFAS) de vragenlijst met hun medewerkers of leden te delen. De leden van de begeleidingscommissie zijn gevraagd de vragenlijst binnen hun netwerk te verspreiden. We ontvingen in totaal 95 vragenlijsten via inzending.

95 ingezonden vragenlijsten:

26 jeugdbeschermers

22 hulpverleners, waarvan 14 werkzaam bij een jeugdhulpverleningsinstantie/-aanbieder, 4 bij CJG/wijkteam, 3 bij een residentiële instelling en 1 in de verslavingszorg

15 pleegzorgmedewerkers & gezinshuisouders

13 advocaten

9 gedragsdeskundigen, waarvan 3 werkzaam bij een jeugdhulpaanbieder, 2 bij de RvdK, 2 bij een GI, één in de gehandicaptenzorg en één gedragsdeskundige heeft een eigen praktijk,

2 psychologen, waarvan 1 werkzaam bij een jeugdhulpaanbieder en de ander werkzaam bij Veilig Thuis

2 onderzoekers werkzaam bij de RvdK,

2 managers, waarvan 1 werkzaam bij een residentiële instelling en de ander bij een GI

1 kinderechter

1 jurist werkzaam bij een GI

1 zorgbemiddelaar werkzaam bij een GI

1 onderzoeker bij Veilig Thuis

  88% van de respondenten is vrouw,   12% is man.

De leeftijd varieert tussen de 25 en 69 jaar, waarvan ongeveer

 30% tussen de 25 en 35 jaar oud

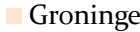

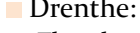
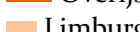

 30% tussen de 36 en 45 jaar oud

 40% is ouder dan 46 jaar.

De werkervaring ligt tussen 1 en 35 jaar, waarbij het gemiddelde aantal jaar werkervaring 11,5 jaar is. Ruim 67% van de respondenten geeft aan betrokken te zijn bij de besluitvorming over het contact tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing.

De respondenten komen uit verschillende regio's:

 Noord-Holland: 18
 Zuid-Holland: 21
 Groningen: 2
 Friesland: 6
 Drenthe: 2
 Flevoland: 3
 Utrecht: 5
 Gelderland: 15
 Overijssel: 6
 Limburg: 4
 Noord-Brabant: 11
 Zeeland: 2
 Landelijk: 1

1.4 Beperkingen

Dit onderzoek kent een aantal beperkingen. Ten eerste is het niet gelukt het beoogde aantal (10) kinderen en jongeren met ervaring met een uithuisplaatsing te spreken. Hierdoor ligt het zwaartepunt van dit onderzoek bij de reacties vanuit de professionals. Wij begrijpen dat het lastig en verdrietig kan zijn voor kinderen en jongeren over dit onderwerp te praten. We hopen dat in toekomstig onderzoek meer kinderen en jongeren worden bereikt zodat ook hun visie goed wordt vertegenwoordigd.

Ten tweede geven respondenten terecht aan dat bij de vragenlijst geen onderscheid is gemaakt tussen 1) plaatsing van het kind elders in het vrijwillig kader, de zogenoemde 'open' machtiging tot uithuisplaatsing via de kinderrechter (bijvoorbeeld in een pleeggezin, of in een open instelling) en 2) de gesloten machtiging tot uithuisplaatsing. Evenmin is in de vragenlijst onderscheid gemaakt in leeftijd van kinderen en jongeren. Wij begrijpen dat dit het invullen heeft bemoeilijkt. Wij benadrukken daarom op voorhand dat het gros van de respondenten de vragenlijst heeft ingevuld op basis van een algemene indruk en heeft aangegeven dat het antwoord per situatie, per kind, kan verschillen. We komen bij de analyse zoveel mogelijk aan deze kanttekening van de respondenten tegemoet door aandacht te besteden aan de gegeven toelichtingen. Daarom is de meer gedetailleerde analyse van de survey in bijlage 3 van dit rapport opgenomen.

1.5 Dankwoord

Dit onderzoeksrapport was niet tot stand gekomen zonder de hulp van collega's Chantal Roso, June de Groot van Embden, Maartje Schulte, Mariëlle Bahlmann, Ytje Minke Hokwerda en Maartje Berger en oud-collega's Saskia Kockx, Paulette van Oosten, Sanne Verwasch en Koen van Randwijk. Aan hen is veel dank verschuldigd.

Verder gaat onze dank uit naar de leden van de begeleidingscommissie Sabine van der Asdonk, Goos Cardol en Marjolein Rietbergen (bijlage 1) voor hun kritische reflecties tijdens het onderzoeksproces.

Verder bedanken wij Rebecca Plesca voor haar inbreng bij de aanvang van dit onderzoek.

Tot slot willen wij alle jongeren, ouders en professionals bedanken die bereid waren aan ons onderzoek mee te werken en daar kostbare tijd voor hebben vrijgemaakt. Dit waarderen wij enorm.

1.6 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd. Eerst wordt het internationaal en nationaal juridisch kader over (de eerste fase van de) uithuisplaatsing van kinderen en het contact tussen ouders en kinderen uiteengezet (hoofdstuk 2). Vervolgens presenteren we de resultaten van het survey-onderzoek (hoofdstuk 3) en van de aanvullende interviews met jongeren en ouders en de reflectiesessies (hoofdstuk 4). Tot slot beantwoorden we de onderzoeksvraag (hoofdstuk 5) en ronden we af met een conclusie en aanbeveling (hoofdstuk 6).

2. JURIDISCH KADER

2.1 Inleiding

De beantwoording van de hoofd- en deelvragen van dit onderzoek is hoofdzakelijk gebaseerd op de bevindingen in het kader van het survey-onderzoek zoals weergegeven in hoofdstuk 3. Maar om die resultaten in de juiste context te plaatsen, moet aandacht worden besteed aan zowel de negatieve als positieve verplichtingen die uit het juridisch kader voortvloeien, wanneer de uithuisplaatsing van een kind wordt overwogen of heeft plaatsgevonden.

Bij het schrijven van dit rapport is uitgegaan van de standaarden uit het internationaal en Europees kinder- en mensenrechtenkader. Daarnaast is vanzelfsprekend de nationale wet- en regelgeving bestudeerd. Een scan van de recente jurisprudentie maakt hier deel van uit. Onderstaande is een weergave van de relevante hoofdthema's zoals binnen het juridisch kader te identificeren zijn. Eerst komt het internationaal en Europees kader aan de orde en vervolgens het nationaal kader.

2.2 Internationaal en Europees juridisch kinderrechtenkader

2.2.1 Het internationaal kader

Op 20 november 1989 is het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (hierna: IVRK of het VN-Kinderrechtenverdrag) door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties aangenomen.⁹ Nederland heeft het VN-Kinderrechtenverdrag in 1995 geratificeerd en daarmee biedt het een juridisch bindend kader voor Nederland.¹⁰ Het VN-Kinderrechtencomité (hierna: Comité) is verantwoordelijk voor het monitoren van de naleving van het VN-Kinderrechtenverdrag door de verdragsstaten en het doen van aanbevelingen. Daarnaast geeft het Comité ook verdere verduidelijkingen omtrent de kinderrechten en de ontwikkeling ervan. Dit doet het Comité onder meer met het publiceren van *General Comments*. In de afgelopen decennia zijn verschillende *General Comments* (hierna: GC) verschenen.

Een ander relevant document binnen het internationaal juridisch kinderrechtenkader zijn de *Guidelines on alternative care* (hierna: de *UN Guidelines*) die in 2009 zijn verwelkomd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties.¹¹ In de *UN Guidelines* ligt de nadruk op het recht van het kind bij zijn ouders op te groeien. Een groot aantal bepalingen schrijft voor (i) de ouderlijke zorg te bevorderen, (ii) een scheiding van een kind van zijn ouders te voorkomen en (iii) het terugplaatsen van het kind bij zijn ouders te bevorderen.¹² De *UN Guidelines* zijn juridisch niet bindend.

Op voorhand moet worden benadrukt dat het Comité aangeeft dat het VN-Kinderrechtenverdrag holistisch moet worden toegepast. Hierbij moet rekening gehouden worden met het beginsel dat alle mensenrechten universeel, ondeelbaar en onderling van elkaar afhankelijk zijn. Dit houdt in dat alle rechten in onderlinge samenhang moeten worden bekeken. Hoewel veel bepalingen van het VN-Kinderrechtenverdrag, de GC's en de *UN Guidelines* relevant zijn bij de eerste fase van de uithuisplaatsing van kinderen, voert het te ver in dit rapport uitgebreid bij alle bepalingen stil te staan. Hieronder lichten we dan ook alleen de bepalingen uit het VN-Kinderrechtenverdrag, de GC's en de *UN Guidelines* uit die wij in het bijzonder relevant vinden voor dit rapport, gelet op de te beantwoorden onderzoeksvragen en de huidige maatschappelijke ontwikkelingen. Bij die selectie hebben we mede gelet op de aandacht die al in andere recente onderzoeksrapporten is gegeven aan specifieke kinderrechten.¹³

⁹ A/RES/44/25.

¹⁰ Trb. 1995, 92.

¹¹ UN Document A/RES/64/142.

¹² UN Guidelines, par. 32-52.

¹³ Zie bijvoorbeeld Bruning e.a. 2020 alsook andere rapportages van Defence for Children, zoals 'Uithuisgeplaatst. En dan?' (2019), 'Kinderrechten op straat' (2018), 'Participatie van kinderen in de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling' (2018) en 'Werkwijze Veilig Thuis: een quickscan' (2015).

De leidende beginselen van het VN-Kinderrechtenverdrag houden het volgende in: de belangen van het kind moeten als zwaarwegend worden beschouwd in alle beslissingen die hen treffen (artikel 3), kinderen mogen op geen enkele basis worden gediscrimineerd (artikel 2), zij hebben recht op leven en ontwikkeling (artikel 6) en zij moeten worden gehoord en dus deelnemen aan kwesties die hen aangaan (artikel 12).

Het VN-Kinderrechtenverdrag gaat er, kort gezegd, vanuit dat een kind in beginsel in zijn eigen gezin opgroeit. Dat het VN-Kinderrechtenverdrag een belangrijke rol toekent aan de ouders van het kind, volgt uit diverse kinderrechten die in het Kinderrechtenverdrag zijn vastgelegd. Zo heeft ieder kind op grond van artikel 7 IVRK het recht om te weten wie zijn ouders zijn en door hen te worden verzorgd. In artikel 8 IVRK staat dat een kind het recht heeft op behoud van zijn familiebetrekkingen en artikel 16 IVRK bepaalt dat ieder kind recht heeft op bescherming tegen een onrechtmatige inbreuk op zijn gezinsleven. Voorts bepalen de artikelen 5 en 18 IVRK dat de ouders als eerste verantwoordelijk zijn voor de verzorging van hun kind en dat de staat hen daarbij ondersteunt als dat nodig is.¹⁴

Ook de *UN Guidelines* schrijven voor dat alle inspanningen er in de eerste plaats op gericht moeten zijn om een kind onder de zorg van zijn ouders te houden of terug te brengen.¹⁵ Verder staat uitvoerig beschreven welke maatregelen staten moeten nemen de ouderlijke zorg te bevorderen¹⁶ dan wel de scheiding van een kind van zijn ouders te voorkomen.¹⁷

De vroege kinderjaren

Het VN-Kinderrechtencomité besteedt in GC nr. 7 specifieke aandacht aan kinderen in de leeftijd van 0 tot 8 jaar. Het Comité benadrukt dat het van groot belang is er bij deze jongste groep kinderen niet vanuit te gaan dat zij niet gehoord zouden kunnen worden. Zij beschikken wel degelijk over de vermogens te begrijpen, communiceren of keuzes te maken (par. 14). Ook de jongste kinderen hebben het recht hun mening te uiten 'waar passend gewicht aan moet worden gehecht al naargelang de leeftijd en rijpheid van het kind', aldus het Comité.¹⁸

In paragrafen 15 tot en met 21 gaat het Comité nader in op de ouderlijke verantwoordelijkheid in het geval van jonge kinderen, waarbij uitgebreid wordt stilgestaan bij de hulp aan ouders in paragraaf 20 van GC nr. 7.

Assistance to parents. States parties are required to render appropriate assistance to parents, legal guardians and extended families in the performance of their child-rearing responsibilities (arts. 18.2 and 18.3), including assisting parents in providing living conditions necessary for the child's development (art. 27.2) and ensuring that children receive necessary protection and care (art. 3.2). – GC 7, par. 20.

Het Comité schrijft: 'early childhood is the period of most extensive (and intensive) parental responsibilities related to all aspects of children's well-being covered by the Convention: their survival, health, physical safety and emotional security, standards of living and care, opportunities for play and learning, and freedom of expression' (par. 20). Het Comité is dan ook van oordeel dat het verwezenlijken van kinderrechten in grote mate afhangt van het welzijn en de middelen die beschikbaar zijn voor degenen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor jonge kinderen: 'Accordingly, realizing children's rights is in large measure dependent on the well-being and resources available to those with responsi-

¹⁴ Zie specifiek over artikel 5 IVRK het onlangs verschenen boek van C. Fenton-Glynn, en B. Sloan (red.). 'Parental Guidance, State Responsibility and Evolving Capacities'. Leiden, Brill Nijhoff, oktober 2021.

¹⁵ UN Document A/RES/64/142, par. 2 sub a en par. 3.

¹⁶ Idem, par. 32-38.

¹⁷ Idem, par. 39-48.

¹⁸ Volgens het Comité zijn 'jonge kinderen sterk gevoelig voor hun omgeving en verwerven zeer snel inzicht in de mensen, plaatsen en routines in hun leven, samen met het bewustzijn van hun eigen unieke identiteit. Ze maken keuzes en communiceren hun gevoelens, ideeën en wensen op verschillende manieren, lang voordat ze kunnen communiceren via de conventies van gesproken of geschreven taal' (GC 7, par. 14).

bility for their care. Recognizing these interdependencies is a sound starting point for planning assistance and services to parents, legal guardians and other caregivers.’ In het kader hiervan volgen enkele voorbeelden zoals ouderschaps cursussen en ouderbegeleiding maar ook het bieden van ondersteuning aan andere familieleden/het netwerk. Het Comité benadrukt dat die ondersteuning moet plaatsvinden *‘in ways that encourage positive and sensitive relationships with young children and enhance understanding of children’s rights and best interests’* (par. 20).

Gelet op hun kwetsbaarheid behoeven jonge kinderen ook bijzondere bescherming. Het Comité gaat daar in paragraaf 36 verder op in en noemt onder meer het bieden van bescherming tegen misbruik en verwaarlozing en het bieden van bescherming aan kinderen die niet thuis opgroeien. Het Comité benadrukt dat staten moeten garanderen dat ieder kind onder alle omstandigheden passende bescherming ontvangt. Op dit recht op bescherming staan we, voor alle kinderen in alle leeftijdsgroepen, stil.

Bescherming tegen geweld

It requires a paradigm shift away from child protection approaches in which children are perceived and treated as “objects” in need of assistance rather than as rights holders entitled to non-negotiable rights to protection. – GC 13, par. 59.

Ondanks het feit dat het VN-Kinderrechtenverdrag een belangrijke rol toekent aan de ouders in het leven van het kind en kinderen in beginsel bij hun ouders horen op te groeien, komt het voor dat de staat ingrijpt in het gezinsleven van een kind en zijn ouders. Als dat gebeurt, is artikel 9 IVRK (contact tussen ouders en kind) van toepassing. Daar gaan we hierna specifiek op in. Intervenieren kan bijvoorbeeld nodig zijn als sprake is van misbruik of verwaarlozing van het kind. De staat heeft op grond van artikel 19 IVRK de plicht het kind daartegen te beschermen. Indien het kind al slachtoffer is geworden, is de staat op grond van artikel 39 verplicht passende te zorg te bieden aan het kind gericht op (fysiek en psychisch) herstel.

Het Comité zet in GC nr. 13 uiteen wat noodzakelijk is om kinderen effectief te beschermen tegen geweld en wat nodig is voor het bieden van passende zorg aan slachtoffers van geweld. Het Comité geeft weer wat allemaal onder geweld wordt verstaan. Hieronder vallen ook schendingen van de rechten van kinderen door instellingen en systemen.

Authorities at all levels of the State responsible for the protection of children from all forms of violence may directly and indirectly cause harm by lacking effective means of implementation of obligations under the Convention. Such omissions include the failure to adopt or revise legislation and other provisions, inadequate implementation of laws and other regulations and insufficient provision of material, technical and human resources and capacities to identify, prevent and react to violence against children. It is also an omission when measures and programmes are not equipped with sufficient means to assess, monitor and evaluate progress or shortcomings of the activities to end violence against children. Also, in the commission of certain acts, professionals may abuse children’s right to freedom from violence, for example, when they execute their responsibilities in a way that disregards the best interests, the views and the developmental objectives of the child. – GC 13, par. 32.

Om te kunnen spreken van een holistisch systeem voor kinderbescherming, moeten alomvattende en geïntegreerde maatregelen worden geboden volgens het Comité (par. 45). Preventie is een belangrijk onderdeel van een dergelijk holistisch systeem, zo blijkt uit paragrafen 46 en 47, waarbij het Comité specifiek als maatregel overweegt:

Providing assistance to the family by adopting measures that promote family unity and ensure for children the full exercise and enjoyment of their rights in private settings, abstaining from unduly interfering in children's private and family relations, depending on circumstances. – GC 13, par. 47, onder c, nr. vi.¹⁹

Vervolgens behandelt het Comité een aantal andere elementen die deel uitmaken van het holistische systeem. Relevant in het kader van een goed functionerend jeugdzorgstelsel zijn onder meer de volgende elementen, afgebeeld hieronder in figuur 1.

Risicofactoren vaststellen (par. 48)

Kinderen moeten alle mogelijke kansen krijgen problemen kenbaar te maken om escalatie en crisis te voorkomen.

Op die manier kunnen volwassenen de signalen herkennen en tijdig handelen, zelfs als het kind niet expliciet om hulp vraagt.

Onderzoek (par. 51)

Onderzoek van voorvallen van geweld moet uitgevoerd worden door gekwalificeerde professionals die hiertoe specifiek zijn opgeleid.

Onderzoek moet gebaseerd zijn op de rechten van het kind. De aanpak moet kindgericht zijn.

Behandeling (par. 52)

Behandeling van kinderen die slachtoffer zijn van geweld, is een van de vele noodzakelijke diensten om (fysiek en psychisch) herstel en sociale integratie te bevorderen. Dit moet plaatsvinden in een kindgerichte omgeving, waarbij aandacht is voor: (i) de mening van het kind, (ii) de veiligheid van het kind, (iii) de mogelijke noodzaak van een directe veilige plaatsing en (iv) het lange termijn effect van interventies op het welzijn, de gezondheid en ontwikkeling van het kind.

Hiertoe kan het nodig zijn om verschillende (langdurige) hulpverlening in te schakelen zoals medische, psychische, sociale en juridische hulp.

Follow-up (par. 53)

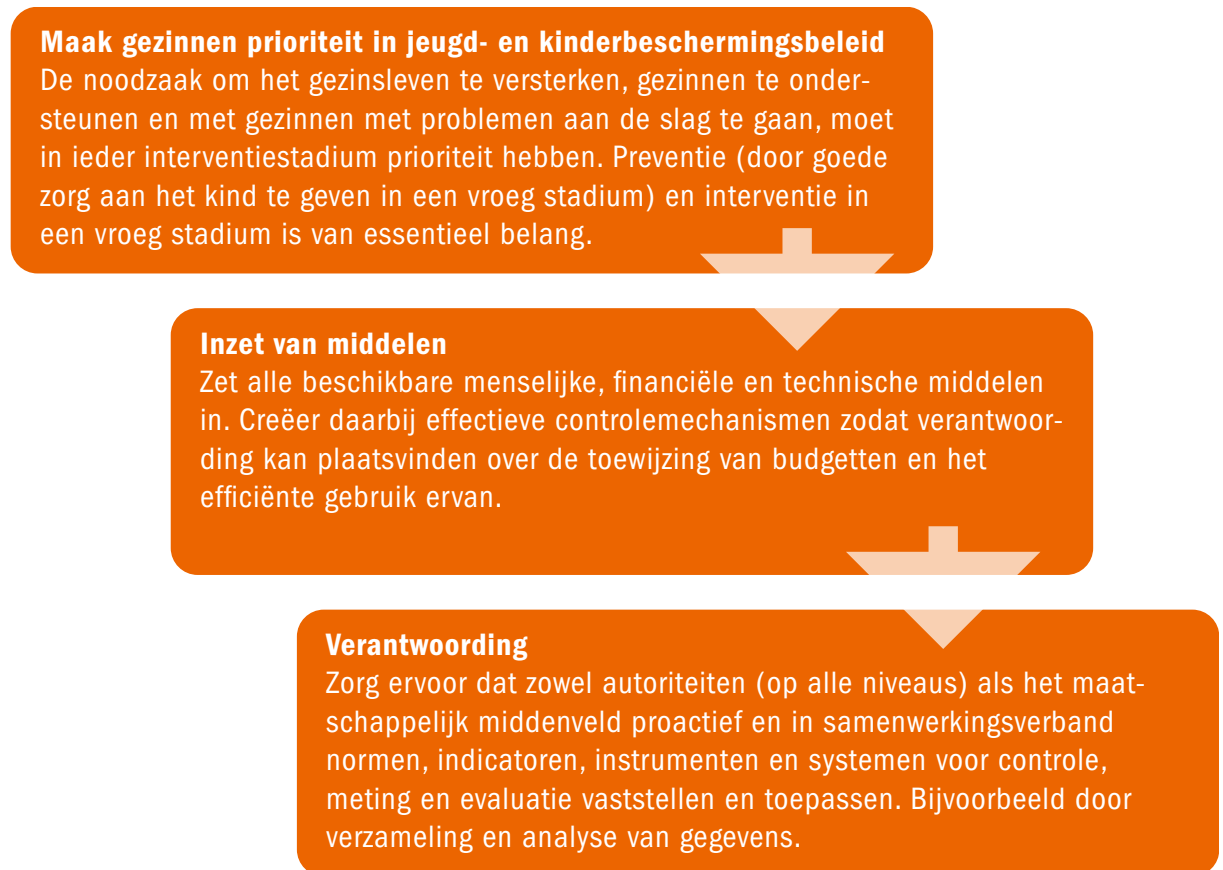
Het volgende moet altijd duidelijk zijn: (a) wie de verantwoordelijkheid voor het kind en het gezin heeft in welk stadium; (b) de doelen van ieder gekozen traject, volledig afgestemd met het kind en andere betrokkenen; (c) de details, deadlines voor het inzetten van en voorgestelde duur van een interventie; en (d) procedures en data voor herbeoordeling, monitoring en evaluaties.

Een casemanagementproces kan volgens het Comité bijdragen om continuïteit van interventies te borgen: *'Effective help requires that actions, once decided through a participatory process, must not be subject to undue delay'*. De follow-up moet worden beschouwd in de context van artikel 39 IVRK (herstel en re-integratie), artikel 25 IVRK (periodieke herbeoordeling van behandeling en plaatsingen), artikel 6 lid 2 IVRK (recht op ontwikkeling) en artikel 29 IVRK (doelen van de voorlichting met daarin de intenties en aspiraties voor ontwikkeling).

Figuur 1: elementen voor een goed functioneren jeugdzorgstelsel zoals vermeld in GC 13.

¹⁹ Mensenrechtencomité, General Comment nr. 17 (1989) inzake de rechten van het kind; Europese Hof voor de Rechten van de Mens *Olsson tegen Zweden* (nr. 1), Uitspraak van 24 maart 1988, Serie A nr. 130, par. 81; Inter-Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens, *Velásquez Rodríguez tegen Honduras*, Uitspraak ten principale, 10 januari 1989, Serie C, nr. 3, par. 172.

In paragraaf 68 erkent het Comité dat vele door verdragstaten aangenomen landelijke actieplannen voor de tenuitvoerlegging van de rechten van het kind maatregelen omvatten. Dit om alle vormen van geweld tegen kinderen te verbieden, voorkomen en uit te bannen. In Nederland zijn de afgelopen jaren ook diverse actieprogramma's gelanceerd (onder meer Zorg voor de Jeugd en Geweld hoort Nergens Thuis). Het Comité stelt enerzijds vast dat dergelijke actieplannen ertoe bijdragen dat kinderen hun rechten meer kunnen genieten, anderzijds ondervinden zij veel problemen bij invoering, toezicht, evaluatie en vervolg. Die spanning is ook in Nederland zichtbaar. Het Comité ontwierp een nationaal coördinatiekader om verdragstaten hierbij te helpen. Enkele voor het jeugdzorgstelsel relevante elementen zijn hierna afgebeeld in figuur 2.

Figuur 2: enkele relevante elementen van het door het Comité ontworpen nationaal coördinatiekader, GC 13 par 72.

Scheiding van een kind van zijn ouders

Zoals hierna zal blijken is het scheiden van het kind van zijn ouders een uiterste maatregel. Het VN-Kinderrechtenverdrag geeft waarborgen die moeten worden nageleefd in het geval dat een kind van zijn ouders wordt gescheiden (artikel 9 IVRK). Een kind heeft na uithuisplaatsing recht op regelmatige omgang en rechtstreeks contact met beide ouders, tenzij dit in strijd is met het belang van het kind. Artikel 9 IVRK gaat kort gezegd in op onderstaande drie vragen.²⁰

i) Wanneer mag een kind van zijn ouders worden gescheiden?

In het eerste lid van artikel 9 IVRK staat dat een kind alleen van zijn ouders mag worden gescheiden als dat in het belang van het kind noodzakelijk is. Het gebruik van de term 'noodzakelijk' impliceert dat een kind niet van zijn ouders gescheiden mag worden als dat om wat voor reden dan ook 'beter' voor het kind zou zijn. Dit wordt onderschreven door de *UN Guidelines*: de uithuisplaatsing dient een uiterste maatregel, tijdelijk en zo kort mogelijk te zijn. Dit betekent dat, op het moment dat een kind uit huis is geplaatst, alles in het werk moet worden gesteld een snelle terugplaatsing naar huis te realiseren.²¹

²⁰ Tobin 2019, p. 311.

²¹ UN Document A/RES/64/142, par. 49-52.

Voor een nadere toelichting is GC nr. 14 relevant. Het Comité geeft hierin aan:

Given the gravity of the impact on the child of separation from his or her parents, such separation should only occur as a last resort measure, as when the child is in danger of experiencing imminent harm or when otherwise necessary; separation should not take place if less intrusive measures could protect the child. Before resorting to separation, the State should provide support to the parents in assuming their parental responsibilities, and restore or enhance the family's capacity to take care of the child, unless separation is necessary to protect the child. Economic reasons cannot be a justification for separating a child from his or her parents. – GC nr. 14, par. 61.

Een kind mag dus alleen van zijn ouders gescheiden als

- i) de scheiding noodzakelijk is om de belangen van het kind te beschermen en
- ii) er redelijkerwijs geen andere maatregelen beschikbaar zijn om dit doel te bereiken.²²

Het beoordelen van het belang van het kind mag niet op basis van aannames en subjectieve voorkeuren gebeuren maar moet gebaseerd zijn op zorgvuldige overweging van:

- i) de mate waarin de scheiding van het kind van zijn ouders in overeenstemming is met de overige rechten uit het VN-Kinderrechtenverdrag,
- ii) de mening van het kind,
- iii) de mening van de ouders van het kind en andere belanghebbenden en
- iv) het beschikbare bewijs waaruit volgt dat het in het belang van het kind is om van zijn ouders te worden gescheiden.²³

In de *UN Guidelines* is eveneens opgenomen dat professionals een actueel gezinsonderzoek moeten hebben verricht, waarbij zowel het kind als zijn ouders de mogelijkheid hebben gehad hun mening kenbaar te maken.²⁴

(ii) Welke procedure moet worden gevolgd als een kind van zijn ouders wordt gescheiden?

Een kind mag alleen van zijn ouders worden gescheiden door de bevoegde autoriteiten onder voorbehoud van de mogelijkheid van rechterlijke toetsing (zie ook *UN Guidelines*²⁵) en dat de beslissing in overeenstemming is met het toepasselijke recht en de toepasselijke procedures (artikel 9 lid 2 IVRK). Alle betrokkenen moeten bovendien de gelegenheid krijgen hun standpunt naar voren te brengen. Dit recht komt toe aan het kind, zijn ouders en andere belanghebbenden zoals grootouders of broers en zussen.²⁶

(iii) Wat zijn de rechten van het kind nadat het van zijn ouders is gescheiden?

Een kind dat van zijn ouders is gescheiden, heeft recht op regelmatige omgang en rechtstreeks persoonlijk contact met zijn ouders, tenzij dit contact niet in het belang is van het kind (artikel 9 lid 3 IVRK). De overheid heeft de plicht zich te onthouden van inmenging in de uitoefening van dit recht. Als het kind echter geen contact heeft met zijn ouders, heeft de overheid de plicht maatregelen te nemen die ervoor zorgen dat het kind toch contact met zijn ouders kan hebben.²⁷ Denk hierbij aan het zorgdragen voor geschikte locaties waar het contact (eventueel onder toezicht) kan plaatsvinden, het regelen van het vervoer en het bieden van financiële ondersteuning aan ouders als dit de belemmeringen vormen voor het contact.²⁸

²² Idem, p. 320.

²³ Idem, p. 321.

²⁴ UN Document A/RES/64/142, par. 39-40, 65.

²⁵ Idem, par. 47.

²⁶ Tobin 2019, p. 312.

²⁷ Idem, p. 312.

²⁸ Idem, p. 331.

Het recht op rechtstreeks persoonlijk contact ziet zowel op fysiek contact tussen het kind en zijn ouders tijdens bezoekenmomenten als op andere vormen van contact, bijvoorbeeld via social media, e-mail en telefoon. Het ziet ook op contact onder toezicht als dit nodig is om het kind te beschermen.²⁹

Dat een kind recht heeft op regelmatig contact met zijn ouders impliceert dat regelmatig contact beter is dan beperkt contact. In de literatuur wordt benoemd dat desalniettemin per situatie beoordeeld moet worden welke frequentie van contact haalbaar is en in hoeverre deze frequentie in overeenstemming is met het belang van het kind.³⁰ Bij het vaststellen van de frequentie van het contact moet in ieder geval rekening worden gehouden met de mening van het kind.³¹ Tot slot wordt in de *UN Guidelines*³² en in de literatuur³³ vermeld dat contact tussen een kind en zijn ouders cruciaal is wanneer gewerkt wordt aan de terugplaatsing van het kind.

Overige kinderrechtelijke waarborgen bij uithuisplaatsing

Het VN-Kinderrechtenverdrag bevat ook andere waarborgen voor het kind indien het wordt gescheiden van zijn ouders. Zo bepaalt artikel 20 IVRK dat een kind dat uit huis is geplaatst recht heeft op bijzondere bescherming. Dit houdt onder meer in dat de staat moet zorgen voor alternatieve opvang, bij voorkeur in een gezinsomgeving. Ook de *UN Guidelines* schrijven dit voor.³⁴ Daarnaast staat in artikel 20 IVRK dat bij het overwegen van oplossingen op passende wijze rekening moet worden gehouden met de wenselijkheid van continuïteit in de opvoeding van het kind, met de taalachtergrond en met de etnische, godsdienstige en culturele achtergrond van het kind.

Bovendien moet de scheiding van een kind van zijn ouders voor de kortst mogelijke duur plaatsvinden.³⁵ Om te voorkomen dat de uithuisplaatsing langer duurt dan strikt noodzakelijk, moet regelmatig een evaluatie plaatsvinden (artikel 25 IVRK en *UN Guidelines*: bij voorkeur iedere drie maanden³⁶).

Het Comité heeft meerdere malen benadrukt dat staten de plicht hebben, wanneer een kind van zijn ouders is gescheiden, alle redelijke maatregelen te nemen de terugkeer van het kind naar huis te bewerkstelligen.³⁷ Veronachtzaming van die plicht levert een schending op van het recht op familieleven, zoals staat in artikel 16 IVRK en artikel 8 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (hierna: EVRM).³⁸ Dit wordt ook door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (hierna: EHRM) bevestigd. De jurisprudentie van het EHRM zullen we nu bespreken.

2.2.2 Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens

In 1954 ratificeerde Nederland het EVRM.³⁹ Daarmee nam Nederland de verplichting op zich eenieder – dus ook kinderen – die zich op Nederlands grondgebied bevindt, te verzekeren van de rechten en vrijheden die zijn vastgelegd in het EVRM.⁴⁰ Ook nam Nederland de verplichting op zich ervoor te zorgen dat de nationale wet- en regelgeving in overeenstemming is met de verdragsbepalingen uit het EVRM. Doordat Nederland een gematigd monistisch stelsel heeft, werken de verdragsbepalingen uit het EVRM rechtstreeks door in de nationale wet- en regelgeving.⁴¹ Dit geeft burgers de mogelijkheid de rechten uit het EVRM rechtstreeks in te roepen voor de nationale rechter. Wanneer de rechter oordeelt dat sprake is van strijd tussen een nationale wettelijke bepaling en een internationale ver-

29 Idem, p. 312 en 332.

30 Idem, p. 312.

31 Idem, p. 329.

32 UN Document A/RES/64/142, par. 51.

33 Tobin 2019, p. 333.

34 UN Document A/RES/64/142, par. 5 en 22.

35 CO Finland, CRC/C/15/Add.132, par. 36.

36 UN Document A/RES/64/142, par. 5, 14 en 67.

37 Zie o.m. CO Haïti, CRC/C/HTI/CO/2-3 par. 43(a); CO Marokko, CRC/C/MAR/CO/3-4 par. 47(h); CO Guyana, CRC/C/GUY/CO/2-4 par. 42(d).

38 Tobin 2019, p. 326.

39 *Trb.* 1954, 151.

40 Art. 1 EVRM; Dat kinderen onder de reikwijdte van het EVRM vallen, is eveneens bevestigd door het EHRM in onder meer de volgende zaken: EHRM 25 april 1978, 5856/72 (Tyreer/Verenigd Koninkrijk); EHRM 28 november 1988, 10929/84 (Nielsen/Denemarken); EHRM 12 juli 2012, 60437/08 (Eriksson/Zweden).

41 Art. 93 Gw.

dragsbepaling uit het EVRM, dan prevaleert de verdragsbepaling uit het EVRM en wordt de nationale wettelijke bepaling buiten toepassing gelaten.⁴² Burgers hebben eveneens de mogelijkheid, indien zij alle nationale rechtsmiddelen hebben uitgeput, naar het EHRM te stappen wanneer zij van mening zijn dat hun rechten uit het EVRM zijn geschonden.⁴³ De uitspraken van het EHRM zijn bindend.⁴⁴

Het recht op familie- en gezinsleven

Ieder kind heeft op grond van artikel 8 EVRM het recht op respect voor zijn familie- en gezinsleven. Een inbreuk op dit recht is alleen gerechtvaardigd als deze inbreuk bij wet is voorzien, een legitiem doel nastreeft en noodzakelijk is in een democratische samenleving.⁴⁵

Het EHRM benadrukte meerdere malen dat staten verplicht zijn, wanneer een kind van de ouder(s) wordt gescheiden, alle redelijke maatregelen te nemen om terugkeer naar huis te bewerkstelligen.⁴⁶ Family life eindigt niet als het kind uit huis geplaatst wordt.⁴⁷ Het is een tijdelijke maatregel en gericht op hereniging met de ouders. De uithuisplaatsing moet noodzakelijk zijn.⁴⁸ Indien staten niet toewerken naar terugplaatsing, dan is dat een schending van het recht op familieleven zoals neergelegd in artikel 16 IVRK en artikel 8 EVRM.⁴⁹

Uit het voorgaande blijkt dat het EHRM ruimte ziet een kind van de ouder(s) te scheiden.⁵⁰ Het EHRM gaat ervan uit dat de nationale autoriteiten zelf het beste kunnen beoordelen of de uithuisplaatsing van een kind in een specifieke zaak noodzakelijk is. Het EHRM toetst slechts op afstand, in retrospectief, of de autoriteiten in redelijkheid tot de genomen beslissing konden komen.⁵¹ Daarmee hanteert het EHRM dus een *wide margin of appreciation*. Daarentegen wordt deze wide margin of appreciation kleiner naarmate steeds meer beperkingen aan ouders worden opgelegd:

The Court thus recognises that the authorities enjoy a wide margin of appreciation in assessing the necessity of taking a child into care. A “stricter scrutiny” is called for in respect of any further limitations, such as restrictions placed by the authorities on parental rights of access, and of any legal safeguards designed to secure the effective protection of the right of parents and children to respect for their family life. Such further limitations entail the danger that the family relations between the parents and a young child will effectively be curtailed (ibid., § 211).⁵²

Afgelopen decennia heeft het EHRM in meerdere uithuisplaatsingszaken beoordeeld of sprake was van schending van artikel 8 EVRM. Recentelijk, in 2019 en 2020, deed het EHRM een reeks uitspraken in zaken tegen Noorwegen.⁵³ Hoewel in die uitspraken de adoptiebeslissing centraal stond, hetgeen

42 Art. 94 Gw.

43 Sinds 1 augustus 2018 is ook protocol 16 EVRM in werking getreden, waardoor prejudiciële vragen door de hoogste rechterlijke colleges aan het EHRM kunnen worden voorgelegd. Zie onder meer een blog van Taru Spronken hierover: <https://www.njb.nl/blogs/protocol-16-evrm-nog-meer-prejudici%C3%A8le-vragen/>.

44 Art. 19 EVRM.

45 Bijvoorbeeld ter bescherming van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen, zie art. 8 lid 2 EVRM.

46 EHRM 10 juli 2002, 46544/99 (Kutzner/Duitsland); EHRM 14 januari 2013, 27751/95 (K.A./Finland); EHRM 18 december 2008, 39948/06 (Saviny/Oekraïne). EHRM 8 april 2013, appl. no. 7075/10 (Ageyevy/Rusland), par. 143. Zie ook Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights, par. 351.

47 Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights, par 342.

48 Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights, par. 348.

49 Tobin 2019, p. 326.

50 Zie EHRM 9 december 2021, appl. no. 53487/13 (R.M./Letland).

51 Zie EHRM 8 april 2004, appl. no. 11057/02 (Haase/Duitsland), par. 89.

52 EHRM 22 december 2020, appl. no. 64639/16 (M.L./Noorwegen), par 81. Zie in dit verband ook EHRM 7 augustus 1996, appl. no. 17383/90 (Johansen/Noorwegen), NJ 1998, 324.

53 EHRM 10 september 2019, appl. no. 37283/13 (Strand Lobben and others/Noorwegen), EHRM 19 november 2019, appl. no. 64808/16 (K.O. and V.M./Noorwegen); EHRM 17 december 2019, appl. no. 60371/15 (A.S./Noorwegen); EHRM 10 maart 2020, appl. no. 39710/15 (Pedersen and Others/Noorwegen); EHRM 10 maart 2020, appl. no. 14652/16, (Hernehult/Noorwegen), EHRM 22 december 2020, appl. no. 64639/16 (M.L./Noorwegen).

de meest vergaande kinderbeschermingsmaatregel is in Noorwegen, zijn de uitspraken ook relevant voor Nederland.⁵⁴ Immers bij de beoordeling van de vraag of sprake is van schending van artikel 8 EVRM in die zaken, wordt in de motivering uitgebreid stilgestaan bij de positieve verplichting die op de staten rust wanneer het kind van de ouder(s) wordt gescheiden. Zo gaat het EHRM in op de zorgvuldigheid van de belangenafweging en de geboden waarborgen bij een vergaande inbreuk op het gezins- en familieleven:

The Court was fully conscious of the primordial interest of the child in the decision-making process. However, the domestic authorities had not attempted to perform a genuine balancing exercise between the interests of the child and his biological family, but had focused on the child's interests instead of seeking to combine both sets of interests. (...)

Against this background, taking particular account of the limited evidence that could be drawn from the contact sessions that had been implemented (see paragraph 221 above), in conjunction with the failure - notwithstanding the first applicant's new family situation - to order a fresh expert examination into her capacity to provide proper care although this was a central factor in the City Court's assessment (see paragraphs 222-3 above) and also of the lack of reasoning with regard to X's continued vulnerability (see paragraph 224 above), the Court does not consider that the decision-making process leading to the impugned decision of 22 February 2012 was conducted so as to ensure that all the views and interests of the applicants were duly taken into account. It is thus not satisfied that the said procedure was accompanied by safeguards that were commensurate with the gravity of the interference and the seriousness of the interests at stake.⁵⁵

In alle uitspraken kijkt het EHRM naar de omgangsregeling tussen de ouder(s) en het kind na de uithuisplaatsing, mede gelet op het moment dat een beslissing wordt genomen over het perspectief van het kind:

Moreover, it is crucial that the regime of contact effectively supports the goal of reunification until - after careful consideration and also taking account of the authorities' positive duty to take measures to facilitate family reunification - the authorities are justified in concluding that the ultimate aim of reunification is no longer compatible with the best interests of the child. The Court emphasises that family reunification cannot normally be expected to be sufficiently supported if there are intervals of weeks, or even - as in the instant case - as much as months, between each contact session. While the domestic authorities were obliged to facilitate contact to the extent possible without exposing A to undue hardship, in order to guard, strengthen and develop family ties, thus enhancing the prospect of being able to reunify the family in the future, the decisions on contact rights in this case aimed instead only at upholding A's cognitive and intellectual understanding of who her parents were (see paragraphs 21 and 35 above). Moreover, and bearing in mind the overarching purpose of contact visits in facilitating the strengthening of family ties, the decision to permit such visits to be invariably supervised by the child care authorities must be justified on special grounds in every case.⁵⁶

⁵⁴ M.R. Bruning, noot bij EHRM 22 december 2020, appl. no. 64639/16 (M.L./Noorwegen), European Human Rights Cases updates, 15 maart 2021 (online geraadpleegd).

⁵⁵ EHRM 10 september 2019, appl. no. 37283/13 (Strand Lobben and others/Noorwegen), par. 220 en 225.

⁵⁶ EHRM 19 november 2019, appl. no. 64808/16 (K.O. and V.M./Noorwegen), par 69.

In de laatste uitspraak in 2020 maakt het EHRM, terugverwijzend naar de uitspraken in de reeks, duidelijk dat een omgangsregeling na uithuisplaatsing cruciaal is voor het doen slagen van thuisplaatsing. Dit kan niet worden bereikt als geen frequent contact plaatsvindt tussen de ouder(s) en het kind. De belangen van het kind moeten bij het vaststellen van omgang uiteraard zorgvuldig worden afgewogen.

The Court reiterates, moreover, that regard for family unity and for family reunification in the event of separation are inherent considerations in the right to respect for family life under Article 8 of the Convention. Accordingly, in the event of the imposition of a public care order that restricts family life, a positive duty lies on the authorities to take measures to facilitate family reunification as soon as reasonably feasible. Moreover, any measure implementing such temporary care should be consistent with the ultimate aim of reuniting the natural parents and the child. The positive duty to take measures to facilitate family reunification as soon as reasonably feasible will begin to weigh on the relevant authorities with progressively increasing force from the commencement of the period of care, subject always to its being balanced against the duty to consider the best interests of the child. The ties between members of a family, and the prospect of their successful reunification, will perforce be weakened if impediments are placed in the way of their having easy and regular access to each other (ibid., §§ 205 and 208). It is crucial that the contact regime, without exposing the child to any undue hardship, effectively supports the goal of reunification until – after careful consideration, and taking account of the authorities’ positive duty to take measures to facilitate family reunification – the authorities are justified in concluding that the ultimate aim of reunification is no longer compatible with the best interests of the child. Family reunification cannot normally be expected to be sufficiently supported if there are intervals of weeks, or even months, between each contact session.⁵⁷

Gekeken naar andere uitspraken van het EHRM in het verleden, is het inmiddels vaste jurisprudentie van het EHRM dat een kind na uithuisplaatsing recht heeft op regelmatig contact met zijn ouders.⁵⁸ Het EHRM is vooral streng wanneer een staat het contact tussen een kind en zijn ouders minimaliseert of volledig ontzegt. Volgens het EHRM zijn beperkingen in het contact tussen een kind en zijn ouders alleen gerechtvaardigd als deze voldoen aan de vereisten van proportionaliteit en subsidiariteit.⁵⁹ Het geheel stopzetten van het contact tussen een kind en zijn ouders is volgens het noodzakelijkheidsbeginsel alleen mogelijk als hiervoor bijzonder zwaarwegende redenen (*particular strong reasons*) zijn.⁶⁰

Het EHRM bepaalde ook dat kinderen na uithuisplaatsing recht hebben op een regelmatige evaluatie van de uithuisplaatsing om te bezien of deze nog steeds noodzakelijk is. Volgens het EHRM is deze evaluatie noodzakelijk om te werken aan het doel het kind met zijn ouders te herenigen.⁶¹

In dit verband wordt tot slot nog opgemerkt dat het EHRM gezagsbeëindiging als een vergaande maatregel beschouwt. Ook in het kader van die maatregel wordt benadrukt dat prioriteit moet worden gegeven aan het behouden van de persoonlijke relaties en het herstellen van de gezinssituatie. Tenzij dit niet in het belang is van het kind vanwege diens gezondheid of ontwikkeling. Dat een kind

57 EHRM 22 december 2020, appl. No. 64639/16 (M.L./Noorwegen), par. 79.

58 EHRM 26 februari 2002, appl. no. 42326/98 (Kutzner/Duitsland; EHRM 22 juni 1998, appl. no. 11373/85 (Eriksson/Zweden), par. 71; EHRM 25 februari 1992, appl. no. 12963/87 (Margareta & Roger Andersson/Zweden), par. 91; EHRM 27 november 1992, appl. no. 13441/87 (Olsson/Zweden), par. 90.

59 EHRM 22 juni 1998, appl. no. 11373/85 (Eriksson/Zweden); EHRM 25 februari 1992, appl. no. 12963/87 (Margareta & Roger Andersson/Zweden); EHRM 23 maart 2010, appl. no. 45901/05 (M.A.K. en R.K./Verenigd Koninkrijk).

60 EHRM 7 augustus 1996, appl. no. 17383/90 (Johansen/Noorwegen), NJ 1998, 324, par. 74. EHRM 25 februari 2020, appl. no. 68868/14 (Y.I. v. Russia), par. 75.

61 EHRM 23 september 1994, appl. no. 19823/92 (Hokkanen/Finland), par. 55.

in een meer geschikte leefomgeving kan opgroeien, is onvoldoende om het perspectief van het kind elders vast te stellen.

The deprivation of parental rights is a particularly far-reaching measure which deprives a parent of his or her family life with the child and is inconsistent with the aim of reuniting them. Such measures should be applied only in exceptional circumstances and can only be justified if they are motivated by an overriding requirement pertaining to the child's best interests [...]. In identifying the child's best interests in a particular case, two considerations must be borne in mind: firstly, it is in the child's best interests that his ties with his family be maintained except in cases where the family has proved particularly unfit; and secondly, it is in the child's best interests to ensure his development in a safe and secure environment [...]. It is clear from the foregoing that family ties may only be severed in very exceptional circumstances and that everything must be done to preserve personal relations and, where appropriate, to "rebuild" the family [...]. It is not enough to show that a child could be placed in a more beneficial environment for his upbringing [...]. However, where the maintenance of family ties would harm the child's health and development, a parent is not entitled under Article 8 to insist that such ties be maintained.⁶²

2.3 Nationaal juridisch kader

Uit het internationaal en Europees kinderrechtenskader volgt duidelijk dat kinderen het recht hebben bij hun ouders op te groeien en dat zij in beginsel niet van elkaar mogen worden gescheiden. Tenzij dit noodzakelijk is in het belang van het kind. In de deze paragraaf staat het nationaal juridisch kader van de kinderbeschermingsmaatregelen centraal. We betrokken daarbij de recente richtinggevendende uitspraken van de Hoge Raad. Om een indruk te verkrijgen hoe rechters omgaan met uithuisplaatsing en thuisplaatsing, hebben we enkele opvallende recente uitspraken uitgelicht.

Alvorens het nationaal juridisch kader te behandelen, merken wij op dat dit over het zogenoemde 'gedwongen' kader gaat. Wij beseffen dat ook veel hulpverlening in het vrijwillig kader wordt verricht, maar dat dit door ouders lang niet altijd als vrijwillig wordt ervaren.⁶³ In dit rapport beperken wij ons tot het gedwongen kader. Voor wat betreft de hulpverlening in het vrijwillig kader verwijzen wij naar het in 2019 gepubliceerde advies van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) en de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (RVS). Hierin worden aanbevelingen geformuleerd voor de Rijksoverheid om een juridisch gerechtvaardigde en ethisch verantwoorde jeugdzorgpraktijk te realiseren.⁶⁴

2.3.1 Ondertoezichtstelling

De overheid is verplicht ondersteuning te bieden als het ouders niet op eigen kracht lukt hun kind adequaat te verzorgen en op te voeden. Daarbij geldt dat eerst minder ingrijpende hulp in het vrijwillig kader moet worden ingezet.⁶⁵ Wanneer deze hulp het kind en zijn ouders onvoldoende heeft geholpen, kan de overheid ingrijpen met een kinderbeschermingsmaatregel.

De kinderrechter kan op grond van artikel 1:255 van het Burgerlijk Wetboek (BW), het kind onder toezicht stellen van een gecertificeerde instelling (hierna: GI). Volgens dit artikel kan de ondertoezichtstelling (hierna: OTS) worden opgelegd indien aan drie voorwaarden is voldaan:

- de minderjarige groeit zodanig op dat hij in zijn ontwikkeling wordt bedreigd;
- de zorg die in verband met het wegnemen van de bedreiging noodzakelijk is voor de minderjarige of voor zijn ouders of de ouder die het gezag uitoefenen, door deze niet of onvoldoende wordt geaccepteerd;

⁶² EHRM 6 oktober 2015, appl. no. 58455/13 (N.P./Moldavië), par. 65 en 66.

⁶³ <https://defenceforchildren.nl/actueel/blog/chantal-roso/drangtrajecten-voor-gezinnen-wat-hebben-ouders-nog-te-kiezen/>.

⁶⁴ RSJ en RVS, 'Intensieve vrijwillige hulp. Heldere grenzen aan drang in de jeugdzorg', Den Haag, november 2019.

⁶⁵ Kamerstukken II 2008/2009, 32015, nr. 3 (MvT), p. 22.

- de verwachting gerechtvaardigd is dat de ouders of de ouder die het gezag uitoefenen binnen een gelet op de persoon en de ontwikkeling van de minderjarige aanvaardbaar te achten termijn, de verantwoordelijkheid voor de verzorging en opvoeding, bedoeld in artikel 247, tweede lid, in staat zijn te dragen.⁶⁶

De redenen voor een OTS zijn uiteenlopend en kunnen liggen in een stagnatie in de ontwikkeling van het kind en in de beperkte opvoedingsvaardigheden van de ouders.⁶⁷ Denk onder andere aan opvoedingsproblemen die al dan niet samenhangen met huiselijk geweld, verslavingen, psychische problemen of specifieke eigenschappen van het kind, zoals een (licht) verstandelijke beperking.⁶⁸ Leidend is dat het kind ernstig in zijn ontwikkeling wordt bedreigd. De kinderrechter is verplicht die concrete bedreigingen te vermelden in de beschikking.⁶⁹

Een kind kan maximaal één jaar onder toezicht worden gesteld.⁷⁰ De OTS kan daarna op verzoek van de GI worden verlengd met maximaal één jaar.⁷¹ De OTS mag niet langer duren dan noodzakelijk.⁷² Bij de verlenging dient opnieuw te worden getoetst of nog steeds wordt voldaan aan de voorwaarden voor de OTS. Het doel van de OTS is het houden van toezicht op de minderjarige en het bieden van hulp en ondersteuning aan ouders om hen weer in staat te stellen zelf de verantwoordelijkheid voor de verzorging en opvoeding van hun kind volledig op zich te kunnen nemen.⁷³

Artikel 1:262 lid 1 BW bepaalt dat de gecertificeerde instelling toezicht houdt op de minderjarige en zorgt dat aan de minderjarige en de met het gezag belaste ouders of ouder hulp en steun worden geboden opdat de concrete bedreigingen in de ontwikkeling van de minderjarige, bedoeld in art. 1:255 lid 5 (inmiddels vernummerd tot lid 4) BW, binnen de duur van de ondertoezichtstelling worden weggenomen. De inspanningen van de gecertificeerde instelling zijn erop gericht de ouders of ouder zoveel mogelijk de verantwoordelijkheid voor de verzorging en opvoeding van de minderjarige te laten dragen. Ingevolge art. 1:262 lid 3 BW bevordert de gecertificeerde instelling de gezinsband tussen de met het gezag belaste ouders of ouder en de minderjarige.

De hiervoor genoemde bepalingen brengen tot uitdrukking dat ondertoezichtstelling erop is gericht aan ouders hulp te bieden bij het verzorgen en opvoeden van de minderjarige en dat voorkomen moet worden dat ouders de ondertoezichtstelling ervaren als het overnemen daarvan door instanties en het buitenspel zetten van hen als ouders.⁷⁴

Na het uitspreken van de OTS door de kinderrechter moeten ouders eerst in de gelegenheid worden gesteld zelf een familiegroepsplan (hulpverleningsplan of plan van aanpak) op te stellen.⁷⁵ Ouders mogen zelf aangeven of zij van die gelegenheid gebruik willen maken. Ook kan de GI bepalen dat van het opstellen van een familiegroepsplan wordt afgezien als concrete bedreigingen in de ontwikkeling van het kind hiertoe aanleiding geven of de belangen van het kind anderszins geschaad worden.⁷⁶ De termijn waarbinnen vervolgens door de GI zelf een plan van aanpak moet worden opgesteld is zes weken nadat is afgezien van het opstellen van een familiegroepsplan. In het plan van aanpak moet

⁶⁶ Zie over de rechtsgrond van de OTS J. Huijjer, 'Herziening kinderbeschermingsmaatregelen. Naar een nieuwe ondertoezichtstelling', FJR 2015/8 en J. Huijjer, 'Herziening kinderbeschermingsmaatregelen. Gewijzigde verhoudingen, verhelderde grondslag?', JIP 2015/1, 49.

⁶⁷ Kamerstukken II 2008/2009, 32015, nr. 3 (MvT), p. 8.

⁶⁸ Schrama 2018, p. 303.

⁶⁹ Art. 799a lid 1 Rv.

⁷⁰ Art. 1:258 BW.

⁷¹ Art. 1:260 lid 1 BW.

⁷² Kamerstukken II 2008/2009, 32015, nr. 3 (MvT), p. 9 en p. 25.

⁷³ Art. 1:262 lid 1 BW; Kamerstukken II 2008/2009, 32015, nr. 3 (MvT), p. 10.

⁷⁴ Hoge Raad, 21 mei 2021, ECLI:NL:HR:2021:748, ro. 2.9.2 en 2.9.3.

⁷⁵ Artikel 4.1.2 Jw.

⁷⁶ Artikel 4.1.2 Jw.

staan wat de doelen zijn waaraan tijdens de OTS aan moet worden gewerkt.⁷⁷ Het plan van aanpak wordt in overleg met de ouders en het kind vastgesteld en afgestemd op de behoeften van het kind.⁷⁸ Naast het plan van aanpak moet ook door de jeugdhulpaanbieder een hulpverleningsplan worden opgesteld met afspraken over de vormen van jeugdhulp die tijdens de ondertoezichtstelling worden ingezet.⁷⁹ De pleegouders moeten ook instemmen met het plan als dit betrekking heeft op pleegzorg en daarin hun rol in het hulpverleningsproces en de wijze van begeleiding door de pleegzorgaanbieder wordt beschreven.⁸⁰

De OTS heeft tot gevolg dat het gezag van ouders wordt beperkt. Zij hebben niet langer de vrijheid om zelf alle opvoedkundige beslissingen te nemen. De jeugdbeschermer kijkt met het gezin mee en adviseert de ouders over de verzorging en opvoeding van hun kind. De ouders en het kind moeten meewerken aan de uitvoering van het plan van aanpak en het advies van de jeugdbeschermer. De jeugdbeschermer kan een schriftelijke aanwijzing over de verzorging en opvoeding aan de gezaghebbend ouders en het kind geven.⁸¹ De ouders en het kind zijn verplicht om die aanwijzing op te volgen, tenzij deze op hun verzoek door de rechter (gedeeltelijk) vervallen wordt verklaard.⁸² De schriftelijke aanwijzing wordt in dat geval ongedaan gemaakt met terugwerkende kracht.⁸³ De rechter kan de aanwijzing ook bekrachtigen op verzoek van de jeugdbeschermer.⁸⁴

Wanneer de minderjarige onder toezicht wordt gesteld, behouden de ouders het gezag en daarmee de plicht en het recht tot verzorging en opvoeding van de minderjarige. Ondertoezichtstelling kan weliswaar meebrengen dat het gezag van de ouders van de minderjarige door middel van een schriftelijke aanwijzing feitelijk wordt beperkt, maar dit betekent niet dat het gezag in zoverre bij de gecertificeerde instelling komt te berusten.⁸⁵

2.3.2 Uithuisplaatsing

Gedurende de OTS blijft het kind in principe bij de ouders wonen, maar onder bepaalde omstandigheden kan een machtiging tot uithuisplaatsing (MUHP) aan de kinderrechter worden verzocht. De kinderrechter kan op grond van artikel 1:265b BW die machtiging verlenen. Het kind wordt dan bijvoorbeeld in een pleeggezin of in een residentiële instelling geplaatst. De MUHP kan worden verleend wanneer dit noodzakelijk is:

- in het belang van de verzorging en opvoeding van de minderjarige; of
- om diens geestelijke of lichamelijke gesteldheid te onderzoeken.⁸⁶

De MUHP gaat altijd gepaard met een OTS en kan dan ook niet langer duren dan de OTS. Anders dan bij een plaatsing van het kind elders in het vrijwillig kader, waarvoor ouders toestemming moeten geven, kunnen ouders bij een MUHP niet langer beslissingen nemen over de verblijfplaats van hun kind. De MUHP beperkt het gezag van ouders dus nog verder. Net als de OTS, kan de MUHP voor maximaal één jaar worden uitgesproken door de kinderrechter en de MUHP kan op verzoek van de GI telkens met één jaar worden verlengd.⁸⁷

77 Art. 4.1.3 lid 5 Jw.

78 Art. 4.1.3 lid 2 Jw.

79 Bruning e.a. 2018, p. 412.

80 Art. 4.1.3 lid 6 Jw.

81 Art. 1:263 lid 1 BW.

82 Art. 1:263 lid 2 BW jo. art. 1:264 lid 1 BW.

83 Groene Serie Personen- en familie recht, art. 1:263 BW, aant. 3.

84 Art. 1:263 lid 3 BW.

85 Hoge Raad, 21 mei 2021, ECLI:NL:HR:2021:748, ro. 2.9.5.

86 Art. 1:265b lid 1 BW.

87 Art. 1:265c lid 1 en 2 BW.

*Als een minderjarige uit huis is geplaatst, bepaalt de gecertificeerde instelling – binnen de grenzen van de rechterlijke machtiging – de verblijfplaats van de minderjarige. Dit kan bijvoorbeeld een specifiek pleeggezin zijn. De gecertificeerde instelling moet ook in geval van uithuisplaatsing aandacht besteden aan het verbeteren van de mogelijkheden van de ouders om de minderjarige zelf te verzorgen en op te voeden, opdat de uithuisplaatsing niet langer duurt dan noodzakelijk is.*⁸⁸

Wanneer de OTS met UHP langer duurt dan twee jaar, moet het verzoek van de GI tot verlenging ook een advies van de RvdK bevatten.⁸⁹ De RvdK adviseert of de OTS en de MUHP nog steeds de aangewezen maatregelen zijn. Daarbij onderzoekt de RvdK of de maatregelen kunnen vervallen omdat ouders de noodzakelijke hulp accepteren, of dat een gezagsbeëindigende maatregel de geëigende maatregel is.⁹⁰ Hiermee wordt invulling gegeven aan het principe dat de OTS en UHP maatregelen van tijdelijke aard zijn.⁹¹ We staan hierna kort stil bij de gezagsbeëindigende maatregel. De reikwijdte van de MUHP stond afgelopen twee jaren ter discussie, met name in het kader van de vraag of pleegouders met het kind op vakantie mochten zonder de toestemming van de ouder met gezag. De Hoge Raad heeft op 21 mei 2021 de knoop hierover doorgehakt en overweegt:

*Bij uithuisplaatsing in een pleeggezin behoort tot de taken van de pleegouders als hiervoor in 2.11 omschreven in beginsel ook het nemen van beslissingen over uitstapjes en vakanties met de minderjarige. Hiervoor behoeven de pleegouders dus geen toestemming van de met het gezag belaste ouders.*⁹²

De Hoge Raad plaatst hier wel een kanttekening bij en dat heeft te maken met de omgang en het contact tussen ouders en het kind, als zij worden gescheiden. Dit komt hieronder aan de orde.

2.3.3 Omgang en contact tijdens de uithuisplaatsing

Uit de hiervoor weergegeven overwegingen van de Hoge Raad blijkt dat de UHP tijdelijk van aard is en gewerkt moet worden naar thuisplaatsing. Omgang en contact tussen ouders en kind zijn hiervoor cruciaal. Ook blijkt uit artikel 1:377a BW dat het kind recht heeft op omgang met zijn ouder⁹³ en met degene die een nauwe persoonlijke betrekking met hem heeft. Een UHP maakt dit, in beginsel, niet anders.

Contactbeperking

De GI is bevoegd het contact tussen het kind en zijn ouders gedurende de MUHP te beperken.⁹⁴ Dit mag alleen als dit noodzakelijk is in verband met de UHP van de minderjarige.⁹⁵ Het uitgangspunt moet daarbij volgens Bruning zijn dat beperkingen van het contact tijdelijk zijn. Zodra de omstandigheden het toelaten, moet de beperking worden verminderd.⁹⁶

Wanneer het contact tussen het kind en zijn ouders wordt beperkt, wordt een verdere inbreuk gemaakt op het familie- en gezinsleven.⁹⁷

⁸⁸ Hoge Raad, 21 mei 2021, ECLI:NL:HR:2021:748, r.o. 2.10.3.

⁸⁹ Art. 1:265j lid 3 BW.

⁹⁰ *Kamerstukken II* 2008/2009, 32015, nr. 3 (MvT), p. 32

⁹¹ Art. 1:255 lid 1 sub b en Par. 49-52 Guidelines? Volgt ook al uit het feit dat MUHP alleen met OTS kan en OTS alleen kan als de verwachting is dat ouders op termijn opvoeding weer op zich kunnen nemen

⁹² Hoge Raad, 21 mei 2021, ECLI:NL:HR:2021:748, r.o. 2.12.2.

⁹³ Ook als die ouder geen gezag heeft.

⁹⁴ Art. 1:265f BW jo 1:265g lid 1 BW, zie HR 14 december 2018, ECLI:NL:HR:2018:2321.

⁹⁵ Art. 1:265f BW.

⁹⁶ Groene Serie Personen- en familierecht, art. 1:265f BW, aant. 3.

⁹⁷ Vanzelfsprekend speelt ook hechting hierbij een rol. Verwezen wordt op dit punt naar onder meer het onderzoek van prof. dr. F. Juffer (2010), 'Beslissingen over kinderen in problematische opvoedsituaties. Inzichten uit gehechtheidsonderzoek', Den Haag: Sdu Uitgevers/Raad voor de Rechtspraak.

Het hangt van de concrete omstandigheden af hoe ver de beperking kan gaan. Dit mag in ieder geval niet verder gaan dan in het belang van het kind noodzakelijk is.⁹⁸ De noodzakelijkheid moet door de GI worden onderbouwd. De GI moet gemotiveerd aangeven waarom de beperking van het contact noodzakelijk is in verband met het doel van de UHP. Contactbeperkingen mogen geen automatisme zijn en moeten steeds vanuit het belang van het kind worden onderbouwd.⁹⁹

De beperking van het contact geldt als een schriftelijke aanwijzing.¹⁰⁰ De ouders en de minderjarige kunnen de kinderrechter binnen 14 dagen verzoeken de schriftelijke aanwijzing geheel of gedeeltelijk vervallen te laten verklaren.¹⁰¹ Daarnaast kan de rechter ook zelf een zorg- of omgangsregeling vaststellen als dat in het belang van het kind wenselijk is.¹⁰²

De bevoegdheid van de GI met betrekking tot zorg- en omgangsregelingen, is wel beperkt als eerder bij rechterlijke uitspraak een zorgverdeling of omgangsregeling is bepaald. De Hoge Raad heeft op 14 december 2018 bepaald dat de GI niet bevoegd is een door de rechtbank bepaalde zorgverdeling of omgangsregeling terzijde te schuiven.¹⁰³ Wil de GI een andere contactregeling tussen het kind en zijn ouders tijdens de uithuisplaatsing dan de rechter heeft bepaald, dan zal een wijzigingsverzoek bij de kinderrechter moeten worden ingediend.¹⁰⁴

De uitspraak van de Hoge Raad er al toe geleid dat rechters beslissen dat de jeugdbeschermer in het belang van het kind tijdelijk, voor de duur van de ondertoezichtstelling, wijziging in de zorgregeling mag aanbrengen. Recentelijk boog de Hoge Raad zich over de vraag of de rechter op deze wijze kan beslissen. Enerzijds werd aangevoerd dat dit in strijd is met de uitspraak van 14 december 2018 en anderzijds dat het te veel vrijheid aan de jeugdbeschermer geeft en te veel onzekerheid ontstaat. Anders dan in de uitspraak van 14 december 2018, is het volgens de Hoge Raad ‘de rechter zelf’ die, in het kader van de vaststelling van de zorgregeling, de gezinsvoogd de ruimte laat om – tijdelijk, voor de duur van de ondertoezichtstelling – de contacten tussen de minderjarige en een van de ouders te beperken.¹⁰⁵ De Hoge Raad oordeelt dat de rechter op deze wijze mag beslissen: ‘Indien de rechter dat in het belang van het kind noodzakelijk acht, staat hem dat vrij’.¹⁰⁶

Overigens, als de GI het contact tijdelijk wil opschorten (schorsen) kan de kinderrechter in het algemeen niet eerder beslissen op een dergelijk verzoek¹⁰⁷ dan op het moment dat alle belanghebbenden zijn gehoord, aldus de Hoge Raad in diezelfde uitspraak. De kinderrechter kan van het horen van belanghebbenden afzien op grond van de spoedeisendheid van het schorsingsverzoek.¹⁰⁸

Terugkomend op de hiervoor genoemde vakantie van pleegouders, de Hoge Raad voorziet in dat verband dat dit een beperking van het contact met ouders zou kunnen inhouden en overweegt:

Wel oefent de gecertificeerde instelling gedurende de uithuisplaatsing toezicht uit en dient zij aandacht te besteden aan het verbeteren van de mogelijkheden van de ouders met gezag om de minderjarige zelf te verzorgen en op te voeden opdat uithuisplaatsing niet langer duurt dan noodzakelijk. In dat kader dient de gecertificeerde instelling ook ervoor te zorgen dat een omgangsregeling tussen de ouders met gezag en de minderjarige wordt nageleefd. Om deze taken te kunnen uitoefenen, dient de gecertificeerde instelling te kunnen ingrijpen indien de uitvoering van een omgangsregeling van de minderjarige met de ouders met gezag

98 Kamerstukken II 2008/2009, 32015, nr. 3 (MvT), p. 32.

99 Groene Serie Personen- en familierecht, art. 1:265f BW, aant. 9.

100 Art. 1:265f lid 2 BW.

101 Art. 1:265f lid 2 jo. art. 1:264 BW.

102 Art. 1:265f lid 2 BW.

103 Hoge Raad, 14 december 2018, ECLI:NL:HR:2018:2321; zie ook Hoge Raad, 25 april 2014, ECLI:NL:HR:2014:1019.

104 Art. 1:265f jo 1:265g lid 1 BW.

105 Hoge Raad, 5 november 2021, ECLI:NL:HR:2021:1664, ro. 3.2.

106 Vgl. Hoge Raad, 28 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:748, rov. 3.3.3.

107 Als bedoeld in art. 1:264 lid 1, laatste volzin, BW.

108 Hoge Raad, 14 december 2018, ECLI:NL:HR:2018:2321, ro. 4.4.4.

*wordt geraakt door een door de pleegouders voorgenomen uitstapje of vakantie met de minderjarige.*¹⁰⁹

Indien de voorgenomen vakantie of het uitstapje de omgangsregeling met ouders raakt, moeten pleegouders toestemming krijgen van de jeugdbeschermer. Overigens mag de jeugdbeschermer, in het kader van de toezichthoudende taak, bepalen dat altijd toestemming moet worden verkregen.

2.3.4 Terugplaatsing

Ten eerste kan de GI de UHP beëindigen wanneer deze niet langer nodig is en het belang van het kind zich niet tegen beëindiging verzet.¹¹⁰ De GI deelt dit mede aan de RvdK.¹¹¹ De ouders met gezag, de niet-ouderverzorger en kinderen van 12 jaar en ouder kunnen bij een wijziging van omstandigheden de GI verzoeken de UHP te beëindigen of om de duur ervan te bekorten.¹¹² Ook kunnen zij, na of bij uitblijven van een beslissing van de GI, dit verzoek aan de kinderrechter voorleggen.¹¹³

Ten tweede kan de GI besluiten geen verzoek in te dienen tot verlenging van de MUHP. In dat geval doet de GI tijdig, uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van de duur MUHP, en onder overlegging van een verslag van het verloop van de UHP, mededeling aan de RvdK.¹¹⁴

Ten derde kan de kinderrechter besluiten het verzoek tot verlenging van de MUHP (gedeeltelijk) af te wijzen. Of het gerechtshof kan in hoger beroep de verlenging van de UHP niet of voor kortere duur bekrachtigen.

Inspanningsverplichting

De jeugdbeschermer heeft binnen de OTS en MUHP als taak de gezinsband te bevorderen, zodat de UHP niet langer duurt dan noodzakelijk.¹¹⁵ Het bevorderen van de gezinsband is een belangrijk onderdeel van de uitvoering van de OTS.¹¹⁶ Het uitgangspunt is dat de OTS met UHP een tijdelijke maatregel is en dat het kind terug naar huis gaat. Afhankelijk van de reden voor de UHP, is in algemene zin de beëindiging van de UHP en terugplaatsing pas aan de orde wanneer de thuissituatie voldoende veilig is. Om dit doel te bereiken moet hulp en steun aan ouders worden geboden, opdat zij zelf de verantwoordelijkheid voor de verzorging en opvoeding van hun kind weer volledig op zich kunnen nemen.¹¹⁷ De GI bepaalt welke jeugdhulp wordt ingezet bij de uitvoering van de OTS en UHP.¹¹⁸ De jeugdhulpaanbieder en de GI zijn verplicht verantwoorde hulp van goed niveau te bieden en de hulp moet worden afgestemd op de behoeften van het kind en zijn ouders.¹¹⁹ In de Richtlijn uithuisplaatsing van het Nederlands Jeugdinstituut staat dat het kind en zijn ouders tijdens de UHP voldoende professionele hulp moeten ontvangen om terugplaatsing van het kind mogelijk te maken. Deze hulp moet betrekking hebben op de ouder-kind interactie, opvoedingsvaardigheden en overige problemen die ouders belemmeren hun kind goed op te voeden.¹²⁰

Hiervoor is beschreven dat door de GI binnen zes weken (na afzien van opmaken familiegroepsplan) een plan van aanpak moet worden opgesteld waarin de doelen zijn uitgewerkt. In de Richtlijn Pleegzorg van het Nederlands Jeugdinstituut staat dat, naast het uitwerken van doelen, in dit plan ook de randvoorwaarden voor terugplaatsing naar huis staan en de gemaakte afspraken over de begeleiding die het kind en de ouders moeten ontvangen om de gestelde doelen te bereiken.¹²¹

¹⁰⁹ Hoge Raad, 21 mei 2021, ECLI:NL:HR:2021:748, r.o. 2.12.3.

¹¹⁰ Art. 1:265d lid 1 BW.

¹¹¹ Art. 1:265j lid 2 BW.

¹¹² Art. 1:265d lid 2 onder a en b BW.

¹¹³ Art. 1:265d lid 4 BW.

¹¹⁴ Artikel 1:265j lid 1 BW.

¹¹⁵ Art. 1:262 lid 3 BW; Tekst & Commentaar art. 1:262 lid 3 BW.

¹¹⁶ Kamerstukken II 2008/2009, 32015, nr. 3 (MvT), p. 27.

¹¹⁷ Kamerstukken II 2008/2009, 32015, nr. 3 (MvT), p. 10.

¹¹⁸ Art. 3.5 Jw.

¹¹⁹ Art. 4.1.1 Jw.

¹²⁰ Richtlijn Uithuisplaatsing, p. 7.

¹²¹ Richtlijn Pleegzorg, p. 34.

Maar hoe gaan professionals in de praktijk hiermee om? De uitspraken van rechtbanken en gerechtshoven laten een weerbarstig beeld zien als het gaat om die inspanningsverplichting. Om een indruk hiervan te geven, wordt een aantal recente uitspraken uitgelicht waarin expliciet aan de orde komt dat sprake is van (te) weinig inzet in het kader van de inspanningsverplichting.

Gerechtshof 's-Hertogenbosch, 4 november 2021 (ECLI:NL:GHSHE:2021:3324) - dringende oproep aan GI om mogelijkheden deeltijd-uthuisplaatsing of uitbreiden contactregeling te onderzoeken.

‘Op dit moment ligt aan het hof de vraag voor of [minderjarige] voor de duur van vijf dagen per week uithuisgeplaatst had dienen te worden, zodat zij de resterende twee dagen bij de moeder had kunnen verblijven. Het hof betreurt het dat het vanuit de GI geen inzage heeft gekregen in de pogingen die de GI heeft ondernomen dit te onderzoeken, en te onderzoeken wat de effecten van een uithuisplaatsing voor vijf dagen zouden zijn op [minderjarige]. Desondanks acht het hof de verlenging van de machtiging tot uithuisplaatsing van [minderjarige] voor de duur van zeven dagen per week in de periode die aan het hof voorligt noodzakelijk in het belang van haar verzorging en opvoeding (...). Het hof acht het vervolgens wel van groot belang dat de komende periode door de GI actief wordt ingezet om de mogelijkheden tot het uitbreiden van het contact tussen [minderjarige] en de moeder te onderzoeken.’

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, 23 september 2021 (ECLI:NL:GHARL:2021:9012) - terugplaatsing bij vader kan niet worden uitgesloten, nader onderzoek wordt gelast.

‘Van belang is daarbij dat de minderjarige, omdat zij niet bij haar eigen ouders woont, ingevolge artikel 20 van het EHRM blijkt dat voorrang moet worden gegeven aan het ondersteunen van de opvoedingscapaciteiten van een ouder, en een kind slechts bij een ouder mag worden weggehaald als er geen andere manier is om het kind te beschermen. Op basis van vaste rechtspraak van het EHRM moet er voldoende geïnvesteerd zijn om een terugkeer naar huis te bewerkstelligen (...). Het enkele gegeven dat de minderjarige vanaf haar geboorte en nu bijna 1,5 jaar bij de huidige pleegouders woont, is voor het hof onvoldoende om reeds daarom aan te nemen dat voor haar de ‘aanvaardbare termijn’ is verstreken en de noodzaak tot verlenging van de uithuisplaatsing bestaat. Om de ‘noodzaak’ van het verzoek tot verlenging van de uithuisplaatsing te beoordelen is meer informatie nodig. In het belang van de minderjarige moet in kaart worden gebracht waar haar ontwikkelingsbehoeften liggen, rekening houdend met zowel risico- alsook beschermende factoren in zowel de opvoedingssituatie bij de pleegouders en de vader (en zijn partner) op kortere en langere termijn. Daarvoor is noodzakelijk dat er ook (door middel van observaties) onderzoek wordt gedaan naar de kwaliteit van de gehechtheidsrelaties die de minderjarige is aangegaan met de pleegmoeder, de pleegvader, de vader, zijn partner, alsook met andere voor haar belangrijke personen uit haar omgeving (...). Er moet zicht komen op de competenties van de vader en zijn partner in relatie tot de ontwikkelingsbehoefte van de minderjarige alsook op de mogelijkheden om, indien nodig, met hulpverlening de daarvoor noodzakelijk geachte competenties te verbeteren.’

Gerechtshof Den Haag, 28 juli 2022 (ECLI:NL:GHDHA:2021:1502) - de GI heeft de opdracht om alle mogelijkheden in de thuissituatie te onderzoeken onvoldoende uitgevoerd.

‘Het hof neemt hierbij in aanmerking dat naar het oordeel van het hof uit het raadsrapport van 20 november 2020 een duidelijke opdracht aan de GI volgt, namelijk dat alle mogelijkheden dienen te worden onderzocht, en de opvoedcapaciteiten van de beide ouders in kaart dienen te worden gebracht, alvorens eventueel te komen tot de verregaande maatregel van een uithuisplaatsing. Het hof is er op grond van de stukken en het verhandelde ter zitting niet van overtuigd geraakt dat de GI zich aan die opdracht heeft gehouden en zich voldoende heeft ingespannen om alle mogelijkheden te onderzoeken om de minderjarigen bij de moeder thuis te houden. Ook in de periode na de bestreden beschikking heeft de GI deze opdracht onvoldoende opgepakt. Dit terwijl sprake is van een moeder die voor alle hulp openstaat en zich ten volle inzet om te zorgen dat zij vooruitgang boekt. Daarnaast is niet, althans onvoldoende, concreet gebleken dat het, zoals de GI stelt, op dit moment slechter gaat met de minderjarigen en dat sprake is van hechtingsproblematiek. De gecere-

tificeerde instelling heeft pas vanaf februari 2021 de extra ondersteuning van Gemiva ingezet in het gezin van de moeder. Daarnaast heeft de GI nagelaten om te onderzoeken in welke mate het betrokken netwerk van de moeder (...) kan worden ingeschakeld om de moeder te ondersteunen en op gezette tijden te ontlasten bij de opvoeding en verzorging van de minderjarigen. Gelet op het voorgaande is het hof van oordeel dat er op dit moment onvoldoende is gesteld of gebleken om te concluderen dat de moeder over onvoldoende opvoedvaardigheden beschikt om zelf voor de minderjarigen te zorgen en dat een uithuisplaatsing van de minderjarigen noodzakelijk is.’

Gerechtshof 's-Hertogenbosch, 6 mei 2021 (ECLI:NL:GHSHE:2021:1372) - GI werkt niet aan thuisplaatsing. Geen doelen gesteld door GI. GI wil raad binnen een week na de UHP om verzoek gezagsbeëindiging vragen.

‘Hoewel het hof, met de GI, ziet dat er zorgen zijn in de opvoedsituatie van minderjarige [1] bij de ouders en tevens met betrekking tot de samenwerking van de ouders, in het bijzonder de vader, met de hulpverlening zoals gegeven door ORO en Wij Eindhoven, is het hof van oordeel dat de alternatieven voor een uithuisplaatsing door de GI niet of niet voldoende zijn onderzocht en ingezet. Daar komt bij dat naar het oordeel van het hof duidelijk is dat door de GI niet wordt toegewerkt naar een thuisplaatsing van minderjarige [1], terwijl dit in eerste instantie wel het uitgangspunt zou moeten zijn. Integendeel, de GI heeft al binnen één week na de uithuisplaatsing van minderjarige [1] aangegeven te willen toewerken naar een gezagsbeëindiging, hetgeen het hof, nu een nadere grondige onderbouwing daartoe ontbreekt, bevreemdt. Het feit dat de ouders geen gezag meer hebben over minderjarigen [2] en [3] ontslaat de GI niet van de verplichting om in dit stadium hulpverlening en zo nodig onderzoek in te zetten gericht op een mogelijke thuisplaatsing van minderjarige [1]. Alles overziende is het hof van oordeel dat de GI te snel heeft gegrepen naar het middel van een uithuisplaatsing van minderjarige [1]. Het hof is, met de ouders, van oordeel dat een uithuisplaatsing een ultimum remedium moet zijn. Op grond van het voorgaande is het hof van oordeel dat niet is voldaan aan de voorwaarden om te kunnen komen tot het verlenen van een machtiging tot uithuisplaatsing.’

Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, 29 april 2021 (ECLI:NL:GHARL:2021:4138) - niet alles is in het werk gesteld is om binnen de aanvaardbare termijn tot een duidelijke conclusie te komen over de mate waarin de moeder in staat zal zijn om de kinderen in haar gezin te laten opgroeien.

‘De kinderen wonen nu drie jaar in het netwerkpleeggezin. Het hof oordeelt dat niet alles in het werk gesteld is om binnen de aanvaardbare termijn tot een duidelijke conclusie te komen over de mate waarin de moeder in staat zal zijn om de kinderen in haar gezin te laten opgroeien. Daarmee is niet gezegd dat de betrokken instellingen forse steken hebben laten vallen, maar kan wel worden vastgesteld dat een aantal factoren, waaronder de vertraging die buiten de schuld van de moeder is opgetreden bij het vinden van passende woonruimte, de verschillen in de beoordelingskaders (...) en de vertraging bij het opstellen van het rapport van de raad van 2021 (en de daaruit voortvloeiende aanvullende eis van verhuizing naar [B]) het voor de moeder bijzonder moeilijk, zo niet onmogelijk heeft gemaakt om binnen de aanvaardbare termijn te laten zien dat zij de juiste voorwaarden kan creëren om de kinderen veilig en verantwoord op te laten groeien (...). Op grond van de stukken en hetgeen tijdens de mondelinge behandeling naar voren is gekomen is het hof van oordeel dat de gronden voor uithuisplaatsing voor de periode tot en met 24 januari 2021 weliswaar nog aanwezig waren, maar dat door de hulpverlening te snel is geconcludeerd en geadviseerd dat het perspectief van de kinderen bij pleegouders ligt. Dat laatste is door de kinderrechter in haar oordeel overgenomen. Dat doet geen recht aan de belangen van zowel de moeder als aan die van de kinderen.’

Rechtbank Zeeland – West-Brabant, 20 oktober 2021 (ECLI:NL:RBZWB:2021:5416) – het is niet aan het CJG om te beslissen dat de kinderen niet terug naar huis zullen gaan. Dit is enkel aan het oordeel van de kinderrechter onderworpen en thans nog te prematuur om te concluderen.

‘Er zijn randvoorwaarden aan de moeder gesteld waar zij aan moet voldoen voor een eventuele

thuisplaatsing van de minderjarigen, maar door meerdere omstandigheden wordt hier tot op heden niet aan voldaan. Het CJG heeft daarop besloten dat het perspectief van de minderjarigen in het pleeggezin ligt en om die reden is er niet meer ingezet op hulpverlening en/of een thuisplaatsing. De Raad kan dit opvoedbesluit op dit moment nog onvoldoende ondersteunen en ook de kinderrechtter vindt dit een prematuur besluit. Bovendien is dit geen besluit dat door de gemeente kan worden genomen. Een dergelijke ingrijpende beslissing dient door de kinderrechtter genomen te worden indien de ouder met gezag hier niet mee instemt. Nu er geen uitspraak van een kinderrechtter ligt waarin geoordeeld is over het perspectief van de minderjarigen en de moeder juist zelf de kinderen wil opvoeden en verzorgen, moet er ingezet worden op een thuisplaatsing en wat hiervoor aan hulpverlening nodig is.’

Als wordt geoordeeld dat te weinig inspanningen zijn verricht, kan de rechtter beslissen om ofwel een opdracht mee te geven aan de instanties, terwijl de MUHP (kort) wordt verlengd, ofwel om de verzochte MUHP af te wijzen. In sommige zaken waarin het kind al uit huis is geplaatst, is door de GI een zogenoemd ‘perspectiefbesluit’ genomen en wordt daarom niet langer toegewerkt naar thuisplaatsing. Dit bespreken we hierna.

Perspectiefbesluit

Binnen het huidige stelsel van kindbeschermingsmaatregelen is de praktijk ontstaan dat de GI een ‘perspectief-’ of ‘opvoedbesluit’ neemt. Dit is zo gekomen omdat in de wet de voor het kind ‘aanvaardbare termijn’ is opgenomen en het feit, zoals eerder aangegeven, dat de OTS en UHP maatregelen van tijdelijke aard en dus ‘eindig’ (behoren te) zijn. Dit perspectiefbesluit ligt, terecht, onder vuur. Momenteel hebben ouders noch kinderen de mogelijkheid dit perspectiefbesluit, zonder verplichte procesvertegenwoordiging¹²², voor te leggen aan de kinderrechtter. Een wettelijk kader om dit besluit tussentijds en op korte termijn door de rechtter te laten toetsen ontbreekt namelijk. Ouders en kinderen krijgen dan ook geen enkele rechtsbescherming. Als het perspectiefbesluit door de GI is genomen, met de vraag of ouders en kinderen hierbij worden betrokken en zo ja op welke wijze, dan wordt dit pas bij de kinderrechtter besproken bij de eventuele verlenging van de OTS en MUHP. Op dat moment kan al lange tijd zijn verstreken. En indien het perspectiefbesluit geen terugplaatsing van het kind inhoudt, wordt in de periode voorafgaand aan de zitting dus ook niet ingezet op thuisplaatsing. Dit zet niet alleen ouders en kinderen, maar ook de rechtter voor het blok.

De RSJ bracht in december 2020 een kritisch advies uit over het perspectiefbesluit. Dit hield in dat een rechtspositieregeling voor ouders en kind moet worden gerealiseerd door wettelijke kaders vast te stellen, waardoor het perspectiefbesluit binnen drie maanden ter toetsing kan worden voorgelegd aan de kinderrechtter.¹²³ Wij onderschrijven dit advies. Wij betreuren dat de minister voor Rechtsbescherming in een beleidsreactie heeft aangegeven pas over te gaan tot aanpassing van de wet, na bekendmaking van de eidevaluatie van de herziene kindbeschermingswetgeving. Daarbij vinden wij het zorgelijk dat de minister bij deze stand van zaken en het gebrek aan rechtsbescherming aan ouders en kinderen tevens heeft aangegeven dat gezagsbeëindiging aangewezen is indien het perspectiefbesluit geen terugplaatsing inhoudt. De gezagsbeëindigende maatregel heeft als gevolg dat het ouderlijk gezag wordt beëindigd en de voogdij over het kind over het algemeen bij de GI of de pleegouder(s) komt te liggen.¹²⁴ Een verzoek tot gezagsbeëindiging wordt onder meer gedaan door het Openbaar Ministerie en de RvdK of, indien de RvdK besluit dit verzoek niet in te dienen, degene die niet de ouder is en die het kind langer dan een jaar aaneengesloten verzorgt en opvoedt (bijvoorbeeld een pleegouder).¹²⁵ Ook kan de GI die de OTS van het kind uitvoert de RvdK vragen een verzoek tot gezagsbeëindiging van ouders bij de rechtbank in te dienen. Indien de RvdK dit weigert, moet de RvdK dit schriftelijk aan de GI laten weten. De GI kan dan alsnog aan de RvdK verzoeken een rechterlijk oordeel te verkrijgen over de gezagsbeëindiging. De RvdK is in dat geval wettelijk verplicht de rechtter te vragen of gezagsbeëindiging noodzakelijk is. In dat geval kan de

¹²² Zoals bij de geschillenregeling het geval is, artikel 1:262b BW, hetgeen momenteel de mogelijkheid kan zijn voor ouders of de GI om het perspectiefbesluit voor te leggen aan de kinderrechtter.

¹²³ RSJ, Het perspectiefbesluit in de jeugdbescherming, 18 december 2020.

¹²⁴ Art. 1:266 BW.

¹²⁵ Art. 1:267 lid 1 BW.

rechtbank de beëindiging van het gezag ambtshalve uitspreken.¹²⁶

Na het beëindigen van het ouderlijk gezag zijn de OTS en MUHP niet meer aan de orde, omdat er geen sprake meer is van beperking van het gezag van de ouders.

Het perspectiefbesluit leidt daarmee tot ingrijpende wijzigingen in het hulpverleningsbeleid. De eindevaluatie van de herziene kindbeschermingswetgeving laat voorlopig op zich wachten. Tot die tijd zijn kinderen en ouders onvoldoende beschermd. Wij vragen ons af of de GI, zonder de RvdK of de rechter erbij te betrekken, een perspectiefbesluit mag nemen. Al zou de GI hiertoe bevoegd zijn, dan is het nog maar de vraag of het nemen van het perspectiefbesluit de GI van de verplichting ontslaat naar een thuisplaatsing toe te werken. Tenslotte lopen de OTS en UHP nog.

Het gebrek aan wettelijke kaders brengt spanningen teweeg in de praktijk, zoals ook blijkt uit de jurisprudentie. Enkele opvallende voorbeelden:

Rechtbank Zeeland – West-Brabant, 14 oktober 2021 (ECLI:NL:RBZWB:2021:5357) - door perspectiefbesluit is hulpverlening gestagneerd

‘De rechtbank stelt vast dat door de ontstane onduidelijkheid over het toekomstperspectief van de kinderen de hulpverlening rondom deze kinderen en hun ouders is gestagneerd, de onderlinge samenwerking is bemoeilijkt en het wederzijdse vertrouwen is afgenomen (...). De GI bevindt zich thans in een enorme spagaat. Enerzijds is de GI, gelet op de noodzaak daartoe zoals is uitgesproken in het raadsrapport uit 2019 en de beschikking van de kinderrechter van 10 december 2019, overgegaan tot besluitvorming over het toekomstperspectief van de kinderen en is zij daarnaar gaan handelen. Anderzijds dient de GI in het kader van de huidige maatregelen te werken aan thuisplaatsing van de kinderen, heeft de kinderrechter in haar beschikkingen kanttekeningen geplaatst bij het genomen opvoedbesluit en heeft de Raad, na een forse vertraging als gevolg van wachtlijsten, weliswaar een onderzoek gestart, maar dit ook weer afgebroken, omdat er te veel onduidelikheden bestaan over het toekomstperspectief. Daar waar de GI dus heeft getracht duidelijkheid te verschaffen heeft die besluitvorming geleid tot vragen bij de rechtbank en de Raad. De ouders stellen dat zij geen eerlijke kans hebben gekregen. Daar komt bij de vurige wens van de ouders om te komen tot thuisplaatsing van de kinderen en de omstandigheid dat zij door alle ontwikkelingen in dat kader nog altijd hoopvol gestemd zijn. Dit maakt tezamen dat van een vruchtbare samenwerking tussen de GI en de ouders nauwelijks nog sprake is, maar ook dat de GI heen en weer geslingerd wordt tussen eigen inzichten en invloeden van buitenaf. Dit komt de continuïteit van de hulpverlening niet ten goede.’

¹²⁶ Art. 1:267 lid 2 BW.

Gerechtshof Den Haag, 25 augustus 2021 (ECLI:NL:GHDHA:2021:1602) - perspectief van kinderen onterecht bij pleeggezin vastgesteld

‘Uit de stukken en het verhandelde ter zitting is voorts gebleken dat de GI van mening is dat het perspectief van de minderjarige bij de pleegouders ligt en dat derhalve niet meer toegewerkt wordt naar thuisplaatsing van de minderjarige bij een van de ouders. Los van de vraag of de huidige wet- en regelgeving voorziet in een adequate rechtspositieregeling voor de betrokkenen bij een zogenaamd perspectiefbesluit, is het hof van oordeel dat het geen recht doet aan de positie van de ouders en niet wenselijk is dat de rechter die langere tijd na het nemen van perspectiefbesluit het verzoek tot gezagsbeëindiging dient te beoordelen, door het enkele verloop van de tijd waarin niet meer wordt toegewerkt naar thuisplaatsing voor een voldongen feit wordt geplaatst. Hoewel in dit geval een onderzoek door de raad naar een gezagsbeëindigende maatregel reeds geruime tijd geleden is aangevraagd door de gecertificeerde instelling, heeft de raad volgens de vader en de moeder hen meegedeeld dat dit onderzoek pas over vier tot zes maanden van start zal gaan.

Naar het oordeel van het hof heeft de GI bij de beslissing over het perspectief van de minderjarige niet, althans op dit moment onvoldoende, rekening gehouden met alle beschikbare informatie in dit dossier. Dit betreft met name de hiervoor genoemde in positieve zin gewijzigde omstandigheden van de moeder en haar, inmiddels gebleken, capaciteiten om zelf zorg te dragen voor de verzorging en opvoeding van de kinderen die zij heeft met haar nieuwe partner. Daarnaast lijkt de samenwerking tussen de ouders verbeterd en doen de ouders het goed bij de bezoeken die wekelijks gedurende twee en een half uur plaatsvinden. De minderjarige reageert daar goed op en ook verder zijn er op dit moment geen zorgen over haar ontwikkeling. Gelet hierop, en op het doel van een ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing, zijnde toewerken naar terugplaatsing van een kind bij de ouders, ligt het naar het oordeel van het hof in de rede dat de GI juist de komende tijd gebruikt om de contacten tussen de moeder, de vader en de minderjarige te intensiveren en, zo mogelijk, toe te werken naar thuisplaatsing bij de moeder. Het hof is van oordeel dat de periode vanaf heden tot aan het eind van dit kalenderjaar daartoe voldoende zou moeten zijn. Tevens kunnen dan de ontwikkelingen van de komende periode meegenomen worden bij de tegen die tijd te verwachten aanvang van het onderzoek door de raad.’

Rechtbank Midden-Nederland, 9 juli 2021 (ECLI:NL:RBMNE:2021:3613) – perspectiefbepaling na onderzoek NIFP.

‘Alle belanghebbenden zijn het met het NIFP eens dat de minderjarige op dit moment niet naar huis kan. De centrale vraag die voorligt is welke rol de ouders kunnen hebben in het leven van de minderjarige. Zij is namelijk een zeer kwetsbaar, zwakbegaafd meisje met ASS en zij heeft een therapeutische opvoedingsomgeving nodig. Ook heeft zij ouders nodig die sensitief en responsief zijn en die de verschillende emoties en signalen van de minderjarige goed kunnen lezen. Het NIFP en ook de rechtbank twijfelen eraan of de ouders dit kunnen leren (...). Dit pleit dan ook voor een plan waarbij de ouders een (steeds) grotere rol kunnen krijgen in het leven van de minderjarige, maar dan wel geheel uitgaande van de behoefte en draagkracht van de minderjarige. De rechtbank vindt dat hier voor de minderjarige het beste naartoe gewerkt kan worden vanuit de stabiele, veilige basis die zij heeft bij de pleegouders. De ouders moeten een wezenlijke aanwezigheid krijgen in het leven van de minderjarige, maar de opvoeding en de dagelijkse structuur en veiligheid zullen geboden moeten worden door de pleegouders. Als de mogelijkheden van de ouders en de draagkracht van de minderjarige dat toelaten, zou het in de toekomst misschien mogelijk kunnen zijn dat de minderjarige met enige regelmaat in de weekenden bij de ouders verblijft met intensieve begeleiding. Maar voor nu is dat nog een stap te ver.’

In de rechtspraak wordt verschillend omgegaan met het perspectiefbesluit. Uit voorgaande uitspraken blijkt dat de rechtspraak zich er wel over kan uitlaten. PG Lückers merkt hierover in haar conclusie van 19 maart 2021 het volgende op:

In deze zaak is pas ruim een jaar nadat het opvoedbesluit genomen was om gezagsbeëindiging verzocht. Dit lijkt niet wenselijk omdat na het opvoedbesluit, zoals in casu, de hulpverlening doorgaans niet meer gericht is op het werken naar thuisplaatsing, maar op het bevorderen van een bestendige toekomst van het kind in het pleeggezin en ondersteunen van de ouder(s) bij het invullen van hun rol van ouder op afstand. De kinderrechter die langere tijd na het nemen van een opvoedbesluit over de gezagsbeëindiging moet oordelen, kan zo voor een voldongen feit worden geplaatst. In discussie is of de wet voorziet in rechterlijke toetsing van het opvoedbesluit. Ik ben van mening dat het opvoedbesluit op grond van de geschillenregeling van art. 1:262b BW aan de kinderrechter kan worden voorgelegd.¹²⁷

Geschillenregeling

Geschillen die over de uitvoering van de ondertoezichtstelling gaan, kunnen aan de kinderrechter worden voorgelegd. De kinderrechter neemt een beslissing in het belang van de minderjarige. Dit is op verzoek van een met het gezag belaste ouder, de minderjarige van 12 jaar of ouder, de GI, degene die de minderjarige als behorende tot zijn gezin verzorgt en opvoedt, of de zorgaanbieder of de aanbieder van de jeugdhulp als bedoeld in art. 1.1 Jeugdwet, waar de minderjarige is geplaatst.¹²⁸ De GI kan bijvoorbeeld het perspectiefbesluit aan de kinderrechter voorleggen, zoals uit de uitspraak hieronder blijkt.

Rechtbank Midden-Nederland, 18 mei 2021 (ECLI:NL:RBMNE:2021:2036) - perspectief van kinderen in pleeggezin

‘De rechtbank vindt dat de GI terecht heeft besloten dat het perspectief van de kinderen in het pleeggezin ligt en dat niet meer toegewerkt wordt aan thuisplaatsing van de kinderen (...). Daarna heeft de GI het 2thepointtraject willen inzetten om te beoordelen of de kinderen terug konden naar een van de ouders. Dit is niet gelukt omdat onduidelijk was of de ouders wel of niet uit elkaar zouden gaan. De GI schrijft bovendien dat De Rading op grond van de voorafgaand aan het 2thepointtraject ingevulde beoordelingsboog al onvoldoende mogelijkheden zag om door te gaan met het traject. Pas nadat het opvoedbesluit aan de ouders was medegedeeld, zijn de ouders uit elkaar gaan wonen. De rechtbank is van oordeel dat het opnieuw onderzoeken van het perspectief van de kinderen in strijd is met het recht van de kinderen om binnen een aanvaardbare termijn duidelijkheid te krijgen over waar zij opgroeien. In de richtlijn pleegzorg waarnaar wordt verwezen, staat daarover het volgende: “Centraal bij de vraag wat een aanvaardbare termijn is, staat het kindperspectief: wat is voor dit pleegkind (gelet op zijn ontwikkelingsfase, geschiedenis en persoon) de maximale termijn waarbinnen hij – zonder dat dit zijn ontwikkeling schaadt – duidelijkheid moet krijgen over de vraag waar hij verder zal opgroeien? Het vaststellen van de aanvaardbare termijn is dan ook alleen gerelateerd aan het betrokken pleegkind.” (...) Dat de ouders inmiddels hebben besloten hun relatie te beëindigen en bereid zijn hulpverlening te aanvaarden voor hun persoonlijke problematiek, maakt niet dat alsnog moet worden toegewerkt naar thuisplaatsing. Zoals hiervoor is overwogen is de aanvaardbare termijn voor de kinderen verstreken in de periode dat ouders deze stappen nog niet gezet hadden.’

De geschillenregeling kan ook worden ingezet als kinderen en/of ouders het niet eens zijn met de wijze waarop de jeugdbeschermer gebruikmaakt van de hem of haar toekomstige bevoegdheden. Denk aan de door de rechter verleende bevoegdheid de zorgregeling naar eigen inzicht te wijzigen c.q. in te vullen. In dat geval kunnen zij zich op de voet van de geschillenregeling tot de kinderrechter wenden.¹²⁹ Voor ouders en kinderen geldt wel verplichte procesvertegenwoordiging (een advocaat). Tegen de beslissing van de kinderrechter staat geen hoger beroep open. Alleen het indienen van cassatie bij de Hoge Raad is mogelijk.

¹²⁷ Parket bij Hoge Raad, 19 maart 2021, ro. 2.24 (ECLI:NL:PHR:2021:283).

¹²⁸ Artikel 1:262b BW.

¹²⁹ Hoge Raad, 5 november 2021, ECLI:NL:HR:2021:1664, ro. 3.4.

3. RESULTATEN SURVEYONDERZOEK

3.1 Inleiding

Voor het surveyonderzoek is een vragenlijst (enquête) voor jeugdprofessionals, werkzaam in de jeugdbeschermingsketen, opgesteld (zie par. 1.3). De enquête (bijlage 2) bestaat uit gesloten en open vragen. Alle gesloten vragen bevatten tevens een open veld waarin een toelichting op het (gesloten) antwoord kan worden gegeven. Een klein deel van de open vragen is slechts voor een van de doelgroepen bedoeld.

Voor het afnemen van de enquête en het analyseren van de data is het programma *SurveyMonkey* gebruikt. In totaal zijn 95 enquêtes ingezonden. Wij hebben de reacties ten behoeve van de analyse opgesplitst in zes groepen.

- Groep 1: 26 **jeugdbeschermers**,
- Groep 2: 22 **hulpverleners** (waarvan 14 werkzaam bij een jeugdhulpverleningsinstantie/-aanbieder, 4 bij CJG/wijkteam, 3 bij een residentiële instelling en 1 in de verslavingszorg),
- Groep 3: 15 **pleegzorgmedewerkers & gezinshuisouders**,
- Groep 4: 13 **advocaten**,
- Groep 5: 9 **gedragsdeskundigen** (waarvan 3 werkzaam bij een jeugdhulpaanbieder, 2 bij de RvdK, 2 bij een GI, 1 in de gehandicaptenzorg en 1 gedragsdeskundige heeft een eigen praktijk), 2 **psychologen** (waarvan 1 werkzaam bij een jeugdhulpaanbieder en de ander werkzaam bij Veilig Thuis),
- Groep 6: 2 onderzoekers werkzaam bij de RvdK, 2 managers (waarvan 1 werkzaam bij een residentiële instelling en de ander bij een GI), 1 kinderechter, 1 jurist werkzaam bij een GI, 1 zorgbemiddelaar werkzaam bij een GI en 1 onderzoeker bij Veilig Thuis (als **overige** professionals aangeduid).

In de vragenlijst zijn verschillende soorten vragen opgenomen, te onderscheiden in vier thema's (figuur 3). Aan de hand hiervan zijn de bevindingen geanalyseerd. De bevindingen per groep zijn in bijlage 3 van dit rapport in detail weergegeven. Hierna volgt een analyse van de survey op hoofdlijnen.

Figuur 3: vier thema's van de vragenlijst.

3.2 Analyse

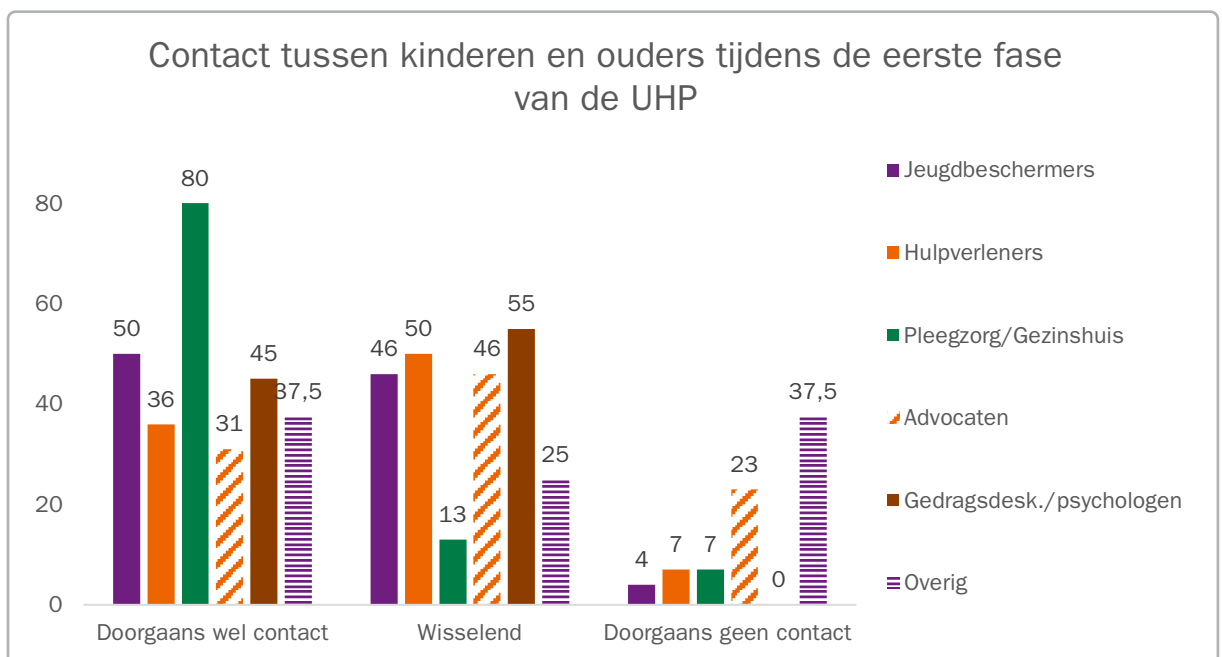
Voor de leesbaarheid van dit rapport is ervoor gekozen niet op detailniveau alle overeenkomsten en verschillen tussen de beroepsgroepen te bespreken. Daarom vermelden we alleen de meest opvallende verschillen tussen de antwoorden van de diverse beroepsgroepen in het licht van die totaalscore. Opmerkelijk is dat de enquête het meest is ingevuld door jeugdbeschermers en jeugdhulpverleners,

hetgeen de totaalscore vanzelfsprekend beïnvloedt. Een verdiepende analyse per groep professionals staat in bijlage 3.

De meeste respondenten geven aan dat de omstandigheden, zoals de leeftijd van het kind en de reden van de uithuisplaatsing, iedere zaak uniek maakt en een specifieke benadering behoeft om maatwerk te kunnen leveren. De respondenten geven dan ook een indruk van de praktijk in algemene zin.

Contact tussen ouders en kinderen tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing

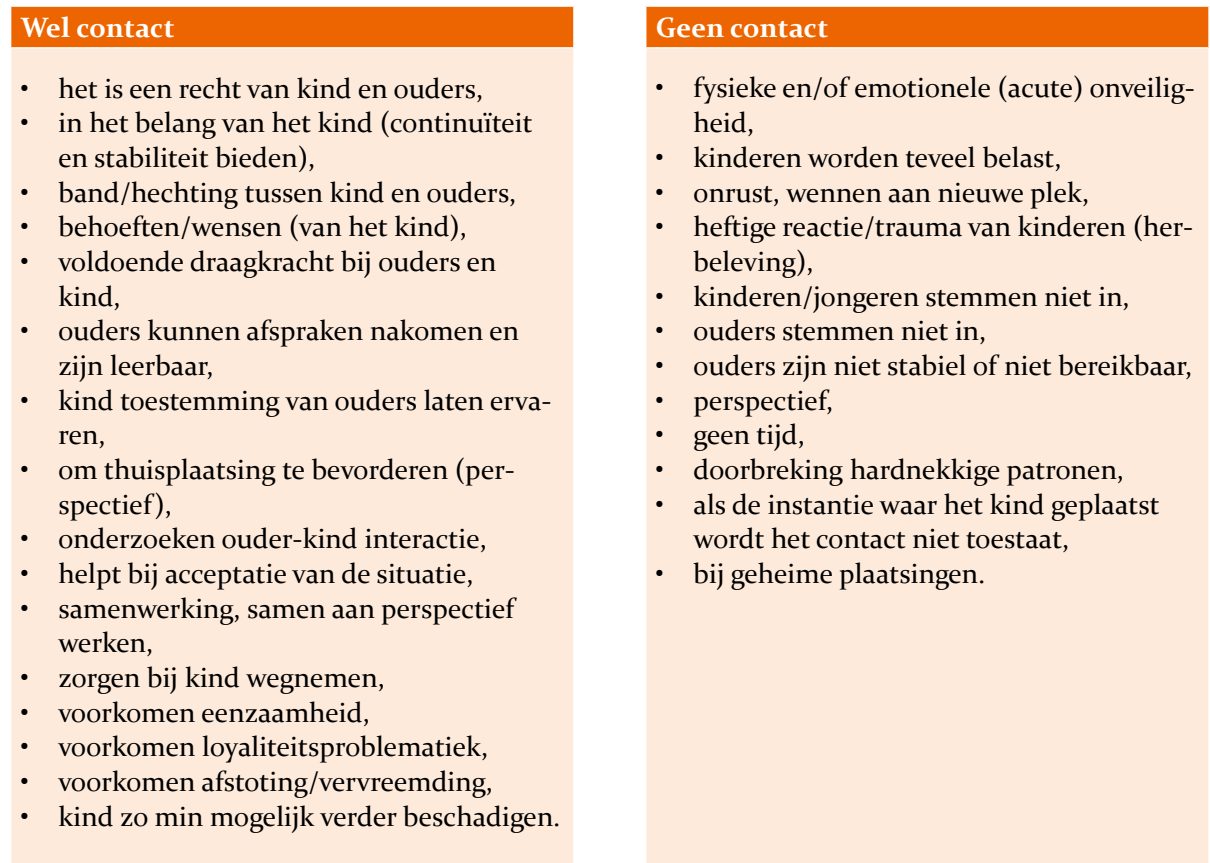
Ruim 80% van de respondenten geeft aan het contact tussen kinderen en ouders **zeer belangrijk** te vinden tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing. 19% vindt het **belangrijk** en 1% **enigszins belangrijk**. Hoewel nagenoeg alle respondenten het contact dus (zeer) belangrijk vinden, ziet minder dan de helft (46%) van de respondenten in de praktijk dat kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing doorgaans contact hebben. 41% van de respondenten geeft aan dat dit wisselend is en 12% van de respondenten geeft aan dat doorgaans geen contact plaatsvindt. Deze vraag is verdiepend geanalyseerd vanwege de verschillen tussen de groepen. Dit leverde het volgende resultaat op (figuur 4):

Figuur 4: antwoorden per groep op de vraag of tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing contact plaatsvindt tussen kind en ouders, in percentages.

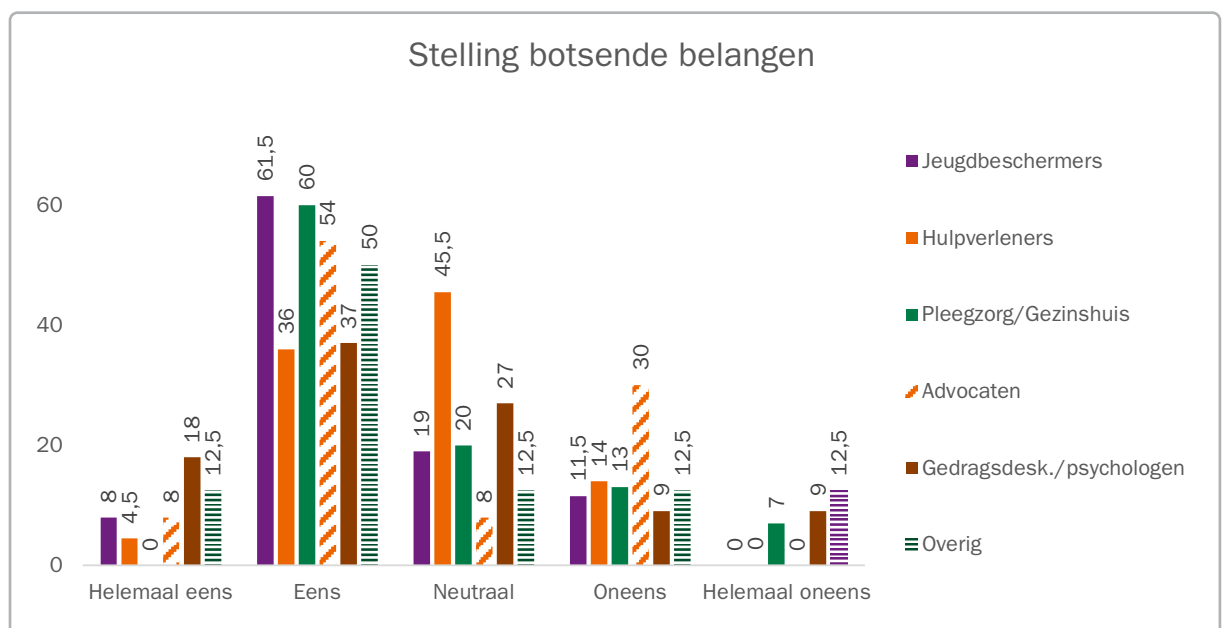
Een meerderheid van de hulpverleners, advocaten en gedragsdeskundigen/psychologen geeft aan dat wisselend sprake is van wel of geen contact tussen ouders en kinderen na de uithuisplaatsing. Een meerderheid van de jeugdbeschermers en pleegzorgmedewerkers/gezinshuisouders antwoordde dat doorgaans wel contact is tussen ouders en kinderen na de uithuisplaatsing. In relatief opzicht zien advocaten en de groep overige professionals meer dan de andere groepen dat doorgaans geen contact plaatsvindt.

De redenen die zijn aangevoerd voor het wel of niet laten plaatsvinden van contact tussen ouders en kind komen in grote mate overeen (figuur 5):

Figuur 5: door de respondenten genoemde redenen voor wel of geen contact tussen kind en ouders.

Een meerderheid (59%) van de respondenten kan zich (helemaal) vinden in de stelling dat de omgang met ouders en de mogelijkheden tot gewinning van het kind in het pleeggezin, kunnen leiden tot botsende belangen binnen de uitvoering van de uithuisplaatsing. 20% van de respondenten is het (helemaal) oneens met de stelling en 21% van de respondenten heeft neutraal ingevuld. Figuur 6 geeft de resultaten ten aanzien van deze stelling per groep weer.

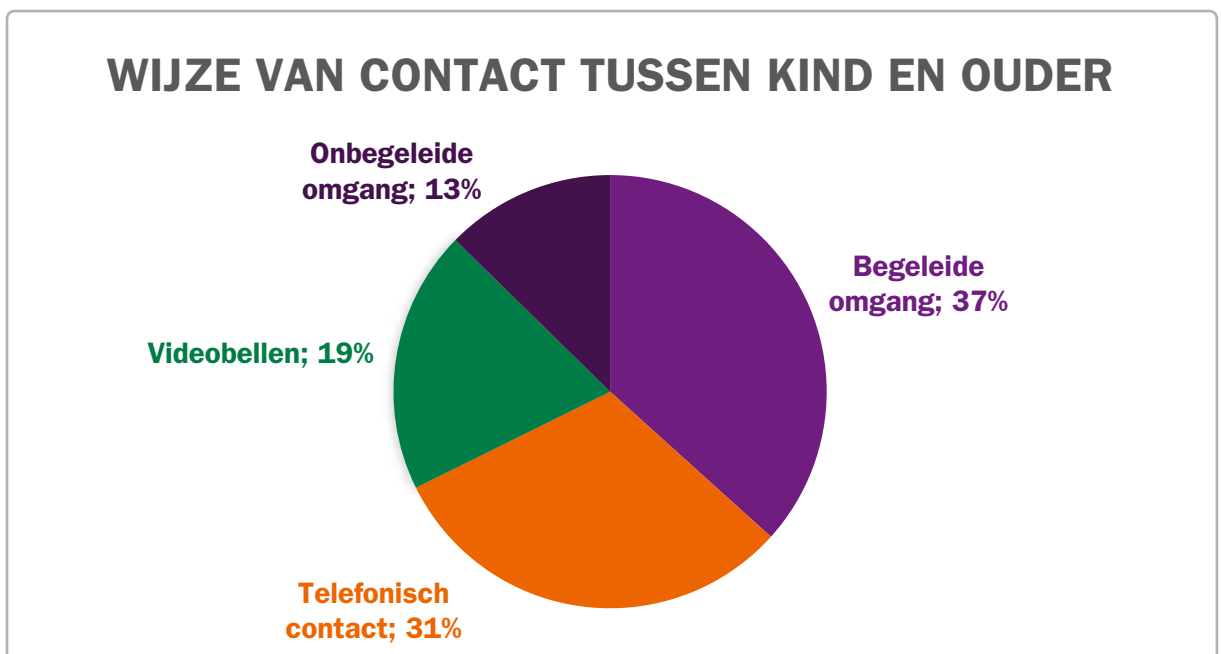

Figuur 6: reacties per groep op de stelling 'de omgang met ouders en de mogelijkheden tot gewinning van het kind in het pleeggezin, kunnen leiden tot botsende belangen binnen de uitvoering van de uithuisplaatsing', in percentages.

Op de hulpverleners na hebben alle groepen in relatief opzicht de stelling het meest met eens beantwoord. De advocaten hebben ten opzichte van de andere groepen het vaakst oneens vermeld. De hulpverleners hebben ten opzichte van de andere groepen het vaakst neutraal ingevuld.

Vanuit gehechtheidsperspectief is het niet wenselijk dat er een breuk in de hechtingsrelatie (ook als deze onveilig is) ontstaat tussen ouders en kind en staat dit los van de gewenning in het pleeggezin en aangaan van nieuwe gehechtheidsrelaties. Deze kunnen naast elkaar bestaan.
– gedragsdeskundige.

Indien sprake is van contact, wordt het contact volgens 35% van de respondenten binnen een week opgestart. 29% geeft aan dat binnen een paar dagen gebeurt en 12% binnen een dag. Ook geven er respondenten aan dat het langer duurt: 16% zegt binnen enkele weken en 8% binnen een maand of langer. De respondenten konden meerdere manieren van contact aanvinken: begeleide omgang, telefonisch contact, videobellen en onbegeleide omgang. Uit figuur 7 blijkt dat begeleide omgang het vaakst is gekozen, gevolgd door telefonisch contact en videobellen. Onbegeleide omgang is het minste gekozen.

Figuur 7: aantal door respondenten gekozen omgangsvormen, in percentages.

Volgens 73% van de respondenten verloopt het contact goed. 27% vindt het niet goed gaan. Indien geen sprake is van contact, wordt het contact volgens 61% van de respondenten binnen een maand opgestart. 36% van de respondenten geeft aan dat dit binnen enkele maanden gebeurt. Een zeer klein aantal respondenten geeft aan dat het een half jaar of langer duurt (3%).

Betrekken van kinderen en ouders bij de besluitvorming

Kinderen

55% van de respondenten vindt het **zeer belangrijk** dat kinderen worden betrokken bij de besluitvorming over contact met hun ouders. 37% vindt dit **belangrijk** en 8% vindt het **redelijk belangrijk**. Op de vraag of dit doorgaans ook gebeurt, antwoordt 51% van de respondenten dat dit het geval is. 37% geeft aan van niet en 12% weet het niet. Indien kinderen worden betrokken bij de besluitvorming geeft 71% van de respondenten aan dat een terugkoppeling plaatsvindt. 23% weet het niet en 6% zegt dat de terugkoppeling niet plaatsvindt.

Volgens 68% van de respondenten wordt aan kinderen uitgelegd waarom zij contact mogen hebben met de ouders. 22% weet het niet en 10% zegt dat dit niet wordt uitgelegd. Als ouders en kinderen geen contact mogen hebben, wordt dit volgens 72% van de respondenten uitgelegd aan de kinderen. 26% weet het niet en 2% zegt dat dit niet wordt uitgelegd.

Ik probeer wel altijd uit te leggen dat ouders altijd van hun kinderen houden, ook al kunnen ze nu (even) niet voor het kind zorgen. Dat ze elkaar over en weer missen en dat het belangrijk is dat ze elkaar zien/bellen/facetime/et cetera, wat binnen de mogelijkheden van dat moment past.
– jeugdbeschermer

Volgens 57% van de respondenten wordt met de kinderen besproken welke hulp en behandeling tijdens de uithuisplaatsing nodig is om thuisplaatsing mogelijk te maken. 22% geeft aan dat dit niet met de kinderen wordt besproken en 21% weet het niet. Een kleine meerderheid, 37% van de respondenten, zegt dat ook bij kinderen wordt nagegaan of die vinden dat voldoende en/of de juiste hulp en behandeling is geboden. 35% geeft aan dat dit niet wordt nagegaan bij kinderen en 28% weet het niet.

Wat betreft het kindgesprek met de kinderrechter geeft 65% van de respondenten aan dat dit plaatsvindt. 18% weet het niet en 17% zegt van niet. Opvallend is dat 51 respondenten een toelichting geven, waarvan 25 de leeftijdsgrens van 12 jaar vermelden. Zes respondenten vermelden in de toelichting dat soms ook kinderen onder de 12 worden gehoord.

Ouders

52% van de respondenten vindt het **zeer belangrijk** dat ouders worden betrokken bij de besluitvorming over contact met hun kinderen. 34% vindt dit **belangrijk**, 7% vindt het **redelijk belangrijk**, 6% vindt het **enigszins belangrijk** en 1% vindt dit **onbelangrijk**. Op de vraag of dit doorgaans ook gebeurt antwoordt 56% van de respondenten dat dit het geval is. 28% zegt van niet en 16% weet het niet.

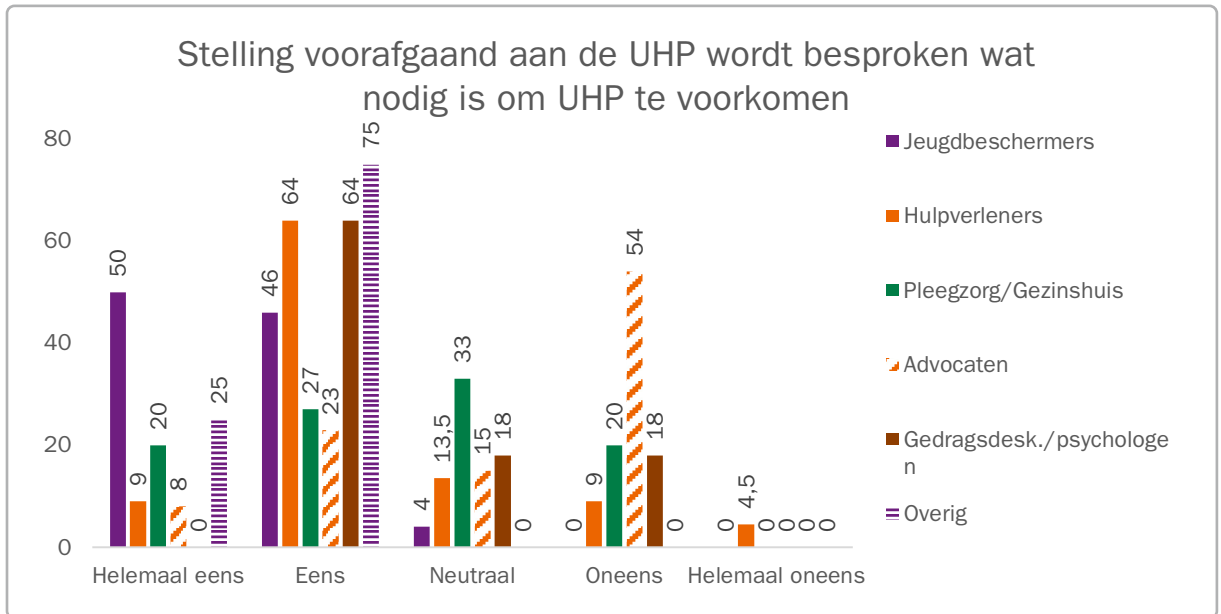
Ook aan ouders wordt volgens 68% van de respondenten uitgelegd wat de reden is dat zij contact mogen hebben met de kinderen. 26% weet het niet en 6% zegt dat dit niet wordt uitgelegd. Als ouders en kinderen geen contact mogen hebben, wordt volgens de meerderheid, 83% van de respondenten, aan ouders uitgelegd wat hiervan de reden is. 13% weet het niet en 4% zegt dat dit niet wordt uitgelegd.

Volgens 74% van de respondenten wordt met ouders besproken welke hulp en behandeling tijdens de uithuisplaatsing nodig is om thuisplaatsing mogelijk te maken. 15% geeft aan dat dit niet met ouders wordt besproken en 11% weet het niet. De meerderheid, 55% van de respondenten, zegt dat ook bij ouders wordt nagegaan of die vinden dat voldoende en/of de juiste hulp en behandeling is geboden. 24% zegt dat dit niet wordt nagegaan bij ouders en 21% weet het niet.

Wij zijn nu sinds een jaar gestart met het koppelen van een ambulante spoedhulpmedewerker aan ouders. Deze gaat met hen aan de slag tijdens de eerste vier weken van de uithuisplaatsing. Hierin krijg je sneller meer helderheid. – pleegzorgmedewerker

Gezin

60% van de respondenten is het (helemaal) eens met de stelling dat voorafgaand aan de uithuisplaatsing met het gezin wordt besproken wat nodig is of waaraan moet worden gewerkt om uithuisplaatsing te voorkomen. 16% is het (helemaal) oneens met de stelling en 14% reageert neutraal.

Figuur 8: reacties per groep op de stelling 'voorafgaand aan de uithuisplaatsing wordt met het gezin besproken wat nodig is of waaraan moet worden gewerkt om uithuisplaatsing te voorkomen', in percentages.

Op de advocaten en pleegzorgmedewerkers/gezinshuisouders na, vulden de professionals het vaakst in dat zij het eens zijn met de stelling. De meeste jeugdbeschermers zijn het helemaal eens met de stelling. De meeste advocaten zijn het oneens met de stelling. Hoewel de meeste hulpverleners het eens zijn met de stelling, heeft ook een enkeling helemaal oneens ingevuld. Dit wordt bij de andere groepen niet teruggezien.

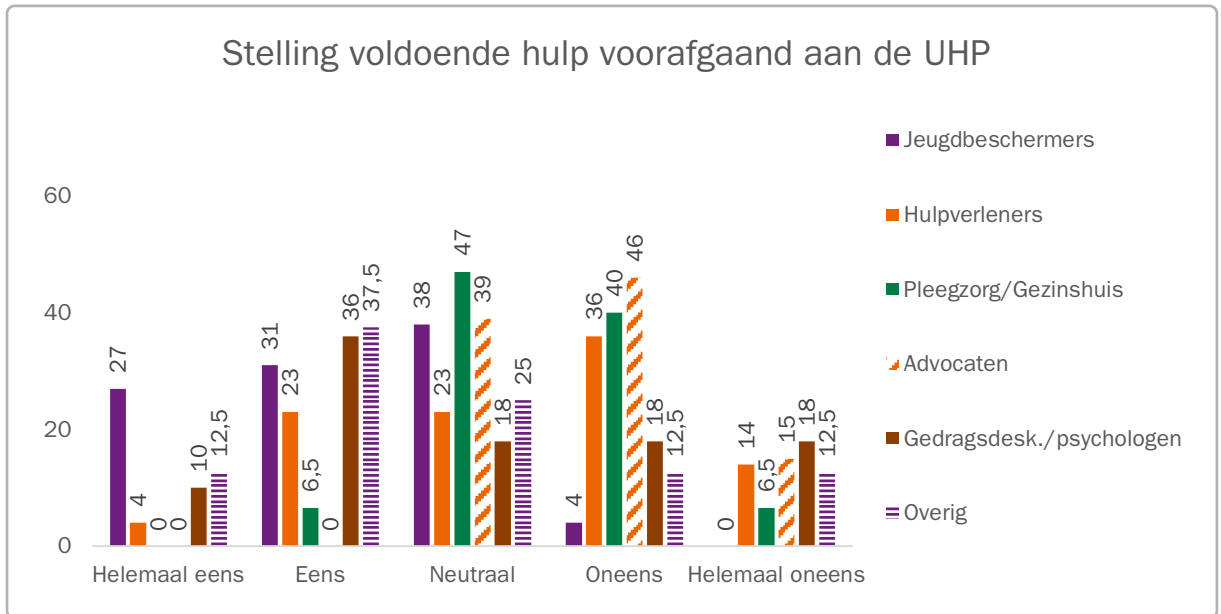
De overgrote meerderheid, 82% van de respondenten, geeft aan dat kinderen en ouders betrokken worden bij de evaluatie. 8% zegt van niet en 10% weet het niet.

Hulp, evaluatie en terugplaatsing

Te weinig concreet. Te weinig intensief. Te weinig handen in het gezin of beschikbare interventies. Wachtlijst voor MDFT (familytherapy) is maanden tot een half jaar. Vaak loopt de situatie al eerder uit de hand dus spoedplaatsing... zo erg en vaak kan het voorkomen worden. – hulpverlener

34% van de respondenten is het (helemaal) oneens met de stelling dat voorafgaand aan de uithuisplaatsing doorgaans voldoende en/of de juiste hulp en behandeling wordt ingezet. 33% is het (helemaal) eens met de stelling en 33% heeft neutraal gereageerd. Per groep professionals is verschillend gereageerd op deze stelling, zie figuur 9.

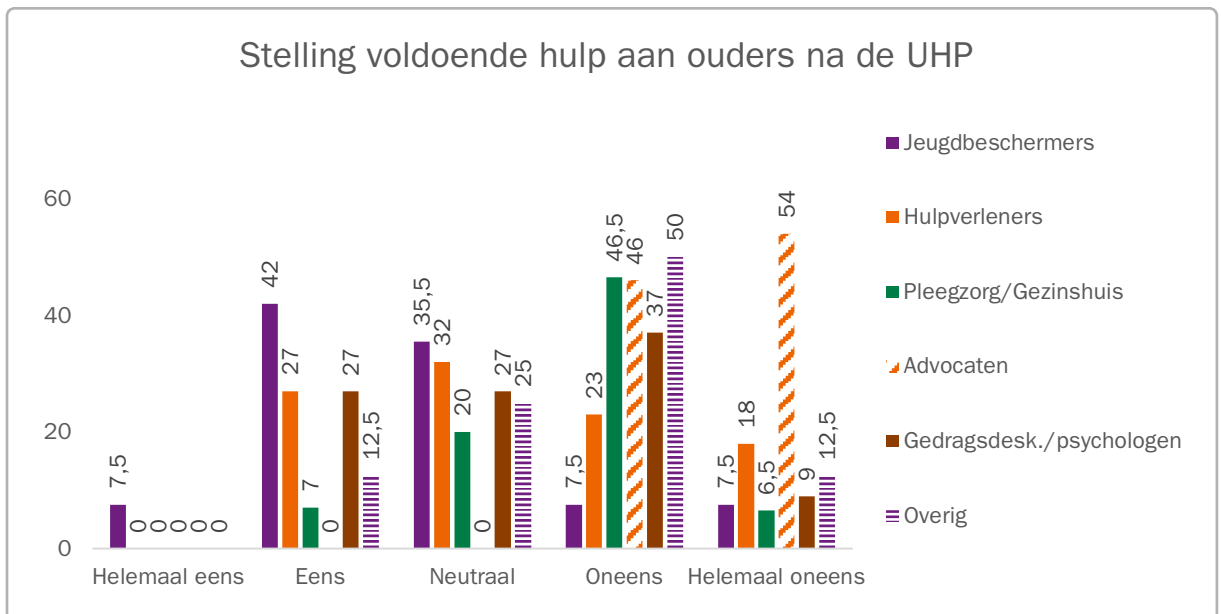
Geen van de advocaten en de pleegzorgmedewerkers/gezinshuisouders is het helemaal eens met de stelling. Geen enkele advocaat is het bovendien eens met de stelling. Zij vulden het meeste oneens in. Opvallend is dat relatief veel hulpverleners en pleegzorgmedewerkers/gezinshuisouders eveneens oneens invulden. Bij de jeugdbeschermers vulde een enkeling oneens in. Helemaal oneens vulden zij niet in, in tegenstelling tot andere groepen, waar helemaal oneens door enkele respondenten is gekozen. De jeugdbeschermers en pleegzorgmedewerkers/gezinshuisouders gaven het meeste neutraal aan. In onderlinge verhouding zijn de jeugdbeschermers, de gedragsdeskundigen/psychologen en de overige professionals het meeste (helemaal) eens met de stelling.

Figuur 9: reacties per groep op de stelling 'voorafgaand aan de uithuisplaatsing wordt doorgaans voldoende en/of de juiste hulp en behandeling ingezet', in percentages.

Specifiek aan de advocaten is gevraagd of zij een inschatting kunnen maken in hoeveel zaken per maand een uithuisplaatsing had kunnen worden voorkomen, als voldoende en/of de juiste hulp was ingezet. De advocaten gaven het vaakst 'in 50% of meer van de zaken' aan.

46% van de respondenten is het (helemaal) oneens met de stelling dat voor ouders na de uithuisplaatsing altijd voldoende en/of de juiste hulp en behandeling wordt ingezet om thuisplaatsing mogelijk te maken. 29% is het (helemaal) eens met de stelling en 25% reageerde neutraal. In figuur 10 worden de resultaten ten aanzien van deze stelling per groep weergegeven.

Figuur 10: reacties per groep op de stelling 'ouders krijgen nadat hun kind uit huis is geplaatst altijd voldoende en/of de juiste hulp en behandeling zodat zij hun taak als opvoeder op termijn weer op zich kunnen nemen, in percentages.

Enkele jeugdbeschermers zijn de enige respondenten die helemaal eens hebben ingevuld. In onderlinge verhouding bekeken, zijn zij het meest eens met de stelling. Bij de andere groepen valt op hoe vaak zij oneens of, in het geval van de advocaten, helemaal oneens hebben ingevuld. Op de jeugdbeschermers na zijn zij dus een stuk negatiever over het bieden van voldoende hulp na de UHP.

Volgens een grote meerderheid (76%) van de respondenten, wordt de UHP regelmatig geëvalueerd. 16% van de respondenten geeft aan dat dit niet het geval is en 8% weet het niet. De antwoorden op de vraag binnen welke termijn de uithuisplaatsing wordt geëvalueerd, lopen uiteen. 29% geeft aan elke drie maanden, 17% elke maand, 15% elk half jaar en 4% elk jaar. Het grootste aantal respondenten (35%) vinkte de optie 'anders' aan waarbij de meesten aangeven dat dit afhankelijk is van de duur van de MUHP. Bij crisisplaatsing wordt vaker geëvalueerd dan bij een perspectiefplaatsing. Volgens de meeste respondenten (42%) vindt doorgaans de eerste evaluatie na enkele weken plaats.

Aan de respondenten is gevraagd in hoeverre aandacht is voor terugplaatsing en op welke manier. Een samenvatting van de gegeven antwoorden staan in figuur 11.

Groep	In hoeverre is er aandacht voor thuisplaatsing en op welke manier?
Jeugdbeschermers	Volgens alle respondenten is er aandacht voor thuisplaatsing, omdat het perspectief helder moet worden. Negen keer wordt vermeld dat voorwaarden voor terugplaatsing moeten worden opgesteld, in of na het multidisciplinair overleg. Het voeren van overleg wordt zes keer vermeld. Drie respondenten beginnen over het z.s.m. starten van contact tussen kind en ouder en het (eventueel gefaseerd) uitbreiden daarvan. Eén respondent zegt dat er te weinig aandacht is voor terugplaatsing en weinig duidelijke en haalbare doelen. Een ander vindt dat terugplaatsing niet op korte termijn in de rede ligt omdat de UHP pas wordt ingezet als het echt niet meer gaat. Die respondent meent dat de situatie dan niet binnen een paar weken veilig is voor het kind.
Hulpverleners	Ongeveer een kwart van de respondenten kon deze vraag niet beantwoorden. De antwoorden van de overige respondenten lopen zeer uiteen. Waar de ene de vorm aangeeft, te weten gesprekken al dan niet tweewekelijks, gaat de ander in op de inhoud. Het stellen van doelen wordt hierbij genoemd, kijken wat nodig is en hoe het contact kan worden uitgebreid. Eén respondent geeft aan dat pas bij afloop van de MUHP gekeken wordt naar wat mogelijk is, terwijl al veel eerder een tweesporenbeleid gevoerd kan worden. Een andere respondent werkt met perspectief regie en weer een ander met een veiligheidscheck. Twee respondenten vinden dat er te weinig aandacht is voor terugplaatsing, terwijl één respondent zegt dat hier veel aandacht aan wordt besteed.
Pleegzorgmedewerkers/ Gezinshuisouders	Volgens 13 respondenten is er aandacht voor thuisplaatsing, omdat het perspectief helder moet worden voor de kinderen. Twee respondenten vangen jeugdigen op waarbij reeds een lang hulpverleningstraject is ingezet en het perspectief daarom niet langer thuis ligt. Zeven keer wordt vermeld dat in gesprekken met ouders wordt besproken wat nodig is om thuisplaatsing mogelijk te maken. Twee keer wordt vermeld dat het afhankelijk is van de jeugdbeschermer of verwijzer in hoeverre aandacht is voor terugplaatsing. Twee keer wordt vermeld dat hier te weinig aandacht aan wordt besteed. Enerzijds door weerstand bij ouders en de strijd die dit tot gevolg heeft, anderzijds door angst bij de hulpverlening voor thuisplaatsing.
Advocaten	De overgrote meerderheid van de respondenten heeft deze vraag niet beantwoord. Volgens vier respondenten is hier weinig tot geen aandacht voor, één respondent zegt dat het per zaak wisselt en vaak te snel perspectief elders wordt bepaald.

Groep	In hoeverre is er aandacht voor thuisplaatsing en op welke manier?
Gedragdeskundigen/ Psychologen	Niet iedere respondent heeft deze vraag beantwoord. Volgens zeven respondenten is er aandacht voor thuisplaatsing, omdat het perspectief helder moet worden voor kinderen. Thuisplaatsing is het doel, waarbij één respondent vermeldt dat dit onderdeel is van het terugnaar-huis-plan, inclusief tijdpad, afspraken en begeleiding. Gekeken wordt wat nodig is, tenzij de veiligheidsrisico's te groot zijn voor het kind aldus een andere respondent.
Overig	Niet iedere respondent beantwoordde deze vraag. Volgens drie respondenten is dit direct het geval en worden gezinnen hier op verschillende manieren bij begeleid.

Figuur 11: verkorte antwoorden van professionals per groep op de vraag in hoeverre er aandacht is voor terugplaatsing en op welke manier.

Vervolgens is aan de respondenten gevraagd hoe de gezinnen worden begeleid bij terugplaatsing. Een korte samenvatting van de gegeven antwoorden staan in figuur 12.

Figuur 12: antwoorden van de professionals op de vraag hoe de gezinnen worden begeleid bij terugplaatsing.

Good practices, knel- en verbeterpunten

Er is veel input gegeven ten aanzien van *good practices*, verbeter- en knelpunten. Hierna presenteren we de antwoorden verkort en gebundeld in figuur 13.

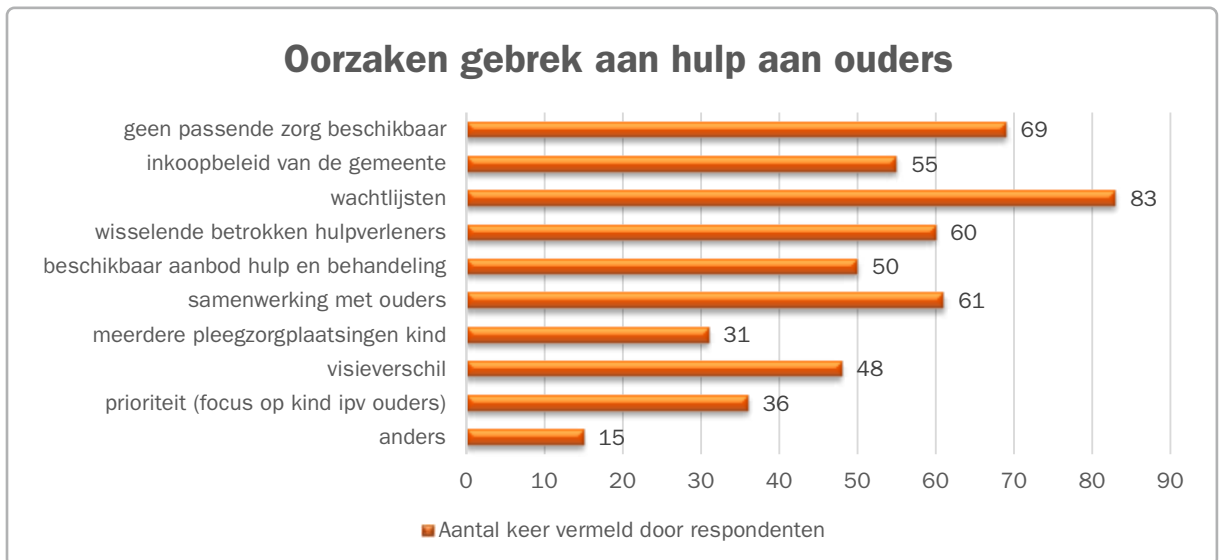
<p>Good practices contact kind & ouders</p>	<p>Belang erkennen van contact, inzet van professionals, inzet van kinderen en ouders, vaste belmomenten, gesprekruimtes, aandacht voor kind en systeem, (video)belcontact goede vorm voor contactherstel, snelle start, eerst stabiliseren, goede voortgang/frequentie van contact, horen van alle betrokkenen, verbinding aangaan, afwegen risico's, ouders houden regie en verantwoordelijkheid (bij vrijwillig kader), begeleide bezoeken, kennismaking met pleegouders, communicatie, verwachtingenmanagement, kijken naar mogelijkheden in plaats van onmogelijkheden, ouders vertrouwen geven, kind en ouders gelegenheid geven gevoelens te delen, klik tussen hulpverlening en gezin, terugkoppeling over contact, visie op thuisplaatsing, afspraken nakomen, maken woord en beeld verhaal, netwerkberaad, transparantie, medewerkers die buiten de lijntjes kleuren, broertjes en zusjes toch bij elkaar plaatsen ondanks verschil in begeleidingsbehoefte, in het belang van het kind denken, praten en handelen, ouderrol centraal stellen.</p>
<p>Good practices voldoende hulp en behandeling</p>	<p>Samenwerking ketenpartners, zoektocht naar juiste alternatieven, maatwerk, ambulante spoedhulp, opvoedondersteuning in thuissituatie, pleegzorg kan ouders begeleiden en thuisplaatsing onderzoeken, vaak duidelijk welke hulp passend is, regie voeren, expertise is aanwezig bij instellingen, vrijwillige hulp, lokaal aanbod, overlegmomenten, organisatie die <i>out of the box</i> werkt, tijd nemen om een goede analyse te maken, aansluiten bij hulpvraag, vertrouwenspersoon voor ouders, concreet maken doelen, zwaar inzetten waar nodig, voorkomen gesloten plaatsingen door sneller betrekken gedragsdeskundigen, inzet hulp voor extra ondersteuning, ambulante hulp, beschikbaarheid crisis-hulp, uitwisseling, werken met visie vanuit <i>Signs of Safety</i>, multidisciplinaire aanpak, betrekken van ouders en hen verantwoordelijkheid geven, betrekken hulpverlening bij evaluaties, meer POH-ers en meer huisartsen betrokken, gelijktijdige inzet van residentiële en ambulante hulp, vaste medewerkers, systemische interventies.</p>
<p>Knelpunten contact kind & ouders</p>	<p>Ouders accepteren situatie niet/weerstand, instabiliteit, borgen veiligheid tijdens contact, wachtlijsten, reisafstanden, belasting van kinderen, vraagt veel van pleeggezinnen, bepalen wat in het belang van het kind is (spanningsveld), mankracht (zowel qua aantal mensen als ervaring), tijdgebrek/werkdruk, weinig begeleiding, kosten/financiën, weinig beschikbare locaties, weinig traumabehandeling, visieverschil GI/RvdK en de zorginstelling, gebrek aan kennis over kinderrechten, weerstand bij gedragsdeskundigen, te weinig ruimte voor verdriet/rouw ouders, gebrek aan concrete doelstellingen, weinig perspectief, geheime plaatsingen, met oudere jongeren soms lastiger afspraken te maken, intensiteit omgang en belasting pleeggezin, te voorzichtig optreden/rust willen creëren, gebrek aan regie/leiderschap, gebrek aan financiën bij ouders, onbereikbare ouders (dakloosheid), (over)belasting kind, beschadigde band tussen ouder en kind, wisselende hulpverleners, ouderwetse ideeën bij jeugdbeschermers, tunnelvisie, visieverschillen tussen professionals, geen zicht op effectiviteit hulpverlening, zorgvuldigheid van beslissingen in de praktijk, onvoldoende zicht op veiligheid van de jongere, te weinig praktische ondersteuning in thuissituatie, verstoord contact tussen betrokken partijen, toch contact terwijl kind echt niet wil, te weinig milieuonderzoek, te weinig onderzoek op basis van waarnemingen, starre protocollen.</p>

Oplossingsrichtingen	Evaluatiemomenten met ouders, zorgen openlijk bespreken, samenwerken, ouders intensief betrekken/vertrouwen geven, direct beschikbare hulp, minder bureaucratie, erkennen dat snelheid is geboden, <i>Signs of Safety</i> gebruiken, transparantie, investeren, geen inkoop en aanbesteding meer, ontschotten, afschaffen budgetplafonds, breder hulpaanbod, kijken wat nodig is in plaats van wat het kost, minder caseload, meer professionele steun voor opvang kinderen, steunend netwerk voor ouders, behandeling via rechtbank dwingend aan ouders kunnen opleggen, met kinderrechter lijnen uitzetten, doelgerichter naar thuisplaatsing toewerken (evt gefaseerd, met begeleid verlof), meer ervaren jeugdbeschermers, nieuwe jeugdbeschermers goed inwerken, meer beschikbare hulp en meer traumabehandeling, vaste medewerkers of één casemanager, minder coördinerende rol en meer hands on, meer monitoring (effectiviteit), meer pleeggezinnen, gezinshuizen en kleinschalige zeer specialistische zorg, meer langdurige crisisplekken om overplaatsing te voorkomen, meer plekken voor kind en gezin, visie harmoniseren, systeemtherapie vaker in gezin inzetten, goede dossieranalyse, inzet van rode doosje voor plaatsing, inzet van TRAP direct bij start plaatsing, standaard civiel trajectberaad voorafgaand aan zitting, waarnemingen in contact aan ouders terugkoppelen, minder gebruik van containerbegrippen zoals 'veiligheid', meer feitenonderzoek doen, centrale sturing van ketenpartners, geen belangenverstremming tussen hulpverlening voor kind en hulpverlening voor ouders, professionals trainen in interactie met ouders, casus vanuit meerdere perspectieven bekijken, verandering van <i>mindset</i> , verbeteren begeleiding aan pleegouders zodat zij kind en systeem van herkomst beter begrijpen, loslaten van starre protocollen, tijd nemen en investeren in ouders, afstemmen in plaats van afschuiven.
Betrokken partijen voor oplossing	Politiek, Rijksoverheid, gemeenten, CJG/wijkteams, Veiligheidshuis, GI, zorgaanbieders, zorginstellingen, volwassen hulpverlening, jeugdhulpverlening, GGZ, verslavingszorg, RvdK, Veilig Thuis, rechters, ouders, pleegouders, partijen los van jeugdhulp (bv. een specialist), kinderen, advocatuur, school/opvang, oppas, netwerk.

Figuur 13: verkorte en gebundelde weergave van de antwoorden van professionals op de vragen over good practices, verbeter- en knelpunten.

Geef gezinnen een vaste, betrokken voogd die de tijd heeft. Geef ouders op zijn minst het gevoel dat naar hen wordt geluisterd en respecteer een andere opvoedstijl. Kies voor een uithuisplaatsing als het niet anders kan en niet 'voor de zekerheid'. Het allerbelangrijkste: durf af te wijken van een eerder ingenomen standpunt! Dit zou kunnen worden bereikt door een tweede jeugdzorgmedewerker/voogd te laten meekijken. – advocaat

Uit de totaalscore (figuur 14) blijkt dat de wachtlijsten als meest voorkomende oorzaak worden gezien voor het niet opstarten van hulp aan ouders. Gevolgd door het niet beschikbaar zijn van passende hulp aan ouders en daarna samenwerking met ouders en het wisselende aantal hulpverleners.

Figuur 14: gemaakte keuzes van de respondenten op de meerkeuzevraag 'zijn er oorzaken waardoor hulp en/of behandeling aan ouders moeizaam tot stand komt of niet geboden kan worden?', in absolute aantallen.

De transitie heeft als gevolg dat er steeds minder kan (middelen/personeel) en steeds meer moet in minder tijd. Geld, aanbestedingsafspraken hebben invloed op de kwaliteit van hulp. Leidt soms juist tot extra schotten in plaats van ontschotting doordat instellingen soms noodgedwongen eigen belangen moeten bewaken. – pleegzorgmedewerker

4. INTERVIEWS & REFLECTIESESSIES

4.1 Inleiding

Defence for Children hield semigestructureerde interviews met vier jongeren/jongvolwassenen en twee ouders met ervaring met een plaatsing in een pleeggezin of instelling. Zowel via een door de kinderrechter verleende MUHP als in het vrijwillig kader.¹³⁰ Tevens organiseerden wij semigestructureerde reflectiesessies waaraan acht professionals¹³¹ deelnamen en één ervaringsdeskundige die wij nog niet hadden geïnterviewd. Gezien het beperkte aantal deelnemers worden de bevindingen hieronder thematisch en geïntegreerd weergegeven.

4.2 Contact tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing

Uit de interviews met de jongeren blijkt dat er wisselend is omgegaan met het toestaan van contact tussen de jongeren en de ouders of verzorgers tijdens de eerste maanden van de uithuisplaatsing. Twee jongeren mochten geen contact hebben, waarvan één de eerste week helemaal geen contact met de buitenwereld had. Zij moest haar telefoon inleveren en ging niet naar school, om tot rust te komen en het pleeggezin te leren kennen. Twee andere jongeren hadden tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing wel contact met hun ouders.

Uit de interviews blijkt dat jongeren verschillend denken over het tijdelijk niet hebben van contact met hun ouders. Dit hangt samen met de manier waarop de uithuisplaatsing is verlopen en de jongere is betrokken bij de beslissing. Een jongere geeft tijdens de interviews aan dat zij tijdens de eerste uithuisplaatsing het gevoel had dat zij ineens werd weggehaald. Dat vervolgens na de uithuisplaatsing het contact met haar moeder voor een aantal maanden is ontzegd om voor haar onbekende redenen, had grote impact op haar:

Ik was heel erg angstig, want ik werd ineens weggehaald. Nu had ik ook geen contact meer met mijn moeder en zat met allemaal vreemden om me heen. Dus ik dacht wat nu? Wat gaat er gebeuren? – jongere die in open en gesloten instellingen verbleef

Bij de twee geïnterviewde ouders werd het contact na de uithuisplaatsing beperkt, waarbij beide ouders benadrukken dat uitleg en informatie over het contact aan ouders moet worden verbeterd.

Tijdens de reflectiesessie gaf de ervaringsdeskundige aan dat het contact met zijn biologische moeder, na de uithuisplaatsing, plaatsvond in een familiekamer bij (het toenmalige) bureau jeugdzorg. Hij ervoer dit als beladen en geforceerd en kijkt hier niet positief op terug.

De volgende (aandachts)punten zijn tijdens de reflectiesessie genoemd:

Indien ouders de bodemeisen niet vervullen om een UHP te voorkomen, dan zal dat net na de UHP nog steeds het geval zijn. In de praktijk is (vaak) de voorwaarde voor contactbehoud dat de ouder zich houdt aan die (niet vervulde) bodemeis. Dit plaatst ouders in een *catch-22* situatie.

- Na de UHP ligt vervolgens de focus op de hechting van het kind in het pleeggezin. Ouders weten niet wat ze concreet kunnen doen.
- De contactregeling is meestal een eenzijdig voorstel vanuit de GI. Mede om de ouder-kind interactie te beoordelen in het kader van het perspectief van het kind is contact essentieel. Daarbij moet de hechtingsrelatie worden betrokken bij de contactregeling. Die hechting met de ouders kan verstoord zijn en daar zijn dan zorgen over. Dan moet hulpverlening worden ingezet om de

¹³⁰ De geïnterviewden jongeren en ouders vormen geen familie.

¹³¹ Dit zijn acht vertegenwoordigers van diverse beroepsgroepen: de rechtspraak, de advocatuur, de RvdK, Veilig Thuis, pleegzorg, wetenschap en beleid.

- zorgen daarover af te laten nemen. Vervolgens kan naar uitbreiding worden gekeken.
- Als het om een pleegzorgplaatsing gaat, zou pleegzorg een grotere rol dan jeugdbescherming moet hebben in het vaststellen van de contactregeling. Dat is immers hun specialisatie. Factoren die dan meespelen zijn de leeftijd van het kind, de relatie met de ouders en de eventuele problematiek van de ouders. Ook wordt hiervoor de CHOP ingezet.
 - Als de kinderen weer snel terug kunnen naar ouders, mede gelet op de gronden van de uithuisplaatsing, dan is de frequentie van de omgangsregeling zo hoog mogelijk. Bij jonge kinderen is de omgang ook intensief en aan de hand van de leeftijd en de spanningsboog van een kind kan dat worden uitgebreid.
 - Kinderen worden bij onbekende mensen in een onbekende situatie geplaatst. Dat voelt, al is die situatie veilig, heel onveilig voor kinderen. Voor kinderen kan het daarom prettig zijn in elk geval de dag na de uithuisplaatsing even te kunnen bellen met de ouders. Daarbij moeten ouders de mogelijkheid krijgen op een positieve manier hun kind te ondersteunen.
 - De beschikbaarheid van locaties voor en begeleiding van omgang vormt een knelpunt. Voor kinderen die in een residentiële instelling verblijven, moet meer gekeken worden naar bijvoorbeeld logeermogelijkheden voor ouders aldaar. Op die manier worden ouders meer betrokken bij het leven van het kind en kunnen zij samen activiteiten ondernemen.

4.3 Betrokkenheid bij besluitvorming

Uit de interviews met de jongeren wordt duidelijk dat de communicatie en de betrokkenheid van jongeren bij de beslissing over het contact minimaal is. Alle jongeren geven aan dat zij niet goed wisten waar zij aan toe waren, wat er ging gebeuren en waarom een bepaalde beslissing werd genomen. De jongeren waren geen van allen betrokken bij de beslissing tot het wel of niet hebben van contact met de ouders. Een jongere geeft aan dat de beslissing werd medegedeeld en dat zij daarna wel de gelegenheid kreeg om haar mening daarover te geven:

Het ging zo: 'Die mensen waar je terecht komt kennen wij en we willen graag dat je een week lang geen contact of bijna geen contact hebt met de buitenwereld.' – jongere die in meerdere (crisis)pleeggezinnen verbleef

Eén jongere wilde pertinent geen contact met haar ouders en ook niet naar hen terug. Zij heeft dit aangegeven bij de gezinsvoogd, maar er werd niet geluisterd. Zo had zij tegen haar wil contact met haar ouders. Een andere jongere was in de veronderstelling dat zij naar haar vader zou gaan, maar zij werd door de jeugdbescherming meegenomen en naar het kantoor gebracht. Zij moest daar de hele dag doorbrengen, zonder dat ze wist waarom zij hier moest blijven en waar de jeugdbescherming mee bezig was. Tot slot gaf de vierde jongere aan dat het afhankelijk was van wie zij sprak of zij het gevoel had dat er naar haar werd geluisterd.

Uit de interviews blijkt dat drie van de vier jongeren weinig bij evaluaties zijn betrokken en ook niet goed weten of deze überhaupt hebben plaatsgevonden. Ze kunnen zich wel herinneren dat gesprekken zijn gevoerd met de gezinsvoogd over hoe het gaat. Deze gesprekken vonden echter niet op regelmatige basis plaats. Ook gaf een jongere aan dat op jongere leeftijd (circa 4 of 5 jaar) nooit om haar mening is gevraagd. Zij wilde ondanks haar jonge leeftijd toch graag betrokken worden, zodat zij in ieder geval had kunnen vertellen waar zij behoefte aan had en hoe het met haar ging.

Ik denk dat er meer naar kinderen geluisterd kan worden. Ook apart van anderen, want er gebeuren dingen die je aan de buitenkant niet kunt zien. Die je ook niet verteld worden als er volwassenen bij zijn. – jongere die in meerdere netwerkpleeggezinnen verbleef

Beide ouders hebben aangegeven niet betrokken te zijn bij de besluitvorming rondom (het contact met) de kinderen en de evaluaties.

Tijdens de reflectiesessie geeft de ervaringsdeskundige aan dat in zijn geval sprake is geweest van meerdere crisisplaatsingen. Het plotselinge en verrassende karakter van een aantal van die overgangen hebben littekens bij hem nagelaten, zoals bepaalde coping mechanismen. Als kind is hij niet betrokken bij dit proces. In zijn herinnering is hij eenmaal gehoord door de kinderrechter. In retrospectief voelt hij zich dus weinig betrokken in het proces richting de perspectief biedende plaatsing. Vanwege de persoonlijke problematiek van zijn biologische ouders was duidelijk dat terugplaatsing geen optie was. Dát was voor hem eigenlijk het enige duidelijke perspectief.

De volgende (aandachts)punten zijn tijdens de reflectiesessie genoemd:

- In de praktijk staat regelmatig in het dossier van de GI dat het kind niet is gesproken. Kinderen krijgen vanaf 12 jaar altijd een uitnodiging voor het kindgesprek. Het verschilt per rechter hoe daarmee wordt omgegaan.
- Praten met kinderen wordt blijkaar nog steeds als iets ingewikkelds gezien, ook bij eventuele terugplaatsing. Bij terugplaatsingen toetst de RvdK het terugkeerplan, maar in de praktijk wordt dat soms aangeleverd als de koffers al zijn gepakt. De boodschap is dan al overgebracht.
- Professionals zien regelmatig dat jeugdbescherming niet altijd weet aan te sluiten bij de ouders en het kind. De samenwerkingsrelatie raakt dan verstoord, waardoor ouders zich niet gezien en gehoord voelen. Voor ouders is dan onvoldoende duidelijk wat zij moeten doen, waardoor gevoelens van machteloosheid ontstaan.
- De zitting is een evaluatiemoment volgens professionals. Evaluaties gedurende de uithuisplaatsing zijn wat ondoorzichtiger. Die momenten zijn regelmatig slecht vastgelegd. Dit veroorzaakt spanning en onduidelijkheid. Er is sprake van meerdere soorten evaluaties, bijvoorbeeld over de ingezette zorg. Dan kan een beschrijving worden gegeven van de pleegzorgbegeleiding. Daar worden de ouders en de jongeren, afhankelijk van de leeftijd, altijd bij betrokken. Daarnaast is de evaluatie die de jeugdbeschermer organiseert of zou moeten organiseren. Dat gaat over de hulpverlening tijdens de uithuisplaatsing. Voor dat soort evaluaties worden ouders nauwelijks uitgenodigd. Het is meer een hamerstuk. Tijdens de zitting krijgen ouders weinig tijd te reageren. Het gewicht ligt dan erg op de evaluatie van de jeugdbescherming. Op dat moment kan dat niet meer besproken of rechtgezet worden.
- Het lijstje met bodemeisen dat ouders opstellen, wordt soms als een fuik ervaren omdat ouders hier nooit aan kunnen voldoen. Ouders moeten zelf alles regelen, maar weten zich geen raad met de informatie die ze hebben gekregen, terwijl jeugdbescherming denkt het goed te hebben uitgelegd. In de praktijk is die vertaalslag niet gemaakt.

4.4 Inzet van hulp en behandeling

Het tijdig bieden van passende hulp en/of behandeling (aan ouders) is van belang voor het voorkomen van een uithuisplaatsing en om de terugplaatsing te bevorderen. Uit de interviews van de jongeren komt een wisselend beeld naar voren op de vraag of voorafgaand aan de uithuisplaatsing passende hulp en behandeling in het gezin is ingezet.

Een jongere geeft aan dat er in haar situatie niet eerst is gekeken naar een oplossing thuis voordat werd overgegaan tot de uithuisplaatsing. Een andere jongere geeft daarentegen aan dat zij juist graag door de rechter uit huis was geplaatst, maar dat eerst naar alternatieven is gekeken zoals een gastgezin en vrijwillige plaatsing in een pleeggezin.

Daarnaast blijkt uit de interviews dat als er hulpverlening werd ingezet, dit niet gezinsgericht was. Hiervoor worden uiteenlopende redenen gegeven, zoals uitval van de jeugdbeschermer waardoor hulp niet op gang kwam of het alleen inzetten van hulp voor de persoonlijke problematiek van ouders.

Over hulp tijdens de uithuisplaatsing geeft een jongere aan dat zij enkele jaren na de uithuisplaatsing therapie kreeg vanwege de spanningen die zij ervoer en door de plaatsingen binnen het netwerk. Nadat haar tweelingbroer vanuit het netwerkpleeggezin naar een crisispleeggezin is geplaatst, had zij behoefte aan extra hulp en ondersteuning om contact te houden met haar broer. Dit heeft zij niet gekregen. Uit de interviews blijkt dat niet altijd rekening wordt gehouden met de behoeften van jon-

geren aan specifieke hulp. Dit heeft wellicht te maken met onvoldoende tijd van jeugdbeschermers om in gesprek te gaan met jongeren en dat jongeren zich niet gehoord voelen.

Ik denk gewoon dat op emotioneel gebied meer begeleiding had kunnen zijn. Ook voor andere kinderen en voor de familie waarvan de uithuisplaatsing gebeurt.

Emotionele begeleiding, dat vooral denk ik.

– jongere die meerdere keren binnen het netwerk is geplaatst

De geïnterviewde ouders hebben wisselende ervaringen. De ene ouder ontving geen enkele hulp of begeleiding voorafgaand aan de UHP en de andere ouder wel. Beide ouders geven aan dat tijdens de UHP onvoldoende hulp en begeleiding is geboden.

Tijdens de reflectiesessies zijn, wat betreft de inzet van hulp, de volgende (aandachts)punten genoemd:

- Het is een groot probleem dat gezinsgerichte systeemtherapie praktisch volledig is afgeschaft of niet wordt ingezet, terwijl het positieve resultaten oplevert. Het is enerzijds door de wachtlijsten soms onmogelijk bij het gezin thuis te komen. Anderzijds is het motiveren van het gezin die hulp te accepteren soms lastig. Dit alles maakt dat deze vorm van hulp niet altijd van de grond komt.
- Echt breed systeemgericht werken is daarbij complex. Het veld is te versnipperd. Alle betrokken partijen willen wel regie voeren, maar op een specifiek stukje. Regie voeren op het complete plaatje en vanuit het systeem ontbreekt.
- Daarnaast bestaan twee structurele problemen. Ten eerste is in Nederland de GGZ en de jeugdzorg strikt gescheiden. Ten tweede is de harmonisatie in Nederland tussen de verschillende actoren in de jeugdbeschermingsketen, totaal niet doorgevoerd. Met als gevolg dat niet met dezelfde veiligheidsplannen, veiligheidsidiomen, en rapportages wordt gewerkt. In plaats daarvan zijn verschillende soorten probleemanalyses, onduidelijke overdrachtsanalyses en geen goede opsomming van wat de gronden waren voor de uithuisplaatsing. Evenmin is duidelijk wat de eventuele veiligheidsissues zijn bij een terugplaatsing. In de praktijk is sprake van allerlei overdrachtmomenten, maar als niet is geharmoniseerd wat wordt overgedragen dan gaat het mis. Informatie verdwijnt bijvoorbeeld uit de rapportages, waardoor oorspronkelijke aandachtspunten verloren gaan. Hier wordt wel aan gewerkt, maar staat nog in de kinderschoenen. Een knelpunt daarbij vormt ook dat de hulpverleners bij Veilig Thuis, de RvdK en de GI's niet geschoold zijn in psychiatrie of in verslavingszorg en dergelijke. Die deskundigheid moet tijdig ingeroepen worden.
- Verder wordt genoemd dat uit onderzoek blijkt dat in 90% van de gevallen geen goede verklarende analyse is opgesteld waarom een kind niet langer thuis kan opgroeien. Dit vormt een zwakte in de hele jeugdhulp. Het is dus niet alleen zo dat ouders mogelijk second best hulp krijgen op het moment dat ze het nodig hebben, maar daarvoor ook al niet. Ouders stemmen wél regelmatig in met die hulp uit angst. Vaak hebben zij niet door dat de soort van hulp niet goed is en varen vaak op het aanbod vanuit de hulpverlening.
- Tevens wordt de druk op het gehele zorglandschap genoemd. Dus al ligt er een goede analyse, als de hulp niet beschikbaar is dan wordt het dus toch second best hulp. Dat is schrijnend, want zonder de juiste hulp kan ook niet worden gewerkt aan de problematiek. Vanuit juridische optiek komt daar de aanvaardbare termijn voor het kind bij. Dat veroorzaakt heel moeilijke dilemma's.

4.5 Terugplaatsing

Uit de interviews van de jongeren komt naar voren dat zij niet het gevoel hebben gehad dat tijdens de uithuisplaatsing geleidelijk is toegewerkt naar terugplaatsing. Het voelt voor hen alsof zij van de een op de andere dag weer thuis zijn geplaatst, zonder duidelijk plan. Eén jongere zegt dat zij het idee had dat de jeugdbeschermer het te druk had, waardoor weinig contact is geweest en daarom niet is gewerkt aan terugplaatsing.

De terugplaatsing lijkt geen (prominent) onderwerp van de gesprekken die vanuit de jeugdbescherming met de jongeren worden gevoerd. Zo geeft een jongere aan dat er slechts een keer over terugplaatsing is gesproken, maar na een ruzie met de ouders niet meer.

Ze moeten gewoon eerst een plan maken als je terug naar huis gaat. Jouw persoonlijke plan met jouw doelen. Wat wil je behalen, wat wil je in de toekomst? Wat wil je als je eruit komt en teruggaat naar je ouders? Ook het gezin moet worden geholpen. – jongere die in open en gesloten instellingen verbleef

Eén jongere geeft aan dat de hulp op haar 18e is stopgezet en dat geen verlenging is aangevraagd. Zij zou na haar 18e beschermd gaan wonen, maar daar is zij niet toegelaten en de gezinsvoogd had geen andere organisatie benaderd. De jeugdbescherming zei niets meer voor haar te kunnen betekenen. Zij is toen op straat gezet en had geen idee waar zij heen moest.

Een andere jongere geeft aan dat alleen aan het begin van de uithuisplaatsing is gekeken of zij weer terug kon naar haar moeder. Dat lukte op dat moment niet vanwege de problematiek en de hulp die moeder kreeg. Daarna is niet meer bekeken zij kon worden teruggeplaatst bij haar ouders of bij het eerste netwerkpleeggezin waar zij niet weg wilde.

Tijdens de reflectiesessie zijn de volgende (aandachts)punten genoemd:

- Als is besloten niet langer aan thuisplaatsing te werken (het perspectiefbesluit, zie hoofdstuk 2), komt het regelmatig voor dat ouders hiermee worden overvallen vlak voor of op de zitting. Ook wordt gezien dat een door de rechter noodzakelijk geacht perspectiefonderzoek niet altijd wordt uitgevoerd vanwege het verstrijken van de aanvaardbare termijn. Dit levert een worsteling op tijdens de zitting, met name in het kader van de vraag of nog nader forensisch onderzoek moet worden gelast.
- De beoordelingsboog is een lichter instrument dan forensisch onderzoek en is ontwikkeld om het perspectief te kunnen bepalen. Ouders hebben daarin ook een rol. Het is echter vaak de jeugdbeschermer die zegt met de gedragswetenschapper te hebben overlegd en via die weg het perspectief bepaalt. De communicatie richting ouders is vrij directief.
- De problematiek lijkt steeds forser te worden de afgelopen jaren. Niet alleen bij de jongeren, maar ook bij de ouders. Die echte multi-problematiek is behoorlijk ingewikkeld. Als niet voldoende aandacht uitgaat naar ouders dan blijven zij in de weerstand zitten. Bij herhaling ontstaan discussies. Het is begrijpelijk dat een ouder nooit helemaal de uithuisplaatsing van het kind accepteert. Psychische problematiek bij ouders vormt dan ook een belemmering, terwijl de jeugdbescherming met termijnen te maken heeft. Jeugdbescherming wil ouders in de actiestand hebben, zeker bij thuisplaatsing. Het systeem is echter zo georganiseerd dat ouders geen kans krijgen de klap van de uithuisplaatsing te verwerken. Sinds de transitie lijkt het gehele voorstuk weggeknipt, waardoor het proces in een stroomversnelling raakt. Ouders worden onvoldoende meegenomen in dat proces. Er zijn niet genoeg gesprekken met ouders over hun hulpvraag. Of hulp wordt min of meer opgedrongen waarbij ouders resultaat moeten boeken. Veel meer uithuisplaatsingen zouden voorkomen kunnen worden als ouders meer worden betrokken in het proces. Als ouders namelijk niet begrijpen waarom de uithuisplaatsing heeft plaatsgevonden, zullen zij ook niet meewerken.
- Het voorgaande houdt ook in dat bij afronding van een hulpverleningstraject met ouders en kinderen moeten worden gesproken en dat niet stilzwijgend een zaak wordt afgesloten.
- Tot slot wordt nog de groep ouders belicht waarbij de kinderen nog net niet uit huis zijn geplaatst. Die groep ouders mag geen enkele misser maken, want dat kan een uithuisplaatsing of verlenging van de ondertoezichtstelling betekenen. De positieve ontwikkelingen in het gezin raken dan uit het oog verloren.

4.6 Tussenconclusie

Over het algemeen vinden de geïnterviewde jongeren dat het de juiste beslissing is geweest dat zij uit huis zijn geplaatst. Wel had volgens hen eerder hulpverlening kunnen worden ingezet, zodat de uithuisplaatsing voorkomen had kunnen worden. Jongeren zijn wisselend in hun opvatting in hoe het contact tijdens de eerste maanden van de uithuisplaatsing zou moeten zijn. Dit verschilt per situatie.

Wat participatie betreft lijkt het erop dat, afhankelijk van de te nemen beslissing, de leeftijd van het kind en de beschikbaarheid van de jeugdprofessional, kinderen en jongeren worden betrokken bij de

besluitvorming. Ten aanzien van de contactregeling met de ouders lijkt sprake te zijn van een mededeling vanuit de instanties. Eén jongere benadrukt dat dat jongeren vrijuit moeten kunnen spreken en zich daar veilig bij voelen. De jongeren benadrukken dat bejegening belangrijk is en dat ze in de besluitvorming moeten worden betrokken. Uitleggen wat er gaat gebeuren, is daarbij essentieel. Het voeren van gesprekken is volgens hen van belang om uithuisplaatsingen te voorkomen.

Je moet niet over kinderen praten, maar met kinderen. Dat is voor mij punt een. – jongere die in meerdere (crisis)pleeggezinnen verbleef

Eén van de doelen van dit onderzoek is goede voorbeelden in kaart te brengen en te delen. Op deze manier willen wij een bijdrage leveren aan de verbetering van de situatie van kinderen die uit huis worden en zijn geplaatst in een pleeggezin. Eén jongere heeft na de uithuisplaatsing toch het gevoel dat zij sterker in haar schoenen staat, dat zij voor zichzelf durft op te komen en te zeggen wat zij wil. Een ander was positief over het feit dat ze de eerste week geen contact had met de buitenwereld. Ze vond het prettig om even uit haar eigen omgeving te zijn.

Een vaak genoemd knelpunt is de communicatie tussen de jeugdbescherming en het gezin. Er moet volgens de jongeren meer worden ingezet op communicatie en bejegening. Het is voor jongeren belangrijk dat goed naar het probleem wordt gekeken en wordt geprobeerd het probleem gezamenlijk op te lossen. Ouders moeten ook op de hoogte worden gehouden zodra het kind uit huis is geplaatst. Tot een uithuisplaatsing mag niet te snel worden besloten, aldus de jongeren. Daarnaast is eerlijkheid ook belangrijk.

Eerlijkheid is belangrijk. Dat niet elk probleem groter wordt gemaakt dan het is, of dat gewoon een verhaal wordt verzonnen. Zo worden vaak in de rapportages zomaar verhalen getypt en verzonnen. Dan denk je 'ik heb dat niet eens gezegd' of 'dat is niet relevant'. – jongere die in open en gesloten instellingen verbleef

Eén jongere zegt dat goede voorlichting belangrijk is. Over zowel de kindbeschermingsmaatregelen als over kindermishandeling. In zo'n situatie, zo legt de jongere uit, geeft het kind zichzelf de schuld en kan daardoor later klachten krijgen. Scholen zouden een belangrijke rol in de voorlichting moeten vervullen.

Vrijwillig of gedwongen maakt in het hoofd van een kind niet uit. Je weet niet meer waar jouw thuis is. Daardoor heb ik nu wel veel problemen met mij veilig voelen en contact aangaan met mensen. Dit vind ik lastig omdat ik nergens meer bij hoor ofzo. Ik woon niet in een gezin waar ik mij veilig voel, omdat ik zomaar weggestuurd kan worden als ik teveel word. En ja is wel echt heel erg naar. – jongere die in vrijwillig kader uit huis is geplaatst

Volgens twee geïnterviewde ouders moet de hulpverlening meer in gesprek met ouders. Daarnaast moeten ouders meer verwerkingstijd krijgen na de UHP om vervolgens mee te kunnen werken aan de hulpverlening. Volgens ouders is te weinig begrip voor en van de verschillende fases waar een ouder doorheen gaat als een UHP is uitgesproken en het gezin in het gedwongen kader beland. Samenwerking en het uitstralen daarvan is volgens hen belangrijk. Zo moet ook samen met de ouders worden gekeken naar mogelijke hulp en behandeling. Op die manier vindt wederkerige in plaats van eenzijdige communicatie plaats. Het is daarbij essentieel dat ouders op de hoogte worden gehouden. Een respectvolle bejegening en het kwetsbaar durven opstellen bij kennismaking, kan helpend zijn een band met ouders of vertrouwen te scheppen.

De ervaringsdeskundige gaf tijdens de reflectiesessie aan het belangrijk te vinden dat een kind weet wat er gebeurt, om te voorkomen dat het kind zich als speelbal beschouwt. Volgens hem krijgen kinderen veel meer mee dan wordt gedacht. Daarnaast zouden overplaatsingen moeten worden voorkomen. Elk half jaar een nieuw leven, nieuw huis, nieuwe basisschool en nieuwe vriendjes maken, bemoeilijkt het opbouwen van lange vriendschappelijke relaties. Hij vergelijkt het met telkens weer met je tasje op zomerkamp gaan. Het mag geografisch dan wel dezelfde regio zijn, maar de leefwereld van het kind is niet zo groot.

De professionals droegen tijdens de reflectiesessies ook enkele oplossingen aan. Zo zou er naast een Richtlijn uithuisplaatsing, een Richtlijn terugplaatsing moeten zijn. Gezinsgericht werken en met ouders in gesprek gaan, is dan essentieel. Hoewel de gehele sector dit roept, zien professionals in de praktijk dat het gemakkelijker is ouders te mijden. Het niet alleen zeggen, maar ook doen, is een cultuuromslag die moet worden gemaakt. Bijvoorbeeld door het vastleggen dat een uithuisplaatsing gepaard moet gaan met een terugplaatsplan, inclusief analyse, doelen, risicofactoren en risico gestuurde zorg. Als vastgelegd is dat dit bij professionele hulpverlening hoort dan versnipperd het niet.

Een andere oplossing die de professionals aandragen is het verbeteren van de kwaliteit van hulp. Het lastige daarbij is volgens hen dat relatief weinig *evidence based* behandelingen bestaan. Daarnaast wordt te weinig gedaan aan traumabehandeling. Voor professionals is het onbegrijpelijk dat veel geld gaat naar allerlei regisseurs en dat niet wordt geïnvesteerd in traumabehandeling. Terwijl alle instellingen vol zitten met kinderen met een trauma. Kinderen die ook weer getraumatiseerde ouders hebben. De professionals vermelden dat in vrij recent onderzoek staat dat 70% van de kinderen in de jeugdzorg baat heeft bij traumabehandeling. Daar kan echt heel veel winst geboekt worden. Als die slag niet wordt gemaakt dan blijven getraumatiseerde kinderen onder de noemer ernstige gedragsproblemen naar de jeugdzorg terugstromen. Zij pleiten dan ook in elk geval voor een landelijk screeningsinstrument voor in de jeugdhulp om meer aandacht te besteden aan trauma. Zo ook bij terugplaatsing. Een uithuisplaatsing is immers een life event voor kinderen en ouders.

Verder wordt door professionals benadrukt dat hulpvormen zoals ambulante spoedhulp essentieel zijn. Dat soort hulp moet meer worden ingekocht en beschikbaar zijn bij terugplaatsingen.

Tot slot zou volgens professionals meer gebruik gemaakt kunnen worden van ervaringsdeskundigen. Die kunnen een brug slaan tussen de (belevings)wereld van de professional en die van de ouder om een betere vertaalslag naar ouders te maken.

5. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAAG

Het gezin is de kern van de samenleving en de natuurlijke omgeving voor de ontplooiing en het welzijn van al haar leden en van kinderen in het bijzonder. Hierbij moet de nodige bescherming en bijstand worden verleend zodat het zijn verantwoordelijkheden binnen de gemeenschap volledig kan dragen. Erkennende dat het kind, voor de volledige en harmonische ontplooiing van zijn of haar persoonlijkheid, moet opgroeien in een gezinsomgeving, in een sfeer van geluk, liefde en begrip. – preambule VN-Kinderrechtenverdrag

Op grond van de deskresearch (hoofdstuk 2), de resultaten van het survey-onderzoek (hoofdstuk 3) en de gehouden interviews met vier jongeren, twee ouders en de reflectiesessies met acht professionals en een (niet eerder door ons geïnterviewde) ervaringsdeskundige (hoofdstuk 4), komen we tot beantwoording van de hoofdvraag en deelvragen. Voordat we de hoofdvraag beantwoorden, zullen we eerst ingaan op de twee deelvragen.

Beantwoording deelvragen

- a. *Hebben ouders en kinderen in de eerste fase van de uithuisplaatsing contact? Welke overwegingen liggen hieraan ten grondslag? Welke knelpunten spelen een rol? En hoe worden ouders en kinderen hierbij betrokken?*

Uit het internationaal en Europees juridisch kader (hoofdstuk 2) blijkt dat in kinderbeschermingszaken prioriteit moet worden gegeven aan het intact houden van gezinnen en aan gezinshereniging in gevallen van uithuisplaatsing. Daarbij benoemde het EHRM dat de positieve verplichting van kinderbeschermingsautoriteiten om gezinshereniging na te streven, begint op het moment van de uithuisplaatsing. Dus niet pas nadat zwaardere maatregelen zijn getroffen, zoals de gezagsbeëindigende maatregel. De verplichting tot gezinshereniging wordt steeds zwaarder na verloop van tijd, omdat het voor een realistische kans op gezinshereniging voor kind en ouders belangrijk niet te lang te wachten met het treffen van maatregelen.¹³² Voor het volledig verbreken/opschorten van het contact tussen het kind en de ouders moeten bijzonder zwaarwegende redenen bestaan.

Uit de analyse van het surveyonderzoek bleek dat ruim 80% van de 95 professionals aangeeft het contact tussen kinderen en ouders *zeer belangrijk* te vinden tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing. 19% vindt het *belangrijk* en 1% *enigszins belangrijk*. Hoewel nagenoeg alle respondenten het contact dus (zeer) belangrijk vinden, ziet minder dan de helft (46%) van de respondenten in de praktijk dat kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing doorgaans contact hebben. 41% van de respondenten geeft aan dat dit wisselt en 12% geeft aan dat doorgaans geen contact plaatsvindt. Hierbij is ook sprake van een visieverschil tussen de beroepsgroepen. Zo geeft een meerderheid van de hulpverleners, advocaten en gedragsdeskundigen/psychologen aan dat *wisselend* sprake is van wel of geen contact tussen ouders en kinderen na de uithuisplaatsing. Tegelijkertijd geeft een meerderheid van de jeugdbeschermers en pleegzorgmedewerkers/gezinshuisouders als antwoord dat *doorgaans wel* contact plaatsvindt tussen ouders en kinderen na de uithuisplaatsing. In onderlinge verhouding bekeken, zien de groep advocaten en de groep overige professionals meer dan de andere groepen terug dat doorgaans geen contact plaatsvindt.

Indien sprake is van contact tussen het kind en de ouders, wordt het contact volgens 35% van de respondenten binnen een week opgestart. 29% geeft aan dat binnen een paar dagen gebeurt en 12% geeft aan binnen een dag. Ook zijn er respondenten die aangeven dat het langer duurt: 16% zegt binnen enkele weken en 8% binnen een maand of langer. De respondenten konden meerdere manieren van contact aanvinken: begeleide omgang, telefonisch contact, videobellen en onbegeleide omgang.

¹³² Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights, par. 351.

Begeleide omgang is het vaakst gekozen. Volgens de meerderheid van de respondenten (72%) verloopt het contact goed.

Indien geen sprake is van contact tussen het kind en de ouders, wordt het contact volgens 61% van de respondenten binnen een maand opgestart. 36% van de respondenten geeft aan dat dit binnen enkele maanden gebeurt. Een zeer klein aantal respondenten geeft aan dat het een half jaar of langer duurt (3%).

Over het betrekken van kinderen bij de besluitvorming omtrent het contact met ouders vindt 55% van de respondenten het *zeer belangrijk* dat kinderen worden betrokken. 37% vindt dit *belangrijk* en 8% vindt het *redelijk belangrijk*. Op de vraag of dit doorgaans ook gebeurt, antwoordt 51% van de respondenten dat dit het geval is. 37% geeft aan van niet en 12% weet het niet. Indien kinderen worden betrokken bij de besluitvorming geeft 71% van de respondenten aan dat een terugkoppeling plaatsvindt. 23% weet het niet en 6% geeft aan dat de terugkoppeling niet plaatsvindt. Volgens 68% van de respondenten wordt aan kinderen uitgelegd wat de reden is dat zij contact mogen hebben met de ouders. 22% weet het niet en 10% zegt dat dit niet wordt uitgelegd. Als ouders en kinderen geen contact mogen hebben, wordt dit volgens 72% van de respondenten uitgelegd aan de kinderen. 26% weet het niet en 2% zegt dat dit niet wordt uitgelegd.

Over het betrekken van ouders bij de besluitvorming omtrent het contact met hun kind(eren) vindt 52% van de respondenten het *zeer belangrijk* dat ouders worden betrokken. 34% vindt dit *belangrijk*, 7% vindt het *redelijk belangrijk*, 6% vindt het *enigszins belangrijk* en 1% vindt dit *onbelangrijk*. Op de vraag of dit doorgaans ook gebeurt antwoordt 56% van de respondenten dat dit het geval is. 28% geeft aan van niet en 16% weet het niet. Ook aan ouders wordt volgens 68% van de respondenten uitgelegd wat de reden is dat zij contact mogen hebben met de kinderen. 26% weet het niet en 6% zegt dat dit niet wordt uitgelegd. Als ouders en kinderen geen contact mogen hebben, wordt volgens de meerderheid, 83% van de respondenten, aan ouders uitgelegd wat de reden is dat zij geen contact mogen hebben met de kinderen. 13% weet het niet en 4% zegt dat dit niet wordt uitgelegd.

Uit de interviews met de jongeren kunnen we opmaken dat afhankelijk van de te nemen beslissing, de leeftijd van het kind en de beschikbaarheid van de jeugdprofessional, kinderen en jongeren worden betrokken bij de besluitvorming. Ten aanzien van de contactregeling met de ouders is met name sprake van een mededeling vanuit de instanties. De jongeren benadrukken dat bejegening belangrijk is en dat ze in de besluitvorming moeten worden betrokken. Uitleggen wat er gaat gebeuren, is daarbij essentieel.

Ook de professionals hebben een aantal aandachtspunten genoemd tijdens de reflectiesessies als het over het betrekken van ouders en kinderen gaat. Zo wordt in de praktijk volgens hen regelmatig in het dossier van de GI teruggezien dat het kind niet is gesproken. Het praten met kinderen wordt kennelijk, aldus de professionals, nog steeds als ingewikkeld ervaren. Verder wordt duidelijk dat de jeugdbescherming niet altijd weet aan te sluiten bij de ouders en het kind. De samenwerkingsrelatie raakt dan verstoord, waardoor ouders zich niet gezien en gehoord voelen. Daarbij is niet altijd voor ouders voldoende duidelijk wat zij moeten doen.

b. Wordt de juiste hulp en behandeling geboden aan ouders, zodat zij op termijn zelf weer de opvoeding voor hun kind kunnen dragen? Welke overwegingen liggen hieraan ten grondslag? Welke knelpunten spelen een rol? En hoe worden ouders en kinderen hierbij betrokken?

34% van de respondenten is het (*helemaal*) *oneens* met de stelling dat voorafgaand aan de uithuisplaatsing doorgaans voldoende en/of de juiste hulp en behandeling wordt ingezet. 33% is het (*helemaal*) *eens* met de stelling en 33% reageerde *neutraal*. Per groep professionals werd verschillend gereageerd op deze stelling. Geen van de advocaten en de pleegzorgmedewerkers/gezinshuisouders is het *helemaal eens* met de stelling. Geen enkele advocaat is het bovendien eens met de stelling. De advocaten hebben het meeste oneens ingevuld. Opvallend is dat relatief veel hulpverleners en pleegzorgmedewerkers/gezinshuisouders eveneens *oneens* hebben ingevuld. Bij de jeugdbeschermers heeft een enkeling oneens ingevuld. *Helemaal oneens* wordt door hen niet ingevuld in tegenstelling

tot de andere groepen, waar *helemaal oneens* door enkele respondenten is gekozen. De jeugdbeschermers en pleegzorgmedewerkers/gezinshuisouders hebben het meeste **neutraal** aangegeven. In onderlinge verhouding zijn de jeugdbeschermers, de gedragsdeskundigen/psychologen en de overige professionals het meeste (*helemaal*) eens met de stelling.

60% van de respondenten is het (*helemaal*) eens met de stelling dat voorafgaand aan de uithuisplaatsing met het gezin wordt besproken wat nodig is of waaraan moet worden gewerkt om uithuisplaatsing te voorkomen. 16% is het (*helemaal*) oneens met de stelling en 14% reageerde *neutraal*. De meeste jeugdbeschermers zijn het *helemaal eens* met de stelling. De meeste advocaten zijn het *oneens* met de stelling. Hoewel de meeste hulpverleners het **eens** zijn met de stelling, heeft ook een enkeling *helemaal oneens* ingevuld. Dit wordt bij de andere groepen niet teruggezien.

Als de uithuisplaatsing heeft plaatsgevonden, is 46% van de respondenten het (*helemaal*) oneens met de stelling dat voor ouders na die uithuisplaatsing altijd voldoende en/of de juiste hulp en behandeling wordt ingezet om thuisplaatsing mogelijk te maken. 29% is het (*helemaal*) eens met de stelling en 25% reageerde *neutraal*. Enkele jeugdbeschermers zijn de enige respondenten die *helemaal eens* hebben ingevuld. In onderlinge verhouding bekeken, zijn zij het meest eens met de stelling. Bij de andere groepen valt op hoe vaak zij *oneens* of, in het geval van de advocaten, *helemaal oneens* hebben ingevuld. Op de jeugdbeschermers na zijn zij dus een stuk negatiever over het bieden van voldoende hulp na de uithuisplaatsing.

Volgens 57% van de respondenten wordt met de kinderen besproken welke hulp en behandeling tijdens de uithuisplaatsing nodig is om thuisplaatsing mogelijk te maken. 22% geeft aan dat dit niet met de kinderen wordt besproken en 21% weet het niet. Een kleine meerderheid, 37% van de respondenten, zegt dat ook bij de kinderen wordt nagegaan of die vinden dat voldoende en/of de juiste hulp en behandeling is geboden. 35% geeft aan dat dit niet wordt nagegaan bij de kinderen en 28% weet het niet.

Wat ouders betreft wordt door meer respondenten (74%) aangegeven dat met ouders wordt besproken welke hulp en behandeling tijdens de uithuisplaatsing nodig is om thuisplaatsing mogelijk te maken. 15% geeft aan dat dit niet met ouders wordt besproken en 11% weet het niet. De meerderheid, 55% van de respondenten, zegt dat ook bij ouders wordt nagegaan of die vinden dat voldoende en/of de juiste hulp en behandeling is geboden. 24% zegt dat dit niet wordt nagegaan bij ouders en 21% weet het niet.

Regelmatige evaluatie is volgens het internationaal en Europees juridisch kader essentieel om ervoor te waken dat een uithuisplaatsing langer duurt dan strikt noodzakelijk. Volgens een grote meerderheid (76%) van de respondenten, wordt de UHP regelmatig geëvalueerd. 16% van de respondenten geeft aan dat dit niet het geval is en 8% weet het niet. De antwoorden op de vraag binnen welke termijn de uithuisplaatsing wordt geëvalueerd, lopen uiteen. 29% geeft aan elke drie maanden, 17% zegt elke maand, 15% zegt elk half jaar en 4% elk jaar. Het grootste aantal respondenten (35%) heeft de optie 'anders' aangevinkt, waarbij de meeste respondenten aangeven dat dit afhankelijk is van de duur van de MUHP. Bij crisisplaatsing wordt vaker geëvalueerd dan bij een perspectiefplaatsing. Volgens de meeste respondenten (42%) vindt doorgaans de eerste evaluatie na enkele weken plaats. De overgrote meerderheid (82%) geeft aan dat kinderen en ouders betrokken worden bij de evaluatie. 8% zegt van niet en 10% weet het niet.

Wat betreft het kindgesprek met de kinderrechter geeft 65% van de respondenten aan dat dit plaatsvindt. 18% weet het niet en 17% zegt van niet. Opvallend hierbij is dat 51 respondenten een toelichting gaven, waarvan 25 respondenten de leeftijdsgrens van 12 jaar vermeldden. Zes respondenten vermeldden in de toelichting dat soms ook kinderen onder de 12 jaar worden gehoord.

Tijdens de reflectiesessies met de professionals kwam naar voren dat gezinsgericht werken, dus met ouders in gesprek gaan, essentieel is. Hoewel de gehele sector dit roept, zien de professionals terug in de praktijk dat het gemakkelijker is ouders te mijden. Het niet alleen zeggen, maar ook doen, is een cultuuromslag die nog moet worden gemaakt. Volgens de professionals zou meer gebruik

gemaakt kunnen worden van ervaringsdeskundigen. Die zouden een brug kunnen slaan tussen de (belevings)wereld van de professional en die van de ouder teneinde een betere vertaalslag richting de ouders te kunnen maken

Beantwoording hoofdvraag

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt:

Welke good practices en knelpunten zijn te onderscheiden omtrent het voorkomen van uithuisplaatsing en het zorgen voor terugplaatsing?

Good practices

Zoals uit het juridisch kader al is gebleken wordt het contact tussen kind en ouders na scheiding als essentieel gezien om naar gezinshereniging toe te kunnen werken. Dit is een belangrijke inspanningsverplichting die op de overheid rust. Via het uitzetten van de survey hebben we daarom good practices verzameld, hopende hiermee het contactbehoud en -herstel tussen kind en ouders bij uithuisplaatsing te stimuleren.

<i>Good practices</i> contact kind & ouders	belang erkennen van contact, inzet van professionals, inzet van kinderen en ouders, vaste belmomenten, gesprekruimtes, aandacht voor kind en systeem, (video)belcontact goede vorm voor contactherstel, snelle start, eerst stabiliseren, goede voortgang/frequentie van contact, horen van alle betrokkenen, verbinding aangaan, afwegen risico's, ouders houden regie en verantwoordelijkheid (bij vrijwillig kader), begeleide bezoeken, kennismaking met pleegouders, communicatie, verwachtingenmanagement, kijken naar mogelijkheden in plaats van onmogelijkheden, ouders vertrouwen geven, kind en ouders gelegenheid geven gevoelens te delen, klik tussen hulpverlening en gezin, terugkoppeling over contact, visie op thuisplaatsing, afspraken worden nagekomen, maken woord en beeld verhaal, netwerkberaad, transparantie, medewerkers die buiten de lijntjes kleuren, broertjes en zusjes toch bij elkaar plaatsen ondanks verschil in begeleidingsbehoefte, in het belang van het kind denken, praten en handelen, ouderrol centraal stellen.
--	---

Contact tussen ouders en kinderen alleen zal bij zorgen om de thuissituatie niet voldoende zijn een uithuisplaatsing af te wenden of zo kort mogelijk te laten zijn. Tijdige en passende hulp is eveneens fundamenteel. Ouders en kinderen hebben hier recht op. De volgende *good practices* zijn geïnventariseerd met betrekking tot het inzetten van voldoende en juiste hulp en behandeling.

<p><i>Good practices</i> voldoende hulp en behandeling</p>	<p>samenwerking ketenpartners, zoektocht naar juiste alternatieven, maatwerk, ambulante (spoed)hulp, opvoedondersteuning in thuisituatie, pleegzorg kan ouders begeleiden en thuisplaatsing onderzoeken, vaak duidelijk welke hulp passend is, regie voeren, expertise is aanwezig bij instellingen, vrijwillige hulp, lokaal aanbod, overlegmomenten, organisatie die out of the box werken, tijd nemen om een goede analyse te maken, aansluiten bij hulpvraag, vertrouwenspersoon voor ouders, concreet maken doelen, zwaar inzetten waar nodig, voorkomen gesloten plaatsingen door gedragsdeskundigen sneller te betrekken, inzet hulp voor extra ondersteuning, beschikbaarheid crisishulp, uitwisseling, werken met visie vanuit Signs of Safety, multidisciplinaire aanpak, betrekken van ouders en hen verantwoordelijkheid geven, betrekken hulpverlening bij evaluaties, meer POH-ers en meer huisartsen betrekken, gelijktijdige inzet van residentiële en ambulante hulp, vaste medewerkers, systemische interventies.</p>
--	---

Knelpunten

Een derde van de professionals heeft bij de survey ingevuld dat onvoldoende hulp aan ouders, voorafgaand aan de UHP, wordt ingezet. Gekeken naar hulp en/of behandeling tijdens de UHP vindt zelfs bijna de helft van de professionals (46%) dat onvoldoende hulp en/of behandeling aan ouders wordt geboden. Hiertoe zijn verschillende knelpunten geïnventariseerd:

Figuur 15: gemaakte keuzes van de respondenten op de meerkeuzevraag 'zijn er oorzaken waardoor hulp en/of behandeling aan ouders moeizaam tot stand komt of niet geboden kan worden?', in absolute aantallen.

De wachtlijsten en onvoldoende passende hulp worden het meest genoemd als oorzaken voor gebrekkige hulp aan ouders (figuur 15).

Tijdens de reflectiesessies wordt dit bevestigd. De professionals benoemen dat gezinsgerichte systeemtherapie praktisch volledig is afgeschaft of niet wordt ingezet. Dit terwijl het positieve resultaat oplevert. Het is door de wachtlijsten soms onmogelijk bij het gezin thuis te komen. Zij geven daarbij aan dat breed systeemgericht werken complex is, het veld is te versnipperd. Alle betrokken partijen willen regie voeren, maar op een specifiek stukje. Regie voeren op het complete plaatje en vanuit het systeem ontbreekt. Daarnaast vermelden de professionals twee structurele problemen. De eerste is dat in Nederland de GGZ en de jeugdzorg strikt gescheiden zijn. Het andere is dat de harmonisatie in Nederland tussen de verschillende actoren in de jeugdbeschermingsketen, totaal niet is doorgevoerd. Met als gevolg dat niet met dezelfde veiligheidsplannen, veiligheidsidiomen en rapportages wordt gewerkt. In plaats daarvan zijn verschillende soorten probleemanalyses, geen heldere overdrachtsanalyses en is er geen goede opsomming van wat de gronden waren voor de uithuisplaatsing. Verder wordt genoemd dat uit onderzoek blijkt dat in 90% van de gevallen geen goede verklarende analyse is opgesteld waarom een kind niet langer thuis kan opgroeien. Dit vormt volgens de professionals een zwakte in de hele jeugdhulp. Tot slot wordt de druk op het gehele zorglandschap genoemd. Dus ook al ligt er een goede analyse, als de hulp niet beschikbaar is dan wordt het dus toch second best hulp.

De geïnterviewde jongeren noemden als knelpunt de communicatie tussen de jeugdbescherming en het gezin. Er moet volgens de jongeren meer worden ingezet op communicatie en bejegening. Het is voor de jongeren belangrijk dat goed naar het probleem wordt gekeken en dat wordt geprobeerd het probleem gezamenlijk op te lossen. Dit wordt bevestigd door de twee geïnterviewde ouders. Daarnaast is volgens ouders te weinig begrip voor en van de verschillende fases waar een ouder doorheen gaat als er een UHP is uitgesproken en het gezin in het gedwongen kader is beland.

Oplossingsrichtingen

Naast knelpunten zijn ook talrijke oplossingsrichtingen aangedragen in de survey.

Oplossingsrichtingen	<ul style="list-style-type: none"> • evaluatiemomenten met ouders, • zorgen openlijk bespreken, • samenwerken, • ouders intensief betrekken/vertrouwen geven, • direct beschikbare hulp, • minder bureaucratie, • erkennen dat snelheid is geboden, • <i>Signs of Safety</i> gebruiken, • transparantie, • investeren, • geen inkoop en aanbesteding meer, • ontschotten, • afschaffen budgetplafonds, • breder hulpaanbod, • kijken wat nodig is in plaats van wat het kost, • minder caseload, • meer professionele steun voor opvang kinderen, • steunend netwerk voor ouders, • behandeling via rechtbank dwingend aan ouders kunnen opleggen, • met kinderrechter lijnen uitzetten, • doelgerichter naar thuisplaatsing toewerken (evt gefaseerd, met begeleid verlof), • meer ervaren jeugdbeschermers, • nieuwe jeugdbeschermers goed inwerken, • meer beschikbare hulp en meer traumabehandeling, • vaste medewerkers of 1 casemanager, • minder coördinerende rol en meer hands on,
----------------------	--

- meer monitoring (effectiviteit),
- meer pleeggezinnen,
- gezinshuizen en kleinschalige zeer specialistische zorg,
- meer langdurige crisisplekken om overplaatsing te voorkomen,
- meer plekken voor kind en gezin,
- visie harmoniseren,
- systeemtherapie vaker in gezin inzetten,
- goede dossieranalyse,
- inzet van rode doosje voor plaatsing,
- inzet van TRAP direct bij start plaatsing,
- standaard civiel trajectberaad voorafgaand aan zitting,
- waarnemingen in contact aan ouders terugkoppelen,
- minder gebruik van containerbegrippen zoals 'veiligheid',
- meer feitenonderzoek doen,
- centrale sturing van ketenpartners,
- geen belangenverstrengeling tussen hulpverlening voor kind en hulpverlening voor ouders,
- professionals trainen in interactie met ouders,
- casus vanuit meerdere perspectieven bekijken,
- verandering van mindset,
- verbeteren begeleiding aan pleegouders zodat zij kind en systeem van herkomst beter begrijpen,
- loslaten van starre protocollen,
- tijd nemen en investeren in ouders,
- afstemmen in plaats van afschuiven.

Volgens de professionals zijn hiervoor de volgende partijen nodig: politiek, Rijksoverheid, gemeenten, CJG/wijkteams, Veiligheidshuis, GI, zorgaanbieders, zorginstellingen, volwassen hulpverlening, jeugdhulpverlening, GGZ, verslavingszorg, RvdK, Veilig Thuis, rechters, ouders, pleegouders, partijen buiten jeugdhulp (bv. een specialist), kinderen, advocatuur, school/opvang, oppas en het netwerk van het gezin.

Eén van de jongeren geeft aan dat goede voorlichting belangrijk is. Over zowel de kindbeschermingsmaatregelen als over kindermishandeling, om te voorkomen dat het kind de schuld bij zichzelf neerlegt. Scholen zouden een belangrijke rol in de voorlichting kunnen hebben.

Volgens de twee geïnterviewde ouders is samenwerking, en het uitstralen daarvan, belangrijk. Evenals het samen met de ouders kijken naar mogelijke hulp en behandeling. Op die manier vindt wederkerige in plaats van eenzijdige communicatie plaats. Het is daarbij essentieel dat ouders op de hoogte worden gehouden. Een respectvolle bejegening en het kwetsbaar durven opstellen bij kennisgeving, helpt een band met ouders of vertrouwen te scheppen. Daarnaast moeten ouders meer verwerkingstijd krijgen na de UHP.

Dit wordt bevestigd door de professionals tijdens de reflectiesessies. Zij droegen ook andere oplossingen aan. Zo zou er niet alleen een Richtlijn uithuisplaatsing moeten zijn, maar ook een Richtlijn terugplaatsing. Door vast te leggen dat een uithuisplaatsing gepaard moet gaan met een terugplaatsplan, inclusief analyse, doelen, risicofactoren en risico gestuurde zorg, wordt dit gestimuleerd. Als vastgelegd is dat dit bij professionele hulpverlening hoort dan versnippert het niet. Verder pleiten zij voor het verbeteren van de kwaliteit van hulp. Het lastige daarbij is volgens hen dat relatief weinig *evidence based* behandelingen bestaan. Daarnaast wordt te weinig gedaan aan traumabehandeling. Voor de professionals is het onbegrijpelijk dat hierin niet wordt geïnvesteerd. Daar kan namelijk veel winst geboekt worden. Zij pleiten dan ook voor een landelijk screeningsinstrument voor in de jeugdhulp om meer aandacht te besteden aan trauma. Daarbij is traumabehandeling misschien ook wel nodig bij terugplaatsing. Een uithuisplaatsing is immers een *life event* voor kinderen en ouders.

6. CONCLUSIE EN AANBEVELING

Om de beantwoording van de onderzoeksvragen (hoofdstuk 5) in de huidige context te plaatsen, staan we hierna eerst kort stil bij recente ontwikkelingen in het kader van het jeugdbeschermingsstelsel. Deze ontwikkelingen zijn met name relevant om de door de professionals genoemde knel- en verbeterpunten te duiden. Vervolgens komen we tot een eindconclusie waarin we de beantwoording van de onderzoeksvragen plaatsen in het kader van de internationaalrechtelijke verplichtingen.

Ontwikkelingen 2019-2021

Defence for Children startte in 2019 dit verkennende onderzoek. Sindsdien is enorm veel gebeurd. De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) en de Inspectie Justitie en Veiligheid (IJenV) waren in zowel 2019 als 2020 heel duidelijk over het jeugdzorgstelsel: de overheid neemt onvoldoende verantwoordelijkheid kinderen te beschermen die ernstig in hun ontwikkeling worden bedreigd.¹³³ De Inspecties laten in juli 2021 weten dat verbetering zichtbaar is, maar dat de situatie nog steeds kwetsbaar is.¹³⁴ Er wordt door de jeugdbeschermingsketen hard gewerkt aan verbetering. Toch concluderen de Inspecties dat binnen de onderzoeksgroep voor 13% van de kinderen met een jeugdbeschermings- en/of jeugdreclasseringsmaatregel, het niet is gelukt tijdig een vaste jeugdbeschermer in te zetten en voor 11% is het niet gelukt tijdig een gedragen koers uit te zetten. Voor ongeveer 33% van de kinderen met een maatregel is het niet gelukt tijdig passende hulp te organiseren. Volgens de Inspecties is er structureel tekort aan residentiële plekken voor kinderen met complexe problematiek. Daarnaast is onvoldoende (specialistische) ambulante jeugdhulp en jeugd-GGZ beschikbaar.¹³⁵ Voor een kwalitatief en kwantitatief toereikend specialistisch hulpaanbod is bovenregionale samenwerking nodig, aldus de Inspecties. Maar ook die samenwerking is onvoldoende zichtbaar. Een belangrijke aanbeveling aan de Rijksoverheid luidt dan ook:

Zorg dat vraag en aanbod van jeugdbescherming, jeugdreclassering en specialistische jeugdhulp goed in beeld zijn. Garandeer als stelselverantwoordelijke dat overal in het land een kwalitatief en kwantitatief toereikend aanbod van jeugdbescherming, jeugdreclassering en specialistische jeugdhulp is voor jeugdigen met een maatregel. Stel een ondergrens aan het benodigde aantal specialistische plekken. – de Inspecties

Het bleef niet bij rapporten van de Inspecties. Zo verscheen in mei 2021 een rapport van de Sociaal-Economische Raad (SER). De conclusie is niet mals: te veel kinderen en gezinnen met ernstige problemen wachten te lang op zorg.¹³⁶ De SER komt tot tien aanbevelingen de jeugdzorg op korte termijn te verbeteren, want volgens de SER kan en móet dat.

Daarnaast stond ook de financiering van het gehele jeugdinstelsel regelmatig ter discussie. In een arbitragezaak (Commissie van Wijzen) over de jeugdhulp tussen Rijk en gemeenten is geoordeeld dat het Rijk de gemeenten moet betalen.¹³⁷ Inmiddels werken het Rijk en gemeenten aan de Hervormingsagenda voor het jeugdinstelsel. Natuurlijk is het van fundamenteel belang dat gemeenten over voldoende financiële middelen beschikken, maar een kapitaalinjectie alleen lost de problematiek in het

¹³³ Rapportages van Inspecties Gezondheidszorg en Jeugd en Justitie en Veiligheid van respectievelijk 8 november 2019 <https://www.igj.nl/publicaties/rapporten/2019/11/08/kwetsbare-kinderen-onvoldoende-beschermd> en 15 oktober 2020 <https://www.igj.nl/publicaties/rapporten/2020/10/15/voortgangsrapportage-kwetsbare-kinderen-onvoldoende-beschermd>, <https://www.rekenkamer.nl/actueel/nieuws/2020/05/20/acute-jeugdbescherming-is-gegarandeerd>.

¹³⁴ <https://www.igj.nl/actueel/nieuws/2021/07/05/situatie-in-de-jeugdbescherming-verbeterd-maar-nog-steeds-kwetsbaar>.

¹³⁵ Overigens concludeerde de IGJ in maart 2021 over specifiek de jeugd-GGZ dat meer jeugdigen met psychische problemen hulp nodig hebben en dat de ernst van de problemen is toegenomen. De IGJ constateerde dat bestaande knelpunten in hulp aan jeugdigen met psychische problemen onder invloed van de coronacrisis zijn vergroot en verscherpt. Instellingen hebben onvoldoende personeel en geld om aan de complexe hulpvragen te kunnen voldoen. De wachtlijsten worden steeds langer. De afstemming en samenwerking op regionaal niveau is daarnaast onvoldoende.

¹³⁶ <https://www.ser.nl/nl/Publicaties/jeugdzorg-beter-maken>.

¹³⁷ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/06/03/ruim-%E2%82%AC13-miljard-extra-naar-gemeenten-voor-tekorten-jeugdzorg-in-2022>.

jeugdstelsel niet op. Dit blijkt ook uit signalen van brancheorganisaties zelf, zoals FNV Zorg en Welzijn en Stichting Beroepseer, die naast signalen ook diverse (hervormings)plannen bij het kabinet indienden.¹³⁸ De jeugdbranche geeft verder aan dat onder andere een verlaging van de caseload binnen de jeugdbescherming (minder gezinnen per jeugdbeschermer en dus meer tijd voor kinderen) moet plaatsvinden en dat een flinke investering in de beschikbaarheid van specialistische jeugdhulp (beter passende hulp) noodzakelijk is.¹³⁹

Vervolgens werd in 2021 bekend dat sommige GI's een cliëntenstop gelasten.¹⁴⁰ Daarnaast is GI Intervence overgenomen door Jeugdbescherming West en is de relatief nieuwe GI Briedis failliet gegaan. Voor de afwikkeling van een faillissement van een GI bestaan geen protocollen. Dit leidt in de praktijk tot problemen.¹⁴¹ Uit het in februari 2021 gepubliceerde rapport van de Jeugdautoriteit blijkt dat 81 (36%) van de 226 onderzochte jeugdhulpaanbieders (in 2019) een verhoogd risico hebben op continuïteitsproblemen.¹⁴² Dit was niet het eerste onderzoek van de Jeugdautoriteit naar de financiële positie van jeugdhulpaanbieders. Ook in 2019 is onderzoek gedaan. Ernst&Young onderzocht in opdracht van de Jeugdautoriteit 109 organisaties die cruciale jeugdhulp aanbieden. Van de 109 organisatie bleken 44 (40%) een hoog risico te hebben ten aanzien van de continuïteit van zorg.¹⁴³ Dit leidde uiteindelijk tot het, vlak voor het zomerreces van 2021 verschenen, gesloten convenant tussen de Rijksoverheid, de VNG en diverse andere ketenpartners. Overigens, een ander discussiepunt is nog de wijze van financiering van jeugdhulp naar aanleiding van onder meer diverse publicaties van de onderzoeksjournalisten van *Follow the Money*.

Tot slot werden steeds meer gevolgen zichtbaar van de toeslagenaffaire. Hierbij zocht het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) uit dat 1.115 kinderen van ouders die slachtoffer zijn geworden van de toeslagenaffaire, ook een jeugdbeschermingsmaatregel kregen en niet langer thuis konden opgroeien.¹⁴⁴ Ook dit nieuws deed het maatschappelijk debat oplaaien over het functioneren van het jeugd­stelsel en de rechtstaat.

De reactie van de regering op deze signalen is onder meer verwijzen naar de plannen voor herijking van de jeugdbeschermingsketen, neergelegd in het Toekomstscenario. Dit scenario is door diverse partijen kritisch ontvangen.¹⁴⁵ De Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (landelijk adviesorgaan van de regering) heeft op 15 september 2021 een adviesrapport over dit Toekomstscenario uitgebracht.¹⁴⁶ In de voortgangsbrief Jeugd van 22 november 2021 reageren de ministeries vws en jv hierop en geven aan het advies ter harte te nemen: *“Belangrijk is dat er sneller hulp geboden kan worden waardoor de situatie van een kind en in het gezin niet onnodig escaleert en veiligheidsrisico's worden tegengegaan (advies 1).”*¹⁴⁷ Over het voorkomen van uithuisplaatsingen geven zij aan dat de uitkomsten van de Ronde Tafel van 8 november 2021 worden meegenomen bij het opstellen van de Hervormingsagenda.¹⁴⁸ Tot slot heeft op 29 november 2021 het wetgevingsoverleg jeugd plaatsgevonden.¹⁴⁹ Hierna werden 26 moties ingediend, waarvan maar liefst 18 moties op 7 december 2021 zijn aangenomen door de Tweede Kamer.¹⁵⁰ Een korte beschrijving van de aangenomen moties is op de website van Jeugdzorg Nederland gepubliceerd.¹⁵¹

138 Zie onder meer 'De Jeugdsprong', <https://www.fnv.nl/nieuwsbericht/sectornieuws/zorg-welzijn/2021/05/zet-hulpverleners-ouders-en-jeugd-aan-het-roer-in> en de gezamenlijk opgestelde visie 'Toekomst Jeugd, de Samenvatting' <https://www.fnv.nl/nieuwsbericht/sectornieuws/zorg-welzijn/2021/10/jeugdzorgexperts-leveren-gezamenlijk-visie-voor-he>

139 <https://www.jeugdzorgnederland.nl/actueel/jeugdbranches-willen-snel-oplossingen-na-rapport-inspecties/>

140 <https://www.defenceforchildren.nl/actueel/nieuws/familie/2021/situatie-jeugdbescherming-ver-beneden-kinderrechtenstandaarden/>

141 <https://www.fnv.nl/nieuwsbericht/sectornieuws/zorg-welzijn/2021/07/jeugdzorgwerkers-intervence-willen-excuses-geen-ch-en> <https://pointer.kro-ncrv.nl/briedis-droom-van-jeugdbeschermers-spat-uit-elkaar>

142 <https://www.jeugdautoriteit.nl/documenten/rapporten/2021/02/05/rapport-financiele-positie-jeugdhulpaanbieders-2019>

143 <https://www.jeugdautoriteit.nl/actueel/nieuws/2020/11/16/verdiepingsonderzoek-financiele-gezondheid-jeugdhulpaanbieders>

144 <https://defenceforchildren.nl/actueel/nieuws/familie/2021/staat-moet-leed-beperken-voor-gedupeerde-kinderen-en-ouders-in-toeslagenaffaire/>

145 <https://www.internetconsultatie.nl/toekomstscenario>

146 <https://www.rsj.nl/documenten/rapporten/2021/09/14/advies-jeugdbescherming-in-de-toekomst>

147 Staatssecretaris Blokhuis (vws) en minister Dekker (jv), Voortgangsbrief Jeugd, 22 november 2021 (ter voorbereiding op het wetgevingsoverleg van 29 november 2021).

148 Idem.

149 <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/verslagen/detail?id=2021D46871&did=2021D46871> (ongecorrigeerd stenogram).

150 <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/stemmingsuitslagen/detail?id=2021P20272>

151 <https://www.jeugdzorgnederland.nl/actueel/tweede-kamer-neemt-18-moties-over-jeugdzorg-aan/>

Conclusie

Defence for Children wil met dit verkennende onderzoek in bredere zin bijdragen aan het doorvoeren van verbeteringen in de jeugdbeschermingsketen. Dit onderzoek biedt zowel aanknopingspunten voor vervolgonderzoek, zoals onderzoek naar de effectiviteit van kinderbeschermingsmaatregelen en naar het voorkomen van uithuisplaatsing van kinderen, als oplossingsrichtingen. We zien ook verschillen in gegeven antwoorden tussen de beroepsgroepen. Nader onderzoek zou moeten plaatsvinden om een verklaring hiervoor te geven. **Bovenal leggen veel professionals in dit verkennende onderzoek, de vinger op een zere plek: het jeugdbeschermingsstelsel schiet tekort.** We lichten deze conclusie kort toe.

Uit het juridisch kader (hoofdstuk 2) blijkt dat een brede consensus bestaat dat, bij alle beslissingen met betrekking tot kinderen, het belang van kinderen voorop moet staan. Die belangen houden in elk geval in dat de banden van het kind met zijn of haar gezin moeten worden geborgd, zeer uitzonderlijke situaties daargelaten. Het EHRM benadrukt dat op de staat een zware inspanningsverplichting rust maatregelen te nemen die de ouder-kindband zoveel mogelijk in stand houden, dan wel bevorderen. Tegelijkertijd is het in het belang van het kind zijn of haar ontwikkeling in een gezonde omgeving te waarborgen. Het belang van het kind kan, afhankelijk van de aard en ernst van de situatie, zwaarder wegen dan het belang van de ouders. Het EHRM maakt daarbij zelf niet de belangenafweging zoals de nationale autoriteiten zouden moeten doen, maar toetst of de genomen beslissingen en beoordelingen voldoen aan de verdragsverplichtingen. Een strengere toets volgt als eventuele beperkingen zijn toegepast op fundamentele rechten, zoals op het recht op omgang en contact. Dit geldt ook voor de situaties waarin wettelijke waarborgen ontbreken die een effectieve bescherming van het recht op family life bemoeilijken. Het EHRM gaat, in het kader van die toetsing, na of de nationale rechterlijke instanties de gehele gezinssituatie en een hele reeks aan factoren, met name factoren van feitelijke, emotionele, psychologische, materiële en medische aard, grondig hebben onderzocht. En zo een evenwichtige en redelijke beoordeling hebben gemaakt van de respectieve belangen van elke persoon. Hierbij moet voortdurend aandacht zijn geweest voor de beste oplossing voor het kind.

De resultaten van dit onderzoek laten ten eerste zien dat een groot deel van de professionals signaleert dat het systeem belemmeringen veroorzaakt in de nakoming van voornoemde inspanningsverplichting. Door gebrek aan tijdige, passende en effectieve (gezins)interventies wordt niet altijd de hulp en behandeling ingezet die kinderen en ouders nodig hebben. Enerzijds om uithuisplaatsingen te voorkomen en anderzijds om terugplaatsingen te bevorderen. Teveel wachtlijsten, te lange wachttijden en onvoldoende beschikbare hulp kan leiden tot het treffen van niet passende (en eventueel zelfs verdergaande) maatregelen omdat de beste oplossing voor het kind niet (langer) inzetbaar is. Het is daarbij lastig te meten wanneer aan die inspanningsverplichting is voldaan. Wanneer zijn bijvoorbeeld de doelen door kinderen en ouders bereikt? Hoe worden veelomvattende begrippen als veiligheid en opvoedingsvaardigheden concreet ingevuld? Mede gelet op het feit dat nog geen sprake is van geharmoniseerde werkwijzen tussen instanties. Wanneer is ouderschap goed genoeg? Wanneer heeft de jeugdbeschermer en de jeugdhulpverlening voldoende gedaan? Maar ook, wat wordt de beslissing als blijkt dat tijdens de UHP onvoldoende hulp is ingezet (al dan niet verwijtbaar) of geen concrete doelen zijn opgesteld? Dit soort vragen en worstelingen worden in de (rechts)praktijk teruggezien. Het zogenoemde 'kantelpunt' valt moeilijk vast te stellen.

Ten tweede is ons wettelijke systeem paradoxaal: enerzijds moet gewerkt worden aan het versterken van de vaardigheden van ouders en kinderen, anderzijds moet tijdig worden ingegrepen zwaardere problemen in een latere fase te (kunnen) voorkomen. Na ingrijpen, een UHP, moet daarbij ook nog een beoordeling over het perspectief van een kind plaatsvinden rekening houdend met de aanvaardbare termijn voor het kind. Geen eenvoudige taak binnen een stelsel waarin tijdige en passende hulp vrijwel zelden direct beschikbaar is. Voldoende tijd en geld ontbreken om op kwalitatief goede wijze invulling en aandacht te geven aan deze twee beginselen. Tegelijkertijd ontbreekt het aan rechtsbescherming voor ouders en kinderen bij deze ingrijpende maatregelen en in het bijzonder bij het perspectiefbesluit, dat grote gevolgen heeft (zoals uitgelegd in hoofdstuk 2) voor kinderen en ouders. Een overpeinzing hierbij is waarom het in het (jeugd)strafrecht bijna vanzelfsprekend is dat in

zwaardere zaken adviezen worden ingewonnen bij specifiek daartoe (forensisch) opgeleide deskundigen en in de zwaardere civiele jeugdzaken niet. Is het niet beter als wettelijk verankerd is dat bij perspectiefbepaling van een kind een multidisciplinair, bij voorkeur forensisch, onderzoek moet worden ingediend bij de kinderrechter? Om te waarborgen dat mogelijke alternatieven zijn uitgeput en dat het belang van het kind het vergt? Het VN-Kinderrechtenverdrag bepaalt namelijk dat het beoordelen van het belang van het kind gebaseerd moet zijn op een zorgvuldige overweging van:

- i) de mate waarin de scheiding van het kind van zijn ouders in overeenstemming is met de overige rechten uit het VN-Kinderrechtenverdrag,
- ii) de mening van het kind,
- iii) de mening van de ouders van het kind en andere belanghebbenden en
- iv) het beschikbare bewijs waaruit volgt dat het in het belang van het kind is om van zijn ouders te worden gescheiden.

Op welke manier voldoet de huidige praktijk aan deze criteria? Wie staat stil bij de mate waarin de scheiding van het kind van zijn ouders in overeenstemming is met de overige rechten uit het VN-Kinderrechtenverdrag en hoe? Welk beschikbaar bewijs wordt gebruikt te onderbouwen dat het in het belang van het kind is om van zijn ouders te worden gescheiden? In hoeverre bestaat er consensus over wanneer het in het belang van het kind is het van de ouders te scheiden en niet (meer) te werken aan terugplaatsing en wat dient hierbij als bewijs? Defence for Children signaleert, gesterkt door de onderzoeksbevindingen, dat die consensus (in de praktijk) er nog niet is.

Ten aanzien van deze twee overkoepelende punten bevelen wij aan nader vervolgonderzoek te verrichten, voor meer verduidelijking. Dit zal bijdragen aan het nader en concreet vormgeven van de inspanningsverplichting uithuisplaatsing te voorkomen en thuisplaatsing te bevorderen. Bij deze stand van zaken hebben wij, net als vele andere instanties, grote zorgen over het functioneren van ons jeugdbeschermingsstelsel. Wij zien deze zorgen, hoofdzakelijk wat betreft de beschikbaarheid van tijdige en passende hulp aan gezinnen, bevestigd in dit verkennende onderzoek. Nederland faalt in het bieden van passende en tijdige zorg en bescherming aan kinderen en gezinnen. Nederland voldoet hiermee niet aan de verdragsverplichtingen die voortvloeien uit het internationaal en Europese recht. Dat levert een kinderrechtschending op. Een kinderbeschermingsstelsel dat in de uitvoering tekortschiet en kinderrechtschendingen toelaat, is geen kinderbeschermingsstelsel.

(...) weet je waar ik pissig van word, de hoeveelheid kinderen die als postpakketjes worden rondgepompt in het jeugdzorgsysteem, nergens mogen blijven en de tijd uitzitten tot ze achttien zijn. Wel 100 hulpverleners gezien met familiedossiers die geknipt en geplakt worden zonder opnieuw te bekijken wat er veranderd is of veranderd kan worden met de juiste hulp. Sommige kinderen zitten hun leven lang in behandelcentra. En wat is er systemisch ingezet? Vaak heel weinig.

– hulpverlener

BIJLAGE 1: LEDEN BEGELEIDINGSCOMMISSIE

Sabine van der Asdonk is als universitair docent verbonden aan de programmagroep Forensische Gezinspedagogiek en Jeugdhulpverlening van de Universiteit Leiden. In 2020 promoveerde zij aan de Universiteit Leiden op een onderzoek naar uithuisplaatsingsbeslissingen. Momenteel werkt zij aan diverse onderzoeken naar beslissingen over en effectieve zorg voor gezinnen met complexe problematiek.

Goos Cardol is jurist en werkte een geruim aantal jaren voor de Raad voor de Kinderbescherming als juridisch adviseur. In die hoedanigheid was hij betrokken bij de totstandkoming van de herziening van de kindbeschermingsmaatregelen. Hij promoveerde aan de Universiteit van Tilburg op rechten voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen. Hij was daarnaast als lector en later als onderzoeker verbonden aan de Zuyd Hogeschool, Faculteit Sociale Studies te Sittard, waar hij nu jeugdrecht doceert.

Marjolein P.G. Rietbergen is familie- en jeugdrechtadvocaat sinds 1983. Zij woonde en werkte lange tijd in het buitenland waar zij betrokken was bij velerlei projecten op het gebied van jeugdrecht en jeugdzorg. Marjolein is eveneens kinderrechtter-plaatsvervanger bij de rechtbank Amsterdam, Team Familie- en Jeugd, docent in het jeugdrecht en regelmatig dagvoorzitter bij congressen.

BIJLAGE 2: VRAGENLIJST

Algemene vragen over u en uw werk

Beantwoord de volgende vragen over uzelf. Kruis het hokje aan van uw antwoord of typ het antwoord in het daarvoor bedoelde tekst vak.

Wat is uw geslacht?

- Man
- Vrouw
- Anders
- Zeg ik liever niet

Wat is uw leeftijd?

In welke provincie of gemeente(n) bent u werkzaam?

Wat is uw huidige functie?

- Jeugdbeschermer
- Pleegzorgmedewerker
- Gedragsdeskundige
- Raadsonderzoeker
- Psycholoog
- Familie- en jeugdrechtadvocaat
- Hulpverlener
- Kinderrechter
- Anders, namelijk....

Toelichting:

Bij welk type organisatie bent u werkzaam?

Hoeveel jaren voert u deze functie uit?

Met hoeveel kinderen die uit huis worden geplaatst, krijgt u in uw huidige functie maandelijks te maken?

Contact ouder-kind

In de praktijk zie ik dat kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing:

- Doorgaans wel contact hebben
- Doorgaans geen contact hebben
- Wisselend per kind wel of geen contact hebben

Toelichting:

Het contact tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing vind ik:

- Zeer belangrijk
- Belangrijk
- Redelijk belangrijk
- Enigszins belangrijk
- Onbelangrijk

Toelichting

Bij de besluitvorming over het contact tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase ben ik:

- Betrokken
- Niet betrokken

Licht toe welke rol u heeft bij de besluitvorming over contact tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase.

Zijn er protocollen/is er beleid binnen uw organisatie rondom contact tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing?

- Ja, namelijk
- Nee
- Weet ik niet

Toelichting

Stelling: De omgang met ouders en de mogelijkheden tot gewenning van het kind in het pleeggezin, kunnen leiden tot botsende belangen binnen de uitvoering van de uithuisplaatsing.

- Helemaal eens
- Mee eens
- Neutraal
- Oneens
- Helemaal oneens

Toelichting

Stelling: De Raad voor de Kinderbescherming en gecertificeerde instellingen hebben dezelfde visie over contact tussen kinderen en ouders in de eerste fase van de uithuisplaatsing.

- Helemaal eens
- Mee eens
- Neutraal
- Oneens
- Helemaal oneens

Toelichting

Wanneer er contact is tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing

Wat zijn de overwegingen om kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing contact te laten hebben?

Door wie wordt aan de *kinderen* verteld dat zij contact met hun ouders mogen hebben?

Op welk moment gebeurt dat?

Hoe gaat dat?

Wordt aan de kinderen uitgelegd wat de reden is dat zij contact mogen hebben met hun ouders?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Toelichting

Door wie wordt aan ouders verteld dat zij tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing contact mogen hebben met hun kinderen?

Op welk moment gebeurt dat?

Hoe gaat dat?

Wordt aan de ouders uitgelegd wat de reden is dat zij contact mogen hebben met hun kinderen?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Toelichting

Binnen welke termijn wordt het contact doorgaans opgestart?

- Binnen een dag
- Binnen een paar dagen
- Binnen een week
- Binnen enkele weken
- Binnen een maand of langer

Toelichting

Op welke wijze is er doorgaans contact tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing? Meerdere antwoorden mogelijk.

- Telefonisch contact
- Contact via videobellen (Skype)
- Begeleide omgang
- Onbegeleide omgang

Toelichting

Hoe verloopt doorgaans het contact tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing?

- Goed
- Niet goed

Toelichting

Wanneer er geen contact is tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing

Wat zijn de overwegingen om kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing geen contact te laten hebben?

Door wie wordt aan kinderen verteld dat zij geen contact met hun ouders mogen hebben?

Op welk moment gebeurt dat?

Hoe gaat dat?

Wordt aan kinderen uitgelegd wat de reden is dat zij geen contact mogen hebben met hun ouders?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Toelichting

Door wie wordt aan ouders verteld dat zij tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing geen contact mogen hebben met hun kinderen?

Op welk moment gebeurt dat?

Hoe gaat dat?

Wordt aan de ouders uitgelegd wat de reden is dat zij geen contact mogen hebben met hun kinderen?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Toelichting

Na welke periode wordt het contact tussen kinderen en ouders doorgaans wel opgestart?

- Een maand
- Enkele maanden
- Half jaar
- Langer

Toelichting

BETROKKENHEID KINDEREN BIJ DE BESLISSING OVER CONTACT

Worden kinderen doorgaans betrokken bij de beslissing tot wel of geen contact tijdens de eerste fase na de uithuisplaatsing?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Toelichting, bijvoorbeeld wanneer kinderen wel of niet worden betrokken en wat de redenen daarvoor zijn.

Zo ja, op welke manier wordt hun mening/visie betrokken in de besluitvorming?

Het betrekken van kinderen bij de besluitvorming over contact met hun ouders vind ik:

- Zeer belangrijk
- Redelijk belangrijk
- Enigszins belangrijk
- Onbelangrijk

Toelichting

Wordt aan de kinderen een terugkoppeling gegeven over de beslissing indien zij zijn betrokken bij de besluitvorming?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Toelichting

Wordt er doorgaans een kindgesprek gevoerd met de kinderrechter?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Toelichting

SPECIFIEK VOOR DE KINDERRECHTERS

Wordt tijdens het kindgesprek ook gesproken over het contact met ouders?

- Ja
- Nee
- Verschilt per kindgesprek

Toelichting

BETROKKENHEID OUDERS BIJ DE BESLISSING OMTRENT CONTACT

Worden ouders doorgaans betrokken bij de beslissing tot wel of geen contact tijdens de eerste fase na de uithuisplaatsing?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Toelichting

Zo ja, op welke manier wordt hun mening/visie betrokken in de besluitvorming?

Het betrekken van ouders in de besluitvorming over contact vind ik:

- Zeer belangrijk
- Redelijk belangrijk
- Enigszins belangrijk
- Onbelangrijk

Toelichting

HULP EN BEHANDELING VOOR DE OUDERS ZODAT ZIJ OP TERMIJN ZELF HUN TAAK ALS OPVOEDER WEER OP ZICH KUNNEN NEMEN

Op welke manier bent u in uw werk betrokken bij het inzetten van hulp en behandeling voor ouders zodat zij op termijn zelf hun taak als opvoeder weer op zich kunnen nemen?

DE SITUATIE VOOR DE UITHUISPLAATSING

Stelling: Voorafgaand aan de uithuisplaatsing wordt doorgaans voldoende en/of de juiste hulp en behandeling ingezet.

- Helemaal eens
- Mee eens
- Neutraal
- Oneens
- Helemaal oneens

Toelichting

Stelling: Voorafgaand aan de uithuisplaatsing wordt met het gezin besproken wat nodig is of waaraan moet worden gewerkt om een uithuisplaatsing te voorkomen.

- Helemaal eens
- Mee eens
- Neutraal
- Oneens
- Helemaal oneens

SPECIFIEK VOOR DE FAMILIE- EN JEUGDRECHTADVOCAAT

In hoeveel van uw zaken (naar schatting en per maand) had naar uw inschatting de juiste hulp en/of behandeling een uithuisplaatsing kunnen voorkomen?

DE SITUATIE TIJDENS DE UITHUISPLAATSING

Stelling: Ouders krijgen nadat hun kind uit huis is geplaatst altijd voldoende en/of de juiste hulp en behandeling zodat zij hun taak als opvoeder op termijn weer op zich kunnen nemen.

- Helemaal eens
- Mee eens
- Neutraal
- Oneens
- Helemaal oneens

Toelichting

Wordt met de ouders besproken welke hulp en behandeling tijdens de uithuisplaatsing nodig is zodat ouders op termijn hun taak als opvoeder weer op zich kunnen nemen?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Toelichting

Wordt nagegaan of ouders vinden dat er voldoende en/of de juiste hulp en behandeling wordt geboden, zodat zij op termijn de zorg voor hun kinderen weer kunnen dragen?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Toelichting (bijvoorbeeld wanneer en hoe vaak dit gebeurt en in hoeverre er aanpassingen worden gedaan in de afstemming van de hulp en behandeling die nodig is)

Wordt met de kinderen besproken welke hulp en behandeling nodig is zodat ouders op termijn hun taak als opvoeder weer op zich kunnen nemen?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Toelichting

Wordt nagegaan of kinderen vinden dat er voldoende en/of de juiste hulp en behandeling wordt geboden, zodat hun ouders op termijn weer voor hun kinderen kunnen zorgen?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Toelichting

EVALUATIE EN TERUGPLAATSING

Wordt de uithuisplaatsing regelmatig geëvalueerd?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Toelichting

Binnen welke termijn wordt de uithuisplaatsing geëvalueerd?

- Elke maand
- Elke drie maanden
- Elk half jaar
- Elk jaar
- Anders, namelijk:

Toelichting

Wanneer vindt doorgaans de eerste evaluatie plaats?

- Na enkele weken
- Na een maand
- Na enkele maanden
- Na een half jaar
- Na een jaar
- Anders, namelijk:

Toelichting

SPECIFIEK VOOR JEUGDBESCHERMERS, PLEEGZORGMEDEWERKERS EN HULPVERLENERS

Worden binnen uw organisatie richtlijnen/protocollen gebruikt voor de evaluatie van de uithuisplaatsing?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Toelichting

Worden kinderen en ouders betrokken bij de evaluatie?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Toelichting

In hoeverre is er aandacht voor terugplaatsing tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing en hoe krijgt dit vorm?

Op welke wijze worden gezinnen begeleid bij de terugplaatsing van het kind?

SPECIFIEK VOOR JEUGDBESCHERMERS

Bent u het doorgaans eens met de toetsing van de terugplaatsing door de Raad voor de Kinderbescherming?

SPECIFIEK VOOR DE RAAD VOOR DE KINDERBESCHERMING

Bent u het doorgaans eens met het standpunt van de gecertificeerde instelling over het wel of niet terugplaatsen en/of het moment van terugplaatsen?

GOOD PRACTICES, KNEL- EN VERBETERPUNTEN

Wat gaat volgens u goed in de praktijk wanneer het gaat om contact tussen kinderen en ouders gedurende de eerste fase van de uithuisplaatsing?

Wat gaat volgens u goed in de praktijk wanneer het gaat om het bieden van voldoende en juiste hulp en behandeling aan ouders?

Wat zijn volgens u belangrijke knelpunten wanneer het gaat om contact tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing?

Zijn er oorzaken waardoor hulp en of behandeling moeizaam tot stand komt of niet geboden kan worden?

- Geen passende zorg beschikbaar
- Inkoopbeleid van de gemeente
- Wachtlijsten
- Wisselende betrokken hulpverleners
- Beschikbaar aanbod van hulp en behandeling
- Samenwerking met ouders
- Meerdere pleegzorgplaatsingen van het kind
- Visieverschil
- Prioriteit (focus ligt meer op het kind i.p.v. de ouders)
- Anders, namelijk:

Toelichting

Wanneer er naar uw inzicht knelpunten zijn in de eerste fase van de uithuisplaatsing, beschrijf dan welke oplossing(s)richting(en) u ziet.

Welke partij(en) hebben daar volgens u een rol in?

Wilt u nog iets anders meedelen?

BIJLAGE 3: SURVEY ANALYSE PER DOELGROEP

Groep 1: Jeugdbeschermers

De enquête is door 26 jeugdbeschermers ingevuld. De vier thema's komen naar voren en af en toe een quote van een respondent uit deze groep.

Contact tussen ouder en kind tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing

Over het contact tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing geven 22 respondenten aan dit zeer belangrijk te vinden. De overige vier respondenten geven aan dit belangrijk te vinden. Acht respondenten geven hierop een toelichting, waarin hechting, continueren van vertrouwd contact of het herstellen ervan door vier respondenten wordt vermeld. Eén respondent noemt hierbij ook het met elkaar kunnen delen van emoties en ervaringen. Twee respondenten geven aan dat het maatwerk is waarbij bij één respondent de mening van het kind een rol speelt. Veiligheid en het maken van afspraken worden als randvoorwaarden voor contact door vier respondenten genoemd. Eén respondent vindt het contact zeer belangrijk om te kunnen toewerken naar thuisplaatsing.

Contact tussen kind en ouders is altijd zeer belangrijk, loyaliteit is zo sterk, gaat nooit over. Kind zal altijd de goedkeuring van de ouders willen en hiernaar blijven verlangen. – respondent

In de praktijk wordt door 13 respondenten teruggezien dat kinderen en ouders doorgaans wel contact hebben. 12 respondenten geven aan dat het wisselend is per kind of er wel of geen contact is met de ouder(s). Eén respondent geeft aan dat er doorgaans geen contact is tussen de kinderen en ouders, waarbij wordt opgemerkt dat de situatie vaak te onrustig is, ouders van streek zijn en het kind moet wennen aan de nieuwe omgeving. Naast deze respondent, geven nog tien respondenten een toelichting. Acht respondenten vinden dat het contact afhankelijk is van de situatie, veiligheid en leeftijd. Meerdere respondenten geven daarnaast aan dat gestreefd wordt naar zo spoedig mogelijk contact, zeker bij (zeer) jonge kinderen. Eén respondent licht toe te werken naar frequent contact (wekelijks bezoek en een belafpraak). Een andere respondent laat weten dat oudere kinderen soms zelf even geen contact willen.

Complexe scheiding is vaak gedoe over de omgang tussen ouder en kind. Uithuisplaatsing kan er ook zijn om contact er even niet te laten zijn. Het is afhankelijk van de problemen in de casus, er valt niet één opvatting over te maken. – respondent

Op de vraag of er protocollen zijn dan wel of er beleid is opgesteld binnen de organisatie waarin de respondent werkzaam is ten aanzien van het contact tussen ouders en kinderen tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing antwoorden 14 respondenten dat dit zo is. Genoemd worden de Richtlijnen jeugdzorg, richtlijnen beroepsvereniging, vaste werkwijze, uitgangspunten/beleid en de CHOP (checklijst oudercontacten in de pleegzorg). Zeven respondenten geven aan dat dit niet zo is vanwege het (kunnen) leveren van maatwerk. Vijf respondenten weten het niet.

Op de stelling “omgang met ouders en de mogelijkheden tot gewinning van het kind in het pleeggezin, kunnen leiden tot botsende belangen binnen de uitvoering van de uithuisplaatsing” wordt verschillend gereageerd: twee respondenten zijn het helemaal ermee eens, 16 respondenten zijn het ermee eens en vijf respondenten geven neutraal aan. Drie respondenten zijn het ermee oneens, waarbij één respondent aangeeft dat ouders juist nodig zijn en een ander toelicht dat het de taak is van de jeugdbeschermer om het contact goed vorm te geven teneinde botsingen te voorkomen.

Daarnaast geven nog 15 respondenten een toelichting. Meerdere respondenten noemen dat het instemmen van ouders belangrijk is bij het voorkomen van botsingen. Tevens vermelden meerdere respondenten dat visieverschillen tussen de ouders, pleegouders en professionals de botsingen kunnen veroorzaken. Twee respondenten vinden het de taak van de professionals dit in goede banen te leiden. Meerdere respondenten geven aan dat het kind loyaliteitsproblematiek kan ontwikkelen, niet durft te wennen in het pleeggezin of na ieder bezoek zo van slag raakt dat dit van invloed kan zijn op het dagelijks functioneren van het kind. Verder geven meerdere respondenten aan dat iedere situatie anders is en dat leeftijd en veiligheid van het kind ook een rol speelt. Eén respondent licht toe dat pleegouders vaak de omgang met biologische ouders belemmeren.

Dat geeft vrijwel altijd botsing. Ouders willen sneller, pleegouders geregeld langzamer, of één van beiden is het niet eens met de plek van het bezoek, of niet met de duur van het bezoek. Pleegzorg en [Naam GI] zitten ook niet altijd op één lijn. Je doet het in dezen zelden voor iedereen goed. – respondent

In de vragenlijst worden vervolgens verdiepende vragen gesteld over de situatie (i) wanneer er wél contact is tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing en (ii) wanneer er geen contact is tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing. Een tweetal vragen gaat over de overwegingen die aan de beslissing om wel of geen contact te laten plaatsvinden ten grondslag liggen. Eén respondent geeft aan nog nooit te hebben gekozen voor het niet laten plaatsvinden van geen contact. De respondenten geven de volgende overwegingen weer:

- i) **Wel contact: het is een recht van kind en ouders, in het belang van het kind, het is veilig, vanwege hechting, behouden of herstellen van de band, behoeften, ouders komen afspraken na, kind toestemming van ouders laten ervaren en om thuisplaatsing te bevorderen.**

Uitgaande van contact in de eerste fase van de uithuisplaatsing, vroegen wij de respondenten

a) binnen welke termijn, b) op welke wijze en c) hoe het contact (doorgaans) plaatsvindt. Ruim de helft van de respondenten licht toe dat deze vragen moeilijk in algemene zin te beantwoorden zijn, omdat dit sterk afhankelijk is van de situatie. Niettemin worden de volgende antwoorden gegeven:

- a) binnen welke termijn: vier respondenten geven aan binnen een dag, 11 vermelden binnen een paar dagen en 11 vermelden binnen een week. Enkele respondenten vermelden dat telefonisch contact vaak het snelste mogelijk is.
- b) op welke wijze (meerdere antwoorden mogelijk): telefonisch wordt 19 keer gekozen, videobellen 12 keer, begeleide omgang 25 keer en onbegeleide omgang zeven keer. Eén respondent geeft aan dat het videobellen is toegenomen sinds COVID-19.
- c) hoe het verloopt: 20 respondenten geven aan dat het goed verloopt, hoewel worstelingen worden gezien in de praktijk. Vier respondenten geven aan dat het niet goed verloopt, vanwege de emoties en het feit dat het voor iedereen ongemakkelijk is. Twee respondenten vulden de vraag niet in en lichten toe dat dit wisselend is.

- ii) **Geen contact: fysieke en/of emotionele onveiligheid, kinderen worden teveel belast, onrust, wennen aan nieuwe plek, reden uithuisplaatsing, heftige reactie/trauma van kinderen, kinderen stemmen niet in, ouders willen niet meewerken, ouders zijn niet stabiel of niet bereikbaar, perspectief, geen tijd.**

Indien sprake is van geen contact, vroegen wij de respondenten na welke periode doorgaans het contact wel wordt opgestart. Hierop heeft één respondent niet gereageerd, omdat diegene nooit heeft meegemaakt dat tussen kind en ouders geen contact plaatsvond. Van de overige 25 respondenten geven 18 respondenten aan dat het contact binnen een maand wordt opgestart en de overige zeven vermelden binnen enkele maanden. Ongeveer de helft van de respondenten licht toe dat de situatie per casus verschilt in verband met de veiligheid van het kind en de beschikbaarheid van de ouders. Het blijft volgens hen maatwerk, waarbij gestreefd wordt naar zo spoedig mogelijk contact. Het komt

volgens enkele respondenten zelden voor dat het enkele maanden duurt voordat contact plaatsvindt. Eén respondent geeft expliciet aan tenminste één belmoment in te plannen binnen een week.

Betrekken van kind en ouders tijdens de uithuisplaatsing

Kinderen

14 respondenten geven aan het *zeer belangrijk* te vinden kinderen te betrekken bij de besluitvorming over contact met hun ouders. Negen respondenten vinden dit belangrijk en drie respondenten vinden dit *enigszins belangrijk*. Op de vraag of kinderen doorgaans worden betrokken bij de beslissing tot wel of geen contact geeft de meerderheid van de respondenten aan dat dit zo is, maar dat dit wel afhankelijk is van de leeftijd van het kind. Er wordt met de kinderen gesproken en hun wensen worden meegewogen in de besluitvorming. Alle respondenten geven aan dat vervolgens een terugkoppeling aan het kind plaatsvindt indien het kind is betrokken bij de besluitvorming.

Indien de kinderen contact mogen hebben met de ouders wordt dit volgens de overgrote meerderheid van de respondenten door de jeugdbeschermer aan de kinderen verteld. Sommige respondenten vermelden dat de pleegzorgmedewerker of een medewerker van een instelling dit aan het kind vertelt. Een enkele respondent geeft aan dat de ouders het vertellen of dat de jeugdbeschermer het samen met ouders aan het kind vertelt. Daarnaast geeft de meerderheid van de respondenten aan dat dit direct tijdens de uithuisplaatsing dan wel zo spoedig mogelijk daarna aan de kinderen wordt meegedeeld. Sommige respondenten geven aan dat het aan het kind wordt verteld indien de afspraak vaststaat. Een enkele respondent geeft aan dat voorafgaand aan de uithuisplaatsing aan het kind wordt meegedeeld dat die zijn of haar ouders blijft zien. Nagenoeg alle respondenten geven aan dat zij in gesprek gaan met het kind om dit te vertellen en om te vertellen hoe de omgang eruit zal zien. Twee respondenten geven aan dat dit schriftelijk wordt meegedeeld, indien sprake is van een gedwongen kader. Alle respondenten geven aan dat zij aan het kind uitleggen waarom contact plaatsvindt, hierbij wordt vaak toegelicht dat aan de kinderen wordt verteld dat de ouders nog altijd van de kinderen houden.

Ik probeer wel altijd uit te leggen dat ouders altijd van hun kinderen houden, ook al kunnen ze (even) niet voor het kind zorgen. Dat ze elkaar over en weer missen en dat het belangrijk is dat ze elkaar zien, bellen, Facetimen et cetera. Alles wat binnen de mogelijkheden van dat moment past. – respondent

Indien de kinderen geen contact mogen hebben met de ouders wordt dit ook volgens de meerderheid van de respondenten door de jeugdbeschermer zo spoedig mogelijk na de uithuisplaatsing aan het kind verteld, in een gesprek waarbij de reden aan het kind wordt uitgelegd.

Op de vraag of met de kinderen wordt besproken welke hulp en behandeling nodig is zodat ouders op termijn hun taak als opvoeder weer op zich kunnen nemen, wordt door 23 respondenten aangegeven dat dit het geval is, mits de leeftijd en ontwikkeling van het kind dit toelaten. Drie respondenten geven aan dit niet te weten en één respondent vindt dit ongepast gelet de leeftijd van kinderen. Volgens 12 respondenten wordt nagegaan of kinderen vinden dat voldoende en/of de juiste hulp en behandeling wordt geboden. Wederom lichten de respondenten toe dat gelet wordt op leeftijd en ontwikkeling van het kind. 11 respondenten geven aan dat niet bij de kinderen wordt nagegaan of voldoende dan wel juiste hulp wordt ingezet. De redenen hiervoor zijn wisselend; de een vindt het te belastend voor de kinderen, de ander denkt dat dit te weinig met de kinderen wordt besproken. Drie respondenten geven aan niet te weten of bij de kinderen wordt nagegaan of voldoende dan wel juiste hulp en behandeling wordt geboden.

Volgens de meeste respondenten worden de kinderen van 12 jaar en ouder gestimuleerd naar het kindgesprek met de rechter te gaan.

Ouders

Het betrekken van ouders bij de besluitvorming over contact vinden tien respondenten *zeer belangrijk*, negen respondenten vinden dit *belangrijk*, vier respondenten vinden het *redelijk belangrijk* en drie respondenten vinden het *enigszins belangrijk*. Op de vraag of ouders doorgaans worden betrokken bij de beslissing tot wel of geen contact geeft de meerderheid van de respondenten aan dat dit zo is. Vijf respondenten geven aan dat ouders wel worden gehoord, maar dat de beslissing wordt genomen door de GI of de RvdK. Eén respondent geeft aan dat het belangrijker is dat de ouders die beslissing begrijpen dan hen erbij te betrekken. De meeste respondenten voeren een gesprek met de ouders over de omgang. De wensen en mogelijkheden van ouders worden meegewogen in de besluitvorming.

De antwoorden op de vragen ten aanzien van het betrekken van ouders vertonen op vele fronten overeenkomsten met die ten aanzien van de kinderen: de overgrote meerderheid geeft aan dat zij op de hoogte worden gebracht van de beslissing tot wel of geen contact door de jeugdbeschermer. Dit gebeurt in een gesprek, maar kan ook schriftelijk plaatsvinden (brief of schriftelijke aanwijzing). Volgens een meerderheid van de respondenten gebeurt dit zo spoedig mogelijk na de uithuisplaatsing. In sommige gevallen gebeurt dit al voorafgaand of tijdens de uithuisplaatsing, als die bijvoorbeeld gepland is (geen crisis). Volgens alle respondenten wordt aan de ouders de reden uitgelegd. Een aantal respondenten licht toe dat de gesprekken soms als ingewikkeld worden ervaren met ouders, vanwege de emoties of weerstand maar bijvoorbeeld ook vanwege persoonlijkheidsproblematiek van de ouder.

Alle respondenten geven aan dat met ouders wordt besproken welke hulp en behandeling tijdens de uithuisplaatsing nodig is zodat ouders op termijn hun taak als opvoeder weer op zich kunnen nemen. Bijna alle respondenten geven aan dat bij ouders ook wordt nagegaan of voldoende dan wel de juiste hulp wordt ingezet. Veelal worden de evaluatiemomenten genoemd die regelmatig plaatsvinden. Twee respondenten geven aan dat ouders te weinig worden gehoord. Eén respondent laat het nagaan bij ouders afhangen van de capaciteiten van ouders (leervermogen, reflectie).

Gezin

13 respondenten zijn het helemaal eens met de stelling dat “**voorafgaand aan de uithuisplaatsing met het gezin wordt besproken wat nodig is of waaraan moet worden gewerkt om uithuisplaatsing te voorkomen**”. 12 respondenten zijn het eens met de stelling. Eén respondent geeft neutraal aan, waarbij wordt toegelicht dat dit wisselend is. Negen andere respondenten geven eveneens een toelichting die allemaal dezelfde strekking hebben: de uithuisplaatsing is een uiterste maatregel, de laatste stap in het proces, dus voorafgaand is met ouders besproken wat nodig is om dit te voorkomen. Eén respondent geeft aan dat hierbij ook een tijdslimiet moet worden gesteld. Zes respondenten maken overigens wel de kanttekening dat acute situaties direct ingrijpen kunnen vergen, zonder met ouders te hebben besproken wat nodig is. Eén respondent geeft nog aan dat het afwenden van een uithuisplaatsing hoofdzakelijk bij ondertoezichtstellingen wordt besproken met ouders.

Op de vraag of kinderen en ouders worden betrokken bij de evaluatie van de uithuisplaatsing antwoorden 24 respondenten dat dit het geval is. Eén respondent weet het niet en één respondent geeft aan dat dit niet gebeurt. Enkele respondenten lichten toe dat de wijze waarop kinderen worden betrokken afhankelijk is van de leeftijd van het kind. Eén respondent geeft aan dat de mening van betrokkenen wordt meegenomen door het team.

Het is en blijft een zeer gecompliceerde situatie. Ik zou het liever over een veiligheidsplaatsing hebben in plaats van een uithuisplaatsing. Dit verschil is enorm, helpt de hele situatie vanuit een ander perspectief te zien en maakt de discussie anders omdat het dan over de veiligheid gaat van het kind. – respondent

Hulp, evaluatie en terugplaatsing

Hulp

Op de stelling “**voorafgaand aan de uithuisplaatsing wordt doorgaans voldoende en/of de juiste hulp en behandeling ingezet**” wordt als volgt gereageerd: zeven respondenten zijn het helemaal eens met de stelling, acht respondenten zijn het eens met de stelling, tien respondenten geven neutraal aan en één respondent is het oneens met de stelling. 17 respondenten geven een toelichting hierop. Zeven keer wordt door de respondenten vermeld dat uithuisplaatsing de uiterste maatregel is en dat dus gebleken zou moeten zijn dat hulp en behandeling niet volstaat, tenzij sprake is van crisissituatie. Vijf keer wordt vermeld dat het voorkomt dat ouders niet mee willen werken aan de geboden hulp. Vier keer wordt vermeld dat wachtlijsten of het ontbreken van passende hulp kan veroorzaken dat onvoldoende hulp is ingezet. Daarnaast wordt vier keer vermeld dat de hulp soms niet effectief is en te lang voortduurt. Eén respondent benoemt hierbij dat patronen binnen het gezin in stand blijven en hardnekkiger worden. Toch geeft één respondent aan dat de gemeente weigert niet ingekochte hulp in te zetten, hetgeen ook als problematisch wordt ervaren.

Op de stelling “**ouders krijgen nadat hun kind uit huis is geplaatst altijd voldoende en/of de juiste hulp en behandeling zodat zij hun taak als opvoeder op termijn weer op zich kunnen nemen**” wordt als volgt gereageerd: twee respondenten zijn het *helemaal eens* met de stelling, 11 respondenten zijn het eens met de stelling, negen respondenten geven *neutraal* aan, twee respondenten zijn het *oneens* met de stelling en twee respondenten zijn het *helemaal oneens* met de stelling. 18 respondenten geven een toelichting hierop, waarbij zes keer het probleem van de wachtlijsten wordt vermeld. Vijf keer wordt vermeld dat ouders de hulp niet willen accepteren, onvoldoende leerbaar zijn of langdurig ongeschikt zijn de opvoeding weer op zich te nemen. De emoties bij ouders kan ook ervoor zorgen dat ouders onvoldoende profiteren van de hulp. Eén respondent zegt dat sprake is van onvermogen, waardoor het niet lukt om de ouders te motiveren. Een andere respondent geeft aan dat de prioriteit te veel bij het kind ligt en pas in een later stadium bij ouders. Ook blijkt uit een toelichting dat de gemeente niet altijd bereid is de juiste hulp in te zetten en dat de GI niet langer via de Wmo kan bepalen welke hulp nodig is. Tot slot geeft een respondent aan dat thuisplaatsing van een kind altijd spannend is, omdat voorkomen moet worden dat daarna nog een keer een uithuisplaatsing nodig is.

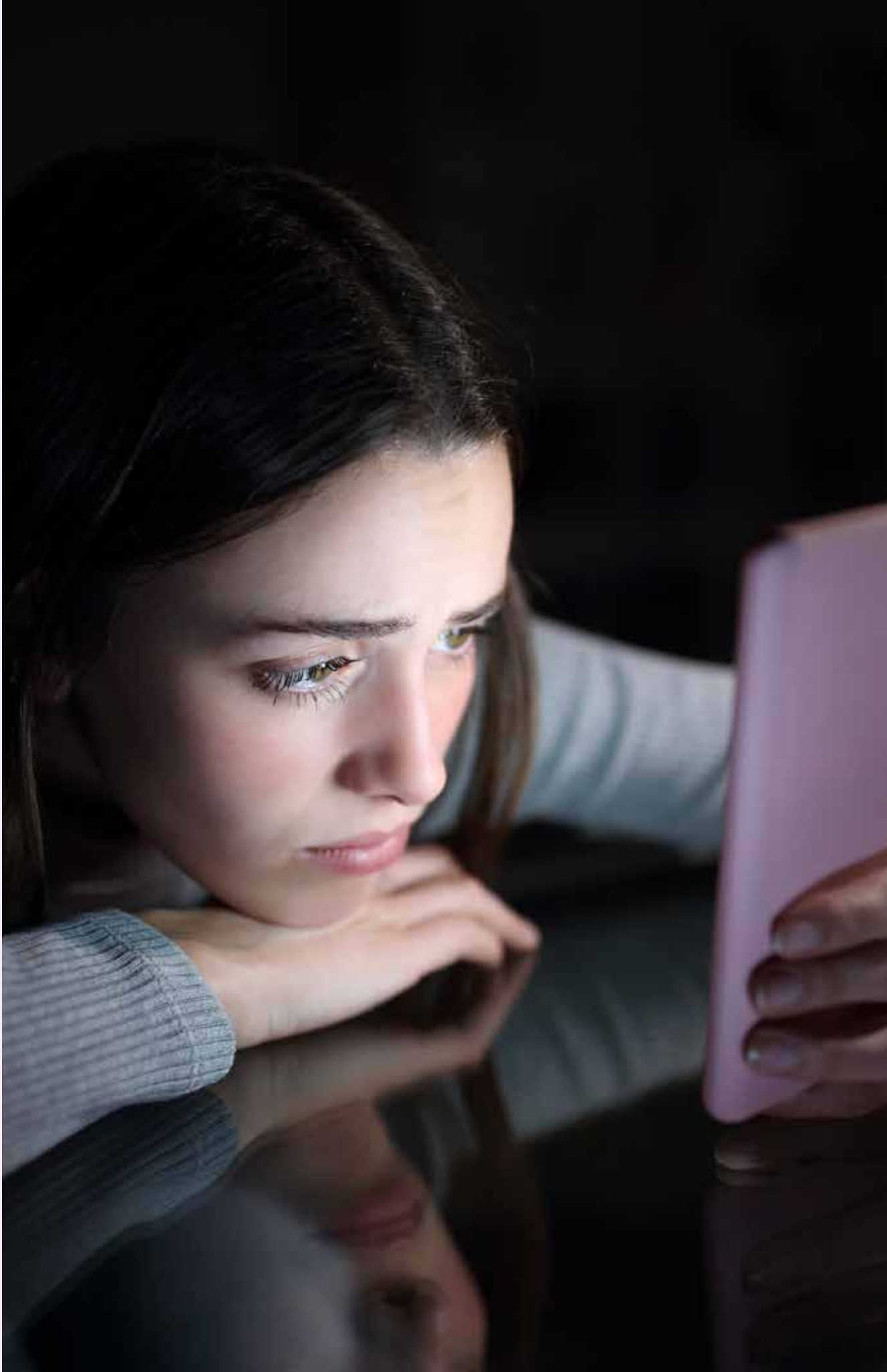
Overal zijn oeverloze wachtlijsten en vaak hebben ouders een combinatie van hulp nodig (GGZ, verslavingszorg, financiële ondersteuning, etc.) en moet dit bij verschillende aanbieders bij elkaar ‘gesprokkeld’ worden. Dit vertraagt enorm en is, zeker bij jonge kinderen, soms de reden dat een kind dermate gehecht is in het pleeggezin dat een breuk in de hechting niet in het belang is van het kind. En dat het kind, als ouders na soms jaren hun leven genoeg op orde hebben, bij het pleeggezin blijft wonen). – respondent

Evaluatie

23 respondenten geven aan dat de uithuisplaatsing regelmatig wordt geëvalueerd. Eén respondent geeft aan van niet en twee respondenten weten het niet. De antwoorden op de vraag binnen welke termijn de uithuisplaatsing wordt geëvalueerd, lopen uiteen. Zeven respondenten vermelden dat dit elke maand gebeurt plaatsvindt. Twee respondenten geven aan dat dit elke zes weken gebeurt. Acht respondenten noemen een termijn van elke drie maanden en twee respondenten zeggen elk half jaar. De zeven overige respondenten geven aan dat dit wisselend is en afhankelijk is van de situatie en de duur van de machtiging. Meermalen wordt vermeld dat dit middels casuïstiekbespreking aan de orde komt. De meerderheid, 18 respondenten, vult in dat doorgaans de eerste evaluatie binnen enkele weken plaatsvindt.

Terugplaatsing

Aan de respondenten is gevraagd in hoeverre aandacht is voor terugplaatsing en op welke manier. Volgens alle respondenten is er aandacht voor thuisplaatsing, omdat het perspectief helder moet

worden voor de kinderen. Besproken wordt wat het doel is op korte en lange termijn en wat binnen de mogelijkheden ligt. Negen respondenten vermelden dat er terugplaatsingsvoorwaarden moeten worden opgesteld, of basiseisen, in of na het multidisciplinair overleg. Het voeren van overleg wordt zes keer door respondenten vermeld. Drie respondenten beginnen ook over het contact tussen kind en ouder, in de zin van dat dit zo spoedig mogelijk moet starten en in het kader van de terugplaatsing wordt uitgebreid (eventueel gefaseerd). Eén respondent vindt dat er te weinig aandacht voor terugplaatsing is en dat er te weinig duidelijke en haalbare doelen worden opgesteld. Voorts geeft een andere respondent aan dat terugplaatsing niet op korte termijn in de rede ligt omdat de uithuisplaatsing pas wordt ingezet als het echt niet meer gaat. Deze respondent meent dat de situatie dan niet binnen een paar weken weer veilig is voor het kind. Op de vraag hoe de gezinnen bij de terugplaatsing worden begeleid, antwoorden 16 respondenten met inzet van (een vorm van) hulp. Daarnaast wordt zes keer het inzetten van intensieve hulp expliciet benoemd. Ook het voeren gesprekken, evalueren en het opstellen van faseplan wordt vermeld. Eén respondent noemt specifiek het ‘2thepoint-traject’ bij de Rading.¹⁵²

Ligt eraan wat er aan de hand is en wat er nodig is voor terugplaatsing. Indien er al langdurig geprobeerd is met hulp de situatie thuis te verbeteren en dit niet gelukt is, zal niet op zeer korte termijn gesproken worden over een terugplaatsing. Tenslotte is eerder gebleken dat er veel meer nodig is voor het bereiken van verandering. – respondent

Good practices, verbeter- en knelpunten

Er is veel input gegeven ten aanzien van *good practices*, verbeter- en knelpunten. Hieronder geven we dit verkort, schematisch weer.

Good practices contact kind & ouders	(video)belcontact goede vorm voor contactherstel, snelle start, goede voortgang van contact, horen van alle betrokkenen, instemming vanuit ouders, verbinding aangaan, afwegen risico's.
Good practices voldoende hulp en behandeling	samenwerking ketenpartners, pleegzorg kan ouders begeleiden en thuisplaatsing onderzoeken, vaak duidelijk welke hulp passend is, expertise is aanwezig bij instellingen, vrijwillige hulp, overlegmomenten, organisatie die out of the box werken, tijd nemen om een goede analyse te maken, aansluiten bij hulpvraag.
Knelpunten contact kind & ouders	ouders accepteren situatie niet/weerstand, instabiliteit, borgen veiligheid tijdens contact, wachtlijsten, reisafstanden, mogelijkheden voor contact, weinig veilige locaties, belasting van kinderen, vraagt veel van pleeggezinnen, tijdgebrek, afweging maken bij niet meewerkende ouders.
Oplossingsrichtingen	evaluatiemomenten met ouders, zorgen openlijk bespreken, samenwerken, direct beschikbare hulp, minder bureaucratie, investeren, geen inkoop en aanbesteding meer, kijken wat nodig is in plaats van wat het kost, minder caseload, meer professionele steun voor opvang kinderen, steunend netwerk voor ouders, meer passende verblijfplekken voor kinderen, meer gespecialiseerde hulp voor complexe problematiek, behandeling via rechtbank dwingend aan ouders kunnen opleggen, doelgerichter naar thuisplaatsing toewerken.
Betrokken partijen voor oplossing	politiek, Rijksoverheid, gemeenten, zorgaanbieders, GI, ouders, pleegouders, partijen los van jeugdhulp (bv. specialisten).

¹⁵² <https://www.rading.nl/behandelingen/2thepointpleegzorg/>

Op de vraag wat de moeizame totstandkoming van of het gebrek aan hulp en/of behandeling aan ouders veroorzaakt, is een aantal antwoordopties gegeven waarbij het aanvinken van meerdere opties mogelijk is. Het leverde het volgende resultaat op:

Nadruk lag te veel op wat ik doe om ouders de juiste behandeling te laten volgen. Dit klopt mijns inziens niet. Wij geven de kaders, ouders hebben de verantwoordelijkheid. – respondent

Groep 2: Hulpverleners

De enquête is door 22 hulpverleners ingevuld.¹⁵³ Met betrekking tot de vier thema's komt het volgende naar voren, waarbij af en toe een quote van een respondent uit deze groep wordt weergegeven.

Contact tussen ouder en kind tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing

Over het contact tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing geven 16 respondenten aan dit *zeer belangrijk* te vinden. Vijf respondenten geven aan dit *belangrijk* te vinden. Eén respondent geeft aan dit *enigszins belangrijk* te vinden en licht toe dat de uithuisplaatsing heftig is voor alle betrokkenen. Volgens deze respondent hebben kinderen ruimte nodig om te wennen aan nieuwe situatie. Te heftige emoties werken negatief. 12 andere respondenten geven hierop eveneens een toelichting waarin zes keer wordt vermeld dat het in het kader van de band tussen ouders en kind belangrijk is om contact te behouden. Eén respondent geeft daarbij aan dat contact het trauma kan verzachten. Het wordt als essentieel of van absolute meerwaarde omschreven door die respondenten. Vijf respondenten geven aan dat het van de situatie, de belangen en de behoeften van het kind afhankelijk is. Veiligheid speelt hierbij een rol alsook de wensen van het kind, waarbij het kind soms erg beschadigd kan zijn en angstig. Daarnaast lichten nog twee respondenten toe dat het behouden van contact moet worden onderscheiden van de beslissing om terug te plaatsen. De ene respondent ziet in de praktijk dat de ontwikkelingsproblematiek soms verergert bij langdurig contact met biologische ouders. De andere respondent ziet in de praktijk dat dit de essentiële eerste fase van de uithuisplaatsing is en dat een thuisplaatsing tijdens deze fase het meeste misgaat.

¹⁵³ Waarvan 14 werkzaam bij een jeugdhulpverleningsinstantie/-aanbieder, vier bij CJG/wijkteam, drie bij een residentiële instelling en één in de verslavingszorg.

Ondanks dat er sprake is van zorgen blijft het de ouder van het kind. En moet er gekeken worden hoe het contact veilig kan plaatsvinden in plaats van óf het contact kan plaatsvinden. – respondent

In de praktijk wordt door acht respondenten teruggezien dat kinderen en ouders doorgaans wel contact hebben. 11 respondenten geven aan dat het wisselend is per kind of er wel of geen contact is met de ouder(s). Drie respondenten geven aan dat doorgaans geen contact plaatsvindt, maar geven daarop geen toelichting. Tien respondenten geven wel een toelichting, inhoudende dat het van de situatie afhangt. Veiligheid van het kind wordt hierbij vier keer vermeld. Eén van de respondenten geeft aan dat het afhankelijk is van de reden van de crisissituatie. Een andere respondent vindt de contactfrequentie vrijwel altijd te laag. Eén respondent schrijft verschillende factoren op waardoor het per situatie anders kan zijn, zoals de reisafstand voor ouders en hun financiële en emotionele capaciteit, logistieke redenen en afwezigheid van aanvullende hulpverlening.

Op de vraag of er protocollen zijn dan wel of er beleid is opgesteld binnen de organisatie waarin de respondent werkzaam is ten aanzien van het contact tussen ouders en kinderen tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing antwoorden negen respondenten dat dit niet zo is, zes respondenten antwoorden dat dit wel zo is en zeven respondenten weten het niet. Vijf respondenten lichten toe dat zij niet betrokken bij de beslissing omtrent het contact. Eén respondent geeft aan dat er weinig aandacht voor is omdat het niet als onderdeel van de taakopvatting wordt gezien. Drie respondenten die wel betrokken zijn bij de beslissing geven aan niet met protocollen te werken omdat zij maatwerk leveren. Eén respondent geeft aan dat het vaak afhankelijk wordt gemaakt van ouders die uitgeput zijn. Wachten lijkt dan uitgangspunt te zijn. De respondenten die de vraag bevestigend hebben beantwoord, werken veelal met uitgangspunten en maatwerk is daar één van. Andere uitgangspunten zijn: zo spoedig mogelijk contact en veiligheidsplan opmaken, zoveel mogelijk in het weekend naar ouders, begeleide omgang starten, in het belang van het kind (goed en veilige) omgang mogelijk maken. Enkele respondenten hebben daarnaast nog genoemd dat spoedhulp wordt ingeschakeld, dat volgens perspectief regie wordt gewerkt met de focus op wat er nodig is voor thuisplaatsing van het kind.

Op de stelling “omgang met ouders en de mogelijkheden tot gewinning van het kind in het pleeggezin, kunnen leiden tot botsende belangen binnen de uitvoering van de uithuisplaatsing” wordt verschillend gereageerd: één respondent is het helemaal ermee eens, acht respondenten zijn het ermee eens, tien respondenten geven neutraal aan en drie respondenten zijn het ermee oneens. 12 respondenten geven een toelichting hierop, waarbij de meerderheid – ongeacht hun standpunt – aangeeft dat dit mogelijk is maar per situatie kan verschillen. Degenen die het eens zijn geven aan dat het soms nodig is om patronen te doorbreken, dat het kind moet wennen alsook dat het aan het perspectief en de verwachtingen ligt en dat dit tegenstrijdig kan zijn. Eén van hen noemt dat begeleiding van ouders of het netwerk zeer effectief kan zijn. Het goed begeleiden van ouders en pleegouders wordt ook vermeld door de respondenten die neutraal hebben ingevuld. Die respondenten geven aan dat ouders en kinderen recht hebben op omgang, dat ouders het recht hebben om te weten hoe het met hun kind gaat, maar dat loyaliteit of geen instemming van ouders de plaatsing kan bemoeilijken. Dit moet goed worden begeleid. Twee respondenten die oneens hebben ingevuld, lichten toe dat ouders betrokken moeten worden en dat zeker geen sprake hoeft te zijn van botsende belangen. ‘In principe is de uithuisplaatsing tijdelijk zeker in het huidige financieringsstelsel. De pleegouders nemen niet de plek in van ouders maar nemen (tijdelijk) waar’, aldus één van hen.

Als ouders niet achter de uithuisplaatsing staan, dan mag het kind dus niet wennen in het pleeggezin. Veel contact met ouders kan dan negatief hierop werken. Het is van het grootste belang dat er wordt samengewerkt met ouders, zodat zij vertrouwen kunnen opbouwen, hun verlies kunnen verwerken. Op die manier wordt het mogelijk het kind te laten groeien in het pleeggezin. – respondent

In de vragenlijst worden vervolgens verdiepende vragen gesteld over de situatie (i) wanneer er wél contact is tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing en (ii) wanneer er geen contact is tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing. Een tweetal vragen gaat over de overwegingen die aan de beslissing om wel of geen contact te laten plaatsvinden ten grondslag liggen. Twee respondenten geven expliciet aan nog niet te hebben meegemaakt dat sprake was van geen contact. De respondenten geven met betrekking tot wel of geen contact de volgende overwegingen weer:

- i) Wel contact: recht van ouders en kind, helpt bij acceptatie van de situatie, band/hechting, samenwerking, samen aan perspectief werken, als ouders het kunnen dragen, wensen van het kind, zorgen bij kind wegnemen, voorkomen eenzaamheid, voorkomen afstoting/vervreemding, kind zo min mogelijk verder beschadigen, als het veilig kan en kind er baat bij heeft.

Uitgaande van contact in de eerste fase van de uithuisplaatsing, vroegen wij de respondenten a) binnen welke termijn, b) op welke wijze en c) hoe het contact (doorgaans) plaatsvindt. Ruim de helft van de respondenten licht toe dat deze vragen moeilijk te beantwoorden zijn, omdat dit sterk afhankelijk is van de situatie. Niettemin worden de volgende antwoorden gegeven:

a) binnen welke termijn: vier respondenten vermelden binnen een dag, zes respondenten geven aan binnen een paar dagen, zeven respondenten zeggen binnen een week en drie respondenten zeggen binnen enkele weken. Eén respondent geeft aan binnen een maand of langer, vanwege de beschikbaarheid van locaties en personeel om het contact te begeleiden. Eén respondent heeft de vraag overgeslagen. Uit de andere gegeven toelichtingen blijkt dat telefonisch contact snel kan plaatsvinden. Contactherstel kan soms langer duren.

b) op welke wijze (meerdere antwoorden mogelijk): telefonisch wordt 17 keer gekozen, videobellen acht keer, begeleidde omgang 16 keer en onbegeleidde omgang vijf keer. Enkele respondenten lichten toe dat de mogelijkheden afhankelijk zijn van de veiligheid van het kind. Oudere kinderen hebben vaak zelf een telefoon en kunnen met ouders contact opnemen.

c) hoe het verloopt: 14 respondenten geven aan dat het goed verloopt, hoewel onwennig en emotioneel soms. Er wordt teruggezien in de praktijk dat partijen het fijn hebben en genieten. Een goede voorbereiding is daarbij belangrijk. Soms is er ook verdriet, boosheid en onbegrip. Zes respondenten geven aan dat het niet goed verloopt, omdat het contact vaak gespannen. Ouders kunnen soms emoties niet beheersen of de strijd niet parkeren. Eén respondent ziet regelmatig dat tegen het kind wordt gezegd dat het snel terug naar huis kan, hoewel dat niet zo is. Een andere respondent benoemt dat begeleidde omgang een onnatuurlijke setting is en bijdraagt aan de spanning. Ook ziet een respondent terug dat er veel wantrouwen is over en weer, terwijl weinig aandacht wordt besteed aan herstel. Twee respondenten hebben de vraag overgeslagen.

- ii) Geen contact: (acute) onveiligheid, zedenzaken, doorbreking hardnekkige patronen, herstel voor het kind bij trauma of als herbeleving optreedt bij contact, als kinderen absoluut niet willen, als ouders niet beschikbaar zijn (detentie, psychose), kind tijd geven om te wennen aan nieuwe plek, als ouders te emotioneel zijn en geen toestemming geven, als de instantie waar het kind geplaatst wordt het contact niet toestaat.

Indien sprake is van geen contact, vroegen wij de respondenten na welke periode doorgaans het contact wel wordt opgestart. 15 respondenten vullen een maand in, maar lichten toe dat dit afhankelijk is van de situatie en van het kind. Acht van hen geven aan dat het contact het liefst sneller wordt opgestart. Vijf respondenten vullen enkele maanden in, waarbij één respondent dit op grond van één ervaring invult en een andere respondent de termijn wijt aan de wachtlijsten voor begeleidde omgang. Volgens deze respondent zou het effectief zijn om dit sneller in te zetten alsook gezintherapie. Eén respondent vult binnen zes maanden in en tot slot wordt nog één keer 'langer' ingevuld, vanwege personeelstekort voor begeleiding en te kort aan locaties.

Men vindt al snel dat ouders een slechte invloed hebben. Er is veel stigmatisering wat betreft cliënten in de GGZ. Zeker als sprake is van een verslaving of criminaliteit, dan is het doek snel gevallen. Ook dan is goed begeleid contact beter dan geen contact. – respondent

Betrokkenheid van kind en ouders bij de beslissing over het contact tijdens de uithuisplaatsing

Kinderen

15 respondenten geven aan het *zeer belangrijk* te vinden om kinderen te betrekken bij de besluitvorming over contact met hun ouders. Zeven respondenten vinden dit *belangrijk*. 11 respondenten geven een toelichting hierop, waarvan drie aangeven dat dit wel afhangt van de leeftijd en de problematiek van het kind. In de andere toelichting wordt het belang van erkenning van het kind vermeld alsook het geven van een stem aan het kind. Door het kind te betrekken, hoort men het verhaal erachter en kan een plek worden gegeven aan de trauma's. Geen of slecht contact met hulpverleners is volgens een respondent een voedingsbodem voor nieuwe problematiek. Tot slot maakt een respondent duidelijk dat de beleving van het kind belangrijk is, maar het kind moet niet het gevoel krijgen te kunnen beslissen. Dat is een te grote belasting.

Het is van essentieel belang kinderen te erkennen in dit proces. Gevoel van gezien worden in een zeer traumatisch life-event. – respondent

Op de vraag of kinderen doorgaans worden betrokken bij de beslissing tot wel of geen contact met de ouders, wordt door 12 respondenten aangegeven dat dit het geval is mits de leeftijd en ontwikkeling van het kind dit toelaten, aldus zeven van hen. Volgens de respondenten wordt met de kinderen gesproken, naar de kinderen geluisterd, hun wensen en behoeften worden meegewogen in de besluitvorming. Eenmaal wordt wel de leeftijdsgrens van 12 jaar genoemd. Eén respondent geeft specifiek aan de methodiek van *Signs of Safety* te gebruiken of de drie huizen tekening. Acht respondenten vullen in dat de kinderen doorgaans niet worden betrokken bij de beslissing tot wel of geen contact met de ouders. Eén van hen licht toe dat dit meestal tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing niet plaatsvindt, tenzij het kind ouder is dan 12 jaar. Een andere respondent geeft aan dat te weinig aansluiting wordt gezocht bij de beleving van het kind en vult daarom nee in. Tot slot zegt een respondent het kind te betrekken, maar het kind beslist niet. Twee respondenten weten niet of het kind doorgaans wordt betrokken bij de beslissing. 14 respondenten geven aan dat een terugkoppeling aan het kind plaatsvindt indien het kind is betrokken bij de besluitvorming, waarbij één respondent expliciet aangeeft woord- en beeldverhaal hierbij te gebruiken. Een andere respondent licht toe dat die uitleg geeft aan het kind wat de redenen zijn als afgeweken wordt van de wensen van het kind, ook om het kind te 'ontschuldigen'. Zes respondenten weten niet of een terugkoppeling plaatsvindt. Tot slot zeggen twee respondenten dat geen terugkoppeling plaatsvindt, enerzijds omdat eenmalig met het kind wordt gesproken en niet wordt geïnvesteerd in een vertrouwensrelatie en anderzijds omdat de beslissing louter wordt meegedeeld zonder de redenen voor de beslissing te vertellen.

Nauwelijks. Het wordt te weinig onderzocht. Kinderen kunnen veel voor en tegenargumenten hebben, al dan niet ingekleurd door de wens van ouders. Het bezoek moet worden begeleid door systemisch geschoold personeel. Dan zie je wat gebeurt en wat wenselijk is. Ieder kind houdt van zijn ouders, hoe slecht ze hem of haar ook behandelden. Het contact is altijd heftig omdat het een weerzien en een afscheid ineen is. Maar is het daarmee ook slecht voor een kind? Dat kan... maar het kan ook helend zijn te zien dat mama je mist. De grootste wens vanuit mijn vakgebied is ouders en kinderen voor te bereiden op deze bezoeken. Wat wil moeder zeggen en hoe is dit voor haar kind? Heeft ze hierover nagedacht? Hoe kan ze haar kind steunen, juist nu? En dan pas de ontmoeting. – respondent

Indien de kinderen contact mogen hebben met de ouders wordt dit volgens de overgrote meerderheid van de respondenten door de jeugdbeschermer aan de kinderen verteld. Acht respondenten vullen aan dat dit het liefst samen met ouders wordt gedaan. Sommige respondenten vermelden nog andere professionals zoals: de rechter, de groepsleiding, de pleegzorgmedewerker, de medewerker van het wijkteam/CJG, de mentor van het kind, een spoedhulpmedewerker of behandelcoördinator. Ook pleegouders worden genoemd. Daarnaast geeft de meerderheid van de respondenten aan dat dit direct tijdens de uithuisplaatsing dan wel zo spoedig mogelijk daarna aan de kinderen wordt meegedeeld, waarbij wordt opgemerkt dat een reguliere plaatsing kan worden voorbereid en dat het dus ook voorafgaand aan de plaatsing al kan worden besproken. De helft van de respondenten geeft aan dat zij in gesprek gaan met het kind om dit te vertellen en te vertellen hoe de omgang eruit zal zien. Twee respondenten noemen hierbij het woord en beeld verhaald of *the Immediate Story*¹⁵⁴ als methodiek. Vier respondenten lichten toe dat de beslissing aan het kind wordt meegedeeld, soms in een gesprek maar ook telefonisch of per brief komt voor. De andere respondenten geven aan dat het tijdens het hulpverleningstraject wordt besproken, zoveel mogelijk met ouders erbij. De overige respondenten geven aan dat dit wisselend is of weten niet hoe dit gaat in de praktijk. 14 respondenten geven aan dat zij aan het kind uitleggen waarom contact plaatsvindt. Vier respondenten geven aan van niet en vier respondenten weten het niet of vinden het vanzelfsprekend dat er contact is.

Indien de kinderen geen contact mogen hebben met de ouders worden de vragen nagenoeg identiek beantwoord. Iets meer respondenten geven aan geen zicht te hebben op hoe dit aan de kinderen wordt verteld. Dit komt omdat een deel van de respondenten dat nog niet heeft meegemaakt. 17 respondenten geven desondanks aan dat in een gesprek de reden voor het hebben van geen contact aan het kind wordt uitgelegd. Twee respondenten zien dit niet of onvoldoende terug in de praktijk en drie weten het niet.

Op de vraag of met de kinderen wordt besproken welke hulp en behandeling nodig is zodat ouders op termijn hun taak als opvoeder weer op zich kunnen nemen antwoordt meer dan de helft van de respondenten dat dit wordt gedaan op kindniveau zonder het kind te veel te belasten. Details worden weggelaten, maar er wordt wel uitgelegd wat er moet gebeuren, aldus twee respondenten. Vijf respondenten geven aan dat niet met de kinderen wordt besproken welke hulp en behandeling nodig is en drie respondenten weten het niet. 11 respondenten geven aan dat bij de kinderen wordt nagegaan of voldoende dan wel juiste hulp wordt ingezet. Zes respondenten geven dat niet bij de kinderen wordt nagegaan of voldoende dan wel juiste hulp en behandeling wordt geboden. Eén van hen licht toe dat dit wisselend en afhankelijk is van de capaciteiten van het kind. Vijf respondenten weten het niet.

Volgens de helft van de respondenten wordt doorgaans een kindgesprek gevoerd met de kinderrechter. Tweemaal wordt daarbij vanaf de leeftijd van 12 jaar genoemd en eenmaal vanaf 8 jaar. Ook het schrijven van een brief wordt door twee respondenten in de toelichting gezet. Acht respondenten weten het niet en drie respondenten vullen in dat doorgaans geen kindgesprek plaatsvindt. Eén respondent vindt het te weinig voorkomen om ja in te kunnen vullen en een andere respondent geeft aan dat het afhankelijk is van de leeftijd van het kind en de rechter.

Ouders

Het betrekken van ouders bij de besluitvorming over contact vinden 13 respondenten *zeer belangrijk*, acht respondenten vinden dit *belangrijk* en één respondent vindt het *redelijk belangrijk*. Vijf respondenten geven een toelichting hierop, inhoudende dat het de ouders van het kind blijven, dat door het betrekken van ouders draagvlak ontstaat voor een plan en een basis voor professionele hulpverlening, dat hierdoor onnodig strijd wordt voorkomen en dat aangestuurd moet worden op contact. Volgens 13 respondenten worden ouders ook doorgaans betrokken bij de besluitvorming over het contact, waarbij één respondent opmerkt dat ouders in het vrijwillig kader beslissingsbevoegd zijn. Echter vrijwillig betekent niet vrijblijvend, aldus deze respondent. De meeste respondenten geven aan in gesprek te gaan met ouders, waarbij de wensen, behoeften en zorgen worden geïnventariseerd. Ook wordt uitleg gegeven wat wel of niet de mogelijkheden zijn in het contact en waarom. De inten-

154 <https://www.dsdsatsip.qld.gov.au/resources/childsafety/practice-manual/framework-immediate-story-booklet.pdf>.

siteit van het contactherstel en de bedachte duurzame oplossingen kunnen volgens een respondent indicaties zijn voor de mate waarin ouders zijn betrokken. Een andere respondent geeft aan dat ouders worden betrokken door het inlevingsvermogen in de kinderen te vergroten, verantwoordelijkheid voor eigen handelen te bespreken en de koppeling te maken met de opvoeding. Drie respondenten zeggen dat ouders niet worden betrokken bij de besluitvorming, waarvan één respondent aangeeft dat ouders eenmalig een brief of een telefoontje hierover krijgen. Twee respondenten weten het niet.

15 respondenten bevestigen dat aan ouders de reden wordt verteld dat ze wel contact mogen hebben met de kinderen. Drie respondenten vinden het belangrijk dit aan ouders uit te leggen en te zeggen dat ze ouders blijven van het kind. Eén respondent ziet wel dat het wordt gedaan, maar onvolledig. Drie respondenten geven aan dat ouders de reden niet wordt vermeld, omdat het vanzelfsprekend is dat contact mogelijk blijft. Eén van hen geeft aan dat het belasten kan zijn voor het contact nu en in de toekomst als niet wordt verteld waarom de contactregeling op een bepaalde wijze wordt vormgegeven. Vier respondenten weten niet of de reden aan ouders wordt verteld. Indien ouders geen contact mogen hebben met de kinderen, wordt dit volgens eveneens 15 respondenten aan ouders verteld. Ouders hebben hier recht op, aldus één van hen. Een andere respondent geeft aan dat dit niet altijd voldoende gebeurt, waarbij weer een andere respondent betwijfelt of de boodschap bij ouders aankomt. Hoewel de vraag bevestigend is beantwoord, geeft, één respondent aan dit nog nooit te hebben meegemaakt. Twee respondenten vullen in dat de reden voor geen contact niet aan ouders wordt verteld. Eén van hen ziet standaardoverwegingen terug die vaak onduidelijk zijn. De overige respondenten weten het niet of hebben de vraag overgeslagen.

De meeste respondenten geven, net als bij de kinderen, aan dat de jeugdbeschermer degene is die de beslissing omtrent het contact aan ouders laat weten. Ook andere professionals worden genoemd, net zoals bij de kinderen, afhankelijk of het een plaatsing in het vrijwillig kader is of niet. De beslissing wordt zo spoedig mogelijk aan ouders verteld, soms direct bij plaatsing of soms na de plaatsing. Anders dan bij de kinderen noemen de respondenten hier enkele keren dat het de ouders na de zitting bij de kinderrechter of na de uitspraak van de kinderbeschermingsmaatregel wordt verteld.

Volgens 15 respondenten wordt met de ouders besproken welke hulp en behandeling tijdens de uithuisplaatsing nodig is om thuisplaatsing mogelijk te maken, tenzij sprake is van een hevige strijd met ouders. De jeugdbescherming kan hier nog wel in verbeteren, zeggen twee respondenten. Eén respondent geeft aan dat zij samen met ouders een plan maken, conform de visie van Signs of Safety. Vier respondenten geven aan dat niet of te weinig met ouders wordt besproken welk hulp en behandeling nodig is tijdens de uithuisplaatsing, tenzij ouders aan de bel trekken, zegt één van hen. Drie respondenten weten het niet. De vraag of bij de ouders ook wordt nagegaan of die vinden dat voldoende en/of de juiste hulp en behandeling is geboden, wordt door 14 respondenten bevestigend beantwoord. Meermalen wordt toegelicht tijdens gesprekken met ouders of evaluaties, eventueel binnen de kaders zoals uitgezet door Veilig Thuis of de jeugdbescherming. Vijf respondenten vinden dat onvoldoende bij ouders wordt nagegaan of die vinden dat juiste hulp en behandeling is geboden. Soms vormen de emoties van ouders een blokkade, maar het is veelal ook voor ouders ondoorzichtig wat het beschikbare aanbod is, wat de wachtlijsten zijn en of het financieel mogelijk is. Drie respondenten weten het niet.

Gezin

Op de stelling “**voorafgaand aan de uithuisplaatsing wordt met het gezin besproken wat nodig is of waaraan moet worden gewerkt om een uithuisplaatsing te voorkomen**” wordt als volgt gereageerd: twee respondenten zijn het *helemaal eens* met de stelling, 14 respondenten zijn het *eens* met de stelling, drie respondenten geven *neutraal* aan, twee respondenten zijn het *oneens* met de stelling en één respondenten is het *helemaal oneens* met de stelling. Negen respondenten geven een toelichting hierop, waarvan vier respondenten aangeven dat dit wel zou moeten. Twee respondenten geven aan dat dit duidelijker en beter kan. Eén van vindt dat meer aandacht aan gezinshuizen moet worden besteed. Een andere respondent geeft aan dat dit wordt besproken waar mogelijk. Het is de vraag of de ouders in de mogelijkheid verkeren, eventueel vanwege een beperking, de hulp juist te ontvangen,

zo zegt één van de respondenten. Tot slot wordt het opstellen van doelen, hoe die doelen behaald moeten worden en wat de gevolgen zijn als dit niet gebeurt, door een respondent genoemd.

Te weinig concreet. Te weinig intensief. Te weinig handen in het gezin of beschikbare interventies. Wachttijd voor MDFT (familytherapy) is maanden tot een half jaar. Vaak loopt de situatie al eerder uit de hand, dus spoedplaatsing... zo erg en vaak kan het voorkomen worden. – respondent

Volgens 19 respondenten worden de kinderen en ouders betrokken bij de evaluatie van de uithuisplaatsing, waarbij één respondent een toelichting geeft en zegt dat het behandelplan vrij algemeen wordt besproken. Drie respondent vullen in dat ze het niet weten, waarbij één respondent aangeeft dat ouders wel worden betrokken.

Hulp, evaluatie en terugplaatsing

Hulp

Op de stelling “**voorafgaand aan de uithuisplaatsing wordt doorgaans voldoende en/of de juiste hulp en behandeling ingezet**” wordt als volgt gereageerd: één respondent is het helemaal eens met de stelling, vijf respondenten zijn het eens met de stelling, vijf respondenten geven neutraal aan, acht respondenten zijn het oneens met de stelling en drie respondenten zijn het helemaal oneens met de stelling. Degenen die (helemaal) oneens of neutraal hebben ingevuld, vermelden de wachtlijstproblematiek als oorzaak van het niet inzetten van voldoende hulp. Ook de weestand bij ouders wordt vermeld en het feit dat hulp vanuit de GGZ niet aan ouders kan worden opgelegd. Daarbij is niet altijd helder wat de kernproblematiek is en waaraan gewerkt moet worden. Eén respondent, die neutraal heeft ingevuld, schat in dat het 50/50 is. Een respondent die het eens is met de stelling geeft aan dat in de gemeente een zogenoemd ‘omdenkoverleg’ wordt gevoerd met alle hulpverleners en – waar mogelijk – het gezin. Tijdens dit overleg wordt gekeken wat al aan hulp is ingezet en wat nog de mogelijkheden zijn.

Op de stelling “**ouders krijgen nadat hun kind uit huis is geplaatst altijd voldoende en/of de juiste hulp en behandeling zodat zij hun taak als opvoeder op termijn weer op zich kunnen nemen**” wordt als volgt gereageerd: zes respondenten zijn het eens met de stelling, zeven respondenten geven neutraal aan, vijf respondenten zijn het oneens met de stelling en vier respondenten zijn het helemaal oneens met de stelling. Ook hier worden in de gegeven toelichtingen de wachtlijsten genoemd en het feit dat ouders niet altijd willen meewerken aan hulp. Een traject bij de GGZ komt, vanwege beide factoren, niet altijd van de grond en soms is hulp gelet op wat het gezin allemaal nodig heeft, ontoereikend.

Evaluatie

18 respondenten geven aan dat de uithuisplaatsing regelmatig wordt geëvalueerd. Eén respondent geeft aan van niet. Drie respondenten weten het niet. Eén van hen licht toe dat het in theorie zou moeten, maar in de praktijk te weinig gebeurt. De antwoorden op de vraag binnen welke termijn de uithuisplaatsing wordt geëvalueerd, lopen uiteen. Vijf respondenten hebben aangegeven dat dit maatwerk is en dus geen vaste termijn gegeven. De meeste, zeven, respondenten geven aan dat de evaluatie elke drie maanden plaatsvindt. Vier respondenten geven aan elke maand en vier andere respondenten geven aan elk half jaar. Eén respondent laat weten elke twee weken te evalueren omdat dit gebruikelijk is bij crisiszorg. Tot slot zegt één respondent dat alleen wordt geëvalueerd als de verlenging van de maatregel gevraagd wordt. De meerderheid, acht respondenten, vult in dat doorgaans de eerste evaluatie binnen een maand plaatsvindt. Zes respondenten zeggen dat dit na enkele weken plaatsvindt en twee respondenten geven aan na enkele maanden. Eén respondent vult in dat de eerste evaluatie na een week plaatsvindt. Eén respondent laat weten na twee weken te evalueren omdat dit gebruikelijk is bij crisiszorg. Wederom meent één respondent dat alleen wordt geëvalueerd als de verlenging van de maatregel gevraagd wordt. Twee respondenten weten het niet.

Terugplaatsing

Aan de respondenten is gevraagd in hoeverre aandacht is voor terugplaatsing en op welke manier. Ongeveer een kwart van de respondenten kon deze vraag niet beantwoorden. De antwoorden van de overige respondenten lopen zeer uiteen. Waar de ene respondent de vorm aangeeft, te weten gesprekken al dan niet tweewekelijks, gaat de andere respondent in op de inhoud. Het stellen van doelen wordt hierbij genoemd, kijken wat er nodig is en kijken hoe het contact kan worden uitgebreid. Eén respondent geeft aan dat pas bij afloop van de MUHP gekeken wordt naar wat mogelijk is, terwijl al veel eerder een tweesporenbeleid gevoerd had kunnen worden. Een andere respondent werkt met perspectief regie en weer een ander met een veiligheidscheck. Twee respondenten vinden dat te weinig aandacht aan terugplaatsing wordt besteed. Daarentegen vindt één respondent juist dat veel aandacht hieraan wordt besteed. Tot slot zegt één respondent dat dit aan de jeugdbescherming is.

Ook de vraag hoe de gezinnen bij de terugplaatsing worden begeleid, wordt door ongeveer een kwart van de respondenten overgeslagen. De andere respondenten noemen het meest: het maken van een (veiligheids)plan, het inzetten van (een vorm van) hulp en het opbouwen van de contactregeling. Overigens licht één respondent toe dat de wijze van financiering de hulp en begeleiding van gezinnen wel bemoeilijkt. Als een jongere namelijk niet in de instelling slaapt dan krijgt de instelling geen geld, terwijl de instelling wel hulp aan het gezin verleent. Daarnaast wordt twee keer het inzetten van intensieve hulp, systeemtherapie en ouderbegeleiding expliciet benoemd. Eén respondent geeft aan dat gezinnen te weinig hierbij worden begeleid. Tot slot zegt één respondent dat dit aan de jeugdbescherming is.

Good practices, verbeter- en knelpunten

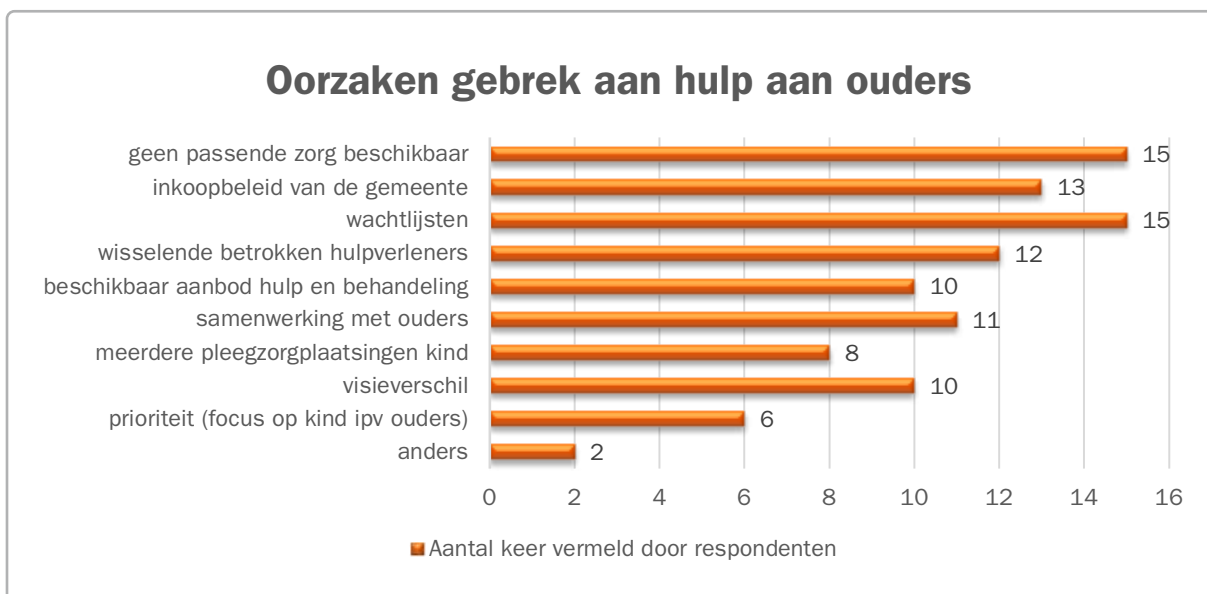
(...)weet je waar ik pissig van word, de hoeveelheid kinderen die als postpakketjes worden rondgepompt in het jeugdzorgsysteem, nergens mogen blijven en de tijd uitzitten tot ze achttien zijn. Wel 100 hulpverleners gezien met familiedossiers die geknipt en geplakt worden zonder opnieuw te bekijken wat er veranderd is of veranderd kan worden met de juiste hulp. Sommige kinderen zitten hun leven lang in behandelcentra. En wat is er systemisch ingezet? Vaak heel weinig. – respondent

Er is veel input gegeven ten aanzien van *good practices*, verbeter- en knelpunten. Een aantal respondenten heeft de vragen overgeslagen en enkele respondenten hebben aangegeven geen *good practices* te kunnen bedenken. De antwoorden van de respondenten die wel wat konden bedenken, geven we hieronder verkort, schematisch weer.

Good practices contact kind & ouders	eerst stabiliseren, frequent contact, contactherstel, visie op thuisplaatsing, belang erkennen van contact, afspraken worden nagekomen, maken woord en beeld verhaal, netwerkberaad, verwachtingenmanagement, transparantie, medewerkers die buiten de lijntjes kleuren, broertjes en zusjes toch bij elkaar plaatsen ondanks verschil in begeleidingsbehoefte, in het belang van het kind denken, praten en handelen, ouderrol centraal stellen.
Good practices voldoende hulp en behandeling	inzet hulp voor extra ondersteuning, ambulante hulp, beschikbaarheid crisis-hulp, uitwisseling, werken met visie vanuit Signs of Safety, multidisciplinaire aanpak, betrekken van ouders en hen verantwoordelijkheid geven, beschikbare hulp, betrekken hulpverlening bij evaluatie, meer POH-ers en meer huisartsen betrokken, gelijktijdige inzet van residentiële en ambulante hulp, maatwerk, vaste medewerkers, systemische interventies.

Knelpunten contact kind & ouders	zorgvuldigheid van beslissingen in de praktijk, onvoldoende zicht op veiligheid van de jongere, wachtlijsten, gebrek aan financiën, te weinig praktische ondersteuning in thuissituatie, te laat goed traject bepalen, niet toewerken naar thuisplaatsing, te voorzichtige hulpverleners en jeugdbeschermers, tijd tussen afspraken in, concrete doelen voor ouders opstellen, praktische bezwaren bij hulpverlening, verstoord contact tussen betrokken partijen, onwil/ onmacht bij ouders, toch contact terwijl kind echt niet wil, geen ruimte geven aan emoties, te weinig professionele hulpverleners, te weinig milieuonderzoek, te weinig onderzoek op basis van waarnemingen, starre protocollen.
Oplossingsrichtingen	centrale sturing van ketenpartners, financiën, fasen van thuisplaatsing, samenwerking met ambulante team, samenwerken met kind en ouders en betrokken hulpverlening, erkennen dat snelheid is geboden, <i>Signs of Safety</i> gebruiken, geen belangenverstrengeling tussen hulpverlening voor kind en hulpverlening voor ouders, ontschotten, afschaffen budgetplafonds, breder hulpaanbod, professionals trainen in interactie met ouders, casus vanuit meerdere perspectieven bekijken, begeleid verlov, systemische interventie, minder management, verandering van mindset, verbeteren begeleiding aan pleegouders zodat zij kind en systeem van herkomst beter begrijpen, loslaten van starre protocollen, tijd nemen en investeren in ouders, afstemmen in plaats van afschuiven.
Betrokken partijen voor oplossing	Rijksoverheid, politiek, gemeenten, CJG/wijkteam, Veiligheidshuis, Veilig Thuis, GI, RvdK, hulpverlening, GGZ, verslavingszorg, zorgaanbieders, ouders, pleegouders, netwerk, kind.

We vroegen de respondenten ook of er oorzaken zijn waardoor hulp en/of behandeling aan ouders moeizaam tot stand komt of niet geboden kan worden. Dit leidde bij deze groep tot de volgende antwoorden:

Groep 3: Pleegzorgmedewerkers & gezinshuisouders

De enquête is door negen pleegzorgmedewerkers en vier gezinshuisouders ingevuld. In totaal bevat deze groep dus 15 respondenten. Met betrekking tot de vier thema's komt het volgende naar voren, waarbij af en toe een quote van een respondent uit deze groep wordt weergegeven.

Contact tussen ouder en kind tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing

Over het contact tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing geven 11 respondenten aan dit *zeer belangrijk* te vinden. De overige vier respondenten geven aan dit *belangrijk* te vinden. Vijf respondenten geven hierop een toelichting, waarbij hechting wordt benoemd alsook dat het scheiden van ouders en kind traumatisch is voor kinderen. Volgens de respondenten moeten de ouders betrokken blijven. Eén respondent merkt op dat het vaak de ouders zijn die geen contact willen in de eerste fase.

Ouders zijn eerste hechtingsfiguren. Het contact tussen ouders en kind is een primaire behoefte, het is zeer belangrijk voor de ontwikkeling. De vorm, duur en frequentie wordt mede bepaald op basis van veiligheid.
– respondent

In de praktijk wordt door 12 respondenten teruggezien dat kinderen en ouders doorgaans wel contact hebben. Twee respondenten geven aan dat het wisselend is per kind of wel of geen contact is met de ouder(s). Eén respondent geeft aan dat doorgaans geen contact plaatsvindt, omdat de kinderen in crisissituaties worden geplaatst en jeugdbeschermers bang zijn dat het misgaat bij contact. Dat het per kind wisselend is, komt volgens één van die twee respondenten omdat het contact afhankelijk is van wel of geen ondertoezichtstelling. In geval van een ondertoezichtstelling is er bijna geen contact, zonder ondertoezichtstelling is er wel contact tussen ouder en kind. De andere respondent geeft aan dat het ligt aan de reden voor de uithuisplaatsing en de band tussen ouders en kind op dat moment. Twee andere respondenten lichten toe dat er altijd contact is omdat ouders altijd belangrijk blijven. Tot slot geeft één respondent aan dat in overleg met de verwijzer een plan wordt gemaakt waarbij de frequentie, duur en wijze van contact wordt vastgesteld.

Het kind moet altijd contact blijven houden met ouders! Ook in de eerste fase. – respondent

Op de vraag of er protocollen zijn dan wel of er beleid is opgesteld binnen de organisatie waarin de respondent werkzaam is ten aanzien van het contact tussen ouders en kinderen tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing antwoorden zes respondenten dat dit zo is, één respondent antwoordt dat dit niet zo is en vijf respondenten weten het niet. Drie respondenten geven aan dat er geen sprake is van een protocol of beleid vanwege het bieden van maatwerk in elke individuele cursus. De respondenten die hebben ingevuld dat er wel sprake is van een protocol of beleid noemen in dat kader de CHOP (checklijst oudercontacten in de pleegzorg), een vaste werkwijze of tools (zoals de toolkit De BezoekZoeker van het expertisecentrum William Schrikker, zie www.bezoekzoeker.nl).

Op de stelling “*omgang met ouders en de mogelijkheden tot gewenning van het kind in het pleeggezin, kunnen leiden tot botsende belangen binnen de uitvoering van de uithuisplaatsing*” wordt verschillend gereageerd: negen respondenten zijn het ermee eens, drie respondenten geven neutraal aan, twee respondenten zijn het ermee oneens en één respondent is het helemaal ermee oneens. Negen respondenten geven een toelichting hierop, waarbij twee respondenten aangeven dat ouders belangrijk blijven. Ouders dienen een plek te krijgen, hun rol in te vullen, ook in het pleeggezin. Het kind ervaart dat het in het pleeggezin mag zijn als ouders meer achter de uithuisplaatsing staan. Uit een andere toelichting blijkt dat bij een crisisplaatsing het perspectief nog niet is bepaald. Gewenning staat dus meer op de achtergrond dan bij een perspectiefplaatsing. Volgens deze respondent is het veel belangrijker om intensieve ouder-kind momenten te regelen. Een andere respondent geeft aan dat het wel eens botst omdat het kind niet de tijd krijgt om te wennen vanwege de vaak frequente omgangsregeling die ouders willen. Tot slot geven twee respondenten aan dat het kind in een loyaliteitsconflict kan geraken als ouders niet achter de plaatsing staan. De respondenten geven aan dat veel gezinshuishouders, pleegouders of groepsleiders niettemin in staat zijn om dit zo goed mogelijk op te vangen alsook dit bespreekbaar moeten maken om druk bij het kind te voorkomen.

Als kinderen een goede omgangsregeling hebben met hun ouders, wennen ze het snelst in het pleeggezin. Het verschilt alleen per situatie wat een goede omgangsregeling is. – respondent

In de vragenlijst worden vervolgens verdiepende vragen gesteld over de situatie (i) wanneer er wél contact is tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing en (ii) wanneer er geen contact is tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing. Een tweetal vragen gaat over de overwegingen die aan de beslissing om wel of geen contact te laten plaatsvinden ten grondslag liggen. Eén respondent kan geen overwegingen bedenken om geen contact te laten plaatsvinden. Een andere respondent geeft aan dat het wennen in het pleeggezin onterecht als argument wordt gebruikt. De respondenten geven verder de volgende overwegingen weer:

- i) **Wel contact: hechting, als ouders afspraken kunnen nakomen, perspectief van de plaatsing, onderzoeken ouder-kind relatie en mogelijkheden voor thuisplaatsing, veiligheid, draagkracht van kind en (pleeg)ouders, ouders moeten op de hoogte zijn van welzijn van het kind, voor kind belangrijk om te weten dat (vertrouwde) ouders er nog zijn, opbouwen vertrouwens-/samenwerkingsrelatie, behoefte van het kind, instemming van ouders laten ervaren.**

Uitgaande van contact in de eerste fase van de uithuisplaatsing, vroegen wij de respondenten a) binnen welke termijn, b) op welke wijze en c) hoe het contact (doorgaans) plaatsvindt. De helft van de respondenten licht toe dat deze vragen moeilijk te beantwoorden zijn, omdat dit sterk afhankelijk is van de situatie. Niettemin worden de volgende antwoorden gegeven:

- a) binnen welke termijn: één respondent vermeldt binnen een dag, drie respondenten geven aan binnen een paar dagen, negen respondenten zeggen binnen een week, één respondent zegt binnen enkele weken en één respondent geeft aan binnen een maand of langer. Uit de toelichting van ongeveer de helft van de respondenten wordt duidelijk dat gestreefd wordt naar omgang binnen een week waarbij telefonisch contact al binnen een dag of paar dagen kan worden gefaciliteerd.
- b) op welke wijze (meerdere antwoorden mogelijk): telefonisch wordt tien keer gekozen, videobellen negen keer, begeleide omgang 15 keer en onbegeleide omgang zes keer. Enkele respondenten lichten toe dat de mogelijkheden afhankelijk zijn van de veiligheid van het kind.
- c) hoe het verloopt: tien respondenten geven aan dat het goed verloopt, hoewel onwennig en emotioneel soms. Twee respondenten geven aan dat het niet goed verloopt, omdat het contact vaak belastend is en te belastend voor het kind. Drie respondenten hebben de vraag niet beantwoord, omdat het volgens hen wisselend is. Eén respondent merkt overigens op nog nooit het contact te hebben afgebroken, omdat het te onveilig zou worden voor het kind.

- ii) **Geen contact: onveiligheid, eerwraaksituaties, emoties laten bezinken/rust, onduidelijk over motieven van de ouders, bij geheime plaatsing, als ouders afstand doen in het kader van adoptietrajecten, onbereikbaarheid van ouders door bijvoorbeeld verblijf in buitenland, wil van het kind, pubers die zelf absoluut geen contact willen (waarbij tijd moet worden genomen om een plan te maken waar zij wel achter kunnen staan).**

Indien sprake is van geen contact, vroegen wij de respondenten na welke periode doorgaans het contact wel wordt opgestart. 11 respondenten vullen een maand of langer in, maar lichten toe dat dit afhankelijk is van de situatie en van het kind. Vier respondenten vullen enkele maanden in.

Betrokkenheid van kind en ouders bij de beslissing over het contact tijdens de uithuisplaatsing

Kinderen

Zes respondenten geven aan het *zeer belangrijk* te vinden om kinderen te betrekken bij de besluitvorming over contact met hun ouders. Acht respondenten vinden dit *belangrijk*. Eén respondent vindt dit *redelijk belangrijk* en licht toe dat het belangrijker is dat een goede uitleg aan het kind wordt gegeven. Ook het niet altijd verbaal betrekken, maar observeren van een kind wordt door een respondent genoemd. Een andere respondent laat weten dat het afhankelijk is van de leeftijd van het

kind. Tot slot licht een respondent toe dat het kind altijd een stem moet worden gegeven. Het kind moet zich gezien en gehoord voelen.

Op de vraag of de kinderen doorgaans worden betrokken, antwoorden tien respondenten dat dit het geval is, waarbij zeven respondenten vermelden dat dit wel afhankelijk is van de leeftijd van het kind. Eén respondent noemt daarbij specifiek de leeftijd van 14 jaar. Drie respondenten geven aan dat kinderen doorgaans niet worden betrokken, waarvan twee respondenten toelichten dat dit wel het geval is bij oudere kinderen. Twee respondenten weten het niet, waarvan één respondent de opvang van baby's verzorgt en derhalve geen zicht heeft op het wel of niet betrekken van kinderen. Op de vraag hoe de mening of de visie van het kind wordt betrokken, wordt negen keer vermeld dat de wensen van het kind worden meegewogen in de besluitvorming waarbij ook gelet wordt op andere factoren zoals veiligheid. Eén respondent noemt wederom dat dit wel afhankelijk is van de leeftijd van het kind. Twee respondenten geven aan dat het een kwestie van maatwerk is hoe de wensen van een kind worden meegenomen, dit kan volgens hen bijvoorbeeld ook door middel van observatie. Vier respondenten hebben deze vraag overgeslagen. Indien kinderen worden betrokken bij de besluitvorming geven 13 respondenten aan dat een terugkoppeling aan de kinderen wordt gegeven. De overige twee respondenten weten het niet.

We tekenen met ze, voeren gesprekjes, laten hen dromen opschrijven. Dit delen we in het overleg. Als ze oud genoeg zijn en het aankunnen dan zijn ze zelf bij het overleg aanwezig. – respondent

De overgrote meerderheid van de respondenten geeft aan dat aan de kinderen wordt uitgelegd wat de reden is dat zij wel of geen contact mogen hebben met hun ouders. Enkele respondenten geven hierbij aan dat geen contact volgens hen zelden voorkomt. De vraag wie de beslissing aan de kinderen vertelt, wordt verschillend beantwoord. De jeugdbeschermer wordt veruit het meest genoemd. Maar ook de pleegzorgwerker, pleegouders of gezinshuisouders worden vermeld. Twee respondenten noemen nog de gemeentewerker, als het een plaatsing in het vrijwillig kader betreft. Eén respondent noemt de behandelaar van het kind. Tot slot wordt bij het wel hebben van contact, drie keer benoemd dat het idealiter in het bijzijn van ouders aan de kinderen wordt verteld. Op de vraag wanneer het wel of niet hebben van contact aan de kinderen wordt verteld, antwoordt meer dan de helft van de respondenten dat dit zo spoedig mogelijk gebeurt of moet gebeuren. De overige respondenten geven wisselende antwoorden, inhoudende voorafgaand of tijdens de plaatsing alsook na overleg of tijdens een huisbezoek. Over hoe dit aan de kinderen wordt verteld, is de meerderheid van de respondenten duidelijk: in een gesprek, op kindniveau. Enkele respondenten benoemen dat dit ook middels het maken van een tekening kan of tijdens een wandelingetje of tijdens het fietsen.

Kinderen mogen zeggen op welke manier zij contact willen. Wekelijks bellen, op bezoek gaan, samen met broertje/zusje of juist niet enz. Dat wordt meegenomen in de besluitvorming en daarna wordt gekeken wat de mogelijkheden zijn. – respondent

Zeven respondenten geven aan dat met de kinderen wordt besproken welke hulp en behandeling tijdens de uithuisplaatsing nodig is om thuisplaatsing mogelijk te maken. Drie respondenten lichten toe dat dit wel van de leeftijd en situatie afhangt. Vijf respondenten geven aan dat dit niet met de kinderen wordt besproken, waarvan twee respondenten toelichten dit te weinig terug te zien en twee andere respondenten toelichten dat de kinderen vaak te jong zijn. De overige drie respondenten weten niet of de kinderen wordt besproken welke hulp en behandeling tijdens de uithuisplaatsing nodig is thuisplaatsing mogelijk te maken. De vraag of ook bij de kinderen wordt nagegaan of die vinden dat voldoende en/of de juiste hulp en behandeling is geboden, wordt door zes respondenten ontkennend beantwoord. Eén respondent licht toe dat kinderen vaak met vragen blijven zitten hierdoor en zich zorgen blijven maken om hun ouders. Vier respondenten geven aan dat dit wel bij de

kinderen wordt nagegaan, waarbij wederom de leeftijd en situatie van het kind als bepalende factoren worden vermeld. De overige vijf respondenten weten niet of bij de kinderen wordt nagegaan of die vinden dat voldoende en/of de juiste hulp en behandeling is geboden.

Wat betreft het kindgesprek met de kinderrechtster geven vier respondenten aan dat dit plaatsvindt. Eenmaal wordt de leeftijdsgrens van 12 jaar genoemd of het schrijven van een brief. Zes respondenten vullen in dat dit niet plaatsvindt, waarbij wederom wordt genoemd dat dit alleen voor kinderen vanaf 12 jaar geldt en dat die er niet altijd op zitten te wachten. Eén respondent licht toe dat dit alleen plaatsvindt als een aparte zitting wordt gepland over de omgang. Een andere respondent geeft aan dat het gesprek door de RvdK wordt gedaan. De overige vijf respondenten weten het niet.

Meeste pubers zitten niet te wachten op een kindgesprek. Ze geven hun mening via brief of kiezen ervoor het niet te doen om niet tussen ouders te hoeven kiezen.
– respondent

Ouders

Het betrekken van ouders bij de besluitvorming over contact vinden acht respondenten *zeer belangrijk*, drie respondenten vinden dit *belangrijk*, twee respondenten vinden het *redelijk belangrijk* en twee respondenten vinden het *enigszins belangrijk*. Vijf respondenten geven een toelichting hierop. Twee respondenten geven aan dat het wel in het belang van het kind moet zijn. Eén respondent licht toe dat ouders het contact vaak te weinig vinden en dat het belangrijk is om aan hen uit te leggen wat de (on)mogelijkheden zijn. Een andere respondent vindt het prettig als de jeugdbeschermer de kaders stelt, zodat binnen die kaders overleg kan plaatsvinden over de vorm van het contact. Tot slot geeft één respondent aan dat het mede afhankelijk is van de (emotionele) capaciteit van ouders op dat moment.

Soms kunnen ouders niet betekenisvol meebeslissen en is duidelijkheid nodig. In alle emoties is goed nadenken soms erg moeilijk. Ouders indien mogelijk altijd betrekken, maar als dat weerstand, boosheid, verdriet vergroot en daarmee plaatsing moeilijker maakt, is het een overweging het niet te doen. – respondent

Negen respondenten bevestigen dat aan ouders de reden wordt verteld dat ze wel contact mogen hebben met de kinderen. Indien ouders geen contact mogen hebben met de kinderen, wordt dit volgens 11 respondenten aan ouders verteld. De overige respondenten weten het niet.

De meeste respondenten geven aan dat de jeugdbeschermer degene is die de beslissing omtrent het contact aan ouders laat weten. In het vrijwillig kader worden de gemeentewerker, het wijkteam of de ouders zelf genoemd. Ook de pleegzorgwerker of de behandelaar wordt een enkele keer vermeld. In het gedwongen kader wordt ook door een respondent teruggezien dat Veilig Thuis of de RvdK de beslissing aan ouders verteld. Volgens meer dan de helft van de respondenten wordt de beslissing zo spoedig mogelijk aan ouders verteld. Indien een omgangsregeling direct wordt gestart dan wordt vijf keer vermeld dat dit ook tijdens de plaatsing aan ouders wordt verteld. Enkele respondenten geven aan dat hierover ook voorafgaand of na de plaatsing wordt gesproken met ouders. Niet alle respondenten hebben zicht op hoe dit verloopt. De meerderheid van de respondenten vult in dat met ouders wordt gesproken, eventueel in een (multidisciplinair) overleg of sinds de uitbraak van COVID-19 ook digitaal. Twee respondenten geven aan dat de beslissing ook schriftelijk (via e-mail) aan ouders wordt meegedeeld, waarbij de ene respondent dit als aanvullend op een gesprek opschrijft en de ander heeft vernomen dat soms de enige wijze is waarop aan ouders de beslissing wordt meegedeeld.

Volgens nagenoeg alle respondenten wordt met de ouders besproken welke hulp en behandeling tijdens de uithuisplaatsing nodig is om thuisplaatsing mogelijk te maken. Eén respondent vindt van

niet. De vraag of bij de ouders ook wordt nagegaan of die vinden dat voldoende en/of de juiste hulp en behandeling is geboden, wordt minder eenduidig beantwoord. Acht respondenten geven aan van wel, waaronder tijdens evaluatiemomenten. Vijf respondenten weten het niet, waarop drie respondenten een toelichting geven. Eén hiervan zegt dat de verwijzer de hoeveelheid hulp bepaalt, waardoor ouders zelf hulp moeten regelen indien zij meer hulp willen. Een andere respondent licht toe dat ouders en kinderen vaak niet de gelegenheid lijken te krijgen om aan te geven dat hulp niet passend is. Tot slot zegt de derde respondent dat ouders vaak aangeven minder hulp nodig te hebben. De overige twee respondenten vinden dat te weinig bij de ouders wordt nagegaan of die vinden dat voldoende en/of de juiste hulp en behandeling is geboden. Eén van hen licht toe dat hulp aan ouders wordt opgelegd, of onder lichte dwang, als stok achter de deur.

Wij zijn nu sinds een jaar gestart met een ambulante spoedhulpmedewerker die met ouders aan de slag gaat tijdens de eerste vier weken van de uithuisplaatsing. Hierin krijg je sneller meer helderheid. - respondent

Gezin

Op de stelling “**voorafgaand aan de uithuisplaatsing wordt met het gezin besproken wat nodig is of waaraan moet worden gewerkt om een uithuisplaatsing te voorkomen**” wordt als volgt gereageerd: drie respondenten zijn het *helemaal eens* met de stelling, vier respondenten zijn het *eens* met de stelling, vijf respondenten geven *neutraal* aan en drie respondenten zijn het *oneens* met de stelling. Vier respondenten geven een toelichting hierop waarvan twee respondenten aangeven hier geen zicht op te hebben. Eén respondent geeft aan dit vaak wel besproken is met het gezin, maar dat de uithuisplaatsing soms het begin kan zijn van een hulpverleningstraject. De andere respondent geeft aan dat het niet altijd duidelijk is voor ouders waar ze aan moeten werken.

Volgens 12 respondenten worden de kinderen en ouders betrokken bij de evaluatie van de uithuisplaatsing, waarbij drie respondenten aangeven dat het wel van de leeftijd van het kind afhangt. Twee van hen noemen de leeftijdsgrens van 12 jaar. Twee respondenten vullen in dat kinderen en ouders niet worden betrokken bij de evaluatie en één respondent weet het niet.

Hulp, evaluatie en terugplaatsing

Hulp

Op de stelling “**voorafgaand aan de uithuisplaatsing wordt doorgaans voldoende en/of de juiste hulp en behandeling ingezet**” wordt als volgt gereageerd: één respondent is het *eens* met de stelling, zeven respondenten geven *neutraal* aan, zes respondenten zijn het *oneens* met de stelling en één respondent is het *helemaal oneens* met de stelling. Zes respondenten geven een toelichting hierop, waarbij vier keer wordt vermeld dat geen passende hulpverlening is ingezet. Hierdoor de oorzaken niet bestreden, maar de symptomen. Of de hulp wordt te laat ingezet, zoals het te laat inzetten van een gezinsopname, zo licht een andere respondent toe. Het wisselen van hulpverleners is evenmin bevorderlijk voor het inzetten van voldoende en juiste hulp. Twee respondenten laten een ander geluid horen. Eén van hen gaat uit van de inschatting van een collega-instelling en dus dat voldoende hulp is ingezet. De ander geeft aan dat vaak te lang wordt geprobeerd bij ouders die niet leerbaar zijn. Ouders met een verstandelijke beperking zouden te veel kansen krijgen, volgens deze respondent.

Op de stelling “**ouders krijgen nadat hun kind uit huis is geplaatst altijd voldoende en/of de juiste hulp en behandeling zodat zij hun taak als opvoeder op termijn weer op zich kunnen nemen**” wordt als volgt gereageerd: vier respondenten zijn het *eens* met de stelling, drie respondenten geven *neutraal* aan, zeven respondenten zijn het *oneens* met de stelling en één respondent is het *helemaal oneens* met de stelling. Negen respondenten geven een toelichting hierop. Drie keer worden de wachtlijsten vermeld en dat hulp inschakelen te lang duurt. Drie keer wordt vermeld dat het afhankelijk is van de leerbaarheid en reflectie van ouders en dat ze openstaan voor hulp om voldoende hulp te kunnen bieden. Eén respondent licht toe dat niet altijd duidelijk is wat de GI van ouders wil zien. Een andere respondent vindt dat er te lang wordt doorgemodderd. Drie respondenten uiten

kritiek. Eén van hen geeft aan dat na de uithuisplaatsing de prioriteit veelal bij alleen het kind komt te liggen. Een andere respondent geeft aan dat als deze stelling juist zou zijn, langdurige uithuisplaatsingen niet meer zouden bestaan. Tot slot laat één respondent weten dat het sinds de transitie alleen maar moeilijker is geworden: met minder tijd en minder middelen moet hetzelfde werk worden gedaan. Dit gaat ten koste van de kwaliteit van de hulpverlening.

Evaluatie

13 respondenten geven aan dat de uithuisplaatsing regelmatig wordt geëvalueerd. Eén respondent geeft aan van niet en dat de uithuisplaatsing te makkelijk wordt voortgezet. Eén respondent weet het niet. De antwoorden op de vraag binnen welke termijn de uithuisplaatsing wordt geëvalueerd, lopen uiteen. Vijf respondenten geven aan dat de uithuisplaatsing elke drie maanden wordt geëvalueerd. Vier respondenten vullen in dat dit elke zes maanden wordt gedaan, waarbij twee respondenten de kanttekening maken dat minder vaak een evaluatie plaatsvindt als de uithuisplaatsing langer duurt. Twee respondenten geven een kortere termijn aan, tussen de twee en zes weken, zeker bij crisisplaatsingen. Volgens één respondent behoort het tot de methodiek van *safer caring* dat regelmatig, in elk geval elke zes weken, wordt geëvalueerd. Twee respondenten geven aan dat de evaluatie elke maand plaatsvindt. Tot slot is één van de respondenten een perspectiefbiedend gezinshuis waardoor evaluatie iedere twee jaar plaatsvindt. De meerderheid, acht respondenten, vult in dat doorgaans de eerste evaluatie binnen enkele weken plaatsvindt. De andere respondenten vermelden een langere termijn, van één maand, enkele maanden of na zes maanden. Eén van hen merkt wel op dat het startgesprek binnen vier weken plaatsvindt.

Terugplaatsing

Aan de respondenten is gevraagd in hoeverre er aandacht is voor terugplaatsing en op welke manier. Volgens 13 respondenten is er aandacht voor thuisplaatsing, omdat het perspectief helder moet worden voor de kinderen. Twee respondenten vangen jeugdigen op waarbij reeds een lang hulpverleningstraject is ingezet en het perspectief daarom niet langer thuis ligt. Thuisplaatsing is dus niet langer aan de orde. Door de respondenten wordt zeven keer vermeld dat in gesprekken met ouders wordt besproken wat nodig is om thuisplaatsing mogelijk te maken. Twee respondenten vermelden dat het afhankelijk is van de jeugdbeschermer of de verwijzer in hoeverre er aandacht is voor terugplaatsing. Tot slot geven twee respondenten aan dat te weinig aandacht hieraan wordt besteed. De ene respondent noemt als oorzaak de weerstand bij ouders en de strijd die dit tot gevolg heeft. De andere respondent noemt de angst bij de hulpverlening voor thuisplaatsing.

Op de vraag hoe de gezinnen bij de terugplaatsing worden begeleid, antwoorden zes respondenten met inzet van (een vorm van) hulp, waaronder ook het moeder-kind huis wordt genoemd. Daarnaast wordt twee keer het inzetten van intensieve hulp expliciet benoemd. Ook het opstellen van ingroei-traject of opbouw van de contactregeling wordt vermeld. Eén respondent geeft aan dat gezinnen te weinig hierbij worden begeleid.

Good practices, verbeter- en knelpunten

Het grootste probleem is de hoeveelheid nieuwe jeugdzorgwerkers. Ze nemen massaal ontslag, waardoor veel kennis verloren gaat. Ik neem jonge jeugdzorgwerkers vaak aan de hand. Ze durven geen stelling te nemen, moeten alles opnieuw ontdekken, zijn terecht onder de indruk van de situatie, kunnen geen leiding nemen. Hierdoor zie je dat alles steeds opnieuw gaat wiebelen. Soms hebben we in een jaar een paar maanden geen nieuwe voogd of drie verschillende in een jaar. Dit geeft de meeste onrust. Het beroep zou meer ondersteund moeten worden en nieuwelingen moeten niet gelijk pittige zaken opvangen. Maar goed, als in een half jaar 14 nieuwe medewerkers worden aangenomen in een team, dan begrijp ik wel dat goed inwerken onmogelijk is, met alle gevolgen van dien.

– respondent

Er is veel input gegeven ten aanzien van *good practices*, verbeter- en knelpunten. Hieronder geven we dit verkort, schematisch weer.

Good practices contact kind & ouders	spoedig contact is mogelijk, begeleide bezoeken, kennismaking met pleegouders, communicatie, verwachtingenmanagement, oprecht zijn, kijken naar mogelijkheden in plaats van onmogelijkheden, ouders vertrouwen geven.
Good practices voldoende hulp en behandeling	maatwerk, nauwe betrokkenheid ouders, inzet van kennis, samenwerking, lange begeleiding van ouders, out of the box denken, regie voeren.
Knelpunten contact kind & ouders	weerstand ouders (soms voortkomend uit trauma), als ouders ingaan tegen huisregels, intensiteit omgang en belasting pleeggezin, te voorzichtig optreden/rust willen creëren, gebrek aan tijd en middelen om alle betrokkenen goed te begeleiden, gebrek aan regie/leiderschap, gebrek aan financiën bij ouders, onbereikbare ouders (dakloosheid), onveiligheid/geheime plaatsing, (over)belasting kind, beschadigde band tussen ouder en kind, wisselende hulpverleners, ouderwetse ideeën bij jeugdbeschermers, visieverschillen tussen professionals.
Oplossingsrichtingen	voldoende beschikbaar hulpaanbod, geen wachtlijsten, in gesprek blijven, korte lijntjes, duidelijke afspraken, ouders meteen intensief betrekken, samenwerken, transparantie, duidelijke rol- en taakverdeling, duidelijkheid geven over rechtspositie ouders en kinderen, kijken naar het kind, rondom kind samenwerken, meer beschikbaar plekken voor kind, meer plekken voor kind en gezin, goede match bewerkstelligen, goed inwerken van nieuwe jeugdbeschermers.
Betrokken partijen voor oplossing	Rijksoverheid, gemeenten, GI, zorgaanbieders, ouders, pleegouders, kind, RvdK, Veilig Thuis.

We hebben de respondenten ook gevraagd of er oorzaken zijn waardoor hulp en/of behandeling aan ouders moeizaam tot stand komt of niet geboden kan worden. Dit leidde bij deze groep tot de volgende antwoorden:

De transitie heeft als gevolg dat steeds minder kan (middelen/personeel) en steeds meer moet in minder tijd. Geld, aanbestedingsafspraken hebben invloed op de kwaliteit van hulp. Het leidt soms juist tot extra schotten in plaats van ontschotting, doordat instellingen soms noodgedwongen eigen belangen moeten bewaken. – respondent

Groep 4: Advocatuur

De enquête is door 13 familie- en jeugdrechtsadvocaten ingevuld. Met betrekking tot de vier thema's komt het volgende naar voren, waarbij af en toe een quote van een respondent uit deze groep wordt weergegeven.

Contact tussen ouder en kind tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing

Over het contact tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing geven 12 respondenten aan dit *zeer belangrijk* te vinden. Eén respondent geeft aan dit *belangrijk* te vinden. Zeven respondenten geven hierop een toelichting, waarin met name wordt benadrukt dat het contact tussen het kind en de ouder(s) in de praktijk vaak minimaal is. Daarnaast geven de respondenten aan dat de band dient te worden behouden en het kind veiligheid en houvast moet worden geboden, waarbij de uithuisplaatsing als traumatiserend voor het kind wordt beschreven. De meeste respondenten zien het contact als essentieel, desnoods begeleid, om verdere beschadiging van het kind te voorkomen.

Ik hoor van ouders en kinderen in mijn praktijk dat juist die eerste fase (ook achteraf) als enorm heftig wordt ervaren. Onderling contact lijkt dit te verzachten. Juist het gebrek hieraan zal in de gehele verdere procedure blijven doorklinken.
– respondent

In de praktijk wordt door vier respondenten teruggezien dat kinderen en ouders doorgaans wel contact hebben. Zes respondenten geven aan dat het wisselend is per kind of er wel of geen contact is met de ouder(s). Drie respondenten geven aan dat het kind en de ouder(s) doorgaans geen contact hebben, waarbij alle drie de respondenten aangeven dat een pauze wordt ingelast bijvoorbeeld omdat het kind moet wennen in het pleeggezin. Nog drie andere respondenten geven een toelichting inhoudende dat het van de situatie afhangt, zoals de reden van uithuisplaatsing, dat de contactfrequentie laag is en dat er weinig inspanning wordt verricht om dit te faciliteren.

Geen contact in de eerste fase van de uithuisplaatsing resulteert vaak in een langere uithuisplaatsing en dus op de stelling vanuit de RvdK of jeugdzorg dat hechting aan pleegouders belangrijker is geworden dan terugplaatsing of dat de aanvaardbare termijn is verstreken. – respondent

Op de stelling “omgang met ouders en de mogelijkheden tot gewinning van het kind in het pleeggezin, kunnen leiden tot botsende belangen binnen de uitvoering van de uithuisplaatsing” wordt verschillend gereageerd: één respondent is het *helemaal ermee eens*, zeven respondenten zijn het *ermee eens*, één respondent geeft *neutraal* aan en vier respondenten zijn het *ermee oneens*. Zeven respondenten geven een toelichting hierop, waarbij één respondent aangeeft dat kinderen in de praktijk vaak lang moeten wachten en/of meerdere doorplaatsingen meemaken voordat zij in een perspectief biedend pleeggezin terechtkomen. Een andere respondent geeft aan dat de uithuisplaatsing in eerste instantie als tijdelijk dient te worden beschouwd en is het daarom oneens met de stelling. Eén respondent ziet mogelijk botsende belangen bij plaatsing in het netwerk, indien sprake is van spanning tussen de ouders en netwerkpleegouders.

Dit wordt te vaak als argument gebruikt zonder dat er concrete aanleiding voor is. Mijn ervaring is daarnaast ook dat pleegouders hier op zich vaak juist open voor staan, maar dat jeugdbescherming en pleegzorg (mede o.g.v. organisatorische redenen) het contact met ouders niet op korte termijn (kunnen) realiseren.
– respondent

In de vragenlijst worden vervolgens verdiepende vragen gesteld over de situatie (i) wanneer er wél contact is tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing en (ii) wanneer er geen contact is tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing. Een tweetal vragen gaat over de overwegingen die aan de beslissing om wel of geen contact te laten plaatsvinden ten grondslag liggen. Drie respondenten geven aan geen overwegingen te kunnen bedenken. De andere tien respondenten geven de volgende overwegingen weer:

- i) Wel contact: kind en ouders hebben recht hierop, hechting/band behouden, continuïteit en stabiliteit bieden aan kind, terugplaatsing mogelijk maken, ouders zijn leerbaar, kind toestemming van ouders laten ervaren, kind houdt de ouders voor de rest van zijn/haar leven en zal ooit een manier moeten vinden om contact te hebben met ouders (en dat is vanuit een veilige setting makkelijker dan als jongvolwassene zonder begeleiding).

Uitgaande van contact in de eerste fase van de uithuisplaatsing, vroegen wij de respondenten a) binnen welke termijn, b) op welke wijze en c) hoe het contact (doorgaans) plaatsvindt. De meerderheid van de respondenten licht toe dat deze vragen moeilijk te beantwoorden zijn, omdat dit sterk afhankelijk is van de situatie. Eén respondent geeft daarbij aan dat ook sprake is van een verschil tussen kinderen die gesloten worden geplaatst (meer samenwerking en kind centraal) en (jonge) kinderen die bijvoorbeeld bij een pleeggezin worden geplaatst (hulp meer gericht op ouders).

Niettemin worden de volgende antwoorden gegeven op de algemene indrukken vanuit de praktijk:

a) binnen welke termijn: één respondent vermeldt binnen een week, acht respondenten zeggen binnen enkele weken en drie respondenten geven aan binnen een maand of langer. Eén respondent weet het niet. In de toelichting wordt vaker vermeld dat het afhankelijk is van de leeftijd van de kinderen en de reden van uithuisplaatsing. Enkele respondenten geven aan dat het in hun ogen vaak te lang duurt voordat het contact wordt opgestart.

b) op welke wijze (meerdere antwoorden mogelijk): telefonisch wordt tien keer gekozen, videobellen vijf keer, begeleide omgang 12 keer en onbegeleide omgang drie keer. Enkele respondenten lichten toe dat zij onbegeleide omgang in de eerste fase van de uithuisplaatsing nog niet hebben meegeemaakt. Verder hangt het antwoord ook af van de beschikbaarheid van praktische mogelijkheden.

c) hoe het verloopt: vier respondenten geven aan dat het goed verloopt, hoewel worstelingen worden gezien in de praktijk. Zes respondenten geven aan dat het niet goed verloopt, omdat het contact vaak beladen is, met name indien lang is gewacht met omgang. Ouders en kinderen zijn dan emotioneel en gespannen waarbij te weinig ruimte aan die emoties wordt gegeven. De respondenten geven ook aan dat er blijdschap is. Eén respondent zegt dat het wisselend is en twee respondenten kunnen de vraag niet beantwoorden.

- ii) Geen contact: verdenking van zeer ernstig geweld of misbruik, fysieke en emotionele onveiligheid, gevaar voor ontvoering, verblijf van ouders in GGZ of detentie, kind moet wennen in nieuwe omgeving, praktische redenen zoals onvoldoende personeel, als kinderen het heel moeilijk vinden en ouders het lastig vinden om er op een positieve wijze mee om te gaan. Als reden wordt ook vermeld door respondenten dat sprake is van angst bij jeugdbescherming en dat het als onveilig wordt gezien.

Indien sprake is van geen contact, vroegen wij de respondenten na welke periode doorgaans het contact wel wordt opgestart. Vier respondenten geven aan binnen een maand en de overige respondenten zeggen binnen enkele maanden, met de kanttekening dat dit wisselend is. Eén respondent geeft het voorbeeld van vermoedens van seksueel misbruik, waardoor het contact veel langer stil wordt gelegd vanwege het onderzoek.

Mijn eigen beleid, als een ouder meer omgang wil, is eerst met ouder en gezinsvoogd in gesprek te gaan om te kijken wat daarvoor nodig is en of het mogelijk is te procederen over meer omgang. Maar dat probeer ik altijd zoveel mogelijk te voorkomen. Ook verwijs ik cliënten vaak door naar een maatschappelijk werker omdat deze hen vaak beter kan begeleiden bij alles wat nodig is om omgang te realiseren. Kan ook gaan over geld voor een treinkaartje of het onthouden van afspraken. – respondent

Betrokkenheid van kind en ouders bij de beslissing over het contact tijdens de uithuisplaatsing

Kinderen

Zeven respondenten geven aan het *zeer belangrijk* te vinden om kinderen te betrekken bij de besluitvorming over contact met hun ouders. Drie respondenten vinden dit *belangrijk* en drie respondenten vinden dit *redelijk belangrijk*. Zes respondenten geven een toelichting hierop die verschillend zijn. Twee respondenten geven aan dat het om de kinderen gaat en dat kinderen heel goed in staat zijn om hun mening gemotiveerd weer te geven. Ook over hun gevoel van veiligheid op de nieuwe plek kunnen kinderen praten. Een andere respondent vindt het wel belangrijk, maar niet in doorslaggevende zin. Ook is er een respondent die twijfelt of voldoende professioneel wordt gekeken naar de betekenis van wat kinderen vertellen. Kinderen kunnen namelijk wenselijk antwoorden en de lange termijn niet overzien. Tot slot vindt een respondent dit afhankelijk van de leeftijd en ontwikkeling van een kind.

Op de vraag of de kinderen doorgaans worden betrokken, antwoorden acht respondenten dat dit niet het geval is. Meermalen wordt genoemd dat de beslissing wordt meegedeeld aan de kinderen. Eén respondent geeft aan dat onder het mom van loyaliteit de kinderen niet worden betrokken. Een andere respondent geeft aan dat dit afhankelijk is van de leeftijd van het kind. Vier respondenten weten het niet of kinderen doorgaans worden betrokken en één respondent ziet wel dat kinderen doorgaans worden betrokken, maar plaatst daarbij tevens de kanttekening dat dit afhankelijk is van de leeftijd van het kind. Indien kinderen worden betrokken bij de besluitvorming geven zeven respondenten aan niet te weten of een terugkoppeling aan de kinderen wordt gegeven. Drie respondenten zeggen van wel en drie respondenten zeggen van niet, waarbij één respondent toelicht dat dit wisselend is in de praktijk.

De overgrote meerderheid van de respondenten weet niet of aan de kinderen wordt uitgelegd wat de reden is dat zij wel of geen contact mogen hebben met hun ouders. De vragen wie dit aan de kinderen vertelt, wanneer en hoe worden dus ook door de meeste respondenten niet beantwoord. Enkele respondenten geven aan dat de jeugdbeschermer, de pleegouder of pleegzorgmedewerkers de beslissing omtrent het contact aan de kinderen vertellen. Volgens hen gebeurt dit in een gesprekje na de uithuisplaatsing, maar dit kan per situatie verschillen.

De meeste advocaten weten tevens niet of met de kinderen wordt besproken welke hulp en behandeling tijdens de uithuisplaatsing nodig is om thuisplaatsing mogelijk te maken. Evenmin kan de meerderheid de vraag beantwoorden of ook bij de kinderen wordt nagegaan of die vinden dat voldoende en/of de juiste hulp en behandeling is geboden. Vijf respondenten geven aan dat dit niet met de kinderen wordt besproken en ook niet bij de kinderen wordt nagegaan.

Wat betreft het kindgesprek met de kinderrechtster geven tien de respondenten aan dat dit plaatsvindt. Meermalen wordt de leeftijdsgrens van 12 jaar genoemd. Eén respondent geeft aan dat het kindgesprek doorgaans niet plaatsvindt en twee respondenten weten het niet.

Ouders

Het betrekken van ouders bij de besluitvorming over contact vinden negen respondenten *zeer belangrijk* en vier respondenten vinden dit *belangrijk*. Op de vraag of de ouders doorgaans worden betrokken bij de beslissing over het contact, antwoorden alle advocaten dat dit niet het geval is. Volgens de respondenten voelen ouders zich niet gehoord en worden beslissingen doorgaans medegedeeld. Een enkele respondent geeft aan dat dit vast zal gebeuren, maar zegt dit zelf nog nooit te hebben meegemaakt.

De helft van de respondenten bevestigt dat aan ouders de reden wordt verteld dat ze wel contact mogen hebben met de kinderen. Indien ouders geen contact mogen hebben met de kinderen, wordt dit volgens negen respondenten aan ouders verteld maar niet iedereen weet zeker of ook de reden wordt gegeven. Respondenten lichten toe dat de beslissing over het contact vaak als mededeling aan ouders wordt gedaan. De overige respondenten hebben geen zicht hierop en weten het niet. Een

enkeling geeft aan dat aan ouders niet wordt uitgelegd waarom ze wel of geen contact met de kinderen mogen hebben.

De meeste respondenten geven aan dat de jeugdbeschermer degene is die de beslissing omtrent het contact aan ouders laat weten. Volgens sommige respondenten vindt dit soms na de zitting plaats, andere respondenten zien in de praktijk dat het de eerste week of binnen enkele weken na de uithuisplaatsing gebeurt. Het wordt ouders veelal schriftelijk (per e-mail) of telefonisch meegedeeld, waarbij meerdere advocaten vermelden dat dit door ouders als onpersoonlijk wordt ervaren. Een enkele respondent geeft dan ook aan dat dit met veel emoties gepaard kan gaan. Wederom komt bij de beantwoording van deze vragen terug dat het beslissingen zijn die vanuit de GI worden meegegeeld aan ouders zonder een verdere dialoog.

Volgens zes respondenten wordt niet met de ouders besproken welke hulp en behandeling tijdens de uithuisplaatsing nodig is om thuisplaatsing mogelijk te maken. Vijf respondenten weten het niet. Uit de toelichtingen blijkt dat het vaak voor ouders onduidelijk is welke hulp nodig is, omdat veelal containerbegrippen worden gebruikt en weinig concrete doelen worden genoemd. Het is daardoor te vaag. Eén respondent licht toe dat de jeugdbeschermer geen diagnoses kan stellen dus dat dit de situatie bemoeilijkt omdat men dan uit moet gaan van een gezonde ouder die ongezond handelt. Ook in complexe echtscheidingszaken kan dit een probleem opleveren. Twee respondenten vullen in dat wel met ouders wordt besproken welke hulp nodig is. De vraag of bij de ouders ook wordt nagegaan of die vinden dat voldoende en/of de juiste hulp en behandeling is geboden, wordt maar door één respondenten bevestigend beantwoord. Zeven respondenten zeggen dat dit niet wordt nagegaan bij ouders en vijf respondenten weten het niet.

Gezin

Op de stelling “**voorafgaand aan de uithuisplaatsing wordt met het gezin besproken wat nodig is of waaraan moet worden gewerkt om een uithuisplaatsing te voorkomen**” wordt als volgt gereageerd: één respondent is het *helemaal eens* met de stelling, drie respondenten zijn het *eens* met de stelling, twee respondenten geven *neutraal* aan en zeven respondenten zijn het *oneens* met de stelling. Zeven respondenten geven een toelichting hierop, waarvan vier respondenten aangeven dat dit onvoldoende duidelijk wordt gecommuniceerd. Eén respondent vindt dat de doelen vaak niet objectief meetbaar worden opgesteld en soms komen er ook weer ineens nieuwe doelen bij. Twee andere respondenten lichten toe dat dit wel zou moeten om een uithuisplaatsing te voorkomen. Het kan gezinnen motiveren als ze zien wat nodig is en betrokken worden, maar in veel gebeurt dit niet. Eén respondent geeft aan dat de reden van de uithuisplaatsing bepalend is voor het antwoord op deze stelling.

Drie respondenten geven aan dat de uithuisplaatsing niet met het kind en de ouders wordt geëvalueerd. Twee respondenten geven aan dat dit wel plaatsvindt. De overige acht respondenten hebben de vraag overgeslagen.

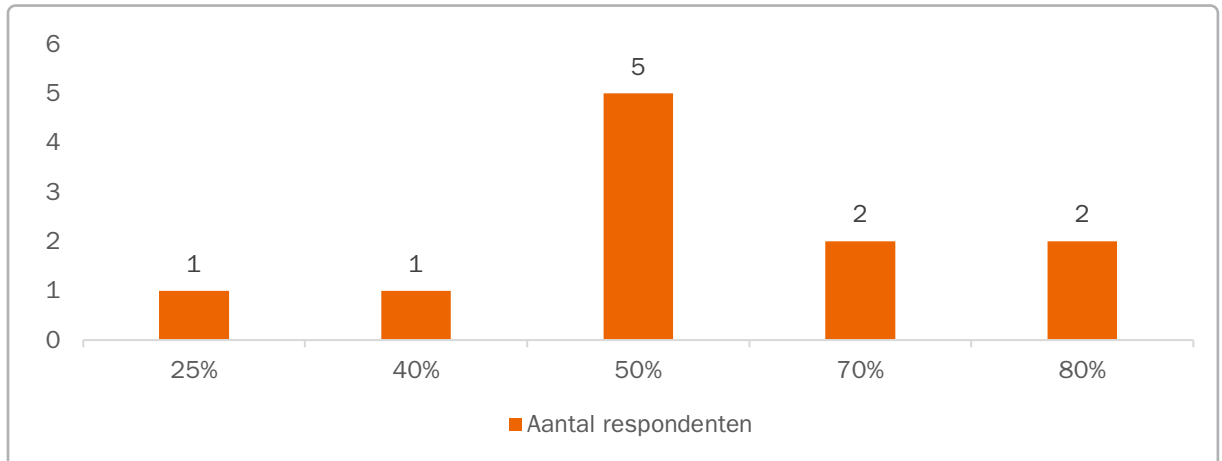
Hulp, evaluatie en terugplaatsing

Hulp

Geen enkele advocaat is het eens met de stelling “**voorafgaand aan de uithuisplaatsing wordt doorgaans voldoende en/of de juiste hulp en behandeling ingezet**”. Vijf respondenten geven *neutraal* aan en zes respondenten zijn het *oneens* met de stelling. Twee respondenten zijn het *helemaal oneens* met de stelling. Acht respondenten geven een toelichting hierop, waarbij één respondent aangeeft dat het per situatie verschilt maar de indruk bestaat in sommige zaken dat de uithuisplaatsing ‘voor de zekerheid’ wordt verzocht. Dat is onwenselijk, zegt deze respondent. Een drietal andere respondenten vindt dat onvoldoende passende hulp wordt ingezet en dat te snel de uithuisplaatsing wordt gekozen. Eén van die respondenten beschouwt het ook als handelingsverlegenheid van de jeugdbeschermer. Meerdere respondenten geven aan dat vaak in het kader van één visie wordt gehandeld, terwijl andere oplossingen nog denkbaar zijn. Hierdoor komt de samenwerkingsrelatie met ouders onder druk te staan en dit mondt uit in een strijd als de jeugdbeschermer niet openstaat voor andere mogelijkheden. Het inzetten van hulp staat dan niet meer op de voorgrond. Soms is daarbij aan

ouders niet duidelijk gemaakt wat de gevolgen zijn van het niet meewerken aan het plan van de jeugdbeschermer. Een andere respondent geeft aan dat de jeugdbeschermers te druk zijn, waardoor hulp niet tijdig kan worden ingezet.

De advocaten is gevraagd een schatting te maken van het aantal zaken waarin met de juiste hulp en steun een uithuisplaatsing had kunnen worden voorkomen. Volgens één respondent is dit in de meeste zaken het geval. Een andere respondent zegt twee of drie keer per jaar. De overige respondenten geven de volgende percentages:

Alle advocaten zijn het oneens met de stelling “ouders krijgen nadat hun kind uit huis is geplaatst altijd voldoende en/of de juiste hulp en behandeling zodat zij hun taak als opvoeder op termijn weer op zich kunnen nemen”, waarbij zeven respondenten *helemaal oneens* hebben ingevuld. In de toelichtingen die negen respondenten hebben gegeven, komt als rode draad naar voren dat alle hulpverlening gericht is op de kinderen en dat ouders in de steek worden gelaten. Ouders moeten het maar doen met de hulp die beschikbaar is en die hulp is vaak niet passend. Daarbij is een uithuisplaatsing voor de jeugdbeschermer een ‘eindpunt’ volgens de respondenten: terugplaatsing bestaat in theorie, maar in de praktijk zien de respondenten het zelden. Er wordt niet adequaat op ingezet, veel professionals zijn overvraagd en de wachttijden voor diverse trajecten dragen niet in positieve zin bij. Sinds de wetwijziging en het spoedig moeten beslissen over het perspectief van het kind is dit alleen maar erger geworden, aldus een van de respondenten.

Evaluatie

Acht respondenten geven aan dat de uithuisplaatsing niet regelmatig wordt geëvalueerd. Vier respondenten geven aan dat wel regelmatig wordt geëvalueerd en één respondent weet het niet. Alle respondenten die een toelichting geven, koppelen het evaluatiemoment aan de duur van de machtiging of duur van de ondertoezichtstelling. De meeste respondenten geven aan dat meer evaluatiemomenten plaatsvinden indien de kinderrechter een tussenbeschikking geeft of een machtiging voor een korte duur verleent. In dat geval zijn er vaker zittingen en staat er druk op de zaak bij de jeugdbeschermers. Het is volgens een respondent niet een garantie dat de bijsturing door de kinderrechter ook in de praktijk wordt gebracht.

Op de vraag binnen welke termijn de uithuisplaatsing wordt geëvalueerd, wordt dan ook zes keer geantwoord dat dit na een jaar plaatsvindt. Dan vindt in het algemeen namelijk ook weer een zitting bij de kinderrechter plaats. Twee respondenten hebben bij deze vraag elke drie maanden ingevuld en twee respondenten elke zes maanden. De overige respondenten noemen geen termijn. Zes respondenten hebben aangegeven niet te weten wanneer doorgaans de eerste evaluatie plaatsvindt. Eén respondent licht toe dat dit in elk geval door COVID-19 akelig lang duurt. Vier respondenten laten weten dat de eerste evaluatie doorgaan na enkele maanden plaatsvindt.

Er is nauwelijks tijd voor een evaluatie. Binnen jaar 'moet' de gezagsbeëindigende maatregel worden verzocht, dus ergens rond een half jaar na de uithuisplaatsing ligt het kantelpunt van het perspectief. Ouders hebben dan soms nog maar twee gesprekken gehad met de gezinsvoogd.

– respondent

Terugplaatsing

Aan de respondenten is gevraagd in hoeverre er aandacht is voor terugplaatsing en op welke manier. De overgrote meerderheid van de respondenten heeft deze vraag niet beantwoord. Volgens vier respondenten is hier weinig tot geen aandacht voor. Eén respondent geeft aan dat het per zaak wisselend is. Vaak wordt snel de beslissing genomen dat thuisplaatsing niet meer in de rede ligt, aldus deze respondent. Over de wijze waarop gezinnen worden begeleid bij thuisplaatsing, geven drie respondenten aan dat dit niet goed gaat. Eén respondent licht toe dat vaak een opbouw van het verblijf van het kind thuis plaatsvindt onder begeleiding van de jeugdhulpverlening.

Good practices, verbeter- en knelpunten

Geef gezinnen een vaste, betrokken voogd die tijd heeft. Geef ouders op zijn minst het gevoel dat naar hen wordt geluisterd en respecteer een andere opvoedstijl. Kies voor een uithuisplaatsing als het niet anders kan en niet 'voor de zekerheid'. Het allerbelangrijkste: durf af te wijken van een eerder ingenomen standpunt! Dit kan worden bereikt door een tweede jeugdzorgmedewerker/voogd te laten meekijken. – respondent

Er is veel input gegeven ten aanzien van *good practices*, verbeter- en knelpunten. Hieronder geven we dit verkort, schematisch weer.

Good practices contact kind & ouders	betrekken netwerk, kind en ouders gelegenheid geven gevoelens te delen, klik tussen hulpverlening en gezin, oog voor contact, terugkoppeling over contact.
Good practices voldoende hulp en behandeling	betrokken hulpverleners, goede match tussen hulp en gezin, ambulante hulp, lokaal aanbod.
Knelpunten contact kind & ouders	wachtlijsten begeleide omgang, tunnelvisie, emoties geen plek geven, ouders voelen zich niet gehoord en schieten in de verdediging, veel wisselende hulpverleners, zeer hoge caseload/tijdgebrek, prioriteit ligt meer bij gewenning van kind in nieuwe situatie en logistieke kwesties, reisafstand, gebrek aan financiën bij ouders, ouders en kinderen onvoldoende betrokken en gehoord, onduidelijk waarom geen contact of wat de voorwaarden voor contact zijn (weinig perspectief), weinig vertrouwen in ouders, lage frequentie contact, bureaucratische rompslomp, oude opvatting jeugdbescherming, geen zicht op effectiviteit van hulpverlening.
Oplossingsrichtingen	meer maatwerk leveren, ouders meer betrekken, reeds betrokken hulpverleners betrekken, meer tijd/minder caseload (capaciteit), meer personeel, vaste medewerkers, geen wachtlijsten, concrete doelstellingen maken, duidelijke en betere communicatie, samenwerking ketenpartners, niet te snel definitieve richting bepalen, waarnemingen in contact aan ouders terugkoppelen, minder gebruik van containerbegrippen zoals 'veiligheid', meer feitenonderzoek doen.
Betrokken partijen voor oplossing	Rijksoverheid, gemeenten, GI, zorgaanbieders, zorginstellingen, RvdK, huisarts, advocatuur, school/opvang, oppas, netwerk, hulpverlening, ouders en kinderen.

We hebben de respondenten ook gevraagd of er oorzaken zijn waardoor hulp en/of behandeling aan ouders moeizaam tot stand komt of niet geboden kan worden. Dit leidde bij deze groep tot de volgende antwoorden:

Groep 5: Gedragwetenschappers & psychologen

De enquête is door negen gedragsdeskundigen en twee psychologen ingevuld.¹⁵⁵ In totaal bevat deze groep dus 11 respondenten. Met betrekking tot de vier thema's komt het volgende naar voren, waarbij af en toe een quote van een respondent uit deze groep wordt weergegeven.

Contact tussen ouder en kind tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing

Over het contact tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing geven acht respondenten aan dit *zeer belangrijk* te vinden. De overige drie respondenten geven aan dit *belangrijk* te vinden. Vier respondenten geven hierop een toelichting, waarin met name de hechting tussen het kind en de ouders wordt benadrukt alsook het waarborgen van de veiligheid van het kind.

Dat is de enige basis die ze kennen in zo'n onveilige situatie. Zelfs als het thuis ook onveilig was, zijn zij de enige levenslijn en hoop die het kind die dag heeft. – respondent

In de praktijk wordt door vijf respondenten teruggezien dat kinderen en ouders doorgaans wel contact hebben. Zes respondenten geven aan dat het wisselend is per kind of er wel of geen contact is met de ouder(s). Drie respondenten geven ten aanzien hiervan een toelichting inhoudende dat het van de situatie afhangt, zoals de reden van uithuisplaatsing, de behoefte van de kinderen en/of de ouders, wat de jeugdbeschermer voorschrijft of wat de rechter heeft besloten.

Soms willen ouders even niet meer. En hulpverlening vergeet vaak vanaf dag 1 ouders te betrekken, bijvoorbeeld even bellen voor bedtijd. Het oude 2wekengencontactmogen bestaat gelukkig niet meer. – respondent

¹⁵⁵ Van de gedragwetenschappers zijn drie werkzaam bij een jeugdhulpaanbieder, twee bij de RvdK, twee bij een GI, één in de gehandicaptenzorg en één gedragsdeskundige heeft een eigen praktijk. Van de twee psychologen is één werkzaam bij een jeugdhulpaanbieder en de ander is werkzaam bij Veilig Thuis.

Op de vraag of er protocollen zijn dan wel of er beleid is opgesteld binnen de organisatie waarin de respondent werkzaam is ten aanzien van het contact tussen ouders en kinderen tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing antwoorden acht respondenten dat dit niet zo is. De respondenten werken bij verschillende soorten organisaties, waardoor zij niet allemaal betrokken zijn of bevoegd zijn hierover te beslissen. Drie respondenten geven aan dat de richtlijnen uithuisplaatsing en pleegzorg worden gevolgd.

Op de stelling “omgang met ouders en de mogelijkheden tot gewenning van het kind in het pleeggezin, kunnen leiden tot botsende belangen binnen de uitvoering van de uithuisplaatsing” wordt verschillend gereageerd: twee respondenten zijn het *helemaal ermee eens*, vier respondenten zijn het *ermee eens*, drie respondenten geven *neutraal* aan, één respondent is het *ermee oneens* en één respondent is het *helemaal ermee oneens*. Drie respondenten geven een toelichting hierop, waarbij één respondent aangeeft dat dit zeker het geval is bij plaatsing in een perspectief biedend pleeggezin. Uit een andere toelichting blijkt dat methodieken en materialen die hiervoor zijn ontworpen en die de verwachtingen kunnen managen nog te onbekend zijn. Een andere respondent geeft aan dat omgang en gewenning los van elkaar moet worden beschouwd.

In de vragenlijst worden vervolgens verdiepende vragen gesteld over de situatie (i) wanneer er wél contact is tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing en (ii) wanneer er geen contact is tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing. Een tweetal vragen gaat over de overwegingen die aan de beslissing wel of geen contact te laten plaatsvinden ten grondslag liggen. De respondenten geven de volgende overwegingen weer:

- i) Wel contact: niet doorbreken van de hechtingsrelatie, om zicht te krijgen op de ouder-kind interactie en eventueel al een passende interventie in te zetten, om het kind toestemming te laten ervaren van de ouders, omdat het kind behoefte heeft aan contact met de ouders, voorkomen van trauma, voorkomen van loyaliteitsproblematiek, om terugplaatsing of contactherstel te bevorderen, voorkomen dat het kind in onzekerheid en angst verkeert en zich zorgen maakt om de ouders.

Uitgaande van contact in de eerste fase van de uithuisplaatsing, vroegen wij de respondenten a) binnen welke termijn, b) op welke wijze en c) hoe het contact (doorgaans) plaatsvindt. Ruim de helft van de respondenten licht toe dat deze vragen moeilijk in algemene zin te beantwoorden zijn, omdat dit sterk afhankelijk is van de situatie. Niettemin worden de volgende antwoorden gegeven:

- a) binnen welke termijn: twee respondenten geven aan binnen een dag, drie respondenten vullen in binnen een paar dagen, vier respondenten vermelden binnen een week, één respondent zegt binnen enkele weken en één respondent zegt binnen een maand of langer.
- b) op welke wijze (meerdere antwoorden mogelijk): telefonisch wordt negen keer gekozen, videobellen acht keer, begeleide omgang tien keer en onbegeleide omgang zes keer.
- c) hoe het verloopt: zeven respondenten geven aan dat het goed verloopt, hoewel worstelingen worden gezien in de praktijk. Twee respondenten geven aan dat het niet goed verloopt, vanwege de belasting van de kinderen. Twee respondenten hebben de vraag niet ingevuld en lichten toe dat dit wisselend is.

- ii) Geen contact: indien sprake is van ernstige veiligheidsrisico's, vanwege psychische toestand van ouders waarbij ouders eerst zelf acute hulp nodig hebben, indien sprake is van verslavingsproblematiek bij ouders en kind waarbij kind in detox verblijft, wanneer bedreigingen door ouders worden geuit, indien ouders in detentie of in het buitenland verblijven, wanneer het kind rust nodig heeft en wanneer de ouders aangeven geen contact te willen.

Indien sprake is van geen contact, vroegen wij de respondenten na welke periode doorgaans het contact wordt opgestart. Vijf respondenten geven aan dat het contact binnen een maand wordt opgestart, afhankelijk van de situatie. Zes respondenten geven aan dat het contact binnen enkele maanden wordt opgestart.

Betrokkenheid van kind en ouders bij de beslissing over het contact tijdens de uithuisplaatsing

Kinderen

Zes respondenten geven aan het *zeer belangrijk* te vinden om kinderen te betrekken bij de besluitvorming over contact met hun ouders. Vijf respondenten vinden dit *belangrijk*. Vier respondenten geven een toelichting hierop, waarin het belang van het horen van een kind wordt benoemd (ten behoeve van begrip en acceptatie). Eén respondent geeft het belang van samenwerking aan en het herstellen van veiligheid. Een andere respondent benadrukt dat de mening van het kind belangrijk is, maar dat het kind niet moet worden belast met de besluitvorming.

Op de vraag of de kinderen doorgaans worden betrokken, antwoorden vijf respondenten dat dit het geval is door middel van het voeren van gesprekken met het kind. Hierbij wordt wel toegelicht dat het afhankelijk is van de leeftijd. Zes respondenten geven aan dat kinderen doorgaans niet worden betrokken. De helft hiervan ligt toe dat er vaak 'over' de kinderen wordt gesproken en niet met hen, met name niet indien het onder de vier jaar oud is. Eén van hen heeft de indruk dat de beslissing aan het kind wordt meegedeeld en uitgelegd, maar dat het kind niet wordt betrokken bij de besluitvorming. Deze respondent geeft aan dat de vraag voor het kind ook heel moeilijk is, want over het algemeen willen kinderen hun ouders heel graag zien. Een andere respondent licht toe dat de informatie die het kind geeft wel belangrijke indicatoren kunnen opleveren. Volgens deze respondent beginnen hulpverleners vaak over loyaliteit en meestal leidt dat niet tot de beste besluiten. Indien kinderen worden betrokken bij de besluitvorming geven acht respondenten aan dat een terugkoppeling plaatsvindt en drie respondenten weten het niet. Geen van de respondenten heeft een toelichting gegeven.

Volgens zeven respondenten wordt aan de kinderen uitgelegd wat de reden is dat zij contact mogen hebben met de ouders. Drie respondenten weten het niet. Eén respondent zegt dat het niet aan de kinderen wordt verteld en is van mening dat er te weinig aan de kinderen wordt uitgelegd. Als ouders en kinderen geen contact mogen hebben, wordt dit volgens negen respondenten uitgelegd aan de kinderen. Hierbij wordt toegelicht dat afhankelijk van de leeftijd en situatie van het kind dit op de minst belastende wijze wordt gedaan. De overige twee respondenten weten het niet.

De meeste respondenten kunnen geen antwoord geven op wie de beslissingen aan de kinderen vertelt, wanneer en hoe. De helft van de respondenten heeft de vragen toch beantwoord op basis van de indruk die zij hebben. De jeugdbeschermer wordt het vaakst genoemd als degene die de beslissing aan de kinderen vertelt. Eenmaal wordt de RvdK genoemd. Ook wordt meermalen de jeugdhulpverlener genoemd. De ouders worden door twee respondenten genoemd, waarbij enerzijds wordt toegelicht dat de ouders de beslissing via de telefoon (WhatsApp) aan het kind laten weten en anderzijds dat de ouders voorafgaand aan de uithuisplaatsing bij het meedelen van de beslissing aan het kind worden betrokken (in het kader van vrijwillige plaatsing). Uit de antwoorden blijkt dat de respondenten vinden dat de beslissing zo spoedig mogelijk, als er duidelijkheid is, aan het kind moet worden verteld. Als het gaat om een plaatsing in het vrijwillig kader, zou de beslissing voorafgaand aan de plaatsing moeten worden verteld. De meeste respondenten gaan ervan uit dat dit in een gesprek met het kind wordt verteld, op voor het kind begrijpelijke wijze. Enkele respondenten maken de kanttekening dat dit nog weleens rommelig verloopt, met name in hectische situaties, waardoor zij zich kunnen voorstellen dat de situatie niet altijd duidelijk is voor het kind.

Volgens vijf respondenten wordt met de kinderen besproken welke hulp en behandeling tijdens de uithuisplaatsing nodig is om thuisplaatsing mogelijk te maken. Er wordt op kindniveau hierover gesproken, waarbij één respondent toelicht dat het perspectief in dat geval nog onduidelijk is en thuisplaatsing een optie is. Vier respondenten geven aan dat niet met de kinderen wordt gesproken over de in te zetten hulp en behandeling. Volgens één respondent worden kinderen niet of nauwelijks hierbij betrokken. Twee respondenten weten niet of de inzet van hulp met de kinderen wordt besproken. De vraag of ook bij de kinderen wordt nagegaan of die vinden dat voldoende en/of de juiste hulp en behandeling is geboden, wordt door drie respondenten bevestigend beantwoord. Eén respondent licht toe dat kinderen vaak vinden dat de hulp beter kan. Vier respondenten geven aan dat niet wordt nagegaan bij de kinderen of voldoende hulp is ingezet en vier respondenten weten niet of dit wordt nagegaan bij de kinderen.

Wat betreft het kindgesprek met de kinderrechter geven zeven de respondenten aan dat dit plaatsvindt. Twee respondenten geven aan van niet en twee respondenten weten het niet. Toegelicht wordt door enkele respondenten dat dit afhankelijk is van de leeftijd van het kind en de soort zaak: bij een voorlopige ondertoezichtstelling zou het kindgesprek bijvoorbeeld niet plaatsvinden.

Ouders

Het betrekken van ouders bij de besluitvorming over contact vinden zes respondenten *zeer belangrijk*, drie respondenten vinden dit *belangrijk*, één respondent vindt het *enigszins belangrijk* en één respondent vindt het *onbelangrijk*. Één respondenten geeft een toelichting hierop.

Net als bij kinderen is het belangrijk te weten hoe ouders helpen het contact op korte en lange termijn zo goed mogelijk te laten zijn en welke valkuilen zij zien en wat ze doen als het niet goed gaat. Het plan is van allemaal. – respondent

Op de vraag of de ouders doorgaans worden betrokken bij de beslissing over het contact, antwoorden zes respondenten dat dit het geval. Toegelicht wordt door de respondenten dat de wensen en behoeften van ouders worden geïnventariseerd en afgewogen tegen de behoeften en veiligheid van het kind. Één respondent noemt expliciet het Civiel Trajectberaad waarin dit soort gesprekken plaatsvinden. Twee respondenten geven aan dat ouders doorgaans niet worden betrokken bij de beslissing, waarbij één respondent opmerkt dat de beslissing niet aan ouders is. Drie respondenten weten het niet.

Niet alle respondenten hebben zicht op hoe aan ouders wordt verteld dat ze wel of geen contact mogen hebben met de kinderen. Zes respondenten weten niet of aan ouders de reden wordt verteld dat ze contact mogen hebben met de kinderen. Vier respondenten denken van wel, waarbij één respondent opmerkt dat dit waarschijnlijk onvoldoende gebeurt. Een andere respondent vult in dat dit niet aan ouders wordt verteld. Indien de ouders geen contact mogen hebben met de kinderen, is de meerderheid, negen respondenten, van oordeel dat de reden hiervoor aan de ouders wordt verteld. Twee respondenten weten niet of de reden aan ouders wordt meegegeeld.

De meeste respondenten geven aan dat de jeugdbeschermer het wel of niet hebben van contact met ouders bespreekt en dat dit zo spoedig mogelijk zou moeten gebeuren. De jeugdhulpverlener wordt ook meermalen genoemd. Een enkele keer wordt de RvdK genoemd of de kinderrechter, als de zaak ter zitting wordt behandeld. Één respondent vermeldt naast de jeugdbeschermer het Civiel Trajectberaad, de plaatsingscoördinator, de verwijzer en de groepsleiding. Uit de antwoorden blijkt dat de respondenten verschillende momenten zien voor het bespreken van het contact met de ouders, afhankelijk van de omstandigheden van het geval. Het vaakst wordt vermeld dat dit gesprek na de uithuisplaatsing van het kind plaatsvindt.

Volgens zeven respondenten wordt met de ouders besproken welke hulp en behandeling tijdens de uithuisplaatsing nodig is om thuisplaatsing mogelijk te maken. Één respondent licht toe dat dit niet gebeurt als sprake is van een perspectiefplaatsing. Drie respondenten geven aan dat niet met ouders wordt besproken welk hulp en behandeling nodig is en één respondenten weet dit niet. De vraag of ook bij de ouders wordt nagegaan of die vinden dat voldoende en/of de juiste hulp en behandeling is geboden, wordt door vijf respondenten ontkennend beantwoord. Twee respondenten zeggen dat dit wel bij ouders wordt nagegaan en vier respondenten weten het niet.

Gezin

Op de stelling “**voorafgaand aan de uithuisplaatsing wordt met het gezin besproken wat nodig is of waaraan moet worden gewerkt om een uithuisplaatsing te voorkomen**” geven zeven respondenten aan het *eens* te zijn met de stelling. Een kanttekening wordt geplaatst bij de acute gevallen. Twee respondenten geven *neutraal* aan, waarbij één respondent aangeeft dat het veelal lijkt op eisen en voorwaarden stellen waaraan ouders niet kunnen voldoen omdat zij zelf niet de goede ondersteuning hebben. Twee respondenten zijn het *oneens* met de stelling. Volgens één van hen wordt nauwelijks systeemtherapie ingezet om de uithuisplaatsing te voorkomen.

Zeven respondenten geven aan dat de uithuisplaatsing met het kind en de ouders wordt geëvalueerd, waarbij één respondent toelicht dat dit wisselend en afhankelijk van de houding van ouders is. Een respondent geeft aan dat kinderen en ouders niet worden betrokken bij de evaluatie. De overige drie respondenten hebben de vraag overgeslagen.

Hulp, evaluatie en terugplaatsing

Hulp

Op de stelling “**voorafgaand aan de uithuisplaatsing wordt doorgaans voldoende en/of de juiste hulp en behandeling ingezet**” wordt als volgt gereageerd: één respondent is het *helemaal eens* met de stelling, vier respondenten zijn het *eens* met de stelling, twee respondenten geven *neutraal* aan, twee respondenten zijn het *oneens* met de stelling. Twee respondenten zijn het *helemaal oneens* met de stelling, waarbij één respondent toelicht dat als er adequate hulp zou zijn de uithuisplaatsing voorkomen zou kunnen worden. Enkele andere toelichtingen van de respondenten bevatten twijfels. Naast het noemen van ‘meestal wel’, wordt vermeld dat achteraf vaak moet worden vastgesteld dat toch niet voldoende hulp is ingezet. ‘Natuurlijk is er van alles misgegaan’ schrijft een respondent in de toelichting, maar de praktijk is weerbarstig en zeer casuïstisch. Een respondent geeft aan dat te vaak alleen hulp aan het kind wordt georganiseerd in plaats van aan het hele systeem. Een andere respondent licht toe dat ouders van instelling naar instelling worden gestuurd, zonder dat het dossier een analyse bevat van de levenslijn tot nu toe, de ingeschakelde hulp en de effectiviteit van die hulp. Daarbij wordt het netwerk onvoldoende benut. Het inzetten van een systemische interventie wordt door één respondent wel gezien, maar volgens diegene blijkt dan dat dit niet voldoende is. De draagkracht ontbreekt soms en ouders moeten eerst ontlast worden voordat zij kunnen profiteren van de hulp. De wachtlijstproblematiek en de escalaties ten gevolge hiervan, staan het bieden van voldoende hulp ook in de weg, aldus deze respondent.

Op de stelling “**ouders krijgen nadat hun kind uit huis is geplaatst altijd voldoende en/of de juiste hulp en behandeling zodat zij hun taak als opvoeder op termijn weer op zich kunnen nemen**” wordt als volgt gereageerd: drie respondenten zijn het *eens* met de stelling, drie respondenten geven *neutraal* aan, vier respondenten zijn het *oneens* met de stelling. Eén respondent is het *helemaal oneens* met de stelling en geeft aan dat nauwelijks hulp wordt ingezet op het systeem als geheel. Meermalen worden de wachtlijsten vermeld die het inzetten van voldoende hulp bemoeilijken. Kort gezegd kunnen de enkele gegeven toelichtingen worden samengevat als ‘dit is wenselijk, maar niet altijd haalbaar’.

Evaluatie

Acht respondenten geven aan dat de uithuisplaatsing regelmatig wordt geëvalueerd. Eén respondent weet het niet. Twee respondenten geven aan dat geen regelmatige evaluatie plaatsvindt. De ene respondent noemt als oorzaak de wisselingen van jeugdbeschermers. De andere respondent geeft aan dat tussen de kinderrechtshouders, RvdK, jeugdbeschermers en jeugdhulpverleners geen evaluatie of reflectie plaatsvindt.

De antwoorden op de vraag binnen welke termijn de uithuisplaatsing wordt geëvalueerd, lopen uiteen van ‘elke maand’ en ‘elke drie maanden’ tot ‘elk half jaar’. Vier respondenten hebben geen termijn ingevuld, omdat zij in de praktijk zien dat de evaluatie afhankelijk is van de beschikbaarheid van de jeugdbeschermers, van het feit of sprake is van een crisisplaatsing (in dat geval wordt doorlopend geëvalueerd) en van de bereidheid van ketenpartners om te reflecteren op de gang van zaken. De meerderheid, zeven respondenten, vult in dat doorgaans de eerste evaluatie binnen enkele weken plaatsvindt.

Terugplaatsing

Aan de respondenten is gevraagd in hoeverre aandacht is voor terugplaatsing en op welke manier. Niet iedere respondent heeft deze vraag beantwoord. Volgens zeven respondenten is er aandacht voor thuisplaatsing, omdat het perspectief helder moet worden voor kinderen. Thuisplaatsing wordt dan ook door die respondenten omschreven als doel, waarbij één respondent vermeldt dat dit onderdeel is van het terug-naar-huis-plan, inclusief tijdpad, afspraken en begeleiding. Gekeken wordt wat

voor thuisplaatsing nodig is, tenzij de veiligheidsrisico's te groot zijn voor het kind aldus een andere respondent. De overige vier respondenten hebben deze vraag overgeslagen. De vraag over hoe de gezinnen hierbij worden begeleid, is door vijf respondenten overgeslagen. De overige zes respondenten geven in de kern aan dat passende (intensieve) hulp en ondersteuning wordt ingezet. De ene respondent noemt systeemtherapie, de andere respondent noemt observatie.

Vaak middels vergroten netwerk, verminderen stressoren in de opvoedomgeving, dus vergroten draagkracht en middels hulpverlening passende ondersteuning bieden aan ouder en kind. – respondent

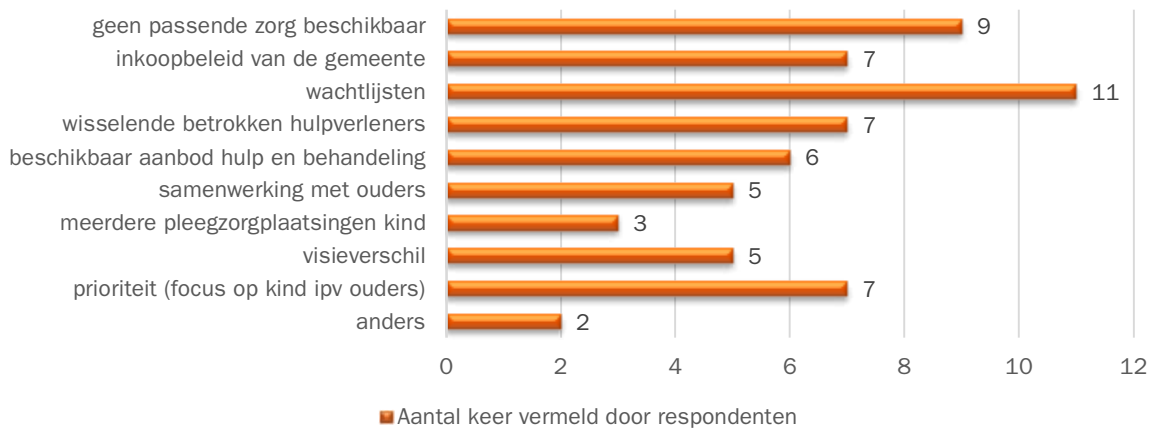
Good practices, verbeter- en knelpunten

Er is veel input gegeven ten aanzien van good practices, verbeter- en knelpunten. Hieronder geven we dit verkort, schematisch weer.

Good practices contact kind & ouders	zo spoedig mogelijk contact, spoedhulp, contactschema's, meer onder de aandacht (gehechtheidsrelaties), samenwerking tussen mentor en ouders, ouders houden regie en verantwoordelijkheid (bij vrijwillig kader), horen kinderen.
Good practices voldoende hulp en behandeling	zorgvuldigheid, spoedhulp, vertrouwenspersoon/begeleiding voor ouders, inzet jeugdzorgwerkers, concreet maken doelen, zwaar inzetten waar nodig, vaker systeemtherapie, voorkomen gesloten plaatsingen door gedragsdeskundigen sneller te betrekken, passende hulp beschikbaar.
Knelpunten contact kind & ouders	wachlijsten, gebrek aan jeugdbeschermers, beperkte capaciteit bij zorgaanbieders, strijd, te weinig ruimte voor verdriet/rouw ouders, gebrek aan concrete doelstellingen, tijdgebrek, geheime plaatsingen, met oudere jongeren soms lastiger afspraken te maken.
Oplossingsrichtingen	meer langdurige crisisplekken om overplaatsing te voorkomen, meer personeel om omgang te begeleiden, met kinderrechter lijnen uitzetten, samenwerking ketenpartners, visie harmoniseren, systeemtherapie, actieve opstelling en regie voeren, eerder juiste hulp inzetten, goede dossieranalyse, inzet van rode doosje voor plaatsing, inzet van TRAP direct bij start plaatsing, standaard civiel trajectberaad voorafgaand aan zitting.
Betrokken partijen voor oplossing	gemeenten, wijkteams, GI, Veilig Thuis, RvdK, zorgaanbieders, zorginstellingen, ouders, pleegouders, rechters, kinderen, huisarts.

We hebben de respondenten ook gevraagd of er oorzaken zijn waardoor hulp en/of behandeling aan ouders moeizaam tot stand komt of niet geboden kan worden. Dit leidde bij deze groep tot de volgende antwoorden:

Oorzaken gebrek aan hulp aan ouders

Groep 6: Overige professionals

De enquête is door één kinderrechter, één jurist werkzaam bij een GI, twee managers (waarvan één werkzaam is bij een jeugdhulpaanbieder en één bij een GI), één zorgbemiddelaar werkzaam bij een GI, één onderzoeker bij Veilig Thuis en twee onderzoekers bij de RvdK ingevuld. In totaal bevat deze groep dus acht respondenten. Met betrekking tot de vier thema's komt het volgende naar voren, waarbij af en toe een quote van een respondent uit deze groep wordt weergegeven.

Contact tussen ouder en kind tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing

Over het contact tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing geven zeven respondenten aan dit *zeer belangrijk* te vinden. Eén respondent geeft aan dit *belangrijk* te vinden. Vijf respondenten geven hierop een toelichting. Door respondenten wordt benadrukt dat de ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing tijdelijke maatregelen zijn waarbij het doel is om terug naar huis te werken. Contact is, ook als bron van informatie, hierbij dienend. Een andere respondent geeft aan dat het belang van het kind bij contact voorop dient te staan en dat dit belang de vorm en frequentie bepaalt.

Het is belangrijk dat we de zorg (tijdelijk) bij ouders wegnemen, maar het kind niet beroven van zijn ouders. Daarbij wordt de vader het meeste vergeten, terwijl dat voor terugplaatsing vaak het meeste perspectief biedt. – respondent

In de praktijk wordt door drie respondenten teruggezien dat kinderen en ouders doorgaans wel contact hebben. Twee respondenten geven aan dat het wisselend is per kind of er wel of geen contact is met de ouder(s). De overige drie respondenten geven aan dat doorgaans geen contact plaatsvindt. 'Nodig geachte gewenning' wordt vermeld als reden voor het niet hebben van contact alsook het niet direct met ouders bespreken van een contactregeling. Het gebrek aan transparantie in het proces richting de uithuisplaatsing wordt door één respondent in het kader van deze vraag vermeld waarbij wordt opgemerkt dat de maatregel niet altijd terecht en noodzakelijk maar wel traumatisch is. Twee andere respondenten geven daarentegen aan dat het contact wel wordt gefaciliteerd, maar tegelijkertijd geeft één van hen aan dat ouders en kind het vaak te weinig vinden en dat het soms lang kan duren voordat het contact kan starten.

Alles wordt gedaan om, in het belang van het kind, het contact van de grond te krijgen. – respondent

Op de vraag of er protocollen zijn dan wel of er beleid is opgesteld binnen de organisatie waarin de respondent werkzaam is ten aanzien van het contact tussen ouders en kinderen tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing antwoorden alle respondenten dat het een kwestie van maatwerk is. De respondenten in deze groep werken voor verschillende organisaties, waarbij sommige organisaties uitgangspunten hanteren en andere organisaties de richtlijn jeugdhulp uithuisplaatsing en de eerder genoemde CHOP.

Op de stelling “omgang met ouders en de mogelijkheden tot gewenning van het kind in het pleeggezin, kunnen leiden tot botsende belangen binnen de uitvoering van de uithuisplaatsing” wordt verschillend gereageerd: één respondent is het helemaal ermee eens, vier respondenten zijn het ermee eens, één respondent geeft neutraal aan, één respondent is het ermee oneens en één respondent is het helemaal ermee oneens. Die laatste respondent licht toe dat de kennis en inzichten ten aanzien van hechting niet bekend zijn bij de bij de jeugdbescherming en de RvdK. Een andere respondent vermeldt wederom de ‘nodig geachte gewenning’ in dit verband. De overige vier respondenten die een toelichting hebben gegeven, zeggen kort gezegd dat dit per situatie kan verschillen.

Dit kan, het hoeft niet. Een kind is vaak heel loyaal aan zijn of haar eigen ouders. Als het kind merkt dat de ouders het niet eens zijn met de uithuisplaatsing en misschien zelfs een negatieve houding hebben tegenover pleegouders, bestaat de kans dat het kind het zichzelf niet kan toestaan om het fijn te hebben in het pleeggezin. Er ontstaat dan geen veilige opvoedrelatie met de pleegouders. Het gemis van de ouders kan versterkt worden bij een intensieve omgangsregeling omdat dan behalve veel ontmoetingen, ook veel afscheidsmomenten zijn. Er is een kans dat het kind [pleeg]ouders verwijt dat zij hem of haar bij de eigen ouders vandaan halen. Tegelijk is ook bekend dat bij een goede begeleiding van ouders, pleegouders en het kind, het wel mogelijk is dat het kind goed went in het pleeggezin en daarnaast een fijne omgangsregeling met zijn of haar ouders heeft. – respondent

In de vragenlijst worden vervolgens verdiepende vragen gesteld over de situatie (i) wanneer er wél contact is tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing en (ii) wanneer er geen contact is tussen kinderen en ouders tijdens de eerste fase van de uithuisplaatsing. Een tweetal vragen gaat over de overwegingen die aan de beslissing om wel of geen contact te laten plaatsvinden ten grondslag liggen. De respondenten geven de volgende overwegingen weer:

- i) Wel contact: kind en ouders hebben er recht op, vertrouwensrelatie/hechting, kind toestemming laten ervaren, inzicht verkrijgen in interactie, toewerken naar hereniging, en rust creëren.

Uitgaande van contact in de eerste fase van de uithuisplaatsing, vroegen wij de respondenten

- a) binnen welke termijn, b) op welke wijze en c) hoe het contact (doorgaans) plaatsvindt. Ruim de helft van de respondenten licht toe dat deze vragen moeilijk in algemene zin te beantwoorden zijn, omdat dit sterk afhankelijk is van de situatie. Niettemin worden de volgende antwoorden gegeven:
 - a) binnen welke termijn: drie respondenten geven aan binnen een paar dagen, twee respondenten vermelden binnen een week, twee respondenten zeggen binnen enkele weken en één respondent zegt binnen een maand.
 - b) op welke wijze (meerdere antwoorden mogelijk): telefonisch wordt zes keer gekozen, videobellen vier keer, begeleide omgang zeven keer en onbegeleide omgang drie keer.
 - c) hoe het verloopt: vijf respondenten geven aan dat het goed verloopt, hoewel worstelingen worden gezien in de praktijk. Twee respondenten geven aan dat het niet goed verloopt, vanwege de belasting van de kinderen. Eén respondent heeft de vraag niet ingevuld en licht toe dat dit wisselend is.

- ii) Geen contact: veiligheidsrisico's, gewenning/onrust, angst, heftig trauma, keuze jeugdige dan wel ouders en onbereikbaarheid van de ouder. Ook de weerstand bij gedragsdeskundigen en pleegzorgmedewerkers en de werkdruk bij de jeugdbescherming wordt door een respondent als reden opgevoerd, waardoor het niet lukt om de contactregeling te prioriteren.

Indien sprake is van geen contact, vroegen wij de respondenten na welke periode doorgaans het contact wel wordt opgestart. Vier respondenten geven aan dat het contact binnen een maand wordt opgestart, afhankelijk van de situatie. Drie respondenten geven aan dat het contact binnen enkele maanden wordt opgestart. Hierbij wordt vermeld dat het soms langer kan duren voordat de veiligheid van het kind kan worden gewaarborgd, bijvoorbeeld als ouders vanwege persoonlijk probleematiek (zoals verslaving) eerst een behandeling moeten ondergaan. Eén respondent geeft aan dat het langer duurt en dat contactherstel al dan niet via de rechter wordt afgedwongen.

Betrokkenheid van kind en ouders bij de beslissing over het contact tijdens de uithuisplaatsing

Kinderen

Vier respondenten geven aan het *zeer belangrijk* te vinden om kinderen te betrekken bij de besluitvorming over contact met hun ouders. Drie respondenten vinden dit *belangrijk* en één respondent vindt dit *redelijk belangrijk*. Zes respondenten geven een toelichting hierop, waarin het belang van het horen van een kind wordt benoemd (draagvlak creëren, proces begrijpen). Eén respondent benadrukt dat het kind hier recht op heeft. Eén van de respondenten licht toe dat vanwege de mogelijkheid op een loyaliteitsconflict de kinderen erg kwetsbaar zijn en vanuit dat oogpunt beter op een later tijdstip betrokken kunnen worden.

Op de vraag of de kinderen doorgaans worden betrokken, antwoorden vier respondenten dat dit het geval is. Hierbij wordt wel toegelicht dat het afhankelijk is van de leeftijd. Twee respondenten geven aan dat kinderen doorgaans niet worden betrokken. Eén van hen licht toe dat de gedragsdeskundige de beslissing neemt en niet met de kinderen spreekt. De ander licht toe dat dit vaak voor de kinderen wordt besloten. Twee respondenten weten het niet. Indien kinderen worden betrokken bij de besluitvorming geven drie respondenten aan dat een terugkoppeling plaatsvindt, waarbij wederom maatwerk wordt genoemd alsook dat de kinderen vaak heel goed weten wanneer een vergadering plaatsvindt. Eén respondent geeft aan dat geen terugkoppeling plaatsvindt en vier respondenten weten het niet.

Volgens vijf respondenten wordt aan de kinderen uitgelegd wat de reden is dat zij contact mogen hebben met de ouders. De overige drie respondenten weten het niet. Als ouders en kinderen geen contact mogen hebben, wordt dit volgens vier respondenten uitgelegd aan de kinderen. De overige vier respondenten weten het niet. Bij beide vragen wordt maatwerk benadrukt. Volgens de helft van de respondenten wordt de beslissing meestal door de jeugdbeschermers meegedeeld, soms door de RvdK, pleegouders, mentor/groepsleider of gedragswetenschapper. Dit kan per situatie verschillen. Wanneer dit plaatsvindt en de manier waarop dit plaatsvindt is volgens de helft van de respondenten eveneens verschillend per situatie, waarbij zo spoedig mogelijk vaak wordt genoemd en dat in gesprek wordt gegaan met het kind. De andere helft van de respondenten kan deze vragen niet beantwoorden, omdat zij hier geen zicht op hebben.

Als kinderen eenmaal uit huis zijn geplaatst, worden zij geïnformeerd over de omgang op het moment waarop dat goed is voor hen. Als het kind het kan verdragen te wachten, wordt het verteld zodra duidelijk is wanneer zij hun ouders gaan zien. Als dit het kind te veel spanning geeft of als een grote kans bestaat dat het bezoek niet doorgaat omdat de ouder niet verschijnt, wordt het kort van tevoren verteld. – respondent

Volgens vijf respondenten wordt met de kinderen besproken welke hulp en behandeling tijdens de uithuisplaatsing nodig is om thuisplaatsing mogelijk te maken, zeker bij oudere kinderen. Eén respondent geeft aan dat dit niet wordt gedaan en twee respondenten weten het niet. De vraag of ook bij de kinderen wordt nagegaan of die vinden dat voldoende en/of de juiste hulp en behandeling is geboden, wordt identiek beantwoord.

Wat betreft het kindgesprek met de kinderrechter geven zeven de respondenten aan dat dit plaatsvindt. Eén respondent geeft aan van niet. Door enkele respondenten wordt de leeftijd van 12 jaar genoemd en één respondent vermeldt dat dit vanaf 10 jaar plaatsvindt.

Ouders

Het betrekken van ouders bij de besluitvorming over contact vinden drie respondenten *zeer belangrijk* en de overige vijf respondenten vinden dit *belangrijk*. Op de vraag of de ouders doorgaans worden betrokken, antwoorden zes respondenten dat dit het geval is. Eén respondent geeft aan van niet en één respondent weet dit niet.

Niet alle respondenten hebben zicht op hoe aan ouders wordt verteld dat ze wel of geen contact mogen hebben met de kinderen. Alle respondenten geven wel aan dat de jeugdbeschermer dit met ouders bespreekt en dat dit zo spoedig mogelijk gebeurt, soms tegelijkertijd met de beslissing dat de kinderen uit huis geplaatst worden. Indien het contact onderdeel is van de beslissing van de rechter dan kan het ook de rechter of de advocaat van ouders zijn die dit aan ouders vertelt.

Volgens zes respondenten wordt met de ouders besproken welke hulp en behandeling tijdens de uithuisplaatsing nodig is om thuisplaatsing mogelijk te maken. De helft hiervan uit wel de twijfel of hierover voldoende duidelijk wordt gecommuniceerd richting ouders. De andere helft geeft juist aan dat hier veel aandacht voor is. Twee respondenten weten dit niet. De vraag of ook bij de ouders wordt nagegaan of die vinden dat voldoende en/of de juiste hulp en behandeling is geboden, wordt door vijf respondenten bevestigend beantwoord. Eén respondent vindt van niet en twee weten het niet.

Gezin

Op de stelling “*voorafgaand aan de uithuisplaatsing wordt met het gezin besproken wat nodig is of waaraan moet worden gewerkt om een uithuisplaatsing te voorkomen*” wordt als volgt gereageerd: twee respondenten zijn het *helemaal eens* met de stelling en de overige zes respondenten zijn het *eens* met de stelling. Twee respondenten geven aan dat dit in het veiligheidsplan wordt opgenomen of in het product ‘gezin totaal’. Eén respondent licht toe dat dit in de regel wordt gedaan, behalve indien het gezin in een crisissituatie is geraakt.

Drie respondenten geven aan dat de uithuisplaatsing met het kind en de ouders wordt geëvalueerd. Eén respondent licht toe dat als het kind het te belastend vindt om met alle volwassenen hierover in gesprek te gaan, het kind apart wordt gesproken. Eén respondent geeft aan dat kinderen en ouders vaak ten onrechte niet worden betrokken en de beslissingen als mededelingen te horen krijgen. De overige vier respondenten weten het niet.

Hulp, evaluatie en terugplaatsing

Hulp

Op de stelling “*voorafgaand aan de uithuisplaatsing wordt doorgaans voldoende en/of de juiste hulp en behandeling ingezet*” wordt als volgt gereageerd: één respondent is het *helemaal eens* met de stelling, drie respondenten zijn het *eens* met de stelling, twee respondenten geven *neutraal* aan en één respondent is het *oneens* met de stelling en één respondent is het *helemaal oneens* met de stelling. Eén respondent heeft de indruk dat veel verschillende organisatie betrokken zijn bij het gezin, maar betwijfelt of de professionals ook daadwerkelijk hulp verlenen aan het gezin. Een andere respondent licht toe dat de wachtlijsten en wachttijden dit belemmeren. Weer een andere respondent zegt dat geen passende hulp wordt geboden, waardoor te lang wordt doorgemodderd. Dit wordt bevestigd door een respondent die aangeeft dat hulp goed en snel op prioritaire problemen moet zijn gericht, zoals financiën, huisvesting en overzicht. Dit verkort hulpverleningstrajecten, aldus de respondent.

Op de stelling “*ouders krijgen nadat hun kind uit huis is geplaatst altijd voldoende en/of de juiste hulp en behandeling zodat zij hun taak als opvoeder op termijn weer op zich kunnen nemen*” wordt als volgt gereageerd: één respondenten is het *eens* met de stelling, twee respondenten geven *neutraal* aan en vier respondenten zijn het *oneens* met de stelling en één respondent is het *helemaal oneens* met de stelling. Vier respondenten noemen de wachtlijsten als oorzaak van het niet tijdig starten van

hulp en behandeling. Hierbij wordt door een respondent ook vermeld dat soms bij complexe problematiek (zoals hechtingproblemen) zwaardere trajecten nodig zijn waarvoor niet altijd motivatie bestaat. De GGZ wil een dergelijk traject alleen aanbieden als er voldoende motivatie bij betrokkenen is. Dit leidt ertoe dat soms geen of te lichte hulp wordt ingezet.

Evaluatie

Zes respondenten geven aan dat de uithuisplaatsing regelmatig wordt geëvalueerd. Eén respondent twijfelt, omdat de aandacht meer lijkt uit te gaan naar de complexe gezinnen waardoor andere gezinnen 'er tussendoor kunnen glippen'. Eén respondent heeft de indruk dat niet wordt geëvalueerd.

De antwoorden op de vraag binnen welke termijn de uithuisplaatsing wordt geëvalueerd, lopen uiteen van 'binnen enkele weken' en 'elke drie maanden' tot 'na enkele maanden' en 'elk half jaar'. Dit kan worden verklaard door de professe van de respondent, omdat uit dien hoofde antwoord is gegeven op de vraag. Een evaluatie ter zitting laat in de praktijk langer op zich wachten dan een evaluatie met het gezin en de hulpverlening omdat dit te maken heeft met de verleende duur van de machtiging uithuisplaatsing.

Terugplaatsing

Aan de respondenten is gevraagd in hoeverre er aandacht is voor terugplaatsing en op welke manier. Niet iedere respondent heeft deze vraag beantwoord. Volgens drie respondenten is dit direct het geval en worden gezinnen op verschillende manieren hierbij begeleid. Dat kan ambulant zijn, maar ook via de GGZ. Verder wordt door één respondent in dit verband de inzet van jeugdzorgaanbieders genoemd: sommige aanbieders 'eisen' dat zij beslissen over terugplaatsing en dwingen een contactrekening tussen ouders en kind af.

Good practices, verbeter- en knelpunten

Er is veel input gegeven ten aanzien van good practices, verbeter- en knelpunten. Hieronder geven we dit verkort, schematisch weer.

Good practices contact kind & ouders	inzet van professionals, inzet van kinderen en ouders, vaste belmomenten, gesprekruimtes, aandacht voor kind en systeem.
Good practices voldoende hulp en behandeling	zoektocht naar juiste alternatieven, ambulante spoedhulp, opvoedondersteuning in thuissituatie, samenwerking GGZ, gemeente die betrokkenheid blijft tonen, begeleiding door lokale zorgaanbieders ook bij omgang.
Knelpunten contact kind & ouders	bepalen wat in het belang van het kind is (spanningsveld), mankracht (zowel qua aantal mensen als qua ervaring), tijd/werkdruk, weinig begeleiding, kosten/financiën, beschikbare locaties, weinig traumabehandeling, visieverschil tussen GI/RvdK en de zorginstelling, gebrek aan kennis over kinderrechten, weerstand bij gedragsdeskundigen.
Oplossingsrichtingen	meer tijd voor jeugdbeschermers, meer ervaren jeugdbeschermers, meer beschikbare hulp en meer traumabehandeling, vaste medewerkers of 1 casemanager, minder coördinerende rol en meer hands on, meer monitoring (effectiviteit), meer pleeggezinnen, gezinshuizen en kleinschalige zeer specialistische zorg.
Betrokken partijen voor oplossing	Rijksoverheid, gemeenten, GI, zorgaanbieders, zorginstellingen, volwassen hulpverlening, jeugdhulpverlening, GGZ, RvdK, rechters.

We vroegen de respondenten ook of er oorzaken zijn waardoor hulp en/of behandeling aan ouders moeizaam tot stand komt of niet geboden kan worden. Dit leidde bij deze groep tot de volgende antwoorden:

Eén respondent identificeert de gemeente als één van de oorzaken waardoor hulp aan ouders niet van de grond komt.

Tot slot merkt één van de respondenten op dat de effectiviteit van de ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing dringend onderzocht moet worden.

BIJLAGE 4: BRONNENLIJST

Bruning, M.R., noot bij EHRM 22 december 2020, appl. no. 64639/16 (M.L./Noorwegen), European Human Rights Cases updates, 15 maart 2021 (online geraadpleegd).

Bruning, M.R., Liefwaard, T., Vlaardingerbroek, P., *Jeugdrecht en jeugdhulp*, Den Haag: Sdu Uitgevers, 2018 (8e, herziene druk).

Bruning, M.R., Smeets, D.J.H., Bolscher, K.G.A., Peper, J.S., Boer, R. de, *Kind in proces: van communicatie naar effectieve participatie. Het hoorrecht en de procespositie van minderjarigen in familie- en jeugdzaken*, Meijers-reeks nr. 335. Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2020.

Groene Serie, *Personen- en familierecht*, Wolters Kluwer.

Harder, A.T. en E.J. Knorth, *Uithuisgeplaatste jeugdigen in Nederland: definitie en cijfers*, Erasmus Universiteit en Rijksuniversiteit Groningen, notitie van 16 december 2021.

RSJ, *Het perspectiefbesluit in de jeugdbescherming*, 18 december 2020.

RSJ en RVS, *Intensieve vrijwillige hulp. Heldere grenzen aan drang in de jeugdzorg*, Den Haag, november 2019.

Schrama, W.M., Antokolskaia, M.V. (red.), *Familierecht een introductie*, Den Haag: Boom juridische uitgevers, 2018.

Tobin, J. (red.), *The UN Convention on the Rights of the Child. A Commentary*, Oxford University Press, 2019.

COLOFON

Terug naar huis

Een kwalitatief (survey-)onderzoek naar de uithuisplaatsing en terugplaatsing van kinderen.

ISBN 978-90-74270-55-7

© 2022 Defence for Children

Auteur

mr. Eva Huls

Redactie

drs. Tirsia Hofstee

Eindredactie

Ijla Baaij

Disclaimer

Aan de informatie en afbeeldingen, zoals die in deze publicatie worden weergegeven, kunnen geen rechten worden ontleend. Ondanks de voortdurende zorg en aandacht die zijn besteed aan de samenstelling van de publicatie en de daarin opgenomen gegevens, geeft de uitgever geen garanties op de volledigheid, juistheid of voortdurende actualiteit van de gegevens, noch van websites die op enigerlei wijze met de publicatie zijn verbonden.

Fotografie

Eva Damstra, Julia Captein, Merel Hegenbart, Melissa Fenijn en Priscilla van der Holst van de Fotovakhschool Amsterdam (Project We Are Family) en Shutterstock.

Ontwerp

[Designink.nl](https://www.designink.nl)

Contact

Defence for Children

Hooglandse Kerkgracht 17-G

2301 EC Leiden

Nederland

Telefoon: +31 (0)71 516 09 80

E-mail: info@defenceforchildren.nl

www.defenceforchildren.nl

Dit onderzoek is mede mogelijk gemaakt door Stichting Kinderpostzegels en Vogelgezag Foundation.

